

David Boertmann

Nunatsinni naasut uumasullu mianerisariallit

2007

Figur 1.
Kalaallit Nunaat imartaalu avatangiisut.

Nunatsinni naasut uumasullu mianerisariallit

2007

*David Boertmann, Danmarkimi Avatangiisinik Misissuisoqarfik
suleqatigalugu Pinngortitaleriffik*

Kalaallisuunngortinnera Frederik Lynge

Namminersornerullutik Oqartussat
Avatangiisinut Pinngortitamullu Pisortaqarfik

Danmarkimi Avatangiisinik Misissuisoqarfik
Aarhusimi Iisimatusarfik

Nunatsinni naasut uumasullu mianerisariallit – 2007

Atuakkiortoq: David Boertmann,
Danmarkimi Avatangiisinik Misissuisoqarfik, Issittumi Avatangiisinut Imm., Aarhusimi Ilisimatusarfik

Saqqummersitsisoq: Namminersornerullutik Oqartussat, Avatangiisinut Pinngortitamullu Pisortaqaarfik

© Danmarkimi Avatangiisinik Misissuisoqarfik aamma Namminersornerullutik Oqartussat

Kalaallisuunngortitsisoq: Frederik Lyngø
Assiliartat, ilusilersornera ungalualu: Juana Jacobsen, Grafisk Værksted, DMU
Ungaluani assiliartaq: Appa, Sten Asbirk

Naqinneqarfia: Schultz Grafisk

ISBN: 978-87-990586-3-1

Ilusaa siulleq, naqitaq siulleq 2008

Erseqqissumik najoqqutarinera nalunaarlugu issuaaviginissaa akuerineqarpoq

Imai

6 Siulequt

8 Kalaallisut naalisagaq

11 Aallarniut

22 Inerniliussaq

35 *Assigiaat misissorneri uppernarsaasiornerillu*

36 **Uumasut miluumasut**

36 Umimmak KUKIFFALLIT

37 Tuttu

41 Terianniaq KIISORTUT

41 Amaroq

42 Ukaliatsiaq

43 Nanoq

45 Aaveq AARRIT

49 Natsersuaq PUISIT

50 Ussuk

51 Aataaq

52 Natseq

53 Qasigiaq

54 Arfivik ARFERIT SOQQALLIT

55 Arfiviit arlaat

57 Tikaagullik

58 Tunnulit ilaat

59 Tunnulik

60 Tikaagulliusaaq

61 Qipoqqaq

62 Niisarnaq ARFERIT KIGUTILLIT

62 Aarluarsuk

63 Aarluarsuk

64 Aarluk

64 Qilalugaq qaqortaq

66 Qilalugaq qernertaq

68 Niisa

69 Kigutilissuaq

69 Anarnak

70 Ukaleq KIKKAASUT UKALLILLU

71 Avinngaq

72 Timmissat

72 Qarsaaq QARSAAT
73 Tuullik

74 Qaqulluk QAQULLUIT
75 Qaqullunnaq

76 Oqaatsoq PELIKANITUT ITTUT

77 Nerleq siggukitsoq NERLERIT
78 Nerleq
79 Kangoq
80 Canadap nerlia
81 Nerlernarnaq
82 Nerlernaq

84 Qeerlutooq QEERLUTUUT
85 Miteq siorartooq
87 Miteq siorakitsoq
88 Toornaviarsuk
89 Alleq
90 Niaqortooq
91 Paaq

92 Nattoralik TIGUTSISILLIT
93 Kiinaaleeraq
93 Kissaviarsuk

94 Aqisseq KUKKUKUUKKUT

96 Tuujuk NALORAARUSILLIT
97 Anngilik
97 Qajorlaq
98 Sioorarsiooq
99 Saarfarsunnaq
100 Saarfarsuk
100 Saarfarsorlak
101 Saarfarsussuaq
102 Taliffak
103 Naluumasortoq
104 Kajuaraq

105 Isunngarsuaq ISUNNGAAT
105 Isunngaq
106 Papikkaaq

107 Taateraanaq NAAJAT
108 Nasalik
109 Naajarlutsiaq
110 Sølvmåge
110 Thayers måge
111 Naajaannaq
112 Naajarujussuaq
113 Naajarluk
113 Naajannguaq
114 Taateraak
116 Naajavaarsuk

117	Imeqqutaalaq	IMEQQUTAALLAT
119	Appa sigguttooq	APPAKKUT
120	Appa	
122	Apparluk	
123	Serfaq	
124	Appaliarsuk	
125	Qilanngaq	
126	Uppik	UPPIIT
126	Kussattarnaq	TIMMIAAQQAT
127	Kussak	
128	Orpimmiutarsuaq	
129	Tulugaq	
129	Orpimmiutaq	
130	Orpimmiutaq avannarleq	
131	Narsarmiutaq	
132	Qupaloraarsuk	
133	Aalisakkat	
133	Kapisilik	AALISAKKAT
134	Eqaluk	
135	Kakilisak	
136	Pakkalussat	
136	Pakkaluaq sungaartoq	PAKKALUSSAT
137	Pakkaluaq qillaalasortalik	
137	Polar-perlemorfugl	
138	Pakkaluaq tungujortoq	
139	Pakkaluaq takornartaq	
140	Orkidiit	
140	Isigammaasaq	ORKIDIIT
141	Uummataasaqqat	
141	Isigammaasat	
142	Asiarpak	
143	Isigammaasaaraq	
144	Najoqqutat saqqummersissimasat	
151	Najoqqutat saqqummersissimanngisat	
152	Tapiliussaq 1	
153	Tapiliussaq 2	
156	Tapiliussaq 3	
157	Tapiliussaq 4	

Siulequt

Nunatsinni assigiinngisitaartunik aamma allanngorartunik naasoqarlutalu uumasooqarpugut tulluusimaarutigisinnaasatsinnik. Uumassusillit qasseriaassuseqarmissaat pillugu isumaqatigiissut (Biodiversitetskonventionen = CBD) Danmarkip 1993-imi Kalaallit Nunaat sinnerlugu isumaqatigalugu atsiorsimasaa aqputigalugu pisussaaffeqarpugut assigiinngisitaassutsip tamatuma atatiinnarnissaannut, ilaatigut uumasooqarfiusut, artit (assigiiaat) aamma timip kingornussaanut tunngasutigut sillimmatit (genetiske ressourcer) piujuaannarnissaasa qulakkeernerisigut.

1993-imiilli suliniutit arlariit pingaaruteqartut Kalaallit Nunaata CBD-mik piviusunngortitsinissaa qulakkeerniarlugu aallartinneqartarsimapput. Tamatumani erseqqissarusuppara “Kalaallit Nunaanni uumassusillit qasseriaassuseqarnerat – nuna tamakkerlugu misissuineq” (“Grønlands Biodiversitet – et landestudie”) suliarineqarsimammat aamma Avatangiisinut Pinngortitamullu Pisorta qarfiup 2003-mi saqqummersitaa “Kalaallit Nunaat ilisimaneqanngitsoq – artit (assigiiaat) 10.000-it nunaat” (“Det ukendte Grønland – de 10.000 arters land”), tassani Kalaallit Nunaanni uumassusillit assigiinngisitaarnersuat allaaserineqarluni. Aammattaaq erseqqissarusuppara pinngortitap illersorneqarnissaa pillugu inatsit 2003-mi atortuulersinneqarnikummat.

Sulineq tamanna suliniutinik nutaanik pingaarutilinnik malitseqartinni-kuuvoq, ilaatigut suliarineqarsimallutik Kalaallit Nunaanni uumassusillit assigiinngisitaartut pillugit ungasinnerusoq isigalugu aamma suliniutissanik pilersaarusiaq, 2007-imi saqqummertussatut ilimagisara, kiisalu mianerisarialinnik allattuiffik saqqummersitaq manna. Kalaallit Nunaanni mianerisarialinnik allattuiffik tassaavoq annertuumik pingaarutilimmillu sulinerup kingunera, sulineq taanna Avatangiisinut Pinngortitamullu Pisorta qarfimmi ingerlanneqalersimasoq 2005-ip aallartinneranili.

Mianerisarialinnik allattuiffiup suliarineratigut CBD-mut tunngatillugu nunat tamat akornanni Kalallit Nunaata pisussaaffimmi ilaat eqquutippaa, pisussaaffiit ilagalugu nunatsinni pinngortitami uumassusillit assigiinngisitaartut nakkutigissallugit aamma pinngortitami pisuussutitsinnik uumassusilinnik innarliinikkut kingunipiloqartitsisinaanernik alaatsinaassalluta. Mianerisarialinnik allattuiffiup imarai artit (assigiiaat) arlariit Kalaallit Nunaata immikkut pingaartumik akisussaaffigisai, tassami pissuseqatigiiaat taakkua pingaarnerutillugu Kalaallit Nunaat najugannaarimmassuk imaluunniit nunarsuarmi tamarmi nuna taanna kisiat najugarimmassuk. Artit (assigiiaat) tamakkua ilaat pilersaarusiormi ingerlatsinermilu immikkut nakkutiginiagassaasariaqarput piujunnaarnissaat pinngitsoorneqassappat.

Neriuutigeqaara uumasut mianerisariallit pillugit allattuiffiup taassuma saqqummiunneqarneratigut artit (pissuseqatigiiaat) Kalaallit Nunaanni namminermi aamma nunarsuaq tamakkerlugu navianartorsiortinneqartut immikkut eqqumaffigineqalissasut. Taamaasillunga ilimagivara uumasut mianerisariallit pillugit allattuiffik taanna iluaqutigalugu naasuutitsinnik uumasuutitsinnillu siunissami nakkutiginninnerup tungaatigut pingaarner-siuinnermut ikorfartuutaajumaartoq. Neriuutigaarattaq nunatsinni pinggor-titamik illersuinissaq aamma atorluaanissaq pillugu innuttaasut akornanni pingaarutilimmik oqallinnissamut uumasut mianerisariallit pillugit allattu-iffik taanna aallaaviusarumaartoq. Naggasiutigalugu periarfissaq manna atorumavara David Boertmann aamma pilersaarut pillugu malinnaasussatut suleqatigiisitaq pilersaarummik taassuminnga aallussillutik sulisimanerujus-suannut qutsavigiumallugit.

Naalakkersuisunut ilaasortaq
Avatangiisinut Pinngortitamullu Pisortaqarfik

Arkalo Abelsen

Kalaallisut naalisagaq

Kalaallit Nunaanni naasunik uumasunillu assigiinngitsunik katillugit 115-iusunik peqassutsip killiffia naliliiffigineqarpoq – miluumasut 37-t, timmissat assigiinngitsut 65-it, tatsini kuunnilu aalisakkat assigiinngitsut pingasut, pakkalussat assigiinngitsut tallimat orkidellu assigiinngitsut tallimat. Taakkunanga naasut uumasullu assigiinngitsut imaluunniit uumasogatigiit/naasogatigiit 36-t allanit immikkoorlutik naasartut/uumasuusut nunguisimannikkunik Kalaallit Nunaannit peerussimapput imaluunniit nungunnissaat assigiinngitsutigut aarlerinarlutik taamaattumillu Kalaallit Nunaanni uumasut/naasut mianerisariallit 2007-imut allattorsimaffianni nalunaarsorneqarsimallutik. Naasut uumasullu taakku assigiinngitsut /naasogatigiit /uumasogatigiit tamarmiusut 34%-erissagaat nalilerneqarpoq.

Naasut uumasullu assigiinngitsut 115-iusut ima agguataarneqarput: Ataaseq *nunguissimavoq (EX)*, marluk *tammarsimapput (RE)*, arfinillit *nungunnissaat aarlerinarlorujussuuvoq (CR)*, pingasut *nungunnissaat aarlerinarput (EN)*, aqqaneq marluk *mianernarput (VU)*, aqqaneq marluk *navianartorsiortitaangajalluinnarput (NT)*, tak. Tabel 1. Naasut uumasullu assigiinngitsut tallimat *naammaginartumik ilisimasaqarfigineqanngitsutut* naliliiffigineqarput (*DD*), tak. Tabel 2, aqqaneq marlullu *naliliiffigineqarsinnaasimannigillat (NA)*, tak. Tabel 4. Sinneri, tassalu katillugit naasut uumasullu assigiinngitsut/naasogatigiit/uumasogatigiit 62-it *navianartorsiortitaanngitsutut* naliliiffigineqarput (*LC*).

Mianerisariallit allattorsimaffiannik nalilersuinerit nammineq nunamit akisussaaffigineqartutut toqqaanernik ilaneqarput, tassa imaappoq naasut uumasullu assigiinngitsut tamarmiusut Kalaallit Nunaanniittut 20 %-iinit amerlanerusut. Katillugit naasut uumasullu assigiinngitsut 29-t nunap nammineq akisussaaffigisaatut nalilerneqarput (Tabel 3).

Mianerisariallit allattorsimaffiannik nalilersuinerit ingerlanneqarput IUCN-imi maleruqqusat nutaanerpaat malillugit (2001, 2003) taakkualu 1850-imiilli aallartippit (Tak. tapiliussat 2 aamma 3).

Naasut uumasullu assigiinngitsut, taamatuttaaq taakku iluanni assigiinngisitaartut aammalu naasut/uumasut allanit immikkoortut nalilersuiffigineqarput. Kingulliullugit taaneqartut ilanngunneqarput naasogatigiit /uumasogatigiillu taakku tammassagaluarunik nunamut iseqqinnissamut periarfissaqanngitsutut isigineqarnerat pissutigalugu. Miluumasut, timmissat, tatsini kuunnilu aalisakkat, pakkalussat orkidellu naliligassatut toqqarneqarput uumasogatigiit/naasogatigiit pillugit ilisimasatigut naammaginartunik tunngavissaqarneq pissutigalugu, aammalu pingaartumik timmissanut miluumasunullu tunngatillugu aqutsinissaq pisariaqartinneqarmat.

Nunguissimasoq (EX) tassaavoq Tunup avannaarsuata tuttua immikkut ittoq 1900-p missaani tammarsimasoq ukiorluusarneratigut nunap ilarujussuata sermersoortarnera pissutaagunarluni.

Uumasut tammarsimasut (RE) tassaapput timmissat assigiinngitsut marluk, niaqortoq aammalu orpimmiutarsuaq, 1951-ip 1990-illu kingorna takuneqarsimangitsut.

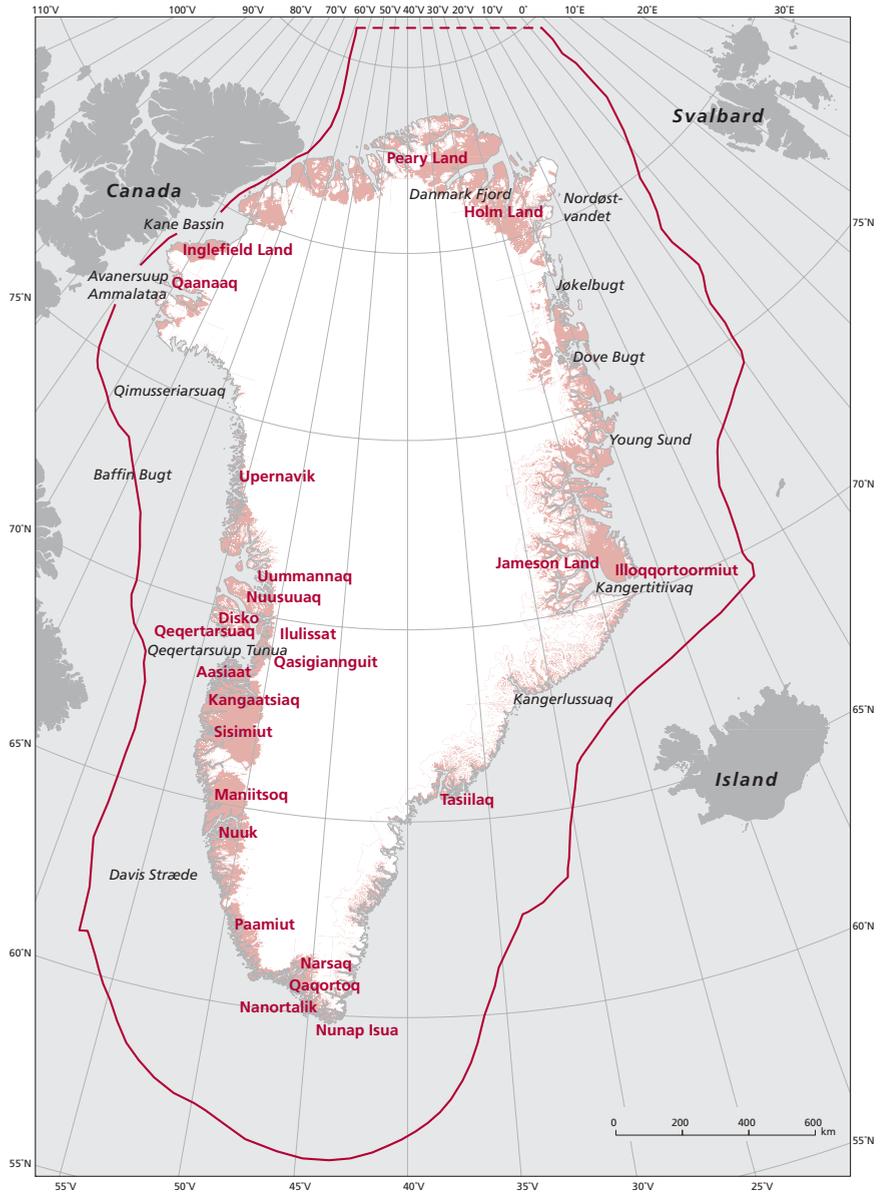
Nungunnissaat aarlerinartorujussuit (CR) tassaapput aarrit Avanersuup ammalataaniittut, qasigiaq, arfiviit Inngikitsulummiittut, arfiviit ilaat nordkaper, qilalugaq qaqortaq qilalugarlu qernertaq Kitaani uumasuusooq. Taakkua ilaat arlallit Kalaallit Nunaanni piniarneqartarput piniarneqarnerallu imminut nammassinnaanngitsutut isigineqarpoq.

Naasut uumasullu assigiinngitsut *nungunnissaat aarlerinartut (EN)* tassaapput Kalaallit Nunaata kitaata aarri, Kalaallit Nunaata nerlia, appalu siggukitsooq. Kalaallit Nunaata kitaata aarri piniarneqartarput, pisarineqartarnerallu imminut nammassinnaanngitsutut isigineqarpoq. Nerlerit ikiliartorput, ilaatigut piniarneqarnertik pissutigalugu (pingaartumik Islandimi) aammalu qularnanngitsumik Kalaallit Nunaata kitaani canadap nerleriniit unnamillerneqarnertik annertusiartuinnartoq pissutigalugu. Appat sigguttuut ikitsuararsuupput sulilu ikiliartorlutik.

Naasut uumasullu assigiinngitsut *mianernartut (VU)* tassaapput miluumasut assigiinngitsut pingasut, timmissat assigiinngitsut arfineq marluk, tatsinit kuunni aalisagaq ataaseq orkidelu ataaseq. Miluumasut tassaapput tuttu allanit immikkoorlutik (Nuussuup tuttui) uumasuusut, amaroq nanorlu. Tuttoqatigiit amaroqatigiillu ikitsuararsuupput, nannullu ikileriarnissaat ilimagineqarpoq taakku uumaffigisaasa immap sikuata annikilliarternissaat pitsaassusaatalu annikilliarternissaat ilimagisamit aarlerinartoqarsinnaanerusutut ilimagineqarmat. Timmissat pineqartut tassaapput Kalaallit Nunaata kitaata mitia, appa, taateraag, naajavaarsuk, naajannguaq, nasalik nattoralillu. Mitit appallu ikiliartorput aammalu imminut nammassinnaanngitsumik piniarneqarsimallutik. Taateraag piffissami sivisuumi ikiliartorsimapput, piniarneqarnerat aammalu imarpinni pissutsit nalinginnaasut pissutaagunarlutik. Naajavaarsuk nannutulli peqquteqartumik navianartorsiortinneqarpoq, tassa immap sikuusarnerata annikilliarternanik pissuteqarluni, naajannguaq, nasalik nattoralillu Kalaallit Nunaanni ikitsuararsooreerput. Kapisilik Kalaallit Nunaanni ataasiinnarmi suffisarfeqarpoq, naasunnguarlu isigammaasaq ikitsuinnarni naasarfeqarluni.

Navianartorsiortitaangajalluinnartut (NT) tassaapput Inglefield Landimi tuttu allanut attaveqanngitsoq, Tunup avannaarsuani aarrit aammalu arfiviit Davis Strædemiiittut/Baffin Bugtimiittut. Timmissat tassaapput tuullik, toornaviarsuk, imeqqutaalaq, qilannaq, anngilik, saarfaarsussuaq, Tunumi nerlernat, kissaviarsuk taateraarnarlu, tamarmik ikitsuinnaareersut. Imeqqutaallat ikiliartulersimagaluarpuit, mannissarfigineqartarnerat, maannakkut inerteqqutaalersimasooq, ilaatigut peqqutaalluni.

Figur 1. Kalaallit Nunaat nunallu killeqarfigisaata iluani imartaqarfiit avatangiisut (titarneq aappalut-toq, EEZ, Exclusive Economical Zone).

Aallarniut

Manna kalaallini naasunut uumasunullu mianerisarialinnut allattuiffinni suillersaavoq. Namminersornerullutik Oqartussanit Avatangiisinut Pinngortitamullu Pisortaqarfik (DMN) aqqutigalugu suliassiissutigineqarpoq. Kalaallini assigiiaat toqqarlugillu nalilernerinik suliaq Kalaallit Nunaanni Pinngortitaleriffik (GN) qanimut suleqatigalugu Danmarkimi Avatangiisinik Misissuisoqarfimmit (DMU-mit) (Danmarks Miljøundersøgelser) suliarineqarpoq, malitsiginnittussatullu suleqatigiissitamit, DMU-mit, DMN-imit, Aalisarnermut, Piniarnermut Nunalerinermullu Pisortaqarfimmit (DFFL-imit) aamma Skov- og Naturstyrelsemit, Miljøministeriaqarfimmeersumit (SNS-imit) sinniisunit ilaasortaqtunit malittarineqarlunilu oqaaseqaateqarfiuvoq. Suliaq Miljøstyrelsemit, Miljøministeriaqarfimmeersumit (MST-mit) suliniut "Miljøstøtte til Arktis" ("Issittumut Avatangiisinut tapiliut") aqqutigalugu aningaasaliiffigineqarpoq (aningaasaliissut M127/001-0184).

Nalunaarusiap inerniliussai atuakkiortup aamma GN-imi suleqataasut pingaarutillit akornanni suleqatigiinnerup inernerivai, Miljøstyrelsemilu isummanik ersersitsisuusariaqanngillat. Aammattaaq DMN-kkut aamma DFFL-ikkut Namminersornerullutik Oqartussat mianerisariallit allattorsimaffiat misissorlugulu oqaaseqaateqarfigisimavaat.

Uumasut naasullu assigiiaanun nunguissinnaanerinik aarleqqutinik nunarsuaq tamakkerlugu IUCN-imit mianerisarialinnut allattuiffittut periuseq ineriartortinneqaqqaarsimavoq, nutaanerpaarlu 2006-imi saqqummersinneqarpoq (IUCN 2006). Ukiuni qulikkaani kingullerni periuseq nunap immikkoortuini aammalu naalagaaffiit inissisimaffigisaanni atugaasarsimavoq, assersuutigalugu Den danske Rødliste (Stolze & Pihl 1998a, b, DMU 2005) (Qallunaani Mianerisariallit Allattorsimaffiat). Nunarsuarmut mianerisariallit allattorsimaffiata naasut uumasullu nunguissorinnaanerannut aarleqqutaasunik nalunaarsuilluni nunap immikkoortuanut/naalagaaffimmut allattorsimaffiup nunap immikkoortuani/naalagaaffimmi pineqartumi assigiiaat tammarsinnaanerannut ilimanaatit nalunaarsorpai. Nunat assigiinngitsut mianerisarialinnut allattorsimaffii assersuunneqaraangata akuttunngitsumik oqaatsini atorpeqartuni assigiinngitsoqartarpoq, ingammik saqqummersitsiviup nalaanut attuumassuseqartartunik, pissutaavorlu nunani tamalaani pinngortitamik illersuiniaqatigiinnit IUCN-imit malittarisassat arlaleriarlutik naleqqussarneqartarsimanagerat (ungalusaq takuuk). Mianerisarialin allattorsimaffik manna IUCN-imit tunngavissarititat naleqqersuussat kingullerpaat (2001-imeersut) najoqqutaralugit suliarineqarpoq.

Kalaallini mianerisarialinnut allattorsimaffimmut matumunnga paasisutissanik, siunnersuinerinik, ilitsersuinerinik, najukkani uumasogatigiit/naasoqatigiit aqqinik, GIS-imik suliaqarnerinik, najukkani uumasogatigiit/naasoqatigiit kalaallisut aqqinik, atuakkiariniakkamullu allagarisamat oqaaseqaatinik atuarnermullu inuit makku suliaqarnermut ikiueqataasimapput: Erik W. Born (GN), Helene Brochmann, Preben Clausen (DMU), Christine Cuyler (GN), Carsten Egevang (GN), Tony Fox (DMU), Martin Jespersen (DMU), Mads Peter Heide-Jørgensen (GN), Ole Karsholt (Zoologisk Museum, København), Flemming Merkel (GN), Kristjana Motzfeldt (GN), Peter Nielsen,

Stefan Pihl (DMU), Daniel Pike (NAMMCO, Tromsø), Aqqalu Rosing-Asvid (GN), Helle Siegstad (GN), Jonas Teilmann (DMU), Gisli Víkingsson (Hafrannsóknastofnunin, Marine Research Institute, Reykjavík), Øystein Wiig (Zoologisk Museum, Oslo), Peter Wind (DMU) aamma Lars Witting (GN). Malitsiginnittussat suleqatigiinni ilaasortaapput Inge Thaulow (DMN), Karen Motzfeldt/Ole Heinrich (DFFL), Michael Kingsley/Erik W. Born (GN), Peter Wind (DMU) aamma Sten Asbirk (SNS). Kinguneqarluartumik suleqatigiinnermut tamanut qujanaq.

Mianerisariallit allattorsimaffiat suua?

Mianerisariallit allattorsimaffiat tassaavoq nunap immikkoortortaani aalajangersimasumit uumasut naasullu assigiiaartuisa nunguinnissaanut/tammarnissaanut aarleqquteqarfiunerinik teknikkikkut aamma sammisatigut/ilisimatusarnikkut naliliissutaasartoq. Naliliinerit suussutsinut arlalinnut immikkoortiterneqartarput, nunanilu tamalaani pinngortitamik illersuiniqa-tigiit IUCN-ip aalajangersagaanik aalajangiinermi tunngavinnik aqqissuus-sinerit najoqqutaralugit pisarluni. Nunap immikkoortuini mianerisarialinnut allattorsimaffiit amerlanerpaartaat IUCN-ip malittarisassiai najoqqutaralugit suliarineqarput. USA-mi Canadamilu mianerisarialinnik oqaaserisaaq ator-neqanngilaq, tamaanili assigiiaartunut aarlerinartorsioirtitaasunut ('threatened') imaluunniit assigiiaat tammarnissaannik aarlerinartorsioirtitaasunut ('species at risk') allattorsimaffiit suliarineqarsimapput.

Mianerisariallit allattorsimaffianut siunertarisaaq

Mianerisariallit allattorsimaffia assigiiaat Kalaallit Nunaannit tammarnis-saannik aarlerinartorsioirtitaasut pillugit soqutiginnilersitsisussaavoq. Tamanna nakkutilliinermut ilisimatusarnermullu tunngatillugu ataqatigiis-suteqarnermut tunngavoq, aammattaarli inunnit tamanit sianiginittoqarnis-saanut tunngalluni.

Uumassusillit assigiinngisitaarnerinik isumaqatigiissutaasumi immikkoor-tortani 6-imi 7-imilu allassimavoq nunat isumaqatigiissummut peqataasut uumassusilinni assigiinngisitaarnerup qanoq attatiinnarneqarnissaanut pilersaarusiussasut – tassunga ilanngullugu aamma taakkuninnga nammas-sinnaasumik (pinngortitami pissuseqatigiinneranut atatillugu) atuinnermut tunngatillugu (Immikkoortortaq 6). Pilersaarutit taakku suliarineqarsinnaa-nissaannut assigiiaartuni assigiinngisitaarnerup attatiinnarnissaanut pingaa-ruteqartuusut toqqartorneqarsinnaassapput (Immikkoortortaq 7). Tassunga ilanngullugit assigiiaat nunamit tammarsinnaanerannut aarleqqutigineqar-sinnaasut. Taamatut toqqartuinissamut Uumassusillit assigiinngisitaarnerinik allattoqarfiup (Biodiversitets sekretariatip) uumassusillit nungunnissamin-nut/tammarnissaminut aarleqquteqarnerinut suussusersiornissaanut IUCN-ip mianerisarialittut allattorneqartarfiusutut akertiluminaannerpaal-lunilu kinaassusersiunnginnerpaasutut akuersaarpa.

Uumassusillit assigiinngisitaarnerinik isumaqatigiissutaasumi anguniakkat ilaat pingaaruteqartuusut tassaapput:

- assigiiaartunik tammarsimasunik imaluunniit tammarnissaannut aarleq-quteqarfiusunik sianiginnitsitsilernissaq,
- Kalaallit Nunaanni pinngortitamik nakkutilliinermik tulleriarinissamut tunngavissamik pilersitsinissaq,
- naalagaaffimmi nunanilu tamalaani pinngortitamik nakkutilliinermut aamma pinngortitamik illersuinnermut suliniutinut aallaavissamik pinngor-titsinissaq,

- Umassusillit assigiinngisitaarnerinut isumaqatigiissutaasumut nunani tamalaani pisussaaffiit naammassineqarnissaat, nunami assigiiaartunut pissusissamissut pigisaasunut, tammarsimasunut aarlerinartorsiorititaasunullu mianerisarialinnut allattorsimaffiit akuttoqatigiiaartumik tamanut saqqummersinneqartarnerisigut.

Siusinnerusukkut Pinngortitaleriffik kalaallini naasut uumasullu inissisi-manerlinik nalunaarsuisimavoq (Jensen 1999, GN 2000). Mianerisarialinnut allattorsimaffik manna suliamut tamatumunnga pissusissamisut ingerlatsit-seqqiinertut isigineqassaaq.

Kiisalu mianerisariallit allattorsimaffiat kalaallini assigiiaat, naalagaaf-fimmi/nunap immikkoortuani kisimi pinnatik nunarsuarmili tamarmi aamma aarlerinartorsiorititaasunut takussutissiivoq, soorlulusooq pinngor-titap assigiinngisitaarnerini naliliinissamut tunngavissamik pissarsisitsilluni. Taamaalilluni Kalaallit Nunaanni uumasoaqarnermik naasoqarnermillu nak-kutilliinermik illersuinermillu suliaqarnermi sakkusariligaavoq.

Mianerisariallit allat-torsimaffiat sumut ator-neqassava?

Mianerisariallit allattorsimaffiat pingaarnerutillugu pinngortitamik iller-suinermik suliaqarnermi ator-neqassaaq, taanna assigiiaanik suliaqarnikkut illersortarialinnik paasiuminartumik toqqartuisuummat, tassalu assigiiaat taamatut isillugit, assorsuarli aamma uumaffigisaat pillugit. Taamaattorli pissusissamisoortumik patsiseqarlutik assigiiaat kinguariartorsinnaaneri sianigisariaqarput, nakkutilliinermik iliuuserisat sunniuteqaratik (soorlu Kujataani orpimmiutarsuaq). Allattorsimaffiuttaaq assigiiaat arlallit ilisima-saatit annertusarniarlugit nakkutilliinissamullu tunngavigisaq pitsanngorsar-niarlugu ilisimatusarfiusariaqartut toqqartorpai.

Assigiiaat inissisimaffii uninngaannanngimmata, soorlu suliaqarnikkut illersuuteqarnerup kingunerisaanik, piffissap ingerlanerani mianerisarial-lit allattorsimaffiat manna pissutsinut naleqqukkunnaassaaq. Assigiiaat inissisimaffii nakkutigisariaqarput, mianerisarialinnullu allattorsimaffik akuttoqatigiissaartumik naleqqussartariaqarluni, imaluunniit ataavartumik naleqqussarneqarsinnaasunngorlugu qarasaasiamiitinneqalerluni.

Assigiiaat/uumasuu-tit-naasuutit

Mianerisariallit allattorsimaffigisaannut atatillugu assigiiaat tassaapput suus-utsinut immikkoortiterilluni suliaqarnermi pissusissamisoortut. Pineqartulli ilaanni immikkoortukkuutaarneri pissutigalugit, aammalu tamarparata nunguppataluunniit avataanit takkuttoqarneratigut pigineqaqqilersinnaaneq ajorneri pissutigalugu uumasoaqatigiinnik/naasoqatigiinnik immikkut ittunik suliaqartoqartariaqartarpoq. Taamatut immikkoortuusutut uumasoaqatigiin-nut Kalaallit Nunaanni nattoralik assersuutissaqqippoq. Uumasoaqatigiit taakku ilaat (suussutsinut immikkoortiternermikkut inissisimatillugit) ilut-simikkut timiminnilu ilisarnaatiminni assigiinngisitaarnertik pissutigalugu assigiiaat allannortutut nalunaarsorneqarput. Assersuutigalugit Kalaallit Nunaanni qeerlutooq, nerleq nattoralillu pineqarput. Uumasoaqatigiit sin-nerinit allat allaanerunatilluunniit pingaaruteqanngitsumik allaassuteqarput, taamaakkaluartorli immikkoortukkuutaartuullutik. Pineqarput soorlu oqaat-soq nerlernarlu. Aasarsiortarfiit ukiorsiortarfiillu immikkoortut akornanni nuttartut timmiaqatigiit immikkoortukkuutaat taama ittut nassuiarniarlugit oqariaaseq 'flyway population' ('timmillutik aallartartutut' timmiaqatigiit) ator-neqarajuppoq. Allaat Kalaallit Nunaanni uumasoaqatigiit assigiinngitsut

arlallit immikkoortitaartullu assigiiaat ilaat uumasuupput – ilaatigut miluumasut, soorlu aaveq timmissanilu immap-nerlera. IUCN naapertorlugu uumasogatigiit immikkoortitaartut isigineqartarput taamaallaat ukiumut uumasog ataaseq ikinnerusulluunniit uumasogatigiinnit sanilerisanit nuutoqaraangat. Mianerisariallit allattorsimaffianni matumani uumasogatigiit avissaaqqasut immikkoortukkuutaartullu assigiiaatut isumagineqarput, tassalu uumasutut ataqatigiissuusut nalilerneqarlutik. Kalaallit Nunaannili aqutaralugit uumasogatigiinnut assigiinngitsunut suliaqarfiusunut taamatut suleriaaseqartoqartariaqanngilaq. Taamaattumik tamakku mianerisarialinnik allattugaqarnermut atatillugu tamatigut pingaartuunngillat. Assersuutigalugit kitaata tuttui aqutaralugit uumasogatigiinnut assigiinngitsunut arfineq-marlunnut tamarmik immikkoortukkuutaartuunngitsunut immikkoortiterneqapput, akornanni nunap pissusaatigut assiaquteqartoqannginnera pissutigalugu, taamaattumillu imminni nunguinissaminut aarleqqutaasumut sunniuteqatigiissinnaapput. Allagarisami nalinginnaasumi oqaatsimut atukkamut ‘assigiiaat’-mut ‘uumasogatigiit-naasogatigiit’ aamma ‘assigiiaat allanngortut’ ilaapput.

Naasut uumasullu nalilerneqartuusut

Mianerisariallit allattorsimaffiata maannakkut kalaallini naasut uumasullu naasogatigiit-uumasogatigiit tallimat toqqarneqarput: Miluumasut, timmissat, tatsini kuunnilu aalisakkat, pakkalussat aamma orkidet. Toqqakkat taakku pisariaqartitsinermit, ilisimasatigut tunngavissaqarnermit aammalu assigiiaat amerlassusiinit aalajangerneqarput.

Uumasogatigiinni-naasogatigiinni tallimanit assigiiaat tamarmik, kalaallini immikkoortortami akuttoqatigiimmik kinguaassiortuusut nalilerneqarput (Figur 1). Taakkununga assigiiaat ataasiakkaat, Kalaallit Nunaata avataani aasarsiorfiit ukiorsiorfiillu akornanni nuttarnerminni nunamiittartut imaluunniit assigiiaat akuttoqatigiimmik aasakkut aamma/imaluunniit ukiukut nunamiittartut ilanngunneqarput. Assigiiaat takkutillatsiaannartartut imaluunniit ikittuaraarakkuutaarlutik akuttoqatigiiaanngitsunik takkuttartut nalilerneqanngillat. Ilanngussaq 1-imi taakkununga pingaarnerpaat ukiuni tullerriaani ungasinngitsuni Kalaallit Nunaannut isaalersinnaanerini takorloorneqartut allattorneqarput.

Uumasunut naasunullu namminersortunit imaluunniit pisortanit immikkoortortamut, namminneq siammarfiginngisaannut imaluunniit najugarivinngisaannut inissinneqartunut assigiiaanut/uumasogatigiinnut-naasogatigiinnut isertitanut oqaaseq atorneqarpoq. Assersuutigalugu Kitaani umimmannut, Tunumi pisarineqaqqaarsimasunut tamanna atuuppoq. Uumasogatigiit taamatut isertitat mianerisarialinnik allattugaqarnermut atatillugu nalilerneqanngillat, pinngoqqaatigaluguli uumasogatigiinnut-naasogatigiinnut sunniuteqarsinnaaneri sunniutaanerluttut ilanngunneqarsinnaavoq. Tamanna assersuutigalugu Norgemit tuttut isertitat ilaannut atuuppoq.

**Mianerisarialinnut
allattorsimaffimmi
suussutsit aalajangiinermullu tunngaviit**

Kalaallini mianerisariallit allattorsimaffiat IUCN-ip malittarisassiai najoqqutaralugit suliarineqarpoq (IUCN 2001, 2003, 2005). Mianerisariallit allattorsimaffianiippat suussutsit makku (ungalusaq aamma takuuk):

- *Nunguissimavoq (EX)*, extinct
- *Tammarsimavoq (RE)*, regionally extinct
- *Nungunnissaa aarlerinartorujussuuvooq (CR)*, critically endangered
- *Nungunnissaa aarlerinarpooq (EN)*, endangered
- *Mianernarpooq (VU)*, vulnerable
- *Navianartorsiortitaangajalluinnaarpooq (NT)*, near threatened

Assigiiaat mianerisariallit allattorsimaffianniinngitsut suussutsit ima nalunaagaapput:

- *Navianartorsiortitaangilaq (LC)*, least concern

Assigiiaat *aarlerinartorsiortitaasutut* nalunaarneqassappat suussutsit pingasut arlaanni suussusersineqassaaq: *nungunnissaa aarlerinartorujussuuvooq (CR)*, *nungunnissaa aarlerinarpooq (EN)* imaluunniit *mianernarpooq (VU)*.

Taakkununga suussutsit allat aamma ilaatinneqarput:

- *Naammaginatunmik ilisimasaqarfigineqannilaq (DD)*, data deficient
- *Naliliiffigineqarsinnaasimannilaq (NA)*, not applicable,
- *Naliliiffigineqannilaq (NE)*, not evaluated.

Assigiiaat kingullerni suussutsini ilaasussatut naliliiffigineqartut nungunnissaannut aarleqquteqarfiunngitsutut isiginiarneqanninnissaat pingaartuuvooq maluginiassallugu. Aalajangiinermik tunngavimmi *naammaginatunmik ilisimasaqarfigineqannilami (DD)* ikileriartoqarsinnaanera pillugu pasinnittoqarneq ilaasussaavoq, naammaginatumillu ilisimasaqarfittut tunngavissaqarluni nalilerneqarsinnaalernissaasa tungaannut suussutsini taakkunani assigiiaanik assigiiaatut mianerisarialittulli assigiimmik sianiginnissuseqarluni isumaginnittoqartariaqarpoq. Sverigemi tamanna malittarineqarluni mianerisariallit allattorsimaffianni suussuseq *naammaginatunmik ilisimasaqarfigineqannilaq* ilanngunneqarpoq.

Pineqartut ilaanni naliliinerup inerneriffigisarpiaanut naleqqiullugu suussutsimi ataatsimik marlunnilluunniit appartillugu naliliineq aaqqivigineqarsimavoq. Kalaallit Nunaanni assigiiaat tammarsinnaanerintut aarleqqutaasut assersuutigalugu (nunap immikkoortuisa avataanni uumasooqatigiinnit-naasooqatigiinnit) Islandimiittunit imaluunniit Canadamiittunit assigiiaaqatiminnit sunnertissimagaangata tamanna pisarpoq. Pissutsimut tamatumunnga assersuutissaqqippat nasalik, anngilik aamma saarfaarsussuaq, Kalaallit Nunaanni tamarmik ikittuaraannaasut, taamaattumillu aalajangiinermut tunngavik D najoqqutaralugu suussutsini soorlu *nungunnissaa aarlerinartorujussuarni (CR-imi)* imaluunniit *nungunnissaa aarlerinartuni (EN-imi)* inissisimasut. Kalaallit Nunaannili uumasooqatigiit Islandimit uumasooqatigiinnit amerlasuunit peqqissunillu, Kalaallit Nunaannut ataasiakkaanik ilassuteqartuurtunit erseqqilluinnartumit aallaaveqartuupput. Assigiiaat taakku Kalaallit Nunaannit tammassagaluarpata isaasooqarneratigut uumasooqatigiit pilerseqqinneqarumaarput.

Mianerisarialinnut allattorsimaffimmi suussutsit (Wind 2003-mit)

Nunguissimavoq (EX) (Extinct) Assigiiat *nunguissimasarput* uumasooq taakkunani kingullerppaaq toqusimasooq naammaginatumik qularutissaajunnaaraangat.

Nujuartatut nunguissimavoq (EW) (Extinct in the Wild) Assigiiat *nujuartatut nunguissimasarput* taamaallaat naatitarisatut, uumasuusivimmiititatum imaluunniit siammarfigeqqaarsimasaanit unga-sissumi pinngortitatum uumasuutaalerpata.

Tammarsimavoq (RE) (Regionally extinct) Assigiiat *tammarsimasarput* uumasooq kingulleq nunap (nunap immikkoortuata) killingisa iluani kinguaassiorsinnaanerinut periarfisaqavissooq naammaginatumik qularutissaanngitsumik toqusimappat imaluunniit nunamit (nunap immikkoortuanit) tammarsimappat.

Nungunnissaat aarlerinartorujussuuvog (CR) (Critically endangered) Assigiiat suussutsimut *nungunnissaat aarlerinartorujussuarnut* inissineqartarput siunissami qanittumi suussutsimi **CR-imi** aalajangiinissamut tunngavinni A-E-mi arlaata atuunnerata nassatarisaanik nujuartatut nunguinnaannut assorsuaq aarlerinartorujussuaqarpat.

Nungunnissaat aarlerinartorujussuuvog (EN) (Endangered) Assigiiat suussutsimut *nungunnissaat aarlerinartunut* inissineqartarput *nungunnissaat aarlerinartorujussuarni (CR-imi)* aalajangiinissamik tunngavimmik ataatsimilluunniit atugaqanngippat, taamaattorli suussutsimi **EN-imi** aalajangiinissamut tunngavinni A-E-mi arlaata atuunnerata nassatarisaanik siunissami qanittumi nujuartatut nunguinnaannut aarleqqutaasooq annertoorsuuppat.

Mianernarpoq (VU) (Vulnerable) Assigiiat suussutsimut *mianernartumut* inissineqartarput *nungunnissaat aarlerinartorujussuarni (CR-imi)* imaluunniit *nungunnissaat aarlerinartuni (EN-imi)* aalajangiinissamik tunngavimmik ataatsimilluunniit atugaqanngippat, taamaattorli suussutsimi **VU-mi** aalajangiinissamut tunngavinni A-E-mi arlaata atuunnerata nassatarisaanik ungasinnerusooq isigalugu nujuartatut nunguinnaannut aarleqqutaasooq angippat.

Navianartorsiortitaangajalluinnarpoq (NT) (Near threatened) Assigiiat suussutsimut *navianartorsiortitaangajalluinnartunut* inissineqartarput *nungunnissaat aarlerinartorujussuarni (CR-imi)*, *nungunnissaat aarlerinartuni (EN-imi)* imaluunniit *mianernartuni (VU-mi)* aalajangiinissamik tunngavimmik ataatsimilluunniit atugaqanngippat, taamaattorli *mianernartuni* aalajangiinissamik tunngaviit arlaannik ataatsimik atuutsitaqanngersaappat.

Suussutsit sinneri (assigiiat mianerisarialittut allattugaanngillat).

Navianartorsiortitaanngilaq (LC) (Least concern) Assigiiat *navianartorsiortitaanngitsunut* inissineqartarput *nungunnissaat aarlerinartorujussuarni (CR-imi)*, *nungunnissaat aarlerinartuni (EN-imi)* imaluunniit *mianernartuni (VU-mi)* aalajangiinissamut tunngavinni A-E-mi arlaannaannilluunniit atugaqanngippat imaluunniit *navianartorsiortitaangajalluinnartut (NT-tut)* nalilerneqarpat.

Naammaginatumik ilisima-saqarfigineqanngilaq (DD) (Data deficient) Suussutsimut tassunga assigiiat nunguinnaannut aarleqqutaasumik toqqaannartumik imaluunniit toqqaannanngitsumik naliisoqarnissaanut siammarsimassusaannik aamma/imaluunniit uumasooqatigiit-naasooqatigiit qanoq-issusaaq pillugit naammaginatumik ilisimasaqartoqanngikkaangat assigiiat inissineqartarput. Taamaattorli suussutsimut aalajangiinissamut tunngavimusuni assigiiat aarlerinartorsiortinneqarsinnaanerinik imaluunniit allaat nunguissimasinnaanerinik pasinnittoqarsinnaasariaqarpoq.

Naliliiffiqeqarsinnaa-simannilaq (NA) (Not applicable) Assigiiat *naliliiffiqeqarsinnaasimannigtsunut* inissinneqartarput assigiiat pineqartut mianerisariaqarnerinik naliliisoqarsinnaangikkaangat, assersuutigalugu assigiiat isertitaappata, imaluunniit ataasiakkaat angalaartuuppata, imaluunniit assigiiat inissikkiartuartauppata, tassalu ukiut qulit inorlugit nunamiissimappata.

Naliliiffiqeqanngilaq (NE) (Not evaluated) Assigiiat *naliliiffiqeqanngitsunut* inissinneqartarput taassuminnga naliliisoqarsimannikkaangat, imaluunniit aalajangiinissamut tunngaviit A-E najoqqutaralugit naliliiniarneq pisinnaangikkaangat, assersuutigalugu takunngitsoorneqarsimappat, imaluunniit mianerisariaqarnerinik naliliinissamut piumasaqaatinik eqquutsitsinngikkaangat.

Suussutsit tamatigut naqinnernik uingasunik nunani tamalaani naalisaatitut atorineqartumik kingornatigut malitseqartumik nalunaarsorneqartarput: allaaserisami ungalusani, uppernarsaataasumi uniffiup kingorna.

Suussutsit aammalu atugaanerannut aalajangiinermut tunngaviit nassuiarneri ilanngussaq 2-miittut takukkit.

Assigiiat nunap nammineq akisussaaffigisai Assigiiaanut kalaallit nunataanni uumasogatigiit-naasogatigiit (ataasiakkaat) 20 %-ii sinnerlugit najugaqartuunerinut oqaaseq tunngavoq. Tamanna nakutilliinermut atatillugu pingaarluinnartumik isumaqarpoq, assigiiaanillu, pingarnerutillugit timmianik naliliisinnaasimanikkut nalunaarsuisoqarluni. Assigiiat sanilerisanit uumasogatigiinnit immikkoortutut nalilerneqarlutik piaqqiortartut tamarmik Kalaallit Nunaanniittuusut (tassalu assersuutigalugit Islandimi Canadamiluunniit sanilerisatut uumasogatigiinnit sunnerneqaratik Kalaallit Nunaannit tammarnissaannik aarleqquteqarfiunngitsut), taamaattumillu Kalaallit Nunaanni ataasiakkaat 100 %-itut tamakkivilutik najuuttuullutik nunap nammineq aamma akisussaaffigai. Kiisalu uumasogatigeeqarpoq immikkoortitaartunik – endeminik – suussutsinut immikkoortiterinikkut assigiiartuusutut – assigiiaanit allanngortuusutut – akuerineqartut. Taakkuttaaq nunap nammineq akisussaaffigisaatut isineqassapput.

Nuna siammarsimaffik nunalu pigisaqarfik Assigiiaanut nunamiittunut amerlanerpaanut nuna siammarsimaffik nalunaarneqarpoq (Wind 2003-mi nassuiarneqartutuut). Tassani pineqarpoq nunani assigiiat sumiiffigisaanni nuna sikutaqanngitsaq. Tamanna imarmiunut, imartaqarfimmi tamarmi sumiiffeqartunut, imaluunniit piaqqiortarfii ikittuaraallutillu sumiiffisineqartunut pingaannginneruvoq.

Naliliineq qanoq pisoqaatigaa? Naliliinermut killigisaq 1850-imut inissinneqarpoq. Tassa assigiiat soorlu isarukitsaq (1844-mi nunguissimasaq) aamma arfiviup aappaa (1700-kkunni qallunaat/norgemiut nunasiaqalernerisioqqullugit nunguissimasaq) ilanngunneqanngillat.

Allattorsimaffillu Kalaallini mianerisarialinnut allattorsimaffik assigiiaanit tamanik misissuinnernik ilaatigut saqqummersitsiviuvoq, tassani nalunaarsuinerit, Sanilerisatut immikkoortortat mianerisarialinnut allattorsimaffiinik assersuussineq, aammalu uumassuseqassutsimi takussutissiissutitut paasissutissat eqqartorneqarlutik. Ilaatigullu allattorsimaffik imaqarnerisukkatut paasissutissanik imaqartillugu paasissutissatut nalunaarsukkatut saqqummiunneqarpoq (Tabeli 1).

Assigiiiaanik eqqartuinerit assigiiat aqqi qallunaatut, kalaallisut nunanilu tamalaani ilisimatusarnikkut aqqanik naqinnernik uingasunik allassimasumik malitseqartillugit aallarneqarput. Kingulleq inuup assigiiiaanik nassuiaasiortup aqqanik nalunaarlugu, uumasunullu atatillugu qanga nassuiaasiortoqarnerata ukiua, taamaalilluni atsiineq pillugu qularuteqartoqassanngimmat (nunani tamalaani botanikkimi zoologiimilu aqqit pillugit aqqissuussinermut malittarisassat innersuussutigineqarput). Amerlanerpaatigut taamaallaat assigiiat aqqa marlunnik oqaasertalik nalunaarsorneqarpoq, ataasiakkaalli aamma assigiiat allanngortuusut aqqat ilaavoq, taamaalilluni ilisimatusarnikkut aqqa ilaatigut pingasunik oqaasertaqarluni. Uumasogatigiit immikkoortitaartut arlaqarpata assigiianut qulequtsiussami immikkut tamarmik allaaserineqassapput.

Mianerisarialinni suussuseq.

Ilaatigut qallunaani taaguutaasoq (DMU 2005 najoqqutaralugu) ilaatigullu nunani tamalaani naalisaat (qulaaniittoq takuuk) aalajangiinissamut tunngavik/-viit atuuffigisai malitsigalugu/-git mianerisarialinnik naliliissummik nalunaarsuivoq. Ulloriaasaq *, ungalulerlugu suussutsimik malitseqartoq ungaluusani kipparissunik teqqqulimmit suussusermit ammut alloriartitsisumik naleqqersuisoqarsimanageranik isumaqarpoq qupp. 15 takuuk).

Uppernarsaaneq.

Tassani aalajangiinissami tunngavinnut atuutilersinnaasunut imaluunniit atuutilersinnaanngitsunut tunngaviit tunngavilersorneqarlutillu oqaluuserineqarput.

Tamatuma kingorna uppernarsaanerme taaneqareersimanngippata assigiiaanut kalaallini pissutsit pillugit paasissutissat pingaarutillit malitsigtinneqarput.

Uumasogatigiit-naasoqatigiit amerlassusaat aamma siammarsimassusaat.

Uumasogatigiit-naasoqatigiit amerlassusaannut kisitsisit najoqqutanit saqqummersinneqarsimasunit pippit, pingarnerutillugu BirdLife International (2004) timmiaqatigiinnut. Pineqartut ilaanni kisitsisit taaneqartut oqaaseqarfigineqarlutillu nalilerneqarput.

Siammarsimassusaat.

Kalaallini immikkoortup iluani assigiiat siammarsimassusaannik nassuiaavik.

Uumaffigisaat.

Kalaallit Nunaanni assigiiat uumaffigisaannik tullerjiaarisumik nassuiaavik.

Pitsaanngitsunik sunniutit.

Immikkoortup inuit suliaannik patsisaasartutut imaluunniit siuarsagaasutut aarleqqutit maannakkut atuuttut siunissamilu atuussinnaasut, taamaattumillu iluarsineqarsinnaasut naatsumik eqqartorpai. Pinngortitami imminik aarleqqutaasut, soorlu sassat imaluunniit uumasut kiisortut inuussutissaminik piniarnerat taamaallaat qaqutigunnaq eqqaarneqartarput. Aammattaaq uumasogatigiit-naasoqatigiit inissisimanagerinut sunniuteqarsinnaasutut aarleqqutit pingaartuutinneqarput. Pitsaanngitsunik sunniutinut (Wind 2003-mi qallunaatut nutsigaaneratut) IUCN-ip nalinginnaq allattorsimaffiutaa ilaatigut atorneqarpoq, kalaallinili pissutsinut matussusiinngilaq.

Illersuineq.

Assigiiaanut ataasiakkaanut nakkutilliinikkut malittarisassat naatsumik oqaasertalerpai. Pingaarnerutillugit Kalaallit Nunaanni inissisimasunut timmissanik illersuinermik nalunaarummi malittarisassat, piniarnermut nalunaarutit aammalu eqqissisimatitsinernut assigiinngitsunut malittarisassat pineqarput (Tabeli 6). Ramsareqarfiit (masarsoqarfiit pillugit isumaqatigiissuteqarfiit) uani aamma eqqaaneqarput, naak amerlanersaat inatsisitigut sulii illersugaanngikkaluartut.

Nunani tamalaani paasissutissat pingaarutillit naggataani katersorneqarput.

Nunarsuarmi siammarsimaneq.

Assigiiaat nunarsuarmi siammarsimaneri assut oqaasertakitsumik nassuiarneqarput.

Nunarsuarmi mianerisariallit suussusaat.

Tassani nunarsuarmi mianerisarialinnik naliliineq kingullerpaaq, IUCN-ip nittartagaaniittoq (<http://www.iucnredlist.org/>), aammalu timmissanut tunngatillugu BirdLife Internationalip 2005-imi naliliinera kingullerpaaq (<http://www.birdlife.org/datazone/species/>) nalunaarsugaapput. IUCN-ip nittartagaani naliliinerit arlallit 2001 sioqqullugu malittarisassat aalajangiinermilu tunngaviit malittaraat. Taamaattumik nunarsuarmi naliliinerit tamarmik ukiulersorneqarput (ungalusaq takuuk).

http://www.iucnredlist.org/info/categories_criteria1994.html#categories.

Nunarsuarmi mianerisarialinnik naliliinerit amerlanerpaat nunarsuarmi uumasogatigiinnut-naasogatigiinnut assigiiaat allannortuuneri imaluunniit najukkami uumasogatigiit-naasogatigiit eqqarsaatiginagit suliarineqarput. Assigiiaanut ataasiakkaanut uumasogatigiit-naasogatigiit immikkoortitaartut taamaallaat nalilerneqarput. Matumani taamaallaat tunnulik arvivillu pineqarput.

Sanilerisani mianerisarialinni suussuseq.

Tassani pigineqarnerisigut Canadamiit, Islandimit aamma Svalbardimit mianerisarialinnut naliliinerit nalunaarsugaapput. Pigineqanngippata 'Naliligaanngilaaq'-mik nalunaarsorneqarpoq (taannalu suussutsumut *naliliiffigineqarsinnaasimannngitsunut* (NA-mut) paarlaanneqassanngilaaq). Canadamiut IUCN-ip atugaanut allaanerumsumik aaqqissuussiffimmik atugaqarput, aaqqissuussiffinnili taakkunani marlunni nalunaarsueriaatsit assersuunneqarsinnaalluarput (COSEWIC 2005, 2006). Islandip 2000-imi mianerisarialinnut allattorsimaffik saqqummersippaa (Náttúrufræðistofnun Íslands 1996, 2000), tassanilu timmissat piaqqiortut aamma naasut (orsuaasat, issuatsiaat, naasut inerittussaasivillit aamma naasut naatsiassallit) sammeneqarput. Naliliinerit 1994-imi IUCN-ip suussuserititai malittarai (ungalusaq takuuk). Svalbardimit timmissanut piaqqiortut, miluumasut, naasut inerittussaasivillit aamma naatsiassallit navianartorsortitaaneriniq naliliineq pigineqarpoq. (Direktoratet for Naturforvaltning 1999 (Pinnngortitamik nakkutilliinermut Pisortaqqarfik), Norsk Polarinstitut 2003). Taakku 1994 sioqqullugu IUCN-ip suussuserititai malittarai (ungalusaq takuuk). Assigiiaat nunani taakkunani pingasuni arlaanni ataatsimi arlalinniluunniit nassaassaannngippat, nuna nalunaarneqassanngilaaq.

Oqaaseqaatit.

Ilassutitut paasissutissat naliliinermut pingaaruteqartut.

Najoqqutat saqqummersinneqarsimasut.

Najoqqutat saqqummersinneqarsimasut allattorsimaffiat, assigiaanik ataasiakkaanik naliliinermut atorneqartut.

Najoqqutat saqqummersinneqarsimangitsut.

Najoqqutat saqqummersinneqarsimangitsut allattorsimaffiat, soorlu paasissutissat inunnit pingaarutilinnit e-mailitigut, allakkatigut oqaloqati-giinnertigullu pissarsiat.

IUCN-ip mianerisarialinnut suussutsinut immikkoortiterisarneri pisoqqat

1994 sioqqullugu IUCN-ip suussuserititai: *nunguissimavoq (EX)*, *aarlerinartorsiortitaavoq (E)*, *mianernarpoq (V)* aamma *qaqutigoorpoq (R)*. Mianerisarialinnut allattorsimaffiviup avataani suussutsit (navianartorsiortitaanngitsut): *sianiginiartariaqarpoq (X)* aamma *nunap nammineq akisussaaffigisai (A)*. Assigiaat navianartorsiortitaanngitsut suussutsimik taaguuteqartuunngillat.

1994-imi IUCN-ip suusserititai: *nunguissimavoq (EX)* (nunap immikkoortuanut atatillugu, *tammarsimavoq*), *njuartatut nunguissimavoq (EW)*, *nungunissaat aarlerinartorujussuavoq (CR)*, *maannakkorpiaq aarlerinarpoq (EN)* aamma *mianernarpoq (VU)*. Mianerisarialinnut allattorsimaffiviup avataani suussutsit: *navianartorsiortitaanngilaq (LR)* qulequttamut suussutsit makku ilaapput: *illersorneqarnissaminik pisariaqartitsivoq (LR/cd)*, *navianartorsiortitaangajalluinnarpoq (LR/nt)*, *aarlerinartoqarfiunngilaq (LR/lc)*, *naammaginar-tumik ilisimasaqarfigneqanngilaq (DD)* aamma *naliliiffigneqanngilaq (NE)*.

Qallunaani mianerisarialinnut allattorsimaffik aamma IUCN-ip nunarsuar-mut ilitersuusissaa pillugit annertunermik paasissutissarsiornermut Wind (2003) innersuussutigineqarpoq. Najoqqutanut tigulaariffigisanut allattorsi-maffik pillugu internetimi allaffigisami linki takuuk.

Klimap allangorne-rata nassatarisai

Kalaallit Nunaanni klimap allangornissaanik naatsorsuutigisat pillugit FN-imut nalunaarussiaq kingullerpaaq najoqqutaralugu kissassuseq qaffallunilu siallerneru/apinera annertusissaaq. Allanguutit ingammik ukuiunerani pissapput, sialummullu/apineranullu tunngatillugu Kalaallit Nunaata Avanaata Kangiani annertuseriarneq malunnarnerpaassaaq – tamaani aputitut iluseqarluni (Rasmussen & Aarøe-Hansen 2003). Immami sikup inittussut-simigut piffissamilu sorlermi siammarsimanager annikillissaaq, soorlulusooq uumasoaqarfittut naleqquttuunera allanngussalluni (ACIA 2004). Allanguutit tamakku mianerisarialinnut atatillugu assorsuaq pingaaruteqarput. Immap sikuata siammarsimanager uumaffiusinnaaneralu annikillippata uumassusillit immap sikuanut qanimut attuumassuteqartut killup tungaanut sunniute-qarfiunissaat erseqqivippoq. Assigiaani soorlu nanoq, naajavaarsuk aamma natseq taakku akornanniipput. Aarrup assigiaat taakku akornanniinnis-saanik isumaqartoqarsinnaassagaluarpoq aamma, misissueqquissaarnerli

najoqqutaralugu Kalaallit Nunaata Avannaata Kangiani aarrit inuussutis-saminnik ujaasiffiginnaasaminnut amerlanernut attaveqalissangapput, sikumullu taarsiullugu nunavimmi qaqiffissarsiinnartalissallutik. Ullumikkut nungunneqarsimaffimminni sumiiffinni sikoqanngitsuni taamatut iliortar-simapput (Born 2005). Kalaallini sumiiffigisat avataanni ukiuunerani sikup annikillinerata aataat natsersuillu, kalaallini sumiiffiit avaterpiaanni imaluun-niit ilaannakortumik avataatungaanni immap sikuani piaqqisartut sunniute-qarfigissavai.

Kalaallit Nunaata Avannaata Kangiani aamma Avannaani annertuneru-sumik apisoqartalernissaa naatsorsuutigineqarpoq. Maani assigiiat ukiu-unerani aputeqarfiumngitsunik nunatanik annertuunik pisariaqartitsipput (umimmaat, aamma timmissat upernaami takkuttartut). Tamakku apu-teqarfik siammarnerruppat sivisunerusumillu uninngasalerpat killormut sunniuteqarfiginissaat ilimanarpoq. Silap pissusaa allanngorarnerusoq sermersitsisarnermik aammalu apummik masalluni oqimaatsumik, umim-mannut avinnganullu (narlumukaanut) atugassarititanik artorsarnartumik nassataqartitsisinnaavoq. Naasut aamma sunniivigineqarsinnaassapput, tamatumunngalu atatillugu Kalaallit Nunaanni assigiiat assut avannarpasis-sumi siammarsimasut ilaannut aarlerisoqarneranik nalunaartoqarsimavoq (Rasmussen & Aarøe-Hansen 2003). Aammattaaq sineriaqarfinni akunnat-tumik kiattuni aamma kiattup tullianik klimaqaqtuni ukiisarfirminni aamma ingerlaarnerminni uninngaartarfimminni issittuni issinnerpaami timmissat naloraarusillit ilaat immap qaffakkiartorneranik aarlerinartorsiortinneqarput. Ukiuni tullinnguuttuni assigiiaanik killormut sunniivigineqarnissaannik naatsorsuutigisaasunik Ilanngussaq 3 atuukkallartumik takussutissiivuvoq.

Aammali paarlattua – tassalu uumassusillit inuunerminni atugarisaasa pitsanngoriarlutillu uumasooqatigiit-naasoqatigiit sunniuteqarfiulluarneri – pisartussaavoq. Assersuutigalugu sikup siammarsimanera annikillippat mitit inuussutissaminnik piaqqiorfissaminnillu amerlanernik periarfissaqa-lissapput. Klimap kiannerulersup aputillu siusinnerusukku aalersarnerata assigiiat arlallit siammartarfimminnik avannaanut nuussisussaanagerat qularutissaagunangilaq. Aammattaaq sunniutit paasiuminaannerusut aamma/imaluunniit toqqaannannginnerusut naatsorsuutigineqassapput, tamakkulu siulittornissaat ajornakusoorneroaqat.

Mianerisarialin allattorsimaffimmi uani klimap allanngornerata sunniutai sammisani qularutissaannginnerpaani, nanumut aamma naajavaarsumut, naliliinernut ilanngunneqarput, taakkumi immap sikuata siammarsimas-susaannik toqqaannartumik pisariaqartitsisuuppup, sunniutaasussat ukiuni arlariinni qanittuni pisussaaneeri naatsorsuutigineqarlutik (assigiianut pineqartunut kinguaariit pingasut). Assigiiat sinnerinut sunniutit ungasin-nerusumut takkunnissaat naatsorsuutigineqassapput.

Inerniliusseq

Mianerisarialinnut allattorsimaffimmut atatillugu assigiiat/uumasogatigiit-naasogatigiit katillugit 115-it nalilerneqarsimapput: Timmissat 65-it, miluumasut 37-t, tatsit kuuillu aalisagaat pingasut, pakkalussat tallimat orkidellu tallimat. Taakku akornanni pingasut *nunguissimapput (EX)* imaluunniit *tammarsimapput (RE)*, arfinillit *nungunnissaat aarlerinartorujussuuppuput (CR)*, pingasut *nungunnissaat aarlerinarpuput (EN)*, aqqaneq-marluk *mianernarpuput (VU)* aqqaneq-marlullu *navianartorsiortitaangajalluinnarpuput (NT)*. Assigiiat/uumasogatigiit-naasogatigiit taakku 36-t tassaapput mianerisarialittut naliligaasut, assigiiaanit/uumasogatigiinnit-naasogatigiinnit nalilerneqartunit 34 %-iullutik. Mianerisarialinnut allattorsimaffimmut ilanngunneqarpuput katillugit miluumasut 14-it, timmissat 20-t, tatsit kuuillu aalisagaat ataaseq aamma orkide ataaseq (Figur 1, Tabeli 1). Tassungalu manna tikillugu suussutsimut naammaginartunik *ilisimasaqarfigneqqanngilamut (DD)*-mut naliliiffiugallartut miluumasut tallimat (puisi ataaseq arferillu sisamat) ilanngunneqarpuput (Tabeli 2). Neriutigisaavoq ukiualunnguit qaangiuppata assigiiaanut taakkununga nutaamik naliliisoqarsinnaasoqalissasoq. Kiisalu *naliliiffigneqarsinnaasimannqilartut (NA)*-tut miluumasut tallimat (arferit), timmissat assigiiat arfinillit pakkaluanilu assigiiaraq naliliiffigneqarpuput (Tabeli 3). Sinneri *navianartorsiortitaannqilartut (LC)*-tut naliligaasut tassaapput miluumasut 13-it, timmissat 39-t, tatsit kuuillu aalisagai marluk, pakkalussat sisamat orkidellu sisamat.

Timmissat assigiiat arlallit mianerisarialittut ilanngussimaneri immaqa tupigineqarsinnaavoq: Anngilik, saarfaarsussuaq aamma nasalik. Ukiut kingulliit 60-it ingerlanerini tamarmik Kalaallit Nunaannut takkussuussimapput. Arlaannaalluunniit immikkut ittumik amerlasoorsuanngorlutik inissivisimannqillat, najukkani taamaallaat uumasuullutik, *nungunnissaat aarlerinarpupumut (EN)* imaluunniit *nungunnissaat aarlerinartorujussuuvormut (CR)*-imut aalajangiinissamut tunngaviusumi D-mi naapertuullutik. Assigiiaanut pingasunut taakkununga uumasogatigiisuus Islandimit uumasogatigiinneersuuneri, aammalu Kalaallit Nunaanni nunguinissaannut aarleqqutaasoq Islandimeersunit sunnertisimaffiummata tamarmik alloriarnermik ataatsimik marlunniilluunniit appartillugit suussusersineqarpuput. Assigiiaraq alla, Canadap nerlia piffissami tassani aamma takkuttuuvuq, maannakkut annertuumut siammarsimalluni amerlaqalutillu, taamaattumillu navianartorsiortitaannqilartut (LC)-tut suussusersineqarpoq.

Maannakkut uumasuusunit naliligaasunit assigiiat 28-t nunap nammineq akisussaaffigisarai (Tabeli 3).

Ilanngussaq 4-miippoq assigiiat mianerisarialittut nalunaarsukkat uumafigisaannut takussutissiaq.

Kalaallit Nunaanni assigiiat mianerisarialittut atugarisamittut pingaarnertut killormut sunniutaasunut takussutissiaq Tabeli 5-imiippoq. Ingammik inuup suliaasa assigiiat mianerisarialinnik sunniuteqartarpuput/sunniuteqarsinnaappuput.

Figur 2-mi miluumasut aamma timmissat akornanni mianerisarialittut suusutsit ataasiakkaat agguataakannernerat takuneqarsinnaavoq.

Kalaallit Nunaanni assigiiat mianerisarialittut nalunaarsukkat nunap sumiifiini agguataarnerat Figur 3-mi takuneqarsinnaavoq. Amerlanersaat kalaallini innuttaasut amerlanersaasa najugaqarfigisaanni Kitaaniippat, tamatumalu uumasoaqatigiit aqunneqarnissaannik pisariaqartitsineq erseqqissarpaa.

Assigiiat mianerisariallit illersornissaat

Assigiiaanik illersuineq nakkutilliinerlu timmissat illersorneqarnissaannik nalunaarummit aammalu piniarnermik aalisarnermillu nalunaarutinit assigiinngitsunit isumagineqarput. Assigiiaanut piniarneqarsinnaasunut piniarfissatut piffissaliussat nalunaarsorlugit assigiiat mianerisariallit illersorneqarnerisa inissisimanerinit takussutissiaq Tabeli 6-imiippoq.

Ukiuni kingulliinerusuni assigiiat assigiinngitsut (taakkununga ilanngulugit mianerisarialittut nalunaarsukkat) pinngortitap tungaatigut nammassinnaasumik atugaqarnerup isumannaarnissaa siunertaralugu Naalakkersuisut piniarnermut nalunaarutit aammalu isumalluutit uumasut illersorneqarnissaat arlallit naleqqussarsimavaat. Pineqartut tassaapput timmissat (2001-imi 2004-milu), aarrit (2006-imi), qilalukkat qernertat qaqortallu (2004-mi), arferit angisuut (2005-imi), nannut (2005-imi) aamma tutut (2001-imi). Nalunaarutini taakkunani ipput piniarnerup piffissap tungaatigut aqqissuussaansaa, uumasoaqatigiinnut/aqutarisatut uumasuusunut ataasiakkaanut pisassaritit, arnavissat aamma/imaluunniit uumasut piaqqat eqqissisimatitaansaat, uumasut ikilikkat aamma tammaannartut ikilisarniarlugit piniariaatsit pillugit malittarisassat, sumiiffiit piniarfigeqqusaanngitsut (soorlu ukiisarfiit nunnittarfiillu) il.il.

Uumasut najuuffigisaannik illersuineq sumiiffinni eqqissisimatitaasuni isumagineqartarpoq (Tabeli 7). Tamatuma saniatigut timmissanik illersuinissamik nalunaarut sumiiffinnik arlalinnik timmissanik illersuivinnik, piaqqiorfianni angalaartoqaqqusaanngiffinnik toqqartuivoq. Kiisalu Ramsareqarfiit arlallit toqqartorneqarsimapput, taakkuli inatsisiliornerni suli ilanngunneqarsimangillat, taamaammallu amerlanersaat illersugarineqangillat. Avannaarsuani Tunumilu Nunami Allanngutsaaliukkami sumiiffiit marluk immikkoorput (Tabeli 7). Taamaattorli Qeqertarsuup Tunuani Ramsareqarfinnut arlalinnut eqqissisimatitsinissaq pillugu nalunaarutit suliarineqarput.

Tabeli 1.

Kalaallit Nunaanni uumasut/naasut mianeriseriallit 2007-imut allattorsimaffiat Y = Kalaallit Nunaanni piaqqiortoq/kinguaassiortoq, V = Ukiukkut tikeraartortoq, S = Asakkut tikeraartortoq.

Suussuseq/Peqassuseq	<i>Ilisarnaat</i>	Nunami tamarmi mianeriseriallit allattorsimaffianniittoq	Nunarsuarmi tamarmi mianeriseriallit allattorsimaffianniittoq
Tuttut Nuussuarmiittut <i>Rangifer tarandus groenlandicus</i> (Linnaeus, 1767)	Y	VU D	LC ¹
Tuttut Avannarlinniittut <i>Rangifer tarandus groenlandicus</i> (Linnaeus, 1767)	Y	NT D	LC ¹
Tuttut Tunup Avannaaniittut <i>Rangifer tarandus eogroenlandicus</i> (Degerbøl, 1957)	Y	EX	LC ¹
Amaroq <i>Canis lupus</i> Linnaeus, 1758	Y	VU* [EN] D	LC
Nanoq <i>Ursus maritimus</i> Phipps, 1774	Y	VU A3c	VU
Aarfit Tunup Avannaaniittut <i>Odobenus rosmarus rosmarus</i> Linnaeus, 1758	Y	NT*[VU] D	LR/lc ¹
Aarfit Kitaaniittut <i>Odobenus rosmarus rosmarus</i> Linnaeus, 1758	Y	EN A2ad	LR/lc ¹
Aarfit Avannersuup ammalataaniittut <i>Odobenus rosmarus rosmarus</i> Linnaeus, 1758	Y	CR A2bd, E	LR/lc ¹
Qasigiaq <i>Phoca vitulina</i> Linnaeus, 1758	Y	CR C2a(i)	LR/lc
Arfiviit Baffin Bugtimiittut <i>Balaena mysticetus</i> Linnaeus, 1758	Y	NT* [VU] D	EN ²
Arfiviit Inngikitsulimmiittut <i>Balaena mysticetus</i> Linnaeus, 1758	Y	CR D	CR
Arfiviit arlaat <i>Eubalaena glacialis</i> (P.L.S. Müller 1776)	S	CR D	EN
Qilalugaq qaqortaq <i>Delphinapterus leucas</i> (Pallas, 1776)	V	CR E	VU
Qilalugaq qernertaq Kitaaniittoq <i>Monodon monoceros</i> Linnaeus, 1758	VY	CR A2ad + 3ad E	DD

Suussuseq/Peqassuseq	Ilisarnaat	Nunami tamarmi mianerisariallit allatorsimaffianniitq	Nunarsuarmi tamarmi mianerisariallit allatorsimaffianniitq
Tuullik <i>Gavia immer</i> (Brünnich, 1764)	Y	NT D	LC
Nerleq <i>Anser albifrons flavirostris</i> Dalgety & Scott, 1948	Y	EN A4abcd C1	LC ¹
Nerlernat Inngikitsulimmiittut <i>Branta bernicla hrota</i> (O.F. Müller, 1776)	Y	NT* [VU] C2b D	LC ¹
Mitit siorartuut Kitaaniittut <i>Somateria mollissima</i> (Linnaeus, 1758)	Y	VU A2ad	LC ¹
Toornaviarsuk <i>Histrionicus histrionicus</i> (Linnaeus, 1758)	Y	NT D	LC ¹
Niaqortoq <i>Bucephala islandica</i> (Gmelin, 1789)	Y	RE	LC
Nattoralik <i>Haliaeetus albicilla groenlandica</i> C.L. Brehm 1831	Y	VU D	LC ¹
Kissaviarsuk <i>Falco rusticolus</i> Linnaeus, 1758	Y	NT* [VU] D	LC
Anngilik <i>Pluvialis apricaria</i> (Linnaeus, 1758)	Y	NT* [EN] D	LC
Saarfaarsussuaq <i>Numenius phaeopus</i> (Linnaeus, 1758)	Y	NT* [EN] D	LC
Taateraarnaq <i>Larus sabini</i> Sabine, 1819	Y	NT* [VU] D	LC
Nasalik <i>Larus ridibundus</i> Linnaeus, 1766	Y	VU* [CR] D	LC
Naajannguaq <i>Rhodostethia rosea</i> (MacGillivray, 1824)	Y	VU* [CR] D	LC
Taateraqaq <i>Rissa tridactyla</i> (Linnaeus, 1758)	Y	VU A2ad	LC
Naajavaarsuk <i>Pagophila eburnea</i> (Phipps, 1774)	Y	VU A4c C1	NT
Imeqqutaalaq <i>Sterna paradisaea</i> Pontoppidan, 1763	Y	NT A1	LC
Appa sigguttoq <i>Uria aalge</i> (Pontoppidan, 1763)	Y	EN A2b	LC
Appa <i>Uria lomvia</i> (Linnaeus, 1758)	Y	VU A2ad	LC
Qilanngaq <i>Fratercula arctica</i> (Linnaeus, 1758)	Y	NT C2a	LC
Orpimmiutarsuaq <i>Turdus pilaris</i> Linnaeus, 1758	Y	RE	LC
Kapisillit Kapisilinniittut <i>Salmo salar</i> Linnaeus, 1758	Y	VU D2	LC
Isigammaasaq <i>Amerorchis rotundifolia</i> (Banks ex Pursch) Hultén	Y	VU D2	NE

¹ Assigijiaanut pineqartunut nunarsuarmi uumasuutit.

² Baffin Bugtimi/Davis Strædemi uumasogatiigit immikkoortuuneri nalilerneqarput.

Tabeli 2.

Assigiiat naammaginatumik ilisimasaqarfiunngitsut (DD)-tut suussusersineqartut.

Suussuseq/Peqassuseq	Nunarsuarmi tamarmi mianerisariallit allatorsimaffianniitq
Ussuk <i>Erignathus barbatus</i>	LC
Tunnulit ilaat <i>Balaenoptera borealis</i>	EN
Tunnulik <i>Balaenoptera musculus</i>	VU
Niisa <i>Phocoena phocoena</i>	VU
Qilalukkat qernertat Tunumiittut <i>Monodon monoceros</i>	DD

Tabeli 3.

Kalaallit Nunaanni nunap nammineq akisussaaffigisai. Taakku Kalaallit Nunaanni tamakkiisumik uumasooqatigiisut 20 %-ii sinnersimavaat. Nunarsuarmi tamarmi mianerisariallittut suussuseq assigiiiaanun pineqartunut tamakkiisumik uumasooqatigiinnut tunngavoq. *ukiumi uumasooqatigiinnik peqassuseq.

Suussuseq/Peqassuseq	Uumasooqatigiinni tamakkiisuni %-i	Nunami tamarmi mianerisariallit allatorsimaffianniitq	Nunarsuarmi tamarmi mianerisariallit allatorsimaffianniitq
Kalaallit Nunaanni uumasooqatigiit 20 %-ii sinnerlugit.			
Nanoq <i>Ursus maritimus</i>	20	VU	VU
Nerleq siggukitsaq <i>Anser brachyrhynchus</i>	>30	LC	LC
Mitit siorartuut Kitaaniittut <i>Somateria mollissima</i>	75*	VU	LC
Nerlernat Inngikitsulimmiittut <i>Branta bernicla hrota</i>	20	NT	LC
Nerlernat Canadamiittut <i>Branta bernicla hrota</i>	100	LC	LC
Qajorlaq <i>Calidris canutus islandica</i>	>50	LC	LC
Serfaq <i>Cephus grylle</i>	30-50	LC	LC
Appaliarsuk <i>Alle alle</i>	80	LC	LC
Orpimmiutaq avannarleq <i>Carduelis h. hornemanni</i>	>50	LC	LC

Suussuseq/Peqassuseq	Uumasoga- tigiinni tamak- kiisuni %-i	Nunami tamarmi mianerisariiallit allattorsimaffianniitq	Nunarsuarmi tamarmi mianerisariiallit allattorsimaffianniitq
Endemet (sumiiffimmi ataasiinnarmiittut).			
Tuttut Tunup Avannaaniittut <i>Rangifer t. eogroenlandicus</i>	100	EX	LC
Nerleq <i>Anser albifrons flavirostris</i>	100	EN	LC
Qeerlutooq <i>Anas platyrhynchos conboschas</i>	100	LC	LC
Nattoralik <i>Haliaeetus albicilla groenlandica</i>	100	VU	LC
Aqissit Kitaaniittut <i>Lagopus mutus saturatus</i>	100	LC	LC
Aqisseq <i>Lagopus mutus reinhardtii</i>	100	LC	LC
Saarfaarsorlak <i>Calidris alpina arctica</i>	100	LC	LC
Najaannaq <i>Larus glaucooides glaucooides</i>	100	LC	LC
Uumasogatigiit immikkoortut.			
Tuttut Nuussuarmiittut <i>Rangifer tarandus</i>	100	VU	LC
Tuttut Kitaaniittut <i>Rangifer tarandus</i>	100	LC	LC
Tuttu Avannarlinniittut <i>Rangifer tarandus</i>	100	NT	LC
Aarfit Tunup Avannaaniittut <i>Odobenus rosmarus</i>	100	NT	LC
Aarfit Ava. ammalataaniittut <i>Odobenus rosmarus</i>	100	CR	LC
Qasigiaq <i>Phoca vitulina</i>	100	CR	LC
Qilalugaq qernertaq Kitaani <i>Monodon monoceros</i>	100	CR	DD
Qilalugaq qernertaq Tunumi <i>Monodon monoceros</i>	100	DD	DD
Niisa <i>Phocoena phocoena</i>	100	DD	VU
Oqaatsoq <i>Phalacrocorax carbo</i>	100	LC	LC
Nerlernarnaq <i>Branta leucopsis</i>	100	LC	LC
Toornaviarsuk <i>Histrionicus histrionicus</i>	100	NT	LC
Paaq <i>Mergus serrator</i>	100	LC	LC
Kapisillit Kapisilinniittut <i>Salmo salar</i>	100	VU	LC

Tablei 4.

Assigiiaat naliliiffiqarsinnaasimanngitsut (NA).

Suussuseq/Peqassuseq
Aarluarsuk <i>Lagenorhynchus acutus</i>
Aarluarsuk <i>Lagenorhynchus albirostris</i>
Aarluk <i>Orcinus orca</i>
Kigutilissuaq <i>Physeter macrocephalus</i>
Anarnak <i>Hyperoodon ampullatus</i>
Saarfaarsunnaq <i>Calidris bairdii</i>
Isunngarsuaq <i>Stercorarius pomarinus</i>
Thayers mäge <i>Larus thayeri</i>
Sølvmåge <i>Larus argentatus</i>
Naajarlutsiaq <i>Larus fuscus</i>
Kussattarnaq <i>Anthus pratensis</i>
Pakkaluaq takornartaq <i>Lycaena phlaeas</i>

Tabeli 5.

Assigiaat mianerisariallit killormut sunniuteqarfigisaanerinut takussutissiaq. **Assigiaat/uumasogatigiit-naasogatigiit nunguissimasut (EX), tammarsimasut (RE), nungunnissaat aarlerinartorujussuusut (CR) aamma nungunnissaat aarlerinartut (EN).**

1 = najuuffeerunneq, 2 = tuttu nujuitsut eqqunnerisigut akulerussineq, 3 = piniarneq, mannittarneq, (3) = iluunaar-niutigalugu piniarneq taamaatitaaq, 4 = saniatigut pisat, 5 = toqunartuninneq, 6 = akornusersugaaneq, ? = pisinnaa-voq, x = uppernarsisaq.

Suussuseq aamma assigiaat/ uumasogatigiit-naasogatigiit	Killormut sunniutit inuit piliaat				Killormut sunniutit pinggortitap piliai					
	Toqqaannar- tumik		Toqqaannan- ngitsumik		Klimap piliaanit ingasaassat	Imarpimmit patsisaasut	Assigiaani ingiarnunneq	Artimik immikkut ajor- tissutaallutik uumassu- seqarfimmi pissutst		
Anguniagaq	Anguniagaangitsoq	Nunarsuarmi klimap allannguutai	Mingutsisineq							
Nunguissimasooq (EX)										
Tuttut Tunup Avannaaniittut <i>Rangifer tarandus eogroenlandicus</i>					x					
Tammarsimapput (RE)										
Niaqortoq <i>Bucephala islandica</i>					x					
Orpimmiutarsuaq <i>Turdus pilaris</i>					x					
Nungunnissaat aarlerinartorujussuuvoq (CR)										
Aarfit Avanersuup ammalataaniittut <i>Odobenus rosmarus</i>	3									
Qasigiaq <i>Phoca vitulina</i>	3									
Arfiviit Inngikitsulimmiittut <i>Baleana mysticetus</i>	(3)		?						x	
Arfiviit arlaat <i>Eubelaena glacialis</i>	(3)									
Qilalugaq qaqortaq <i>Delphinapterus leucas</i>	3		?							
Qilalugaq qernertaq Kitaaniittoq <i>Monodon monoceros</i>	3		?							
Nungunnissaat aarlerinartut (EN)										
Aarfit Kitaaniittut <i>Odobenus rosmarus</i>	3		?							
Nerleq <i>Anser albifrons flavirostris</i>	3						x		x	
Appa sigguttooq <i>Uria aalge</i>	3	4?								x
Mianernartut (VU)										
Tuttut Nuussuarmiittut <i>Rangifer tarandus</i>	3	2								
Amaroq <i>Canis lupus</i>	3	6								
Nanoq <i>Ursus maritimus</i>	3		x	x						

Suussuseq aamma assigiiat/ uumasoqatigiit-naasoqatigiit	Killormut sunniutit inuit piliaat				Killormut sunniutit pinngortitap piliai
	Toqqaannar- tumik		Toqqaannan- ngitsumik		
	Anguniagaq	Anguniagaangitsiq	Nunarsuarmi klimap allannguutai	Mingutsitsineq	Klimap piliaanit ingasaasat
Miteq siorartooq Kitaaniittoq <i>Somateria mollissima</i>	3				
Nattoralik <i>Haliaeetus albicilla groenlandica</i>		5, 6			
Nasalik <i>Larus ridibundus</i>		6			
Naajannguaq <i>Rhodostethia rosea</i>		6			
Taateraag <i>Rissa tridactyla</i>	3				?
Naajavaarsuk <i>Pagophila eburnea</i>	3	6	x		
Appa <i>Uria lomvia</i>	3	6			x
Kapisilik <i>Salmo salar</i>	?	4, 6			
Isigammaasaq <i>Amerorchis rotundifolia</i>		1			
Navianartorsiortitaangajalluinnarput (NT)					
Tuttut Avannarlinniittut <i>Rangifer tarandus</i>	3	6			
Aarfit Tunup Avannaaniittut <i>Odobenus rosmarus</i>	3	6			
Arfiviit Baffin Bugtimittut <i>Balaena mysticetus</i>	(3)		?		x
Tuullik <i>Gavia immer</i>	3	4, 6		x	
Nerlernat Inngikitsulimmiittut <i>Branta bernicla hrota</i>	3	6			
Toornaviarsuk <i>Histrionicus histrionicus</i>		1, 4			
Kissaviarsuk <i>Falco rusticolus</i>		6			
Anngilik <i>Pluvialis apricaria</i>		6			
Saarfaarsussuaq <i>Numenius phaeopus</i>		6			
Taateraarnaq <i>Larus sabini</i>		6			
Imeqqutaalaq <i>Sterna paradisaea</i>	(3)	6			?
Qilanngaq <i>Fratercula arctica</i>					?

Tabeli 6.
Kalaallit Nunaanni assigiaat mianeriseriallit illersorneqarneri.

Suussuseq	Piniarnermut eqqissisimatitaaneq
Tuttu <i>Rangifer tarandus</i>	15.11–31.12 & 01.03–31.07 ¹
Amaroq <i>Canis lupus</i>	Illoqqoortormiuni eqqissisimatitaanngilaq
Nanoq <i>Ursus maritimus</i>	01.07–31.08 ²
Qasigiaq <i>Phoca vitulina</i>	01.05–30.09
Aaveq <i>Odeobenus rosmarus</i>	Ataani takuuk ³
Arfivik <i>Balaena mysticetus</i>	Eqqissisilluinnagaq
Arfiviit arlaat <i>Eubalaena glacialis</i>	Eqqissisilluinnagaq
Qilalugaq qaqortaq <i>Delphinapterus leucas</i>	Eqqissisimatitatut piffissaligaanngilaq ⁵
Qilalugaq qernertaq <i>Monodon monoceros</i>	Eqqissisimatitatut piffissaligaanngilaq ⁵
Tuullik <i>Gavia immer</i>	01.01–31.08
Nerleq <i>Anser albifrons flavirostris</i>	16.10–31.08
Nerlernaq <i>Branta bernicla hrota</i>	Eqqissisilluinnagaq
Miteq siorartooq <i>Somateria mollissima</i>	01.03–14.10. ⁴
Niaqortoq <i>Bucephala islandica</i>	Eqqissisilluinnagaq
Toornaviarsuk <i>Histrionicus histrionicus</i>	Eqqissisilluinnagaq
Nattoralik <i>Haliaeetus albicilla</i>	Eqqissisilluinnagaq
Kissaviarsuk <i>Falco rusticolus</i>	Eqqissisilluinnagaq
Anngilik <i>Pluvialis apricaria</i>	Eqqissisilluinnagaq
Saarfaarsussuaq <i>Numenius phaeopus</i>	Eqqissisilluinnagaq
Taateraarnaq <i>Larus sabini</i>	Eqqissisilluinnagaq
Nasalik <i>Larus ridibundus</i>	Eqqissisilluinnagaq
Naajannguaq <i>Rhodostethia rosea</i>	Eqqissisilluinnagaq
Taateraqaq <i>Rissa tridactyla</i>	01.03–31.08
Naajavaarsuk <i>Pagophila eburnea</i>	Eqqissisilluinnagaq

Suussuseq	Piniarnermut eqqissimatitaaneq
Imeqqutaalaq <i>Sterna paradisaea</i>	Eqqissisilluinnagaq
Appa sigguttooq <i>Uria aalge</i>	01.03–31.08 ⁴
Appa <i>Uria lomvia</i>	01.03–31.08 ⁴
Qilanngaq <i>Fratercula arctica</i>	Eqqissisilluinnagaq
Orpimmiutarsuaq <i>Turdus pilaris</i>	Eqqissisilluinnagaq
Kapisilik <i>Salmo salar</i>	Najukkami atugassatut aalisarneqarsinnaavoq
Isigammaasaq <i>Amerorchis rotundifolia</i>	Illersugaanngilaq

¹ Najooqutassatut piffissaq eqqissimatitsiffik, allaffissornikkut allanngortinneqarsinnaasoq.

² Tunumi 01.08-30.09. Tamatuma saniatigut Namminersornerullutik Oqartussanit pisassatitat aalajangerneqartut. Arnaviat piaqqiortut piaqqallu eqqissimatitaapput.

³ Kitaani: 66° A-p kujataani eqqissimatitaavoq; 66°-70,5° piniarsinnaaffik 01.03-30.04; 70,5° avannaani ukioq kaajallal-lugu piniarsinnaasoqarpoq. Nunap Allanngutsaaliukkap avataani Tunumi: ukioq kaajallallugu piniarsinnaasoqarpoq. Tamakku saniatigut kikkut piniarsinnaanerinek malittarisassiat.

⁴ Kommunit ilaanni malittarisassiat immikkut ittut.

⁵ Kitaani piniarnermut pisassarititaliortoqarpoq.

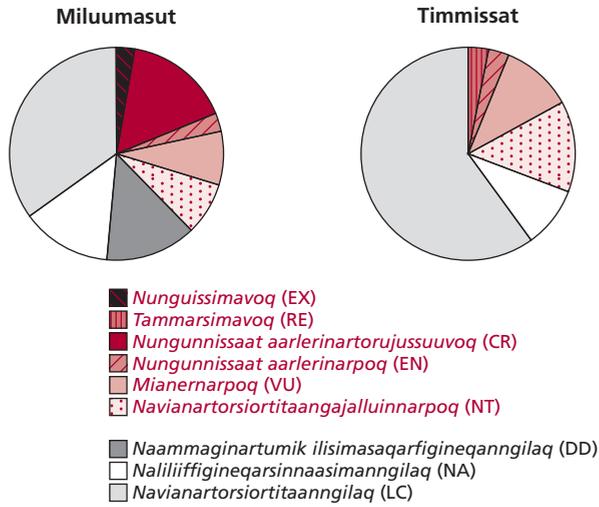
Tabeli 7.

Assigiaat mianerisariallit najuuffigisaannik illersuineq. 1 = uumasogatigiinnut-naasoqatigiinnut assorsuaq pingaarutilik. 2 = uumasogatigiinnut-naasoqatigiinnut akunnattumik pingaarutilik, 3 = uumasogatigiinnut-naasoqatigiinnut annikitsumik pingaarutilik.

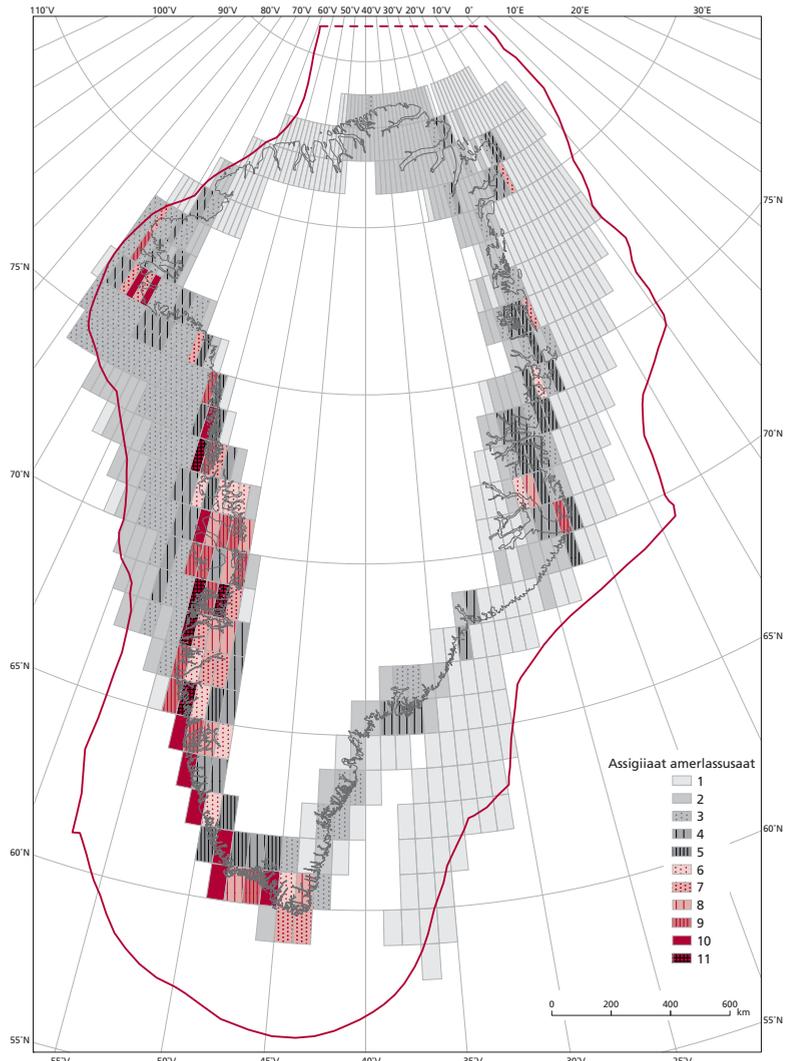
Suussuseq	Nuna Allanngut-saaliugaq	Qimusseri-arsuaq	Eqqissisimatineqarfiit	Ramsareqarfiit	Timmissat illersorneqarfii
Tuttu <i>Rangifer tarandus</i>			3	2	
Amaroq <i>Canis lupus</i>		1			
Nanoq <i>Ursus maritimus</i>	1	3		3	
Qasigiaq <i>Phoca vitulina</i>					3
Aaveq <i>Odeobenus rosmarus</i>	1				
Arfivik <i>Balaena mysticetus</i>	3				
Arfiivit arlaat <i>Eubalaena glacialis</i>					
Qilalugaq qaqortaq <i>Delphinapterus leucas</i>		2			
Qilalugaq qernertaq <i>Monodon monoceros</i>	1	1			

Suussuseq	Nuna Allanngut- saaliugaq	Qimusseri- arsuaq	Eqqissisimat- neqarfiit	Ramsareqarfiit	Timmissat illersorneqarfii
Nerleq <i>Anser albifrons flavirostris</i>			3	1	
Nerlernaq <i>Branta bernicla hrota</i>	2			1	
Miteq siorartooq <i>Somateria mollissima</i>	2	3		3	2
Niaqortoq <i>Bucephala islandica</i>					
Toornaviarsuk <i>Histrionicus histrionicus</i>				3	
Nattoralik <i>Haliaeetus albicilla</i>				3	
Kissaviarsuk <i>Falco rusticolus</i>		1	3		
Anngilik <i>Pluvialis apricaria</i>				3	
Saarfaarsussuaq <i>Numenius phaeopus</i>				1	
Taateraarnaq <i>Larus sabini</i>		1	3		2
Nasalik <i>Larus ridibundus</i>					
Naajannguaq <i>Rhodostethia rosea</i>	3			1	
Taateraqq <i>Rissa tridactyla</i>		3			3
Naajavaarsuk <i>Pagophila eburnea</i>	1			2	
Imeqqutaalaq <i>Sterna paradisaea</i>	2	3		2	2
Appa sigguttooq <i>Uria aalge</i>				2	2
Appa <i>Uria lomvia</i>				2	1
Qilanngaq <i>Fratercula arctica</i>				3	1
Orpimmiutarsuaq <i>Turdus pilaris</i>					
Kapisilik <i>Salmo salar</i>					
Isigammaasaq <i>Amerorchis rotundifolia</i>					

Figur 2. Mianerisarialittut suussutsini assigiingitsuni miluumasut timmissallu assigiaat agguataarneri.

Figur 3. Kalaallini sumiif-
finni assigiaat mianerisarialittut agguataarneri. Igalaasat allorniusat tukimukartut sanimukartullu tunngavigaat, sinimikkut tamarmik 1°-inik annertussuillit. Taamaattumik avannarpariartortillugit amiliar-tortarput. Miluumasunut tunuliaqutitut paasissutissaq nalinginnaasumik siammarsimanageruvoq (assigiaat tamaaniinneri assigiimmik pisaraangata), aammattaaq timmissanut katersuunnatik ulluniittartunut nalinginarmik piaqqiornermik-kut siammarsimanagerat, taamaattorli timmissanut katersuullutik ulluniittunut katersuullutik piaqqiortarfiini ataasiakkaani maannakkut inissisimanagerat (Kalaallit Nunaanni katersuullutik timmissanut imarmiunut DMU-p paasissutissanik katersuuvia aallaavigalugu). Kapisilinnut tunngatillugu kuuk maannakkut suffisarfisaaq pineqarpoq, isigammaasamullu nassarinniffiusut saqqummer-sitat ikittut pineqarlutik. (Feilberg 1984, Fredskild 1996).

Assigiiaat misissorneri uppernarsaasiorterillu

Artinik, assigiiaanik, eqqartuinerit immikkoortunut aalajangersimatitanut immikkoortiterneqarput, taakkulu ataaniittunik ilisarnaasersorlugit immikut tamarmik erseqqissarneqarput.

- Mianerisarialinni suussuseq
- Uppernarsaaneq
- Uumasogatigiit amerlassusaat
- Siammarsimassusaat
- Uumaffigisaat
- Pitsaanngitsunik sunniutit
- Illersuineq
- Nunarsuarmi siammarsimaneq
- Nunarsuarmi mianerisariallit suussusaat
- Sanilerisani mianerisarialinni suussuseq
- Oqaaseqaat
- Najoqqutat saqqummersinneqarsimasut
- Najoqqutat saqqummersinneqarsimannngitsut

Uumasut miluumasut

Mammalia

Assigiiaat assigiimmik pisartumik tamaaniittartut nalilersorneqarput, qaqutigullu tikeraartartoq ataasiinnaq ilanngunneqanngilaq (ilanngussaq 1).

KUKIFFALLIT

Umimmak

Ovibos moschatus
(Zimmermann, 1780)

Navianartorsiortitaanngilaq (LC).

Umimmaat siammarsimaffigisaat annertoqaaq (200.000 km²-it miss.). Uumasogatigiit amerlapput, allannguutillu paasineqartut sumiiffigisamiittutut ipput, klimamullu pissutsinut atasuullutik. Aalajangiinermik tunngavinnut *mianernartumut* (VU) aamma *navianartorsiortitaanngajalluinnarpumut* (NT) ilaalernissaannut aarleqquteqarfiussussaangitsupilussuunerinik nalilerneqarput.

Uumasogatigiit 1991-imi uumasunut 9.500-12.500-nut amerlassuseqartutut nalilerneqarput.

Umimmak Tunup Avannaani Avannaanilu kimmuk Nyeboe Landip tungaanut pissusissamisut tamaani uumavoq. Taakku saniatigut Kitaani Qaanaallu Kommuniani uumasogatigeeqarpoq arlalinnik eqqussanik. Taakku navianartorsiortasutut naliliinermi ilaanngillat, IUCN-ip ilitsersuutaa inn.

Nunatat pukkitsut naggorissut.

Illoqqortoormiut Kommuniani uumasogatigiit piniarneqartarput. 2004-mi pisassarititaapput uumasut 170-it. Illoqqortoormiunit piniartut qimussimik nannunniarnerminni Nunami Allannngutsaaliukkami Tunup Avannaani Tunumilu umimmannik pisaqaqqusaapput. Ungasinnerusoq isigalugu klimap allannguutaasa sunniutaanik naliliinermit atatillugu annertunerusumik siallerneranik/apineranik aammalu Tunup Avannaani atoruminarnerusunik ukioqartalernerata sunniutaanik allanik umimmaat uumasogatigiit killormut sunniivigineqarsinnaaneri oqaatigineqarpoq.

Uumasogatigiit amerlanerpaartaat Tunup Avannaani Tunumilu Nuna Allannngutsaaliukkamiipput. Nunap Allannngutsaaliukkavataani piniarneq pisassaritaliorneqarlunilu piffissamut aalajangersimasumut killilersugaavoq. Aatsitassarsiornernik suliaqarnernut atatillugu Tunup Avannaani piaqqisarfiit pingaarutillit arlallit toqqartorneqarsimapput, taakkunani suliaqarfiit akornusersuisut killilersorneqarlutik.

Kalaallit Nunaata avataani umimmak Canadap issittortaani ippoq. Alaskami 1800-kkunni nungunneqarpoq, kingornali eqquteqqinneqarluni.

Navianartorsiortitaanngilaq, illersorneqarnissaminik pisariaqartitsivoq (LR/cd), 1996.

Canada: Naliliiffigineqarsimangilaq.

Tunumit umimmaat eqqunneqarsimapput. Mianerisarialinnut tunngatillugu uumasogatigiit eqqunneqartut nalilerneqanngillat. Assigiiaat allanngortuusunut immikkut ittunut kalaallini uumasogatigiit naatsorsuussaapput, (*O. m. wardi* Lydekker, 1900), canadamiut umimmaannit minnerulaarnermikkut allaassuteqarlutik. Taamaatorli tamanna avatangiisini atuuffiuneruvoq, Tunumimi pinngorfimminnut naleqqiullutik Kitaani umimmaat annerupput, assigiiaallu allanngortuuffiisa agguataarneri erseqqinnerusumik misissortariaqarput.

Boertmann et al. 1991, Forchhammer & Boertmann 1993, Forchhammer et al. 2002, Rasmussen & Aarø-Hansen 2003.

Tuttu
Rangifer tarandus
(Linnaeus, 1758)

Kalaallit Nunaanni aallaqqaataaniilli tuttuni nunap immikkoortuini marlunni immikkoorluinnartunik uumasogatigeeqarpoq. Ataatsit Kitaani, ataatsillu Inglefield Landimi. Kitaani uumasogatigiit aqutsiviusunut arlalinut immikkoortinneqarput. Taakku akornanniipput ikittunnguit, avannaani nunap pissusaanit akimmiffeqarnermikkut immikkoortut. Taamaattumik taakku uumasogatigiittut immikkoortut sammineqarput. Taamatut Kitaani (Qeqertarsuaq aamma Upernavik) nunguissimaneriniq uumasogatigiit ikittunnguullutillu immikkoortitaartunut assersuutissaqarneranik tamanna tunngavissaqartinneqarpoq. Qeqertarsuup Tunuata kujataani immikkoortilugit aqutarineqartut uumasogatigiit arfineq-marluupput. Avissaaqqallutik piaqqiortarfearneri, timaasa kingornussaanni assigiinngissuseqarneri, aamma (qaammataasakkut aqputaannik malittarinnineq tunngavigalugu) angalasarnermikkut assigiinngissuteqarneri tunuliaqutaralugit immikkoortiterneqarput. Aamma uumasogatigiit taakku qanimut attaveqanngillat, aammalu uumasut akulerussuunneq ajorput, imaluunniit annikitsuinnarmik taama pisoqartarpoq. Taamaakkaluartoq uumasut mianerisariallit allat-torsimaffianni matumani ataatsimut kattullugit nalilerneqarput, uumasuni akulerussuuttoqartarsinnaanera naatsorsuutigisariaqarmat (minnerpaamik uumasuq ataaseq imaluunniit ukiumut uumasogatigiit assigiinngitsunit uumasut akornanni ataatsimik nulusuqartarnera, IUCN-ip uumasogatigiit immikkoortitaartunik nassuiaataa innersuutaavoq). Sioqqap (Frederikshåb Isblinkip) kujataani uumasogatigiit immikkoortitaarneri oqallissutaasinnaapput, sermitaali ikaarlugu uumasut akulerussuuttarnerinut takussutissaqarmat maani avannarpasinnerusunut ilanngullugit nalilerneqarput. Kalaallit Nunaanni uumasogatigeeqarsimavoq suli ataatsinik, taakkuli 1800-kkut naanerini nunguissorput.

Kitaani tuttu uumasogatigiit canadami "Barren Ground Caribou"-ip (*R. t. groenladicus* (Linnaeus, 1767)) assigiiaanit allanngortuusunut ilaasutut paasiniarneqartarput, taakkunanngali immikkoorluinnartuupput. Inglefield Landimi uumasogatigiit sorlernut ilaasuuneri pillugit annertuumik oqallittoqartarsimavoq, misissuinerilli nutaanerpaat najoqqutaralugit kitaani tut-tunut qaninnerorpasipput.

Tuttuutit asimut nuunniarneqartarsimapput, imaluunniit sumiiffinni arlalinni tuttuuteqarfinnit qimaguttarsimallutik. Nuummi tuttuutit qimagus-simasat nujuartatut uumasogatigiinnut ilaapput. Olrik Fjordimi/Pituffimmi 1965-imi tuuttuutit ikittut asimut nuunneqarsimapput. Taakku suli uuma-suupput, maannakkullu pisariniarneqalerput, Inglefield Landimi aallaqqa-

taaniilli tuttuusunut akulerutinnginniassammata. Nuussuarmi 1968-imi tuttuutinik nuussisoqarpoq, uumasogatigiit ikittunnguit nukittorsarnissaat siunertarineqarluni.

Tuttut Kitaaniittut

Navianartorsiortitaangilaq (LC), nunap nammineq akisussaaffigisai (uumasogatigiit immikkoortut).

Uumasogatigiit taakku nuna siammarsimaffiat angisoorsuuvoq (50.000 km²-it missaat), uumasogatigiillu amerlapput (ataaniittoq takuuk). Amerlassusaalli allanngorartupilussuupput, pinngortitami akiuuffissaqannginnertik piaqqiullaqqissusertillu pissutigalugit sumiiffiup attassisinnaassusaa qaangertarmassuk, uumasogatigiit ikilerujussuarnerinik nassataqartitsilluni. *Mianernartumut (VU)* aamma *navianartorsiortitaangajalluinnartumut (NT)* aalajangiinermi tunngaviusut atuutsilernissaanut ungasissorujussuuartuusutut nalilerneqarpoq.

Uumasogatigiit ilaasa missingersorneri kingulliit, 2000-imit 2005-ip tungaanut kattukkaanni uumasut 130.000-150.000-itut amerlassuseqassapput.

Aqutsisoqarfiit tallimat uumasogatigiit agguataarfigisaat Qeqertarsuatsiaat Qeqertarsuullu Tunuata akornanni siammartitersimapput.

Sunniutaasuni pingaarnepaaq tassaavoq piniarneq. Tamatuma saniatigut Nuup Kangerluata iluani/Ameralimmi immaqalu aamma kujallerpaami Neriap eqqaani aqutsisoqarfinni uumasogatigiinni tuttuusunik akulerussuuttoqarpoq. Tuttuni sumiiffinni pingaarutilinni (soorlu piaqqiorfinni) akornusersorneqarnerit sunnuteqarfiusinnaapput. Uumasogatigiinnik klimami allannguutaasut qanoq sunnuteqarfiginissaat ilisimaneqanngillat, klimamili sunniutinut tuttt malussarissuupput.

Piniarneq piffissalersorneqarlunilu pisassarititaqarfiuvoq. Naalakkersuisut ukiukkaartumik pisassarititat aalajangertarpaat. Ukiuni kingulliunerusuni uumasogatigiit amerlassusaasa inissisimanagerat pissutigalugu pisassarititatigut killilersuisoqarsimangilaq. Naaffigisani tunngavimmuq naleqqiullugu pinngortitami napatitsisinnaasutut inissisimaffimmut uumasut amerlassuseqartinniarlugit piniarneq aqutsinermi sakkutut atugaavoq. Aatsitassarsiornermut atatillugu sumiiffiit piaqqiorfiusut pingaarutilit ilaat toqqartorneqarsimapput, taakkunanilu suliat akornusersuisut iluarsaanneqarsimapput.

Tuttut Nuussuarmiittut

Mianernarpoq (VU D), nunap nammineq akisussaaffigisai (uumasogatigiit immikkoortut).

Siammarsimaffiat annikikannerpoq (6.000 km²-it missaat), uumasogatigiillu ikittuarannguupput (ataaniittoq takuuk). Nalunaarsukkat 450-it (taakkunannga erniat 150-it missaat) tamaani tuttooqqaartuusut uumasogatigiinni minnerpaaffiunerpaaffissaviattut naatsorsuutigisaavoq, aalajangiinermut tunngavimmuq D-mut *nungunnissaat aarlerinartumut (EN-imut)* qanittunngorluni. Tamaanili uumasut suli arlaliunerunissaat ilimanarpoq, erniallu amerlanerisa uumasogatigiit

uummarilluartoorpasitsippaat, taamaattumillu *mianernartuusutut* (VU) nalilerneqarput.

2002-mi kisitsineq uumasogatigiit amerlassusaannik naliliinissamut periarfissiinnngilaq, minnerpaamilli uumasut piaqqiorsinnaalereersut 1.165-it (taakkunannga piaqqat 324-t) nalunaarsugaapput. 2002-mi uumasogatigiit peqqippasillutillu amerliartorpasippat, 1968-imullu naleqqiullutik amerlanipilussuupput, taamanikkut uumasut 15-25-unissaat nalilerneqarlutik, aammalu 1995-imut taamanikkut 400-nut nalilerneqartunut. 1968-imi uumasogatigiit tuttuutinit qulinit ilaneqarput, taakkulu 2002-mi uumasogatigiinnit tamanit 2/3-iunerisut isikkoqarput. Taamaallutik tuttooqqaartuusuni nalunaarsukkat taamaallaat 450-it missaannaanniupput.

Nuussuarmiiginnartuupput.

Piniarneq (2004-mi uumasut 420-t pisassarititaapput), aammalu tuttuutini akulerussineq maannakkut sunniutaasuupput. Tuttuutiniilli piniarneqarnerusoqarpoq, taakku tikikkuminartuniinnerusarmata. 2002-mi tuttooqqaartuusut tuttuutillu sumiiffinni assigiinngitsuni inissisimarpasippat, annertunerusumilli akulerussuunnissaat naatsorsuutigineqarput, ingammik uumasogatigiit arlaat tamarmilluunniit amerlippata, taamaallutik sumiiffinnik atukkaminnik attasseqatigiinnerulerlutik. Sunniutipiluusinnaasut aatsitassarsiortunit akornusersuinerussapput. Aammattaaq klimami pissutsinut sakkortuunut, soorlu ukiukkut nunap qaata serminitsiterneranut uumasogatigiit annikitsumik siammarsimassuseqarnerisigut mianernarsisippai.

Piniarneq piffissami aalajangersimasumiippoq, pisassarisallu aalajangersarneqarlutik. Nerisassaqarfittut tunngaviumumut naleqqiullugu pinggortitami nammassinnaasut inissisimaffimmiitinnissaannut uumasut amerlassuseqartinnissaannut piniarneq iliuseqarluni aqutsinermi sakkutut ilaatinneqarpoq.

Tuttut Avannarlinniittut

Navianartorsiortitaangajalluinnarpoq (NT D), nunap nammineq akisussaaffigisai (uumasogatigiit immikkoortut).

Siammarsimaffik annikitsuuvuq (7.000 km²-it missaat) uumasogatigiillu ikillutik (ataaniittoq takuuk), *mianernartumut* (VU-mut) aalajangiinnermut tunngavik D qanillugu, aammalu *navianartorsiortitaangajalluinnarpumut* (NT-mut) killeqarfiup nalingata innersuussutigisap iluaniilluni.

1999-imi kisitsinermi inernerisaavoq uumasut ataasiakkaat 2.260-iunerinik naatsorsuuteqarneq, taakkunannga piaqqat minnerpaamik 21 %-iullutik. Ukiuni tulluuttuni nunami qanittumi Prudhoe Landimi tuttu takuneqartarsimapput, aammalu Inglefield Landip kitaatungaani ukiuunerani toqusut amerlallutik. Inglefield Landimi uumasogatigiit amerlassusissamik killingata tikissimanerattut pissutsit tamarmik isiginiarneqarsinnaapput, tassa sumiiffiup nammassinnaasusaata killinga tikinneqarsinnaasimagunarluni. 1900-kkut ingerlaneranni uumasogatigiit amerlassusaasa niqueqattaartarsimaneri aamma ilisimaneqarput.

Uumasogatigiit taakku taamaallaat Inglefield Landimiipput. Kalaallini uumasogatigiinnit allanit immikkoortuuginnarnani aammali Smith Sundip akiani Canadami uumasogatigiinnit immikkoortuunera kingornuttakkanik misissuinerit ilimanarsisippaat. Najukkamili ilisimasallit naapertorlugit Canadamut imlt. Canadamit tutttu nuuttarnerinik oqalunneq itigartiinnarneqarsinnaanngilaq.

Uumasogatigiit piniarneqartarput. Sunniutaasinnaasut aatsitassarsiornernit akornusersorneqarnermit pisassapput. Tamakku saniatigut tuttuutit nuutsitat, Olrikip Kangerluata eqqaaniittut akulerussuuffiginissaannut aarleqquteqarpoq. Uumasogatigiit taakku ukiuni kingulliunerusuni nungusarniarneqarsimapput, manna tikillugu sulii luatsinngitsumik. Aammattaaq klimami pissutsinut sakkortuunut, soorlu ukiukkut nunap qaata serminitsiterneranut uumasogatigiit Inglefield Landimiittut annikitsumik siammarsimassuseqarnerisigut mianernarsisippai.

Piniarneq piffissami aalajangersimasumiippoq, pisassarisallu 150-inut aalajangersarneqarlutik. Nerisassaqarfittut tunngaviumut naleqqiullugu pinngortitami nammassinnaasutut inissisimaffimmiitinnissaannut uumasut amerlassuseqartinnissaannut piniarneq iliuuseqarluni aqutsinermi sakkutut ilaatinneqarpoq.

Tuttut Tunup Avannaaniittut

Nunguissimavoq (EX), sumiiffimmi ataasiinnarmiittoq.

Tuttut Tunup Avannaaniittut ukiup 1900-p missaani nunguipput. Kingullerpaaq 1899-imi takuneqarpoq.

Ilisimaneqanngillat.

Tunup Avannaata annersaani siammarsimasimavoq, nassuulu nunami siammarsimatitertutut nassaassaapput.

Ukiuunerani pissutsit iluanngitsut patsisigalugit uumasogatigiit nungussimagunarput, tamatumuuna nuna piffissani sivisuuni silap mannguttarluni isserujussuortarlungulu paarlakaattarfiini sermimik qallersimaneqartarsimasarluni.

Tuttu immikkut illuinnartuusimavoq, assigiiaanit allanngortuusunit sumiiffimmi ataasiinnarmiilluni immikkut ittutut nassuiarneqarsimasoq. (*R. t. eogroenlandicus* Degerbøl, 1957).

Uumasogatigiinnut tamanut tunngatillugu

Nunami uumasoq, orpigaasaqarfiit nunalu qeriuannartoq.

Meqqutaasalinnik orpippassuaqarfimmi aamma Eurasiami Amerikkallu Avannaani issittoqarfimmi siammartiternera annertoqaaq.

Aarlerinartoaqarfiunngilaq (LR/lc) 1996.

Canada: Uumasogatigiit ilaat arlallit, soorlu “Barren Ground Caribou” ima nalunaarsorneqarpoq: Immikkut nakkutigisariaqarpoq, navianartorsioirtitaavoq imlt. *Threatened*. Svalbard: *Navianartorsioirtitaanngilaq*.

Cuyler 2004, Cuyler et al. 2003a, b, 2004, 2005, Cuyler & Østergaard 2005, Landa et al. 2000a, b, Meldgaard 1986, Roby et al. 1984.

KIISORTUT

Terianniaq
Alopex lagopus
Linnaeus, 1758

Navianartorsiortitaanngilaq (LC).

Kalaallit Nunaanni tamarmi terianniaqarpoq (nuna siammarsimaffia 300.000 km²-it missaat) nalinginnaasuuvorlu. Uumasogatigiinni piffissami sivisuumi allannguuteqartoqarpassinngilaq, najukkanili ataasiakkaani uumasogatigiit amerlassutsimikkut nikittarneri ilisimaneqarluarput. *Mianernartumut* (VU) aamma *navianartorsiorti-taangajalluinnarpumut* (NT) aalajangiinissami tunngavissanut ilanngunnissaanut patsisissaqavinngitsutut nalilerneqarpoq.

Ilisimaneqanngillat, amerlaqaalli.

Kalaallit Nunaanni sumi tamangajammi.

Nunami uumasuuneruvoq, uumaffigisaasunili assigiinngitsorpassuarni nassaassaavoq. Ukiuunerani aamma sikorsuarni.

Piniarneq.

Aasaanerani ukiup affaani nalinginnaasumik eqqissisimatinneqarpoq, najugaqarfinnili ataasiakkaani tamanna atuutsinneqarneq ajorpoq. Uumasogatigiit ilarujussui Tunup Avannaani Avannaanilu Nunami Allanngutsaaliukkamiipput.

Terianniaq issittup sumiiffiani tamarmi nassaassaavoq.

Navianartorsiortitaanngilaq (LC), 2004.

Canada: Naliliiffigineqanngilaq.
Island: Naliliiffigineqanngilaq.
Svalbard: *Navianartorsiortitaanngilaq*.

Bennike et al. 1989, Vibe 1990.

Amaroq
Canis lupus
Linnaeus, 1758

Mianernarpoq (VU* [EN] D).

Siammarsimaffigisaa annertoorsuuvoq (200.000 km²-it sinnerlugit), uumasogatigiilli tamakkiisut ikittuararsuupput (ataaniittut takukkit), aammalu *nungunnissaat aarlerinarpumut* (EN) aalajangiinissamut tunngavimmuut D-mut killissarisap nalinganit 250-iusunut ikinnerul-lutik. Canadalli issittuanit nunap immikkoortuata avataani amerlanerujussuarnit uumasogatigeeqatigiinnit uumasogatigiit pineqartut pisuummata naliliineq *mianernarpumut* (VU-mut) annikillisinneqarpoq.

- Kinguaassiorsinnaasut ataasiakkaat 100-t sinnersimagunangilaat.
- Avannaani aamma Tunup Avannaani tamarmi amaroq siammarsimaluinnartutut nassaassaavoq.
- Nuna qeriuannartoqarfiit annertuut piniagassartaqarluartut.
- Illoqqortoormiut Kommuneani amaroq eqqissisimatitaanngilaq.
- Avannaani Tunullu Avannaani Nunap Allannugtsaaliukkap killeqarfiisa iluini amaqut uumasogatigiit nassaasaanerupput.
- Amaroq Eurasiami Amerikallu Avannaani sumut tamarmut siammarsimavoq.
- *Navianartorsiortitaanngilaq (LC)*, 2004.
- Canada: Data deficient (Arctic grey wolf).
- 1900-kkut aallartinneranni piniariartartoqarfiup nalaani Tunup Avannaani amaroq nunguissorneqarpoq, kingornatigulli isaaqqissimavoq. Amerlassoorsuunngisaannarput, maannakkullu uumasogatigiit amerlassusaat nunguissunnginnermini amerlanerpaaffigisaanut assingusutut nalilerneqarpoq.
- Bennike et al. 1989, Burton 1990, Dawes et al. 1986, Marquard-Petersen 1998, Mågård 1988.

Ukaliatsiap
Mustela erminea
Linnaeus, 1758

- *Navianartorsiortitaanngilaq (LC)*.
- Ukaliatsiap siammarsimaffia annertoqaaq (200.000 km²-it sinnerlugit), taamaattorli amerlassoorsuunngillat. Uumasogatigiit amerlassusaat assigiinngiaartupilussuupput, tassalu narlumukaat amerlassusaasa assigiinngiaarneri malittarivaat. Uumasogatigiilli annertussusaanni pingaarutilinnik piffissamut ungasissumut allannguuteqartoqarnissaanut takussutissaqanngilaq. *Mianernartumut (VU-mut)* aamma *navianartorsiortitaangajalluinnarpumut (NT-mut)* aalajangiinissamut tunngavinnut ilannguttariaqavinningsutut nalilerneqarpoq.
- Ilisimaneqanngillat.
- Narlumukaap (nerisaani pingaarnersaq) siammarsimaffigisaanut ukaliatsiap siammarsimaffia assinguvoq, taamaattumillu Avannaani Tunullu Avannaani kisimi nassaassaalluni.
- Sumiiffiit narlumukaaqarluartut.
- Maannakkorpiaq soqanngilaq.

Siammarsimaffiata annersaa Avannaani Tunullu Avannaani Nuna Allannngutsaaliukkamut ilaavoq.

Eurasiap Amerikallu Avannaata ilarujussuini ukaliatsiaq nassaas-saavoq.

Aarlerinartoqarfiumngilaq (LR/lc), 1996.

Canada: Naliliiffigineqanngilaq.

Bennike et al. 1989, Vibe 1990.

Nanoq
Ursus maritimus
Phipps, 1774

Mianernarpoq (VU A3c), nunap nammineq akisussaaffigisaa.

Kalaallit imartaanni, ingammillu aasakkut immami sikup nalingin-naasumik siammarsimassusaanik naatsorsugaqarnermik naliliineq tunngaveqarpoq. Ukiup qanoq ilinerani tassani ukiunut tulliuuttunut 100-nut sikup siammarsimassusaata 50-100 %-inik annikillismanissaa naatsorsuutigineqarpoq. Ineriartorneq killormoortoq tamanna Tunumi, Davis Strædimi, Baffin Bugtimi Kane Bassinimilu takussaale-reerpoq, ukiuni kingullerni 10-15-ini immap sikuata siammarsimas-susaa paasineqarsimalluni; paasissutissat ilaatigut qaammataasamik tunngaveqarluni sikunik paasissutissanit aamma 2006-imi ukiuunera-ta naalernerani Upernaviup Qaanaallu kommuniini ingerlanneqar-tumit najugaqarfinni piniartunit apersuilluni misissuinerit pippuit. Taamatuttaaq sikup nannunut uumaffiunera annikillivoq. Kiisalu immap sikuata siammarsimassusaata annikillinerata nassatarisaanik nannut apissini piaqqiortarfimminnut attaveqarnerat annikillisinne-qarsinnaavoq. Allannguutinut taama ittunut nannut naleqqussarsin-naagunangimmata uumasogatigiit amerlassusaasa ikileriarnissaat naatsorsuutigineqarpoq. Tamanna nunarsuarmi tamarmi uumasogati-giinnut ukiut 45-t ingerlaneranni (nannut kinguaariit pingasut missaat) IUCN-imit 30 %-iunissaa naliliiffigineqarpoq, naliliineq kalaallini uumasogatigiinnut aamma atuuttuusussatut naatsorsuuti-gineqartoq. Taamaalliluni *mianernartumut* (VU-mut) aalajangiinermut tunngavik A3c atuutilerpoq. Nannut uumasogatigiit tamarmiusut Kalaallit Nunaanni nannut amerlassusaattut naatsorsuutigisat 20 %-it missaanniippuit, taamaattumillu nunap nammineq akisussaaffigivai.

Isumaginniffinni pingasuni Kitaani ittuni, aammalu Canadamut atasuusuni uumasogatigiit tamakkiisut 2005-imi uumasut ataasiak-kaat 3.650-3.850-iuneri naatsorsuutigineqarput. Taakkunanit Davis Strædimi uumasogatigiit ilaat (naatsorsuutigisatut 1.400-1.600-t) taamaallaat Kitaata sikua kalaallini sumiiffiusunut anngukkaangat Kalaallit Nunaanniittarput. Baffin Bugtimi Kane Bassinimilu uuma-sogatigiit 2.074-iuneri 167-iuneri naatsorsuutigineqarput. Tunumi nannut amerlassusaat ilisimaneqanngillat. Tunumi piniagaqarneq nammatsisinnaassappat uumasogatigiit naatsorsuutigisatut 1.800-t missaannittariaqassapput.

Kitaani Qaanaap aamma Upernaviup kommuniini akuttoqatigiimmik takussaasarpoq, taakkulu kujataanni kommunini akuttunerusumik – taakkulu akornanni Nanortallup Kommuniani akulikinnerpaasumik. Avannaani Tunumilu akuttoqatigiimmik Avannaani Tunumilu Nuna Allannngutsaaliukkami aammalu Illoqqortoormiut aamma Tasiilap kommuniini takussaasarpoq. Nuna Allannngutsaaliukkamit, Illoqqortoormiut aamma Qaanaap kommuniini apissit piaqqiorfiit ilisimaneqarput, soorlulusooq aamma Upernaviup aamma Tasiilap kommuniissaneri naatsorsuutigineqarlutik.

Nanoq immami avatangiisinut qanimut attaveqartuuvoq, immap sikoqartup qanittuani qaavanilu natseqarluartuusut najuuffiginerpaasarlugit.

Maannakkut aarleqqutaasoq tassaavoq piniagaqarneq, ullumikkut Kane Bassinimi Baffin Bugtimilu nammatsisinnaaffiusup sinneraniitutut nalilerneqartoq. Tamatuma saniatigut avatangiisini toqunartoqarnerujussuit (organoklorinit) ingammik tunumi nannut kinguaassiorsinnaassusiinut uumaannarsinnaanerinnullu aarleqquteqartitsipput. Sunniutipiluusinnaasut immami uuliasionernit piiaanernillu akornusersuinernit pipput.

Kalaallini nannut ilarujussui Avannaani Tunumilu Nuna Allannngutsaaliukkami aamma Qimusseriarsuarmi eqqissisimatitsivimmi innissaat naatsorsuutigineqarput. 2005-imi piniagaqarneq pisassaqartitsiviulerpoq, tassalu ukiumoortumik Naalakkersuisut pisassanik aalajangiisalerput (2006-imi uumasut 150-iupput, taakkunannga 95-it Kitaani). Nannut juulimi aggustimilu eqqissisimatitaapput (taamaattorli Tunumi septembarip tungaanut). Tamatuma saniatigut arnavissat piarallit eqqissisimatitaapput.

Nunarsuarmi siammarsimaneq: Nanoq taamaallaat Issittormiuniittuuvoq, nunallu immikkoortuani immami sikoqarfiusumi imartaata annersaaniilluni. Issittumi uumasogatigiit tamakkerlugit 20.000-25.000-iuneri nalilerneqarput.

Mianernarpoq (VU), 2006.

Canada: Special concern.
Svalbard: *Sianiginiartariaqarpoq (X).*

Issittumi tamarmi nannut uumasogatigiit ilaannakortanut arlalinnut immikkoortinneqarlutik isumagineqartuupput, taakkunanngalu sisamat Kalaallit Nunaanni tamakkiisumik imaluunniit ilaannakortumik illutik (qulaaniittoq takuuk). Uumasogatigiit nunap pissusaanit akimmequtinit avissaaqqanngimmata, aammalu nannut allaat sumorsuaq angalaffeqarsinnaanerit ilisimaneqarmat kalaallini nannut ataatsimoortillugit naliliiffigineqarput. Uumasogatigiinni ilaannakortukkutaanut tamanut sikup siammarsimassusaata annikillinerata aamma sunniuteqarnissaa naatsorsuutigineqarpoq. Canadami misissuinerit takutissimavaat Baffin Bugtimi aamma Davis Strædimi uumasogatigit akornanni kingunissiortaatsimi assigiinngissuteqarnera, Baffin Bugtimili Kane Bassinimilu uumasogatigiit akornanni taamaattoqarani. Taamaattorli Kalaallit Nunaanni isumaginninnermi uumasogatigiinnut sisamanut agguataarinerup naapertuuttuusutut

innera qaammataasanut aallakaatitalerlugit nannunik malittarinnin-
nerup ersersippaa. IUCN-ip Nunani tamalaani Nannunik immikkut
ilisimasalittut suleqatigiissitaat (IUCNs Internationale Isbjørnespecial-
istgruppe) (IUCN 2006) nunarsuarmi inissisimaffiani nanoq maan-
nakkut *mianernartutut* (VU-tut) nalilerpaat. Klimami allannguutit
nassatarisaanni kinguaariinni pingasuni tullerni 30 %-it sinnerlugit
uumasoqatigiinni ikileriarnissamik naatsorsuutigisamut tamanna
attuumassuteqarpoq, tamannalu nannut uumaffigisaattut sikup
siammarsimassusaata tulluurtuuneratalu annikillisinneranik naatsor-
suuteqarfigineqarluni.

ACIA 2004, Lunn et al. 2002, Sonne 2004, Schliebe et al. 2006, Stirling
& Parkinson 2006, Taylor et al. 2001.

E.W. Born inutt. oqaas.

AARRIT

Aaveq
Odobenus rosmarus
rosmarus
(Linnaeus, 1758)

Atlantikap aarra (tulliani aavertut taagorneqaannartoq) kalaallit sumiif-
figisaasa iluini uumasooqatigiinni pingasuni nassaassaavoq. Akornanni
eqqarleriaaqaassutsimikkut assigiinngissuseqartut uppernarsineqarsimavoq,
soorlulusooq aamma nunap pissusaatigut akimorsinnaanngisaannik immik-
koortitaarfegarpasillutik. Taamaattumik mianerisariallit allattorsimaffianni
matumani immikkoortiterlugit sammineqarput.

Aarfit Tunup
Avannaaniittut

Navianartorsiortitaangajalluinnaarpoq (NT* [VU] D).

Mianernarpumut (VU-mut) D-tut aalajangiinissamut tunngavimmik
uumasoqatigiit amerlassusaat (ataaniittut takukkit) eqquutsitsivoq.
Uumasut kinguaassiorsinnaanngitsut qanoq amerlatigineri ilisimane-
qanngillat, imali ikitsiginngillat *nungunnissaat aarlerinarpumut* (EN-
imut) D-tut aalajangiinissamut tunngavigisamut apuussinnaallutik.
Siammarsimaffiisa ilarujussuini piniarneq pissutigalugu ikilerujussu-
arsimanermik kingorna uumasooqatigiit amerliartorpasippat. Taamaat-
torli oqaluttuarisaanermi siammarsimassutsini tamaat uumasooqatigiit
atoqqilersimannngilaat. Taamaalluni Kangertittiip (Scoresby Sundip)
paavani 1926-p missaata tungaanut atorneqartoq nunnittarfik
uterfigeqqinneqarsimannngilaq, ilimanarporlu sumiiffinnut najugaqar-
fiusunut qanittuarannguunera kiisalu piniarneq tamatumunnga
patsisaasut. Tunumi maannakkut piniagaqarnerup nammatsisinnaa-
nera nalilerneqarpoq. Pissutsit tamakku pissutigalugit uumasooqatigiit
taakku *navianartorsiortitaangajalluinnaartunut* (NT) inissinneqartitaapput.

Uumasooqatigiit tamarmik uumasunut 1.000-it missaannut naatsorsor-
neqarput, tassalu uumasut kinguaassiorsinnaasut amerlassusaat
ikinnerullutik.

Uumasooqatigiit Tunup avannaata sineriaani siammarsimapput,
nunnittarfiit arlaqarlutik, uumasullu akuttunngitsumik kujammut
Tasiilap Kommunea allaat tikittarpaat. Uumasooqatigiit Svalbard/
Franz Josef Landimi uumasooqatigiinnit kingunissioraatsimikkut
assigiinngussuseqarput, uumasullu ataasiakkaat paarlaateqatigiittar-
sinnaalluarput.

Illoqqortoormiut aamma Tasiilap kommuniini piniagaqarneq maannakkut nammatsisinnaasutut nalilerneqarpoq. 1900-kkut ukiuisa affaanni siullerni siammarsimaffiisa ilarujussuanni aarrit piniagaapput, nunnittarfiillu arlallit qimanneqarnerinik kinguneqartumik uumasogatigiit ikileriarujussuarlutik. Sunniuteqapilussinnaaffinnut ilaapput sinerissap avataani immani uuliasiorsinnaanermut uuliamillu pissarsiornerusinnaanermut atatillugu najugaqarfinnit akornusersuillunilu iluarsisassaangitsunik ajoqusiinerit, aammalu nunnittarfiisa eqqaanni annertunerusumik takornariartitsisoqarneranut atatillugu. Klimami allannguutit nassatarisaannik annikinnerusumik sikoqalernera uumasogatigiinnut akornutaassangatinneqanngilaq, isummertoqarsimavorlu tamanna allaat iluaqutaalersinnaasoq, taamalillutimmi uumasut sineriak kangerluillu atuarlugit nerisassarsiorfinnut attavissaqarluarnerulissammata. Taamaattorli sikup annikilleriarneratigut sunniuteqapilutoqarsinnaanera Manerassuup aarriinit Alaskami misissuinerit ilimanartoqartitsipput (sineriak qimallugu neriniartarfimminni arnavissat piaqqamillu sikumi nallavigisassaaleqineri).

Uumasogatigiit amerlanerpaartaat Tunumi Avannaanilu Nuna Allannugtsaaliukkap iluaniipput. Nunap Allannugtsaaliukkap kujataani piniagaqarneq 2006-imi juuli aallarnerfigalugu pisassarititaqarfiulerput, piffissami 1. aggustimit 31. decembari 2006-imi uumasut 15-it piniacquusaallutik. Tamatuma saniatigut arnavissat piaraallu piniacquusaanngillat.

Aarfit Kitaaniittut

Nungunniissaat aarlerinarpoq (EN A2ad, E).

1900-kkulli aallartinneranni aarrini uumasogatigiit taakku ikileriarujussuarsimapput, ullumikkut uumasut 1.000-it sinnersimassangatinneqaratik. Tamatumunnga patsisaasoq tassaavoq suli atuuttumik nammatsisinnaanngitsumik piniagaqarneq. 1990-ikkunnit uumasogatigiit amerlassusaannik qangamit maannamut takutitsisutut iluserititap (Witting & Born 2005) "aallaqqaataanit" (tassalu kalaallini annertusisamik anguniagaqartumillu piniagaqalernerup siornatigulli) ukioq 1900-mi uumasut 16.000-it missaannut, 1960-imi 4.000-ingajannut aammalu 2000-imi 0-inut uumasogatigiit amerlassuserpai. Taamaattorli uumasogatigiit suli nassaassaapput piniagaajuarlutillu, aammalu kalaallini pisani kisitsisinngorlugit "Piniarneq"-mi nalunaarutigineqartut nalilersoraanni 1990-ikkut ingerlaneranni piniagaaneri annertuninngorsimapput. Ilusiliussap naatsorsuutiginnngisaanit Baffin Bugtip / Davis Strædep akianit canadameersunit uumasunit ataasiakkaanik ilanngussortoqarnerata kingunerisaatut Kitaani aaveqartuarnera naatsorsuutigineqarpoq. Taamaattumik ukiuni kingullerni 45-ni (kinguaariit pingasut) ikileriarnerit A2-mut aalajangiinermut tunngavittut *nungunniissaat aarlerinarpumut (EN)-imut* 75 %-it missaattut naatsorsuutigisariaqarpoq. Uumasogatigiit nunguissasut ilusiliussap pineqartup siulittorpai, tamatuma E-mik aalajangiinermut tunngavik najoqqutaralugu *nungunniissaat aarlerinartorujussuannngortitsilluni (CR)*. Taamaattorli uumasogatigiit nunguinnaasa aarleqqutaanera nunap immikkoortuani avataaneersumi uumasogatigiit ilaannit amerlanerusunit immaqalu peqqissuunerusunit ilaartorneqarnermik aalaja-

ngerneqartuunissaa erseqqivissuuvoq, taamaattumillu *nungunnissaat aarlerinartumut (EN)* nalilerneqarpoq.

2005-imi Kitaani uumasogatigiit 1.000-it sinnersimanginneri nalilerneqarput. Uumasogatigiit Baffin Bugtip Canadap tungaaniittuusut 4.000-6.000-itut ikitsiginissaat nalilerneqarput, maannakkullu piniagarineqarnertik attassinnaaneraat apeqquuserneqarpoq.

Ukiuunerani Maniitsup, Sisimiut, Kangaatsiap, Qeqertarsuup Ummannallu kommuniisa avataanni ikkannersaqarfinniittarput. Aasakkut Baffin Bugtip/Davis Strædep Canadap tungaaniittarunarpud.

Maannakkut sunniutaasut tassaappud nammatsinnaanngitsumik piniagaqarneq aamma uumasogatigiit ukiuunerani nerisassarsiortarfiini eqqaannilu aalisarnermit akornusersorneqarnerit. Najugaqarfinnaani uuliasiornermit sunniuteqartoqarsinnaavoq. Sikut ingerlaartut ikilieriarsinnaassusaata aarrit taakku qanoq sunniivigisinnaaneraai nalorninarpoq. Akornusersorneqarnerit piniarnerlu pissutigalugit nunamut nunniffiusinnaasut allat tikinneqarsinnaanngillat, sikoqartinnagulu aarrit tamaaniiginnassanersut ilisimaneqanngilaq.

66° Avannaata kujataani aarrit piniacquusaanngillat, aammalu 70,5° Avannaata kujataani maajimit februaari tikillugu eqqissisimatitavoq. Piniagaqarneq 2006-imi juulimit pisassarititaqarfinngorpoq (pisassat amerlassusaat suli nalunaarutigineqanngillat).

Kitaani nunnittarfiusut 1900-kkut aallartinneranni arlaqarnerupput. Tamakku ukiakkut ukiullu aallarteqqaarnerani najorneqartarput. Tamakkunannga piniagaqarneq pissutigalugu aarrit qimagutsitaasimanersut, imaluunniit sumiiffiit arlaannit taakkunanit najugaqartartuusut uumasogatigiit nunguinneqarsimanersut ilisimaneqanngilaq. Maannakkut aarrit uumasuusut aasakkut najugaqarfigisaat Davis Strædep Canadap tungaani Baffin Islandimiittarneri naatsorsuutigineqarput, tamannalu oqaluttuarisaanermi piusimaneri pillugit paasissutissanit, 2005-imi upernaakkut uumasuusup ataatsip qaammataasakkut malittarineqarneranit aammalu kingunissiortaat-sinik misissuinerit taperserneqarpoq.

Aarfit Avannersuup ammalataaniittut

Nungunnissaat aarlerinartorujussuuvoq (CR A2bd, E).

Uppernarsaaneq: Naatsorsuutigineqartut uumasogatigiit ikittunnguit, ukiuni arlalinni Qaanaap Kommuneaniit piniagarineqarsimappud. Tamatuma ilaatigut nassatarisimavaa Qaanaap Kommuneani nunami sumiiffiusuni piffissalu ingerlanerani aaveqarnikkut ikilieriartoqarsimanagera. Uumasogatigiit amerlassusaannik qangamit maannamut takutitsisutut iluserititap (Witting & Born 2005) 1960-imi 7.000-ingajannut aammalu (kinguaariit pingasut kingornatigut) 2005-imi 1.000-inut uumasogatigiit amerlassuserpai, 2020-lu sioqqullugu uumasogatigiit nungussimanissaat naatsorsuutigineqarput. Kinguaariinni kingullerni pingasuni (ukiut 15-it x 3) kinguariarneq 85 %-iuvoq, taamaalillutik *nungunnissaat aarlerinartorujussuuvoq-mut (CR-imut)* aalajangiinnermut tunngaviit A2 aamma E eqquutsinneqarlutik. Tamatuma saniatigut qaammataasakkut telemetri aamma kingunissiorneq aqutugalugit nutaanik misissuinerit ilimanansisissi-

mavaat Avanersuup ammalataani aarrit nunap ilaani ikinnerusuk-kaartiterlutik agguataarsimagunarneri, taamaalillutik Avanersuup ammalataani uumasogatigiit sensu strictumik (tassalu Avanersuup ammalataani Qaanaap Kommuneanit uumasogatigiit piniagarineqartut) Smith Sundip eqqaaniinnartuusut, taakkulu ilisimaneqanngitsumik annertussusilimmit Canadami allanit marlunnit ataqatigiissunit avissaaqqasuuneri (tassaasunit West Jones Soundimi aamma Penny Strait/Lancaster Soundimi immikkoortitaartut), taamatullu pissutsit uumasogatigiinnik sulii mianernarnerulersitsisinnaapput.

1998-imi aasakkut uumasut 1.500-unerinik kisitsinerit aallaavigalugit naliliisoqarpoq. Taamaattorli kisitsinerit taakku aasaanerani najugaqarfiusut tamaasa ilanngussimangilaat.

Avanersuup ammalataani aammalu ammalatap taassuma sineriertai atuarlugit nassaassaapput, tassalu Qaanaap Kommuniani aamma Canadami Ellesmere Islandip kangiata sineriaani.

Piniagaqarneq, manna tikillugu nammatsisisinnaasimangitsoq. Uumasogatigiinnut immami sikup annikillinissaata sunniuteqarsinnaanera erseqqissisinneqanngilaq. Tamannali immaqa uumasogatigiinnut, soorlu Tunup Avannaani naatsorsuutigineqartut iluaqutaasinnaavoq. Nunamili qasuersaartarfiit piniarnermut akornusersorneqarnermullu aarrit immaqa mianernarsisinnerussavaat.

2006-imi juuli aallarnerfigalugu piffissami 1. juulimit 30. septembarimut aarrit eqqissimatitaalerput, piniagaqarnerlu pisassaqtitaaffiurluni (piffissami 1. oktobarimit 31. decembarimut uumasut 60-it).

Uumasogatigiinnut tamanut tunngatillugu

Immap naqqanit uiluinnavinnik immikkut illuinnartunik neri-saqarnini pissutigalugu uiloqarluarfinnut ikkannersanut nunap immikkoortortaani immikkoortitertunut, sinerissamut qanittumut ikkattunullu arrup siammarsimaffigisaa killissaqartuuvoq. Taamatut "sumiiffimmuut attassaqtuunini" pissutigalugu aarrit piniagarineqarnermut sunnertiasupilussuupput. Ullumikkut nunamut nunnitartarfiit taamaallaat Avannaani Tunumilu Nuna Allannugtsaaliukkap iluaniipput. Issittumi immami sikup annikillineratigut sumiiffinni tamani aarrit nunap qaani qasuersaarsinnaanissamut attaveqarnissamik pisariaqartitsinerulernissaat naatsorsuutigisariaqarpoq, tamaanilu akornusersorneqarnermut mianernarnerulertussaallutillu piniagarinerat ajornaannerulissaaq.

Inatsisartut 2006-imi juulimi aarrit illersorneqarnissaat piniagarineqarnerallu pillugit nalunaarut nutaaq akuerivaat. Ukiumut ataasiarluni Naalakkersuisut aalajangersartagaannik piniagaralugit pisassarititanik atuutsisilerpoq. Tamatuma saniatigut Kitaani (Qaanaap Kommuneaniunngitsoq) aamma Tunumi piaqqat arnavissallu inersimasut eqqissimatitaapput, soorlulusoq nunniffiusartuni uumasut piniagareqqusaanatik.

Atlantikup aarra Kalaallit Nunaata eqqaani Atlantiku Avannarlermiippoq, Canadami issittuni issinnerpaavata qeqertaani (aammalu kujammut Hudson Bugtimut) kiisalu Svalbardip aammalu Ruslandimi issittup avannaata kitaata akornanni. Sibiriap avannaani

aarrit uumasogatigiit immikkoortut ippit (Aaveq Laptev – *O. r. laptevi* Chapski, 1940, taamaattorli assigiiaanit allannngortuusutut nalunaarsornera nalorninarluni), aammalu Manerassuup issittortaaniippit uumasogatigiit pingajuat (Manerassuup aarra – *O. r. divergens* Illiger, 1815).

Aarlerinartoqarfiumngilaq (LR/lc), 1996.

Canada: Special concern (2006-imi naliliffigineqartoq).

Svalbard: *Sianiginiartariaqarpoq* (X).

Boertmann et al. 1998, Born et al. 1994, 1995, 1997, 2001, 2005, COSEWIC 2006, Mosbech et al. 1998, NAMMCO Ullulerneqanngitsaq c, NAMMCO 2005, Witting & Born 2005.

PUISIT

Natsersuaq
Cystophora cristata
(Erxleben, 1777)

Navianartorsiortitaanngilaq (LC).

Natsersuaq assorsuaq siammarsimallunilu amerlassuseqaqaaq. Kalaallit imartaanni malunnaatilinnik uumasogatigiit allannnguuteqarnerinik takussutissaqanngilaq. Taamaattumik *mianernartumut* (VU) aamma *navianartorsiortitaangajalluinnarpumut* (NT) aalajangiinermik tunngavinnik eqquutsitsinissamut ungasissorujussuusutut nalilerneqarpoq.

Uumasogatigiinnik nalunaarsuinerit kingulliit (2005) Grønlandshavimi uumasut 71.000-it miss. aamma Atlantikup avannaata-kitaani 500.000-it miss. naliliippit. 1980-ip miss. tungaanut Grænlandshavimiittut ikiliartuaarsimapput, kingornatigulli taamaaginnalersimallutik. Atlantikup avannaata-kitaaniittut amerliartorunarpit.

Natsersuaq puisu angalaartuissuuvoq, ukiup qanoq ilinerini aalajangersimasuni sumiiffissisatut piaqqiorfimmi aammalu siammarsimanagerusuni nerisassarsiortarfimmi akornanni angalaartartuusoq. Uumasogatigiit marluk immikkoortinneqartarput. Newfoundlandip eqqaani Atlantikup avannaata kitaani uumasogatigiit piaqqiornerusarput, aammali taakkua ilaat ikinnerusut (marsimi) sikuni ingerlaartuni Davis Strædep qeqqani, Canadap/Kalaallit Nunaata killeqarfiata illuini tamani piaqqiortarput. Piaqqiortarfiup taassuma sumiissusaa allanngorartupilussuuvoq, ilaannikkut kalaallit killeqarfiata iluani ilorparsimasupilussuusarluni. Assingatut Grønlandshavimi uumasogatigiit piaqqiortarfiat ippoq. Tamanna sikumi Jan Mayenip eqqaaniippoq, ukiullu ilaanni kalaallini imartaqarfimmiittarluni. Tamakku saniatigut natsersuaq Kitaani kommunini kujallerni arlalissuulluni takussaasarpoq natsersuit Atlantikup kitaaneersut Ammassallup avataani mamaariartorfimminnukaraangata. Uumasogatigiit piaraasa amerlanersaat Tunup avataani imartami alliaartortarneri ilimagineqarput, puisilli inersimasut Kalaallit Nunaata Canadallu akornanni imartaq tamaat, avannaani Qaanaamiit kujataani Newfoundlandimut atugaralugu. Grønlandshavimit uumasogatigiit Kalaallit Nunaata kangianiippit, uumasut Atlantikup kitaamiunut naleqqiullutik avannarpasinnerullutillu kangisinnerullutik.

- Imartani avatangiisinut qanimut attuumassuteqartoq, Kalaallit Nunaanni kangerlunni sineriallu atuarlugu nassaassaalluni. Taamaattoq uumasogatigiit amerlanersaat imartamiinnerupput. Piaqqiorfiup mamaarnerullu nalaani natsersuit sikut ingerlaartut pisariaqartippaat.
- Canadami piaqqiorfinni natsersuit pinigarineqarput, aammalu Jan Mayenimi, piniagarisat pisassanut aalajangersorneqarlutik. Kalaallit Nunaanni natsersuit sineriak atuarlugu angalaarneranni piniagaapput. Davis Strædemi piaqqiortunut sunniutaasinnaasut siunissami uuliasiornermit akornusersuinerupput. Erseqqinnginneruvoq uumasogatigiinnik klimami allannguutit, taamaalillunilu sikup siammarsimassusaata qanoq sunniuteqarfiginninissaat. Assersuutigalugu ukiuunerani sikup siammarsimaffia (puisit piaqqiorfiat) ilusilersuilluni naatsorsuutit assigiinngitsut najoqqutaralugit aasami sikumut naleqqiulluni malunnaatilimmik sunniuteqarfiunnginneruvoq.
- Soqanngilaq.
- Natsersuaq taamaallaat Atlantikup avanna' tungaani nassaassaavoq.
- *Aarlerinartoqarfiunngilaq (LR/lc), 1996.*
- Canada: Not at risk.
- ACIA 2004, Boertmann et al. 1998, ICES 2006, Kapel 1995, 1996, Mosbech et al. 1998, Vibe 1990.
- Kapel, Ullulerneqanngitsoa a.

Ussuk
Erignathus barbatus
(Erleben, 1777)

- *Naammaginartumik ilisimasaqarfigineqanngilaq (DD).*
- Ussuit siammarsimalluartuupput, amerlavallaanngillalli. Uumasogatigiit amerlassusaat pillugit ilisimasaqartoqanngilaq, imaluunniit taakku amerlassusaasa nikerarneri ilisimaneqaratik. Assigiiaat klimami allannguutinit sunniuteqapiluffigineqassagunarmata maani *naammaginartumik ilisimasaqarfigineqanngitsutut (DD-tut)* nalunaarsugaapput.
- Ilisimaneqanngillat.
- Ussuk immami sikumut atasuuvoq, imartallu sikutaqanngivissut tikikkajunnagit, soorlu aasaanerani Kitaata annersaa. Ussuup sumiiffimmut ataasiinnarmut attaveqartuuniarnera naatsorsuutigineqarpoq. Taamaattorli ussui angalaarneri pillugit ilisimasat ikittuaraarsuupput, ukiuuneranili Store Hellefiskebankemi sikumi katersuuttoqartarnerisa uumasogatigiit ilaasa angalaarsinnaaneri ilimanarsisippaat.
- Issuallaanngitsumik eqimattuallaanngitsumillu sikumit qallersimaneqartunut imartanut atasuuvoq.

- Kalaallit Nunaanni uumasogatigiit piniagaapput, ussunnilli pisanik nalunaarutaasut (ukiumut 1.400-t 2.300-llu akornanniittut) uumasogatigiinnut aarleqqutaasutut oqaatigineqarsinnaanngivipput. Klimap allannguutaasa nassatarisaannik immami sikup siammarsimassusaata annikillinera aarleqqutaasinnaavoq.
- Uumasogatigiit ilaat Avannaani Tunumilu Nuna Allanngutsaaliukkapp iluani aamma Qimusseriarsuarmi eqqissisimatitsivimmi ipput.
- Nunarsuup affaani avannarlermi issittup imartaani ussuk assorsuaq siammarsimaffeqarpoq.
- *Aarlerinartoqarfiumngilaq (LR/lc), 1996.*
- Canada: Not at risk.
Svalbard: *Navianartorsiortitaanngilaq.*
- Atersinngisaq 2004, Boertmann et al. 1998, Mosbech et al. 1998, Vibe 1990.

Aataaq
Phoca groenlandica
Erxleben, 1777

- *Navianartorsiortitaanngilaq (LC).*
- Aataat arlalipilussuupput siammarsimavissorsuullutillu, uumasogatigiillu ikiliartornerinik pingaarutilinnik malunnartussaqaanngilaq.
- Uumasogatigiit amerlassusaannik naatsorsuutit 2005-imi saqqummer-sinneqarput, taamaakkallarlutillu, sulilu pitsaassutsimikkut isuman-naagaanatik (ICES 2005): Grønlandshavimi uumasut inersimasut 635.000-it, Hvidehavimi uumasut inersimasut 2.065.000-it, Newfoundlandimi uumasut inersimasut 5.900.000-it.
- Aataaq puisii angalaartuuvoq. Immikkoortitaartunik pingasunik piaqqiorfeqarpoq, Grønlandshavimiittoq (ilaannakortumik) kalaallini immikkoortortap iluaniilluni. Ukiuni kingulliunerusuni Kujataata avataani sikumi piaqqanik takusoqartarsimavoq. Atlantikup avannaata kitaani aamma Grønlandshavimi uumasogatigiit ilarujussui aasakkut kalaallini imartaniittarput.
- Sumi tamarmi ammasumik imartaqarfinni.
- Kalaallit Nunaanni aammalu piaqqiorfinni piniagaqarneq uumasogatigiit arlaqassusaannik aalajangersaasuni pingaarnersaavoq. 1970-imi canadamiut piginiagaqarneri annikillisinnerujussuarmata tamaani uumasogatigiit amerleriaput. Erseqqinnginneruvoq uumasogatigiin-nik klimami allannguutit, taamaalillunilu sikup siammarsimassusaata qanoq sunniateqarfiginninnissaat. Assersuutigalugu ukiuunerani sikup siammarsimaffia (puisit piaqqiorfiat) ilusilersuilluni naatsorsu-utit assigiinngitsut najoqqutaralugit avannarpasinnerusuniittuusuni aasami sikumut naleqqiulluni malunnaatilimmik sunniateqar-fiunnginneruvoq.
- Soqaanngilaq. Uumasogatigiit ilaat ikinnerusut Avannaani Tunumilu Nuna Allanngutsaaliukkami aamma Qimusseriarsuarmi eqqissi-simatitsivimmi ipput.

Atlantikup avannaata issittortaani siammarsimalluurtuuvoq. Newfoundlandip/Labradorip avataani sikumi, St. Lawrence Golfimi, Jan Mayenip avannaani aamma Hvidehavetimi piaqqiortarfii ipput.

Aarlerinartoqarfiunngilaq (LR/lc), 1996.

Canada: Naliliiffigineqarsimanngilaq.

ACIA 2004, Boertmann et al. 1998, DFO 2000, Mosbech et al. 1998, Vibe 1990.

Kapel, Ullulerneqanngitsaq b.

Natseq
Phoca hispida
Schreber, 1775

Navianartorsiortitaanngilaq (LC).

Natsiit siammarsimasupilussuullutillu amerlaqaat, uumasogatigiinnilu piffissami sivisuumi pingaarutilinnik allannguuteqartoqarsimanerani paasisaqartoqarsimanngilaq. Taamaattorli ukiuni kingulliunerusuni piniagarisat ikiliartuaarput, tamannali uumasogatigii amerlassusaanut ataqateqartariaqanngilaq.

Ilisimaneqanngillat, amerlaqaalli.

Kalaallit imartaanni sumi tamaani natseq ippoq, eqimassusaalli assigiinngiaartupilussuupput.

Ingammik sumiiffinnut aalaakkaasumik sikutalimmut atasuupput, aammali uumasogatigipassuit sumiiffiit sikut ingerlaartut qerrusimasat najugarisinnaavaat. Piaqqiorfiusut tasaanerupput kangerluit upernaakkut allanngorartuunngitsunik sikutaqartut.

Kalaallit Nunaanni natsiit uumasogatigii assorsuaq atugarineqarput, piniagaqarnerli nammatsisoorpasippoq, tassami uumasogatigiinni pingaarutilinnik allannguuteqartoqarnerani paasisaqartoqarsimanngilaq. Erseqqinnginneruvoq uumasogatigiinnik klimami allannguutit, taamaalillunilu siku siammarsimassusaata pitsaassusaata qanoq sunniuteqarfiginninnissaat. Assersuutigalugu ukiuunerani siku siammarsimaffia (puisit piaqqiorfiat) ilusilersuilluni naatsorsuutit assigiinngitsut najoqqutaralugit aasami sikumut naleqqiulluni malunnaatilimmik sunniuteqarfiunnginneruvoq. Aasamili uumasogatigii amerlassusaata siammarsimassusaata annikillinissaat naatsorsuutigisariaqarput.

Uumasogatigiinni arlalippassuit Avannaani Tunumilu Nuna Allanngutsaaliukkami ipput.

Issittup imartaani assorsuaq siammarsimapput.

Aarlerinartoqarfiunngilaq (LR/lc), 1996.

Canada: Not at risk.

Svalbard: *Navianartorsiortitaanngilaq.*

ACIA 2004, Boertmann et al. 1998, GN 2005, Kingsley 1998, Mosbech et al. 1998, Miller et al. 1982, Reeves, R.R. 1998, Vibe 1990.

Qasigiaq
Phoca vitulina
Linnaeus, 1758

Nungunnissaat aarlerinartorujussuuvoq (CR C2a(i)), nunap nammineq akisussaaffigisai (uumasogatigiit immikkoortitaartut).

Uumasogatigiit Islandimi Newfoundlandimilu sanilerisatut uumasogatigiinnit ilimanarluinnartumik avissaarsimapput. Amerlassusaat siamarsimassusaallu kinguarsimapput, ullumikkullu siamarsimassusaat ilaannakusiatut ippoq, assigiaat taamaallaat imminnut ungasissorsuullutik (800 km-it sinnerlugit) sumiiffinni akuttoqatigiisartumik najugaqarfeqarmata. Allaaserisimasani Kitaani aamma Tunup Kujataani qasigissap akuttoqatigiisartumik najuuffigisarta-gaanit minnerpaamik sumiiffiit 37-t nassuiarneqarsimapput, taaneqartulli marluk eqqaassanngikkaanni ukiut 50-it amerlanerilluunniit iluini sumiiffiit tamakku qimanneqarsimagunarpud. Kinguaariit pingasut sinnerlugit (ukiut 30) siamarsimaffiusup annertussusaata annikilliartuaarsimanera pisimammat *nungunnissaat aarlerinartorujussuovormut (CR)* aalajangiinermut tunngaviit A2, A3c, B1,2 imaluunniit D qasigissamut tunngasooqqajannigillat, taamaattorli *nungunnissaat aarlerinartorujussuovormut (CR)* aalajangiinermut tunngavik C2a(i) eqquutsinneqarpoq, uumasogatigiit ilaasa arlaannaalluunniit uumasut ataasiakkaat kinguaassiorsinnaalersut 50-it sinnersimanginnerinik nalilerneqarnerat pissutigalugu.

Ikittuaraagunarpud, nunamilu tamarmi uumasut kinguaassiorsinnaasunit 100-nit ikinnerussagunarlutik. Tunup Kujataani arajutsisanik uumasogatigeeqarsinnaaneramik Nanortallup Kommuneani pisarisat ilimanarsisitsippud.

Siusinnerusukkut kitaata annersaani aamma Tunup Kujataani tamarmi uumasuuvoq. Ullumikkut akuttoqatigiisartut qasigiaq Kangerlussuup ilorpiaani takuneqartarpoq (2006-imi aggustimi uumasut pingasut), ukiumoortumillu Nanortallup Kommuniani nunaqarfanni kujallerni ammit ikittuaqqat tunisarineqartarput.

Sinerissamut qanittumi aamma ikkarluit avinngarusimasut imaluunniit kangerlunni ikkannersat siorallit nunami nunniffiusinnaasatut ittu.

Uumasogatigiinnut maannakkut sunniutaasoq tassaavoq piniagaqarneq. Qassutini saniatigut piset aamma nunniffiusinnaaffinni akornu-sersorneqarnerit tassaappud aamma aarlerinartorsiortitsisut. Sunniutaasinnaasut aamma tassaappud nunniffinni uuliakumik mingutsitsinerit. Klimami allannguutissatut naatsorsuutigisat qasigissanut iluaqutaasinnaassagunarpud.

Puisit qasigissat inersimasut piaqqiortullu piffissami maajimit septembarimut eqqissisimatitaappud.

Qasigiaq Atlantikup avannaani aamma Manerassuup avannaani siamarsimavissortuuvoq.

Aarlerinartoqarfiumngilaq (LR/lc), 1996.

Canada: Data deficient.

Island: Naliliiffigineqanngilaq.

Svalbard: *Sianiginiartariaqarpoq* (X).

Kalaallit Nunaannit tamarmit (2003-mi 600-t sinnerlugit) ukiumut qasigissat pisarineqartut 100-200-t nalunaarutigineqartarput. Taamaatorli taakkua ilarparujussui erseqqivissumik kukkusumik natsernik aamma/imaluunniit aataanik pisaasunit nalunaarutaasartuupput.

Glahder 2001, GN 2005, Lisborg & Teilmann 1999, Teilmann & Dietz 1994.

ARFERIT SOQQALLIT

Arfivik

Balaena mysticetus
Linnaeus, 1758

Navianartorsiortitaangajalluinnarpoq (NT D).

Arfanniernerup 1910-mi taamaatinneqartup uumasooqaat 30 %-init ikinnerulersillugit uumasooqatigiit ikilisissimagunarpaat. Kingornatigut uumasooqatigiit arriitsuuaqqamik amerliartuaarsimapput (ukiuni kingulliunerusuni aatsaat paasineqartumik), sivisuumillu uumasunut ataasiakkaanut hunnorujualunnguaannarnut naatsorsuutigineqarsimapput. Misissuinerilli nutaarluinnaat (arlallit suli saqqummersinnersimangitsut) Davis Strædimi aamma Baffin Bugtimi uumasooqatigiit naatsorsuutigisamit amerlanerujussuusut takutippaat. Tamatuma saniatigut uumasooqatigiit taakku Canadami Hudson Bugtimi aamma Foxe Bassinimi uumasooqatigiinnut ataqateqarpasittuupput. Piniagaqarnerup sionatigut nalaanilu sumiiffinni taakkunaningajak arfiviit Kitaani ipput. Kalaallit Nunaanni uumasooqatigiit amerlassusaat (ataaniittoq takuuk) *navianartorsiortitaangajalluinnarpumut* (NT-mut) aalajangiinermut tunngavimmik atugaqartitsivoq.

Hudson Bugtimi Foxe Bassinimilu uumasooqatigiit ilanngukkaanni uumasooqatigiit tamakkiisumik naatsorsuutaasut kingulliit uumasut ataasiakkaat 4.000-it sinnersimavaat. Taakkunannga upernaakkut Kalaallit Nunaanni minnerpaamik 1.000-it ittarput.

Arfiviit Kitaata sikuata sinaani, Avanersuup Ammalataani aamma Hudson Strædimi ukiuunera atortarpaat, aasakkullu Canadap tungaani Baffin Bugtimi/Davis Strædimi ittarlutik.

Kalaallit Nunaanni arfivik sikup ingerlaartup sinaanut attaveqarpoq. Aprili/maajimi upernaakkut Qeqertarsuup Tunuaniikkajuttarpoq aammalu Uummannap, Qeqertarsuup, Aasiaat aamma Kangaatsiap kommuniisa avataanni Davis Strædimiittarluni. Tamakku saniatigut Qaanaap Kommuniata avataani Avanersuup Ammalataaniittarportaaq.

Arfiviit

Inngikitsulimmiittut

Nungunnissaat aarlerinartorujussuuvoq (CR D).

Uumasooqatigiinnit Inngikitsulimmiittunit nunarsuarmi mianerisariallit allattorsimaffianni naliliineq (IUCN 2004) maani malinneqarpoq. Uumasooqatigiit ikittuararsuuneri pissutigalugit (ataaniittoq takuuk) aalajangiinissamut tunngavik D malinneqarpoq.

Uumasooqatigiit ataasiakkaat piaqqiorsinnaalersut 50-it sinnernagit amerlassuseqartutut naatsorsuutigineqarput (IUCN 2004).

Ullumikkut Svalbardip kangiani imartaniinnerupput, aammattaarli Tunup Avannaata avataani ikittuaraallutik takussaasarput, 2006-imilu 78° A-p missaani ataasiakkaartut arfineq-pingasut takuneqarsimapput.

Sikup sinaat atuarlugit, ammalatitani aammalu imartani sineriammut qanittuni.

Uumasooqatigiin- nut marlunnut taakkununga tunngatillugu

1800-kkunni piniagaqarnek uumasooqatigiit nungungajavissornerinut patsisaavoq. 1910-mi Baffin Bugtimi/Davis Strædimi arfernik piniagaqarnek taamaatinneqarpoq, uumasooqatigiilli piniagarineqarnermik siornatigut amerlassusermittulli amerlassuseqanngivipput. Ullumikkut piniagaqarnek aarleqquteqarfiunngilaq, assigii-aammi eqqissisiluinnagaapput. Taamaattorli 1996-imit Canadami ukiut allortarlugit uumasumik ataatsimik pisaqarsinnaatitsisoqalerpoq. Arferit najuuffigisartagaanni immami uuliasiornernit akornusersorneqarnernut atatillugu sunniuteqartoqalersinnaavoq. Tamatuma saniatigut immap sikuata siammarsimassusaata annikillineranut atatillugu arluit annertunerusumik saassussisarneri Canadami ilisimatuut oqaatigaat. Kiisalu sikup ingerlaartup annikillinerata Kalaallit Nunaanni assigii-aat najuuffiginerusagaasa annertussusaat annikillissavaa.

Taamaallaat issittoqarfimmi arfivik nassaassaavoq. Uumasooqatigiit taaneqartut marluk saniatigut Beringip Imaani aamma Okhotske Havimi uumasooqatigeeqarpoq.

Uumasooqatigiit Davis Strædimiittut/Baffin Bugtimiittut: *Nungunnissaat aarlerinarpoq (EN)*, 2000.
Arfiviit Inngikitsulimmiittut: *Nungunnissaat aarlerinartorujussuuvoq (CR)*, 2000.

Canada (Uumasooqatigiit Davis Strædimiittut/Baffin Bugtimiittut): Threatened.
Svalbard (Arfiviit Inngikitsulimmiittut): *Aarlerinartorsiortitaavoq (E)*.

Burns et al. 1993, COSEWIC 2006, Gilg & Born 2005, GN 2005, Heide-Jørgensen & Aquarone 2002, Heide-Jørgensen & Laidre 2006, Heide-Jørgensen et al. 2006a, IUCN 2004, Koski et al. 2006.

Cosens et al. in prep., M.P. Heide-Jørgensen (GN) inutt. oqaas.

Arfiviit arlaat

Eubalaena glacialis
(P.L.S. Müller, 1776)

Nungunnissaat aarlerinartorujussuuvoq (CR, D).

Islandip aamma Kalaallit Nunaata akornanni imartamiippoq arfiviit arlaat. Ullumikkut taamaallaat ataasiakkaat ikittuaraannangorsimasut uumasooqatigiit siusinnerusukkut amerlanipilussuit sinnikoraat. Kalaallini imartani ukiumut uumasut ataasiakkaat qulit inortarunarpaat, taamaattumik *nungunnissaat aarlerinartorujussuuvormut (CR-imut)* aalajangiinermik tunngavik atuutsinneqarluni.

Islandip aamma Kalaallit Nunaata akornanni imartami Kalaallit Nunaannut aasaanerani tikeraartuusarpoq, tamaaniipporlu aamma "Cape Farewell whaling ground", 1800-kkut naanissaasa tungaannut Amerikamit Avannarlermit arfanniat arfiviit arlaannit piniariartarfigisaat. USA-p aamma Canadap sineriaat atuarlugit ingerlaartut uumasogatigiit Atlantikup kitaaneersunut ilaasuupput. Tamanna uumasut ataasiakkaat assilinerisigut ilisarisaniq uppennarsaatissartaqarpoq (ataaseq 1987-imi Tunup kujataata sineriaata kangiani 400 km-it missaanniittoq assilinqarsimalluni).

Immami sineriammut ungasissumi, kalaallilli immikkoortuisa avataanni qaqtiguunngitsiq imartanut sinerissamut qaninnerusunut attaveqarnerusarluni.

Amerikap Avannaanit aamma Europamit aallaaveqartumit 1920-kkut tikillugit piniagaqapiloornerup uumasogatigiit ikittuaraannangortisimavai, piniagaqarnerullu taamaatinnerata kingorna amerleqqis-samaarnissaanut takussutissartaqanngilaq. Ullumikkut arfiviit arlaat siammarsimaffimmini tamarmi eqqissisimatitavoq, uumasogatigiilli sinnerinut ikittuararsuarnut aarleqqutini pingaarnersaanerpaat tassaapput angallatinit aporneqartarnerit aamma saniatigut pisarin-nittarnerit.

Arfiviit arlaat Atlantikup avannaaniipput, ullumikkullu ikittuaraannanguupput. Uumasogatigiit amerlanersaat USA-p aamma Canadap sineriaa atuarlugu nassaassaapput (uumasut ataasiakkaat 300-350-it), aammali siusinnerusukkut Europap Avannaata kitaata aamma Afrikap Kitaata sineriai atuarlugit arfiviit arlaat nassaassaasimapput, sulilu ataasiakkaat takuneqallattaartarput. Tamakku kitaani uumasogatigiinnit angalaartuusinnaapput. Manerassuup avannaani qanimut assingusoqataa aammalu taamatulli amerlassuseqanngitsigisoq manerassuarmi arfiviit arlaat ippoq (*Eubalaena japonica* Gray, 1846), nunarsuullu affaani kujallermi arfiviit arlaat kujalleq arlaqarnipilussuaq nassaassaavoq (*Eubalaena australis* Desmoulins, 1822). Assigiiat taakku pingasut siusinnerusukkut assigiiatut ataasiinnavi-usutut naatsorsuutigineqarsimapput.

Nungunnissaat aarlerinarpoq (EN), 1996.

Canada: Endangered.
Island: Naliliiffigineqarsimangilaq.

Brown 1986, Gilg & Born 2005, Knowlton et al. 1992, Reeves & Mitchell 1986, Reeves et al. 2003, Sigurjónsson et al. 1989, 1991, 1996, Waring et al. 2004.

Heide-Jørgensen et al. 2006a, S. Kraus inutt. oqaas., D. Pike inutt. oqaas., G. Víkingsson inutt. oqaas.

Tikaagullik

*Balaenoptera
acutorostrata*
Lacépède, 1804

Navianartorsiortitaangilaq (LC).

Kalaallini imartani tikaagullik siammarsimavissorlunilu ikigisassaangeqaaq. Pinnortitaleriffimmit 2005-imi umiarsuarmit timmisartumillu kisitsinerit naammassineqartut marluk Kitaani uumasut 3-4.000-it missaannik nalunaarsuiffiupput, kisitsisilli kukkusumik arlalinnik najoqqutarisaqarsimaneri pissutigalugit uumasogatigii-usuinnit ikinaaraluni naliliinerupput. Uumasogatigiit ikiliartornissaannut takussutissaqanngilaq. Atlantikup avannaani uumasogatigiit amerlanerujussuarnit uumasogatigiit pippu, taakkualu Kalaallit Nunaannit tikaagulliup tammarsinnaaneraniq aarleqqutaasumik annikillisaappu. Taamaattumik uumasogatigiit *navianartorsiortitaangajalluinnarpumut* (NT) aamma *mianernarpumut* (VU) aalajangiinnermut tunngaviit qulaallugit naliliiffigineqarpoq.

2005-imi umiarsuarmit aallaaveqarluni kisitsineq uumasunik 4.086-iunissaannik naliliiffiginnippoq (nalornissutsimut akunnequt 95 % 1.654-10.150-iusoq), aammalu ukioq taanna timmisartumit aallaaveqarluni kisitsineq 3.474-iunissaannik naliliiffiginnilluni (nalornissutsimut akunnequt 95 % 1.568-7.696-iusoq). Uumasunut aqqaamasunut arajutsisanullu kisitsisit taakku iluarsineqarsimannigillat, tamatumalu saniatigut Kitaani uumasut uumasogatigiinnit amerlanerusut siammarsimanerujussuillu ilaannamininnguaat.

Aasakkut imartani sikutaqanngitsuniittarpoq, ukiuuneranilu najortakanut ilisimannngisanut aallartarluni. Kingunissiortaatsini pissutsinik aammalu avatangiisini toqunartunik misissueqqissaarnertigut kalaallini tikaagulliit uumasogatigiinnit marlunnit avissaavissimanngikkunik avissaakannersimasuneersunut ilaasinnaanerat ilimanarsisippaat: Ataatsit kitaata imartaani ataatsillu Tunup kujataani.

Avataani immami aammalu sinerissamut qanittuni, ingammik sinerissap qeqertarpaani kangerluillu paavini.

Piniagaqarneq, nunani tamalaani arfanniarnermut ataatsimiititaliamit IWC-mit pisassarisat aalajangerneqartarlutik. Sunniutipiluutaasinnaasut immami uuliasiornermut atatillugu akornusersorneqarnerupput.

Ukiuumut piniagassani pisassarititat, ukiut tallimakkaarlugit aalajangerneqartartut, piffissami 2008-2012-imi Kitaani 200-uullutik Tunumilu 12-it.

Imartaqarfinni tamangajanni siammarsimasupilussuuvuq.

Navianartorsiortitaangajalluinnarpoq (LC/nt), 1996.

Canada: *Naliliiffigineqarsimanngilaq*.
Island: *Naliliiffigineqarsimanngilaq*.

Andersen et al. 2003, Born et al. 2003, GN 2005, Sigurjónsson et al. 1989, 1991, 1996.

Heide-Jørgensen et al. 2006b, 2006c, 2006d.

Tunnullit ilaat***Balaenoptera borealis*
Lesson, 1828***Naammaginartumik ilisimasaqarfigineqanngilaq (DD).*

Manna tikillugu tunnullit ilaat kalaallit imartaanni qaqtiguukanner-sumik takuneqartarsimavoq, qaqtiguinnarlu Kitaata kujataata avataani ukiumoortumik takuneqartarluni. Atlantikup imartaata qaffasinneraata kissakannersup annertunerusumik aqqusaarfigineqartalerneranut atatillugu takusartakkat tamakku attavilerneqarput. Tunup kangiani akuttoqatigiinnerusumik takussaasannguatsiarpoq. 2005-imi umiarsuarmit timmisartumillu Pinngortitaleriffiup arfernik kisitsinerata nalaani Kitaata kujataani aamma Tunup kujataani tunnullit ilaat arlallit takuneqarsimapput. Tassaapput Atlantikup avannaani uumasoaqatigiinnit amerlanerusunit, assut angalaartannguatsiartunit pisut, ukiullu ilaanni amerlanerullutik Kitaata kujataata imartaat angusarpaat. Uumasoaqatigiit amerlassutsimikkut pissusaanni nikikkiartortoqarnersoq imaluunniit tamaaniittut akuttoqatigiissumik takkuttarnersut ilisimasaqartoqanngilaq, taamaattumillu naammaginartumik ilisimasaqarfigineqanngitsutut (DD-tut) naliliiffigineqarput.

Ilisimaneqanngillat, ukiulli ilaanni immaqa tuusintialunnguit.

Davis Strædimi avannamut Sisimiut tikillugit aammaku Tunup kujataata avataani imartami aasaanerani tikeraarti.

Nalinginnaavoq immami sineriammut ungasissupilussuarmitarnera.

Maannakkuunngitsoq.

Tunnullit ilaat eqqissisimatitaavoq.

Imartaqarfinni tamangajanni assut siammarsimavoq, qanigisariinnili *Balaenopetrakkunni* assigiiat sinnerisulli avannarpartertartiginani.*Nungunnissaat aarlerinarpoq (EN), 1996.*

Canada: Data deficient.

Island: Naliliiffigineqarsimannngilaq.

Svalbard: *Sianiginiartariaqarpoq (X).*

IUCN 2004, Kapel 1985, Sigurjónsson et al. 1989, 1991, Vibe 1990.

Heide-Jørgensen et al. 2006b, 2006c.

Tunnulik***Balaenoptera musculus***
(Linnaeus, 1758)*Naammaginatumik ilisimasaqarfigineqanngilaq* (DD).

Kalaallini tunnulit amerlassusaat, amerlassutsini taakkunani nikikki-artortoqarneranik, imaluunniit Atlantikumi avannarlermi sumiiffinni allani tunnulinnut attaveqartoqarnera pillugit ilisimasaqartoqanngilaq, ilimagineqarporli imartani kujasinnerusuni siammartersimasuni uumasogatigiinnit amerlanerusuneersunit uumasut pineqartut aallaaveqartuussasut. Atlantikup avannaani tunnulit *mianernartutut* (VU-tut) nalilerneqarmata, aammalu Pinngortitaleriffik arferit amerlassusaannik naatsorsuimmat maani maannakkuugallartoq *naammaginatumik ilisimasaqarfigineqanngitsutut* (DD-tut) tunnulik nalunaarsorneqarallarpoq.

Kalaallit Nunaanni ilisimaneqanngillat, 1.500-lli Atlantikup Avannaaniissasutut nalilerneqarput, taakkunannga 1.000-init ikinnerusut piaqqiorsinnaalersimallutik. Kitaata imartaani ikittuaraannguatsiarput, aammalu Islandip aamma Kalaallit Nunaata akornanni imartami amerlanerullutik.

Kitaata avataani avannaani Uummannamit aammalu Tunup kujataata avataani sikut ingerlaartut avataanni aasaanerani akuttoqatigiissartumik tikeraartarpoq.

Nalinginnarmik sinerissamit ungasissumi immami, aammali ilaannikut sinerissamut qanittumiittarluni.

Maannakkuunngitsoq. Uuliamik piiannermit uuliasionermillu atatillugu immami aallaaveqartumik suliaqarnernit akornusersuinerit aarleqqutaasinnaapput.

Tunnulik eqqissisimatitaavoq.

Imarujussuarni tamani aammalu imartaqarfinni annerusuni nassaasaaavoq.

Mianernarpoq (VU), 1996 (Atlantikup avannaani uumasogatigiit).

Canada: Endangered.

Island: Naliliiffigineqarsimannngilaq.

Svalbard: *Qaqutigoorpoq* (R).

IUCN 2004, Kapel 1979, Sigurjónsson et al. 1989, 1991, Vibe 1990.

Heide-Jørgensen et al. 2006b, 2006c, L. Witting (GN) inutt. oqaas.

Tikaagulliusaaq

Balaenoptera physalus
(Linnaeus, 1758)

Navianartorsiortitaanngilaq (LC).

Tikaagulliusaaq siammarsimasupilussuullunilu kalaallit imartaanni nalinginnaakannerpoq. 2005-imi umiarsuarmit timmisartumillu Pinngortitaleriffiup kisitsineri "tusintialunnik" inerneqarfiupput. Kisitsinernut siusinnerusumi pisunut (1987-imi aamma 1988-imi) sanilliuikkaanni tamatuma uumasogatigiit siuariartorneranik uppernarsarpai. Uumasogatigiinnit Atlantikup avannaaneersunit annerusunit pisuugunartuupput, kalaallini uumasogatigiit nungunnissaannut aarleqqutaasumik akulerussuutsitsinermikkut annikillisaajumaartut. Taamaattumik tikaagulliusaaq *navianartorsiortitaanngitsutut* (LC) naliliiffineqarpoq.

2005-imi umiarsuarmit kisitsineq arferit 1.847-unissaannik naliliiffiginnippoq (nalornissutsimut akunnequt 95 % 855-3.989-iusoq), aammalu timmisartumit 1.722-unissaannik naliliiffiginnilluni (nalornissutsimut akunnequt 95 % 841-3.531-usoq). Uumasunut aqqaamasunut arajutsisanullu kisitsisit taakku iluarsineqarsimangillat, taamaattumik uumasogatigiiviit ikinaarlugit naatsorsorneqartuullutik. Kiisalu kisitsisit Tunup kujataata imartaaniittunik ilanngusaqanngillat imaluunniit annikitsuinnarmik ilanngussaqaqarput, taamaattumillu tikaagulliusaat amerlasoorsuusinnaapput.

Aasaanerani ukiup affaani (oktobari ilanngullugu) Kitaata imartaani tikaagulliusaaq ittarpoq, avannaani Upernaviup kommuniata kujataa tikittarlugu. Tunumi imartani tikaagulliusaaq sikup sinaata avataaniit-tarpoq, avannamut Jan Mayen tikillugu, Atlantikullu avannaani uumasogatigiit eqimattaanerpaat Islandip aamma Kalaallit Nunaata akornanniipput.

Tikaagulliusaaq imarpimmiittarlunilu – ingammik ikkannersat aalisaaqarfiit sivingarngini – sinerissamullu qanittuni imartaniittarpoq.

Nunani tamalaani arfanniarnermik ataatsimiititaliamit, IWC-mit aalajangerneqartunik pisassarititanik piniagaqarneq. Immami uuliasiornermut atatillugu akornusersorneqarnernit sunniuteqapilut-toqarsinnaavoq.

Piffissami 2008-2012-imi ukiumut ukiumoortumik uumasut 19-it pisassarititaapput.

Imarpissuarni tamani aammalu imartani annerusuni nassaassaavoq.

Nungunnissaat aarlerinarpoq (EN), 1996.

Canada: Special concern.
Island: Naliliiffigineqarsimangilaq.
Svalbard: *Sianiginiartariaqarpoq* (X).

Vibe 1990, IUCN 2004, Kapel 1979, NAMMCO Ullulerneqanngitsoq b, GN 2005, Sigurjónsson et al. 1989, 1991.

Heide-Jørgensen et al. 2006b, 2006c.

Qipoqqaq

Megaptera novaeanglia
(Borowski, 1781)

Navianartorsiortitaanngilaq (LC).

Kalaallit imartaanni qipoqqaq siammarsimasupilussuullunilu nalinginnaangaatsiartuuvoq. Kalaallit Nunaanni qipoqqaat Atlantikup avannaani uumasogatigiinnut amerlanerusunut, nalinginnaasumik siuariartortuusunut ilaapput, kalaallinilu uumasogatigiit nungunnissaannut aarleqqutaasumik annikillisaallutik. Kalaallini uumasogatigiit siuariartuaarput, ukiunilu kingullerni 30-ni siammar-simaffigisatik annertusisissimallugit. Taamaattumik *navianartorsiorti-taanngitsutut* (LC-tut) nalunaarsugaavoq.

2005-imi Pinngortitaleriffiup kisitsinerisa umiarsuarmit 1.316-iuneri naliliiffigai (nalornissutsimut akunnequt 95 % 592-2.927-usoq), aammalu timmisartumit 1.246-unissaannik naliliiffiginnilluni (nalornissutsimut akunnequt 95 % 429-3.621-usoq). Uumasunut aqqaamasunut arajutsisanullu kisitsisit taakku iluarsineqarsimangillat, taamaattumik uumasogatigiiviit ikinaarlugit naatsorsorneqartuullutik. Kiisalu kisitsisit Tunup kujataata imartaaniittunik ilanngussaqaqanngillat imaluunniit annikitsuinnarmik ilanngussaqaqarput, taamaattumillu qipoqqaat amerlasoorsuusinnaapput.

Kitaata avataani avannamut Upernaviup tungaanut aamma Tunup avataani sikup avataani avannamut Scoresby Sund tikillugu.

Imarpimmiittarlunilu, ingammik ikkannersat aalisqaqarfiit sivi-ngarngini, sinerissamullu qanittuni imartaniittarpoq.

Maannakkut sunniuteqanngilaq ilungersunartunik. Taamaattorli aalisariutini piset saniatigoorineqartarput ukiumut uumasut pingasut missaat. Immami uuliaqarfinnut atatillugu sammisanit akornusersorneqarnerit sunniivigineqapiluutaasinnaapput, nalinginnaasumilli inuit suliaannut assigiinngitsunut qipoqqaat sungiussisinnaassuserujussuaqartuupput.

1986-imiilli qipoqqaq eqqissisimatitaalersimavoq.

Nunarsuarmi imavissuit tamaasa.

Mianernarpoq (VU), 1996.

Canada: Not at risk.

Island: Naliliiffigineqarsimangilaq.

Svalbard: *Sianiginiartariaqarpoq* (X).

GN 2005, IUCN 2004, Kapel 1979, Reeves et al. 2003, Sigurjónsson et al. 1989, 1991.

Heide-Jørgensen et al. 2006b, 2006c.

Niisarnaq***Globicephala melas*
(Traill, 1809)***Navianartorsiortitaanngilaq* (LC).

Kalaallit imartaanni niisarnaq akuttoqatigiissaartumik takkuttannguatsiarpoq, ingammillu Islandip aamma Kalaallit Nunaata akornanni. Kalaallini uumasogatigiit immikkut ittuugunangillat, Atlantikulli avannaani uumasogatigiinnit amerlasuuneersunit pillutik, ataasiakkaartaat sumorsuaq angalaartarlutik. Taamaattumik nunap immikkoortuanut matumunnga atatillugu nunarsuarmi mianerisarialinnut naliliineq malittarineqarpoq.

Ukiuumit ukiumut allanngorarpoq, Kitaanilu amerlasoorsuit takkuttarnerat Davis Strædimi Atlantikumit erngup kissartup sarfagussaanerannut attuumassuteqarpasippoq.

Kitaata tunullu imartaani avannamut Upernavimmut aamma Danmarks Strædimi aasaanerani tikeraarti.

Ingammik imartaqarfinni itisuuni aamma nunavissuit saattukujoortasa sivingarngi atuarlugit.

Kalaallit Nunaanni imminut iluaquteqarniaannarluni piniagaqarneq maannakkut sunniutituaavoq, annikitsuuvorlu.

Soqanngilaq.

Atlantikup avannaani aamma Manerassuup avannaani siammarsimavissortuuvoq.

Aarlerinartoqarfiunngilaq (LR/lc), 1996.

Canada: Not at risk.
Island: Naliliiffigineqarsimannngilaq.

Christensen 1977, Heide-Jørgensen & Bunch 1991, Heide-Jørgensen et al. 2006a, IUCN 2004, Sigurjónsson et al. 1989, 1991, 1996, Vibe 1990.

Heide-Jørgensen et al. 2006b.

**Aarluarsuk
Hvidskæving*****Lagenorhynchus acutus*
(Gray, 1828)***Naliliiffigineqarsinnaasimannngilaq* (NA).

Kalaallit Nunaanniit aarluarsuk qaqutigut nalunaarutigineqartarpoq, akuttoqatigiissaartumilli tamaaniitarunarluni. Ilisimasaqannginneq aammalu maannakkut sunniutipiluttoqannginnera pissutigalugit *naliliiffigineqarsinnaasimannngitsutut* (NA-tut) nalunaarsorneqarpoq.

Ilisimaneqanngillat.

Tunup kujataata Kitaatalu kujataata imartaasa kujasinnerusortaanni aasaanerani ingammik tikeraartartuuvoq.

Nalinginnaasumit sineriammit avasissumi.

- Kalaallit Nunaanni imminut iluaquteqarniaannarluni piniagaqarneq maannakkut sunniutituaavoq, annikitsuaraannaavorlu.
- Soqanngilaq.
- Aarluarsuk Atlantikup avannaaniittuuvoq.
- *Aarlerinartoqarfiunngilaq* (LR/lc), 1996.
- Canada: Not at risk.
Island: Naliliiffigineqarsimanngilaq.
Svalbard: *Sianiginiartariaqarpoq* (X).
- IUCN 2004, Vibe 1990.
- Heide-Jørgensen et al. 2006b.

**Aarluarsuk
Hvidnæse**
*Lagenorhynchus
albirostris*
(Gray, 1846)

- *Naliliiffigineqarsinnaasimanngilaq* (NA).
- Kalaallit Nunaanniit aarluarsuk qaqutigut nalunaarutigineqartarpoq, akuttoqatigiissaartumilli tamaaniittarunarluni. Ilisimasaqannginneq aammalu maannakkut sunniutipiluttoqannginnera pissutigalugit *naliliiffigineqarsinnaasimanngitsutut* (NA-tut) nalunaarsorneqarpoq.
- Ilisimaneqanngillat.
- Tunup kujataata Kitaatalu kujataata imartaasa kujasinnerusortaanni aasaanerani ingammik tikeraartartuuvoq.
- Nalinginnaasumit sineriammit avasissumi.
- Kalaallit Nunaanni imminut iluaquteqarniaannarluni piniagaqarneq maannakkut sunniutituaavoq, annikitsuaraannaavorlu.
- Soqanngilaq.
- Aarluarsuk Atlantikup avannaaniittuuvoq.
- *Aarlerinartoqarfiunngilaq* (LR/lc), 1996.
- Canada: Naliliiffigineqarsimanngilaq.
Island: Naliliiffigineqarsimanngilaq.
- IUCN 2004, Vibe 1990.
- Heide-Jørgensen et al. 2006b.

Aarluk***Orcinus orca*
(Linnaeus, 1758)***Naliliiffigineqarsinnaasimangilaq* (NA).

Kalaallit Nunaanni aarluit inooriaasiat pillugu annikitsuararsuarmik ilisimasaqartoqarpoq, Kalaallit Nunaannilu aalajangersimasunik uumasogatigeeqavissuunera imaluunniit imartani kujasinnerusuneersunit aallaaveqarlutik eqimattakkuutaat angalaartartuuneri pillugit erseqqissoqanngilaq. Uumasogatigiit qanoq nikikkiartornerisinnaasai pillugit aamma ilisimasaqartoqanngilaq, taamaattumillu *naliliiffigineqarsinnaasimangitsutut* (NA-tut) nalunaarsugaasariaqarpoq.

Ilisimaneqanngillat, ukiulli tamaasa ikittukannerusannguatsiarput.

Imartani tamani takussaasinnaapput. Aasakkut ukiakkullu takusaanerusarput

Immami avasissorsuarmi aammalu imartani sinerissamut qanittuni.

Maannakkut sunniutaasunit piniagaqarneq kisiartatuaavoq. Norgep avannaani aarluit assigiinngitsunik avatangiisinit toqunartoqarnerujussui paasineqarsimapput, tamannalu aamma Kalaallit Nunaanni aarlunnut tunngassangatinneqartariaqarpoq.

Soqanngilaq.

Aarluup nunarsuaq tamaat angalaffigaa, nunarsuarmilu imartaqarfiit tamakkerlugit takuneqarsinnaasassaaq.

Navianartorsiortitaanngilaq, illersorneqarnissaminik pisariaqartitsivoq (LR/cd), 1996.

Canada: Data deficient.

Island: *Naliliiffigineqarsimangilaq*.

Heide-Jørgensen 1988, IUCN 2004, Norsk Polarinstitut 2005, Sigurjónsson et al. 1989, 1991, Vibe 1990.

**Qilalugaq
qaqortaq*****Delphinapterus leucas*
(Pallas, 1776)***Nungunnissaat aarlerinartorujussuuvoq* (CR E).

Kalaallit Nunaata kitaaniittut uumasogatigiit ukiut qulikkaar kingullit ingerlaneranni ikileriarujussuarsimapput, taamatullu aamma sumiiffigisartagaat annikillismallutik. Pingaarnerusutut patsisaasoq tassaavoq nammatsitsisinnaanngitsumik, sulilu ingerlanneqartumik piniagaqarneq. 2005-imi piniagaqarneq nammatsitsisinnaalersinniaalluni annikillisaalluni pisassarititaqarfiulersimavoq. 1954-imiilli uumasogatigiinni 78 %-imik ikilisoqarsimanera naatsorsorneqarsimavoq. Kinguaariit ataatsit ukiunut 15-iusunut inissikkaanni ikileriarneq taanna kinguaariit pingasut sinnilaarlugit pisimavoq, taamaattumillu *nungunnissaat aarlerinarpumut* (EN-imut) aalajangiinissamut tunngavik A2 atuutilerpoq. Pisassarititaqarnerup eqqunneqarnera sioqqullugu (ukiumut uumasut 700-t) piniagaqarneq tunngavigalugu nikikkiartuaarnerup siumukartitatut takorloornerati-

gut ukiut 20-t ingerlaneranni uumasogatigiit 90 %-imik ilisimanassuseqartumik nungussimanissaat takutippaa. Taamaalineratigit *nungunnissaat aarlerinartorujussuuvormut (CR-imut)* aalajangiinissamut tunngavik E atuutilerpoq. Ukiumut nammatsisinnaasumik piniagaqarneq uumasunut 130-nut naatsorsorneqarsimavoq. 2005-imi ukiutum piniagassatut uumasut 220-t pisassarititaapput, taamaalillunilu naatsorsuutigisatut nunguinissaat kinguartinneqarluni. *Nungunnissaat aarlerinartorujussuuvormut (CR-imut)* aalajangiinermut tunngavimmik E-mik uumasogatigiit atugaqassagunassapput, aalajangersakkanimmi pisassaqaraluartoq ukiut 45-t ingerlaneranni uumasogatigiit nunguinissaannut 50 %-imik ilimanassuseqarpoq. Siammarsimassusaat assorsuaq annikillisimavoq, tamannali pingaarnerusutut 1930-p siornatigulli pisimavoq.

Ukiuni 1998-imi aamma 1999-imi uumasut ataasiakkaat 7.941-unerinik naatsorsuuteqartoqarpoq (nalornissutsimut killerisat 95 %-it: 3.650-17.278).

Kitaani ukiuunerani tikeraarti, ullumikkulli Qaanaap aamma Maniit-sup kommuniisa akornanni imartaniittuulluni. Siusinnerusukkut qilalugaq qaqorta qujasinnerusumiittarpoq, 1930 sioqqullugu allaat Nuup Kommunea tikittarlugu. Tunumi qilalugaq qaqorta qaqutigut tikeraartartuuvuq, uumasullu takuneqartut imaluunniit pisarineqartut ikittunnguit Svalbardip eqqaani uumasogatigiinnit pisuuneri naatsorsuutigineqarput.

Qilalugaq qaqorta ingammik sinerissap aamma Kitaani sikup akornanni sikutaqanngitsumiittarpoq, sinerissamit 50 km-it tikillugit tamaaniikkajunnerulluni.

Maannakkut pingaarnepaasutut nammatsisinnaanngitsumik piniagaqarneq sunniutaasuuvuq. Immami uuliasionernit uumaffigisanit akornusersuinerit immaqalu aseruinerit sunniteqapiluutaasinnaapput. Aammattaaq ukiuunerani sikup siammarsimassusaata annikillinerata Kitaani qilalukkap qaqortap uumaffiginerusagai annikillisissinnaassagunarpai.

2004/05-imi piniagaqartarfik aallarnertfigalugu piniagaqarneq pisassarititanik iluarsaassivigineqarpoq, tamannalu ukiut tamaasa Naalakkersuisut aalajangertarpaat (2006/2007-imi uumasut 160-it). Tamatuma saniatigit arnavissat piarallit piniagqusaanngillat.

Qilalugaq qaqorta taamaallaat issittup imartaaniippoq, Qalasersuaq avannarleq tamaat kaajallassimaffigalugu.

Mianernarpoq (VU), 1996.

Canada: Threatened/special concern (uumasoqatigiit assigiinngitsut). Svalbard: Navianartorsioirtitaanngilaq.

Alvarez-Flores & Heide-Jørgensen 2004, Dietz et al. 1994, GN 2005, Heide-Jørgensen & Acquarone 2002, Heide-Jørgensen & Laidre 2006, Heide-Jørgensen & Reeves 1996, Heide-Jørgensen et al. 2003, NAMMCO Ullulerneqanngitsoq.

Qilalugaq qernertaq

Monodon monoceros
Linnaeus, 1758

Kalaallit Nunaanni qilalukkat qernertat uumasogatigiinnut immikkoortunut marlunnut uani avinneqarput: Kitaaniittut (aasami najugaqartarfimminni uumasogatigiit arlaliugunartut avissaaqqallutik uumasuusut), aammalu Tunumiittut, kitaaniittunit nunap sananeqaataa pissutigalugu avissaarsimasut (Kitaata kujataani immamit sikuneq ajortumit). Tunumi uumasogatigiit aamma aasami najugaqartarfimmiittartunut arlalinnut avisaartitersimagunassapput, tamarmik aasami uumaffigisartakkaminnik annertunerusumik kangerlummiittassallutik.

Qilalukkat qernertat Kitaaniittut

■ ■ ■ *Nungunnissaat aarlerinartorujussuuvoq (CR A2ad + 3ad, E).*

Kitaani (Qaanaap Kommuniani) aasaanerani uumasogatigiit takkutarput, aappaa Baffin Bugtimi avasissumi immami ukiisarnera qularutigineqarani, aappaali sinerissamut qanittumi, Uummannap kangerluaniinnerusumi aamma Qeqertarsuup Tunuaniinnerusumi ukiisarunarluni. Taakku saniatigut Baffin Bugtimi avasissorsuarmi Kalaallit Nunaata tungaaniittortaani canadamiuni qilalukkat qernertat amerlasoorsuit ukiisarput. Kangerlussuarmi (Inglefield Bredning) uumasogatigiit ukiuni 20-ni affaannangorsimapput. Ikilimapputtaaq sinerissap eqqaani ukiisartut. Uani amerlasuunik misissueqqissaarnerugallartup takutippaa uumasut 150-it pisassarineqaraluarpataluunniit ukiut 30-t ingerlaneranni uumasogatigiit nunguinnaannut 80%-inik aarleqquteqarnera, tamannalu *nungunnissaat aarlerinartorujussuuvormut (CR-mut)* aalajangiinermik tunngavik E sinnersimavaa. Kisitsisit taakku aammalu nammatsisinnaanerup inissisimaffianut naleqqiullugu piniagassatut pisassaritit amerlavallaartuuneri tunngavigalugit kitaani najugaqarfinni uumasogatigiit *nungunnissaat aarlerinartorujussuuvormut (CR-mut)* aalajangiinermik tunngaviit A2ad aamma A4ad sinnersimavaat. Aasaanerani uumasogatigiisut imminnit qanoq avissaaqqassuseqarneri imaluunniit kalaallini aasami uumasogatigiit saniatigut Kitaani ukiuunerani piniagaqarnerup aamma canadamiuni aasami uumasogatigiinnit tigusaqarnerusut qulaajaavigineqarsimangillat. Taamatut nalornissuteqartoqaraluar-toq aammalu mianersuarnissamut tunngaviusup atorneratigut Kitaani qilalukkat qernertat *nungunnissaat aarlerinartorujussuusutut (CR-tut)* nalilerneqarput.

Kangerlussuarmi (Inglefield Bredningimi) aasami uumasogatigiit 2001-imi 2.297-iunissaat aamma 2002-mi 1.478-iunissaat eqqoriarneqarput. Qimusseriarsuarmi aasami uumasogatigiit amerlassusaat ilisimaneqanngillat. Kitaani sinerissamut qanittuni ukiuunerani uumasogatigiit 1999-imi 2.861-iunissaat eqqoriarneqarput. Baffin Bugtimi (sinerissamit ungasissumi aammalu Canadamut agguataarneqartut) ukiuunerani uumasogatigiit 1979-imi 34.000-it missaannut, tassalu aqqaamasimasinnaasut iluarsiiivinagait eqqoriarneqarput.

Aasami qilalukkat qernertat immikkoortortani marlunniinnerusarput: Kangerlussuarmi (Inglefield Bredning) aamma Qimusseriarsuarmi (tamarmik Qaanaap Kommuniani). Ukiuunerani ilaatigut sinerissamut qanittumi Uummannap Kommuniani aamma Qeqertarsuup Tunuaniittarput, ilaatigut avasissumi Baffin Bugtimiittarlufik. Baffin

Bugtimi ukiuunerani qilalukkat canadamiuni aasami immikkoortortanit aamma Qimusseriarsuarmit pisuuneri qaammataasiatigut sumiisusersiornerit takutippaat, Uummannalli Kangerluanit aamma Qeqertarsuup Tunuaneersut Kangerlussuarmissagunarlutik.

Ukiuunerani sikut ingerlaartoqarfinni immani itisuuni. Aasakkut qaqutiguunngitsoq kangerlunni itisuumik imartalinni.

2005-imi piniagarisani pisassarititaasut atuutilernerisa sionratigut ukiut tamaasa qilalukkat qernertat 7-800-t pisarineqartarput. Ukiumi piniarfiusumi 2006/2007-imi Kitaani pisassarititaasut 385-iupput (siullermik 285-iusussaagaluartut kingornatigut Naalackersuisunit amerlineqarlutik), tamannali nammatsisinnaaffiusunit amerlanerusutut naliliiffiqineqarpoq. Sunniuteqapiluutaasinnaasut imaani uuliasiornermi pīaanermilu uumaffigisanit akornusersuinerit imaluunniit aseruinerit. Ukiuunerani sikup siammarsimassusaata annikillinera qilalukkap qernertap uumaffigisaanik aamma annikillisaassaqqoorpoq.

Qimusseriarsuarmini eqqissisimatitsivimmi qilalukkat qernertaqarpoq, eqqissisimatitsiviulli taassuma ilorpiaani qilalukkat piniagqusaanngilat. Kitaani piniagaqarneq maannakkut pisassarititaqarfiulerpoq (Naalackersuisut ukiukkaarlugit aalajangertagaannit), arnavissallu piaraqartut eqqissisimatinnearput.

Qilalukkat qernertat Tunumiittut

Naammaginartumik ilisimasaqarfigneqanngilaq (DD).

Siammarsimassusaat eqqaassanngikkaanni Tunumi qilalukkat qernertat amerlassusaat, amerlassutsimikkut nikikkiartuaarneri imaluunniit uumasogatigiit agguataarneri pillugit ilisimasaqartoqanngilaq. Najugarisamili ilisimasat Scoresby Sundimi uumasogatigiinni ikileriartoqarneranik ilimasutsitsivoq, taamaattumillu Tunumi qilalukkat qernertat *naammaginartumik ilisimasaqarfigneqanngitsutut* (DD-tut) nalunaarsortariaqarlutik.

Ilisimaneqanngillat, Scoresby Sundimili aasami uumasogatigiit amerlanerpaartaasutut naatsorsuutigineqarput. Taakku 1983-imi aamma 1984-imi timmisartumit kisitsinerit tunuliaqutaralugit aqqaamasut iluarsiviginagit 100-300-usutut eqqoriaaffiqineqarput.

Aasami sineriak atuarlugu kangerloqarfinnilu anginerusuni, Tasiilamit avannamut Nordøstvandetimut. Ukiuunerani Grønlandshavip aamma Danmark Strædip sikut ingerlaarfisaanni.

Ukiukkut sikut ingerlaarfisaanni immami itisuumi. Aasami qaqutiguunngitsoq kangerlunni itisuumik imartalinni.

Tunumi (pisassarititaqanngitsunik) qilalukkat qernertat piniagarineqarput – Tasiilap aamma Illoqqortoormiut kommuniini. Sumiiffiusumi tamarmi ukiumoortumik pisarisat assigiinngiaarsimaqaat, uumasunit 0-iniit 158-inut, agguaqatigiissillugit 41-t (piffissami 1955-1990-imi).

Avannaani Tunumilu Nuna Allannngutsaaliukkami kangerloqarfissuit (piniagaqarnermik eqqissisimatitsisoqarfiusut) aasakkut arlalinnik qernertanik qilalugaqarfiusarput. Tunumi piniagaqarneq pisassarisar-talersugaanngilaq, arnavissalli piarallit eqqissisimatitaapput.

**Uumasoaqatigiin-
nut marlunnut
taakkununga
tunngatillugu**

Qilalugaq qernertaq Atlantikup issittortaannaaniippoq.

Naammaginartumik ilisimasaqarfigineqanngilaq (DD), 1996.

Canada: Special concern.
Svalbard: *Sianiginiartariaqarpoq* (X).

Dietz et al. 1994, Heide-Jørgensen & Laidre 2006, Heide-Jørgensen et al. 2002, JCNB/NAMMCO 2004, Koski & Davis 1994, Larsen et al. 1994.

Niisa

Phocoena phocoena
(Linnaeus, 1758)

Naammaginartumik ilisimasaqarfigineqanngilaq (DD), nunap nammineq akissusaaffigisai (uumasoaqatigiit immikkoortiteqqasut).

Niisa assorsuaq siammarsimasuuvoq, uumasoaqatigiilli amerlassusaat imaluunniit amerlassusaanni nikikkiartuaarnerit pillugit paasissutis-saqanngilaq. Assut piniagaavoq, nammatsisinnaasuenerali ilisi-maneqanngilaq. Uumasoaqatigiit Islandimi aamma Newfoundlandimi sanilerisatut uumasoaqatigiinnit immikkooqqissaartuusutut naatsorsuutigineqarput. Piniagarisamut attavilikkamik ilisimasaqannginneq pissutigalugu niisa *naammaginartumik ilisimasaqarfigineqanngitsutut* (DD-tut) nalunaarsugaavoq.

Ilisimaneqanngillat. Pisat nalunaarsugaasut (ataaniittoq takuuk) nammatsisinnaassappata uumasoaqatigiit minnerpaamik 118.000-iusariaqarput, uumasoaqatigiit 1,7 %-iinik nammatsisumik pini-agaqarnerup qaangerneqannginnissaa naapertorlugu (ASCOBANS 2000).

Kitaani aamma Tunup kujataani tamarmi imartat, Paamiut aamma Sisimiut kommuniisa akornanniikkajunnerusarluni.

Imartat sinerissamut qanittut.

Ukiumut niisat 1.500-t aamma 2.000-it akornanni piasarisat nalunaarutigineqartarput. Piniagaqarnerup tamatuma nammatsisuunera ilisimaneqanngilaq. Uuliasiornermit piiaanermillu akornuser-sorneqarnerit sunniuteqapiluutaasinnaapput.

Soqanngilaq.

Niisa imartani sinerissani qanittuni Atlantikup aamma Manerassuup avannaanni siammarsimasuuvoq.

Mianernarpoq (VU), 1996.

Canada: Special concern.
Island: Naliliiffigineqarsimannngilaq.
Svalbard: *Sianiginiartariaqarpoq* (X).

Kinze 1990a, b, Lockyer et al. 2003, Teilmann & Dietz 1998, Vibe 1990, Namminersornerullutik Oqartussat 2004, Waring et al. 2004.

Kigutilissuaq

Physeter macrocephalus
Linnaeus, 1758

Naliliiffigineqarsinnaasimanngilaq (NA).

Kigutilissuup uumasuunera pillugu assut uppersartaartakippoq, uumasoqatigiinnilu amerlassutsit amerlassutsinilu nikikkiartuaarnerit pillugit ilisimasaqartoqarani. Kalaallit Nunaannili ikileriartornermut imaluunniit sunniuteqapiluutunik pingaarutilinnik takussaasoqanngilaq, taamaattumillu *naliliiffigineqarsinnaasimanngitsutut* (NA-tut) nalunaarsortariaqarluni.

Ilisimaneqanngillat, ikittuuppulli.

Kigutilissuit ikittuinnaallutik akuttoqatigiissaartumillu Kitaata avataani aasami tikeraartartuupput, avannaani Qeqertarsuup Tunua aammalu Tunup Kujataa tikittarlugu.

Avasissorsuarmi immami itisoorsuarni, qaqutiguunngitsorlu nunarsuup sananeqaataasa saattortarsuit sivingarngi atuarlugit, ilaannikkullu aamma kangerlunni itisuunik imartalinni.

Nunarsuarmut tamarmut tunngatillugu umiarsuarnit aporneqarnerit aamma qassutini aalisataasuni napittoornerit aarleqqutitut isigineqarput.

Kigutilissuaq eqqissisimatitaavoq.

Nunarsuarmi angalatoorsuuvoq, immalli itisuut tamangajaasa takkuttarfigai.

Mianernarpoq (VU), 1996.

Canada: Not at risk.

Island: *Naliliiffigineqarsimanngilaq*.

Kapel 1979, IUCN 2004, Sigurjónsson et al. 1989, 1991, Vibe 1990.

Anarnak

Hyperoodon ampullatus
(Forster, 1770)

Naliliiffigineqarsinnaasimanngilaq (NA).

Anarnaap uumasuunera pillugu assut uppersartaartakippoq, uumasoqatigiinnilu amerlassutsit amerlassutsinilu nikikkiartuaarnerit pillugit ilisimasaqartoqarani. Ikileriartornermullu imaluunniit sunniuteqapiluutunik pingaarutilinnik takussaasoqanngilaq, taamaattumillu anarnaq *naliliiffigineqarsinnaasimanngitsutut* (NA-tut) nalunaarsortariaqarluni.

Ilisimaneqanngillat, ikittuugunarpulli immaqalu ukiumit ukiumut allanngorarsinnaallutik.

- Kitaata avataani imartaniikkajunneruvoq, avannamut Nuup tungaanut aamma Danmarks Strædimi, aasami ukiamilu tamaaniittarluni.
- Anarnaat imartani 500 m-inik itinerusuuneruq takuneqartarpoq, aammalu qaqutiguunngitsoq nunarsuup sananeqaataasa saattortarsuisa sivingarngi atuarlugit.
- Canadap sineriaata avataani najugaqarfiusumi anarnanut uumasogatigiisunut immami itisuumi uuliasiornerup piiaanerullu aarleqqutaasuuneri taaneqarput.
- Soqanngilaq.
- Anarnaap siammarsimassusaa Atlantikup avannaatungaanut killeqarpoq.
- *Navianartorsiortitaanngilaq, illersorneqarnissaminik pisariaqartitsivoq* (LR/cd), 1996.
- Canada: Not at risk.
Island: Naliliiffiqarsimanngilaq.
- IUCN 2004, Jensen & Heide-Jørgensen 1993, Vibe 1990.

KIKKAASUT UKALLILLU

Ukaleq
Lepus arcticus
Ross, 1819

- *Navianartorsiortitaanngilaq* (LC).
- Kalaallit Nunaanni ukaleq siammarsimasupilussuuvoq, 350.000 km²-t siammarsimaffigalugit. Sumiiffippassuarnili ikittuinnaapput. Najugaqarfinni klimap pissusaasa nassatarisaannit uumasogatigiit amerlasusaat assigiinngiaartupilussuupput, nalinginnaasumilli sivisunerusumillu ikileriartortoqarneranik takussaasoqanngilaq. Taamaattumik *mianernartumut* (VU-mut) aamma *navianartorsiortitaangajalluinnaar-pumut* (NT-mut) aalajangiinermik tunngavinnik eqquutsitseqqajanngitsutut naliliiffiqeqarpoq.
- Ilisimaneqanngillat, amerlaqaalli.
- Nunami tamarmi, taamaallaat Tunup kujataaniunngitsoq.
- Qaqqartaqarfiit, annikitsumik naasoqarfiusut aamma naasoqarfiuneri.
- Kalaallit Nunaanni pingaarutilinnik aarlerinartoqanngilaq. Najukkarnili uumasogatigiinnit piniagaqarneq sunniuteqarfiusinnaavoq.
- Avannaani Tunumilu Nuna Allannigutsaaliukkamiipput uumasogatigiit ilarujussui. Issittumi ukaleq aasami qaammatini maajimit juulimut nalinginnaasumik eqqissisimatitaapput, kommuninili arlalinni najukkani malittarisassaqarpoq.
- Kalaallit Nunaata avataani Canadap aamma Alaskap issittortai.

Aarlerinartoqarfiumngilaq (LR/lc), 1996.

Canada: Naliliiffigineqarsimangilaq.

Vibe 1990.

Avinngaq

*Dicrostonyx
groenlandicus*
Traill, 1823

Navianartorsiortitaanngilaq (LC).

Kalaallit Nunaanni avinngaq nalinginnaasuullunilu siammarsupilus-
suuvoq, nuna siammarsimaffigisaa 200.000 km²-it missaanniilluni.
Uumasogatigiit amerlassutsimikkut assigiinngiaartupilusuppupput,
ukiut sisamanit tallimanut akuttoqatigiissaarajuttarlutik, nunamilu
immikkoortortat assigiinngitsut akornanni ataqatigiissumik pineq
ajorajuttumik. *Mianernartumut* (VU-mut) aamma *navianartorsiorti-
taangajalluinnarpumut* (NT-imut) aalajangiinermik tunngavigisat
qaninngivikkai naliliiffigineqarpoq.

Ilisimaneqanngillat, avinngaqarfiulluartunilu amerlasuupilussuit.

Kalaallit Nunaanni issittuni issinnerpaami Humboldt Gletsjerip
aamma Scoresby Sundip akornanni.

Qaqqani narsaamanerit panertut.

Maannakkut soqanngilaq, klimamili allanngornerit nassatarisaannit
ukiuuneri taamaaginnanneqattaartut, issangiartarlunilu aput
immatsitersimasarluni ukiup qaangerniarneranut atugassarisanik
ajortisaasinnaapput.

Avannaani Tunumilu Nuna Allannngutsaaliukkap iluani siammarsima-
nerisa annerpaartaat ippoq.

Kalaallit Nunaanni, Canadami aamma Alaskami issittup nunataani
avinngaq nassaassaavoq. Assigiiat tassunga qanittuusut (ilaatigut
kalaallini assigiiatut ittutut isiginiarneqartartut) Labradorimi aamma
Sibiriami nassaassaapput.

Aarlerinartoqarfiumngilaq (LR/lc), 1996.

Canada: Naliliiffigineqarsimangilaq.

Bennike et al. 1989, Berg 2003, Vibe 1990.

Timmissat

Aves

Kalaallit Nunaanni timmissanit tamanit akuttoqatigiissumik erniortartunit matumani eqqartuisoqarpoq, ilanngunneqarpullu akuttoqatigiimmik tikeraat ilaat aasami takkuttartut aallartartullu ilanngunneqarlutik. Akuttoqatigiissaanngitsumik timmissat erniortartut naliliiffigineqanngitsut ilanngussaq 1-imiipput. Kalaallit Nunaata avataani erniorfeqartut timmiaqatigiit arlallit, ukiuuneranilu takkuttartut aammattaq naliliiffigineqanngillat (ilanngussaq 1).

QARSAAT

Qarsaaq
Gavia stellata
(Pontoppidan, 1763)

Navianartorsiortitaanngilaq (LC).

Siammarsimaffigisaa annertoorsuuvoq (300.000 km²-it sinnerlugit), timmissanilu pingaarutilinnik allannguuteqartoqarneranut takussutis-sanik paasisaartoqarsimanngilaq. Taamaallaat misissuinermik ataatsimik – Tunup avannaani Zackenbergimit – ukiut qulit ingerlaneranni najugaqarfimmi timmiaqatigiinnit ikittunnguanit malittarinnit-toq pigineqarpoq, tassanilu nikikkiartuaarnernik pingaarutilinnik takussaasoqanngilaq. Assigiiat *mianernarpumut* (VU-mut) aamma *navianartorsiortitaanngajalluinnarpumut* (NT-mut) aalajangiinermik tunngaviusunut ungasissupilussusut naliliiffigineqarput.

Siusinnerusukkut aappariittut 5.000-it aamma 30.000-it akornannut nalilerneqarsimapput.

Nuna tamarmi. Timmiaq aallartartoq, imartani sinerissamut qanittuni, Europap avannaata kitaani ukiisartoq.

Tatsit mikisuni tasiarsunnilu erniortarpoq, piaraqarnermilu nalaani imaani nerisassarsiukulalluni.

Ukiisarfimmini uuliamik mingutsitsinerit qassutinilu saniatigut pisisagaanerit timmissanut sunniuteqarfiupput.

Qarsaaq eqqissisimatitaavoq, timmissallu ilarujussui Avannaani Tunumilu Nuna Allannugtsaaliukkamiipput arlallillu Ramsareqarfinni.

Nunarsuup affaani avannarlermi akunnattumik kissassusilinni issittunilu.

Navianartorsiortitaanngilaq (LC), 2005.

Canada: Naliliiffigineqarsimanngilaq.
Island: *Aarlerinartoqarfiunngilaq* (LR/lc).
Svalbard: *Navianartorsiortitaanngilaq*.

Birdlife International 1994, 2004, Boertmann 1994, Lyngs 2003, Meltofte 2006b.

Tuullik
Gavia immer
 (Brünnich, 1764)

 Navianartorsiortitaangajalluinnarpoq (NT D).

Nalinginnaasumik tuulliit amerlanngitsuukannerput, siammarfigisaalli annertoorsuuvoq (80.000 km²-it missaat). Ukiuni qulikkaani kingulliinerusuni siusinnerusumut naleqqiullugu Tunup avannaani avannarpasinnerujussuarimi erniortut ataasiakkaat nassaarineqarsimapput. Tamanna sumiiffigisap annertusisimaneranut takussutaasariaqanngilaq, sumiiffimmili annertunerusumik ilisimasassarsiortoqarneranut atasuusinnaalluni. Sumiiffigisaq annertunerujussuanngoraluarpalluunniit (eqimassuserujussuarlu annertoqatigalugu) timmissat amerlassusaat *navianartorsiortitaangajalluinnarpumut* (NT-mut) aalajangiinermik tunngaviup D iluaniittuasaaq, tassaalluni timmissat ataasiakkaat erniorsinnaalersut 5.000-it.

Sisimiut Kommuniata nunataata iluani 350 km²-ini aappariitunik pingasunik eqimassuseqartoq nalunaarutigineqarsimavoq. Tamaani timmissat eqimattuupput, sumiissutsimullu tamarmut eqimassuseq tamanna inissinneqarpat timmissat amerlanerpaaffigisaat tassaassaaq aappariittut 685-it (~ ataasiakkaat erniorsinnaalersut 1500-t).

Timmiaq erniortoq, Kitaani avannamut Upernaviup Kommuniata tungaanut Tunumilu avannamut Danmarks Fjordip tungaanut nassaassaasoq.

Nalinginnaanerusumik tatsit anginerusut eqalullit. Ukiuunerani Kalaallit Nunaat timmissat tamarmik qimattarpaat (ilimagisatut) Amerikap avannaata kangiata sineriaa atuarlugu ukiartorlutik.

Piniagaqarneq, aalisakkanullu qassutini saniatigut pizarisatut, kiisalu takornariatitsinermiit aammalu ulluisa eqqaanni aatsitassarsiornermik sammisanit akornusersorneqarnerit. Ukiiffigisartagaanni uulia-koornerit aamma aqerlumik toqunartuninnerit maannakkut aarleqqutaapput (tuulliit aalisartartut atortuutaat aqerlortallit (kivisaatit) aqajaqquminni nerisaminnik aserorterutissamittut iisarmatigit). Klimami allannguutit assigiaat sumiiffigisamik avannaatungaanni atugarisaannik iluaqusersuissagunarput.

1. januaarimit 31. aggustimut eqqissisimatitaavoq. Taamaallaat pinngortitaqarfinni eqqissisimatitaaffinni tuulliit ikittuaraannannguit najugaqartartuupput.

Akunnattumik kissassusilinnni aamma Amerikap Avannaata issittortaani, kiisalu Kalaallit Nunaanni aamma Islandimi.

Navianartorsiortitaanngilaq (LC), 2005.

Canada: Not at risk.
 Island: *Mianernarpoq* (VU).
 Svalbard: *Qaqutigoorpoq* (R).

Birdlife International 2004, Boertmann 1994, Fox & Stroud 1981, Lyngs 2003, Weir et al. 1996.

**Qaqulluk
(Timmiakuluk)**

Fulmarus glacialis
(Linnaeus, 1761)

Navianartorsiortitaanngilaq (LC).

Kalaallit Nunaanni qaqulloqartupilussuuvoq, erniortunilu pingaarutilinnik allannguuteqartoqarsimaneramik paasisaartoqarsimanngilaq. Erniortarfii ikipput (< 20-t), arlallillu aapparittut erniortut tusintilip-passuullutik angisoorujussuupput. Ukiuni qulikkaani kingullerni erniorfinit nutaanit arlalinnit nassaartoqarsimavoq, nutaanerili imaluunniit sianigineqarsimasuunnginneri ilisimaneqanngillat. Assigiaat *mianernarpumut* (VU-mut) aamma *navianartorsiortitaanngajal-luinnarpumut* (NT-mut) aalajangiinermik tunngaviusunut ungasissupilussuunera naliliiffineqarpoq.

Qeqertarsuup Tunuanit avannaanut Qaanaap Kommuneanut erniortarfiiit angisoorsuupput (aappariittut 10.000-it sinnerlugit), tamatumali kujasinnerusuaniittut nalinginnaasumik ikinnerullutik. Kalaallit Nunaanni timmiaqatigiit aappariittut erniortut katillugit 120.000-200.000-inut naliliiffineqarput.

Erniortarfiiit Kitaata sineriaa atuarlugu Kap Farvelimit avannamut Qaanaap tungaanut siammartitersimapput. Tunumi taamaallaat Scoresby Sundimit Nordøstrundingip tungaanut erniortarfiiit ikittuinaat ilisimaneqarput. Kalaallinili imartat amerlanersaanni amerlasuupilussuupput.

Imartaqarfittut avatangiisinut atasuuvoq, taamaallaallu erniornerup nalaani nunamiittarluni. Erniortarfii immap tungaanut qaarsuupput sivinngarissut.

Piniagaqarnek aamma manninnik katersuineq maannakkut sunniutaapput, annertussusaalli annikitsuukannerput. Sunniutipiluutaasinnaasut uuliakoornernit pisuupput.

Ukiup affaani aasaanerani eqqissisimatitaavoq. Uummannap Kommuneani erniortarfissuisa ilaat timmissanik eqqissisimatitsivittut toqqarneqarsimavoq, erniortarfiillu mikinerit ilaat Ramsareqarfiit arlaanniippoq aammalu Avannaani Tunumilu Nuna Allanngutsaaliukkamiillutik.

Atlantiku Avannarleq aamma Manerassuup avannaa, sineriaat akunnattunik kissassusillit issittullu atuarlugit erniortarfeqarlutik.

Navianartorsiortitaanngilaq (LC), 2005.

Canada: Naliliiffineqarsimanngilaq.
Island: *Aarlerinartoqarfiunngilaq* (LR/lc).
Svalbard: *Navianartorsiortitaanngilaq*.

Birdlife International 2004, Boertmann 2004, Boertmann et al. 1996.

Qaqullunnaq***Puffinus gravis***
(O'Reilly, 1818)*Navianartorsiortitaanngilaq* (LC).

Kalaallit imartaanni aasakut amerlaqalutik qaqullunnaq, annertoorsuarmik siammarsimaffeqartarlutik (100.000 km²-it sinnerlugit) tikeraartuusarput. Uumasogatigiit tamakkiisut ilaanni qanoq annertutigisoq Kalaallit Nunaanniittarnersoq ilisimaneqanngilaq, ilaatigullit amerlasuupilussuusarput. Kalaallit Nunaanni uumasogatigiinni allannguuteqartoqarsinnaanera pillugu ilisimasaqartoqanngilaq, ukiumilli ukiumut amerlassusaat assigiinngiaarpasippat. Assigiaat *mianernarpumut* (VU-mut) aamma *navianartorsiortitaanngajalluinnarpumut* (NT-mut) aalajangiinermik tunngaviiusunut ungasissupilussuunerat naliliiffigineqarpoq.

Ilisimaneqanngillat, ilaannikkulli amerlasuupilussuusarput, taamaaligaangamillu timmissat immaqa 100.000-it sinnertarpaat.

Tunup kujataata avataani imartani aamma Kitaani avannamut Sisimiut tikillugit, ilaannikkut avannarpasinnerusarlutik.

Kalaallit Nunaanni imartaqarfittut avatangiisinut atassuseqarluni qaqullunnaq aasakut tikeraartartuuvoq. Ikkannersani aalisagaqarfinni avasissumi immamiikkajunneruvoq, ilaannikkulli sinerissamut qanittuusarsinnaavoq aamma kangerluit paaviniittarluni.

Maannakkut pingaarutilinnik sunniutissaqartoqanngilaq. Sunniutipiluutaasinnaasut uuliakoornernit pisuupput.

Qaqullunnaq eqqissisimatitaalluinnarpoq.

Erniortarfii Atlantikup kujataaniippat, ingammik qeqertani eqimattani Tristan da Cunhami. Tamaani uumasogatigiit timmissanut ataasiakkaanut 16,5 millioninut nalilerneqarput. Timmissat nunarsuup affaata avannaani, tamaani aasaraangat Atlantikup avannaata kitaani ukiisarput.

Navianartorsiortitaanngilaq (LC), 2005.

Canada: Naliliiffigineqarsimannngilaq.

Island: Naliliiffigineqarsimannngilaq.

Boertmann 1994, BirdLife International 2005.

Oqaatsoq
Phalacrocorax carbo
 (Linnaeus, 1758)

Navianartorsiortitaanngitsoq (LC), nunap nammineq akisussaaffigisai (uumasoqatigiit immikkoortut).

Kitaani arlalippassuarni oqaatsoq erniortarfeqarpoq. Ukiuni qulikkaani aappariit erniortut aamma erniortarfiit amerlassusaatigut aammalu siammarsimaffigisaata annertussusaatigut malunnaatilimik amerleriarsimapput. Siammarsimaffigisaat angeqaaq (100.000 km²-it sinnerlugit). Uumasoaqatigiilli ikikannersuupput, ilimanarporlu Atlantikup Avannaani uumasoaqatigiinnit qaninnerpaanit (Islandimi aamma Newfoundlandimi) immikkoortuunerat. Assigiaat *mianernar-pumut* (VU-mut) aamma *navianartorsiortitaangajalluinnarpumut* (NT-mut) aalajangiinermik tunngaviiusunut ungasissupilussuunerat naliliiffigineqarpoq.

1997-imi timmiaqatigiit amerlassusaat aappariittut erniortunut 2.000-3.000-inut naliliiffigineqarput. Ullumikkut aappariittut erniortut 5.000-it missaanniissasut naliliiffigineqarput.

Kitaani Nuup Kangerluata aamma Upernaviup Kommuniata avannaata akornanni erniortarfiit ipput. Timmissat erniortuunngitsut angalaartuupput, avannaani Qaanaap Kommuneanit kujammut Nanortalup Kommuneanut nalunaarsorneqarsimallutik. Uumasoaqatigiit amerliartuinnassappata Nuup kujataani kommunini erniortarfi-liortoqarnissaat naatsorsuutigisariaqarpoq. Uumasoaqatigiit tamarmik sineriak sikoqarfiunngitsumi Qeqertarsuup Tunuanit kujammullu ukiisarput.

Sinerissani qaarsuni sivingasuni aamma qeqertani pukkitsuni sineriammi silarlermi aamma kangerloqarfinni erniortarpoq.

Piniagaqarneq aamma qassutini saniatigooralugu pisat. Sunniutipiluutaasinnaasut akornusersuinermit, umiarsuarmik angallannermit uuliakoormermit aamma aatsitassarsionermit pisuupput.

Ukiup affaani aasaanerani eqqissisimatitaavoq. Oqaatsut erniortarfii ataasiakkaat kitaani Ramsareqarfiit iluiniipput.

Oqaatsoq Europap, Asiap, Australiap aamma Afrikap ilarujussuini nassaassaavoq, aammattaarlu Canadap USA-llu kangillerpaavini uumasoaqatigiit ikittunnguit nassaassaapput.

Navianartorsiortitaanngilaq (LC), 2005.

Canada: Naliliiffigineqarsimanngilaq.
 Island: *Aarlerinartoqarfiunngilaq* (LR/lc).

BirdLife International 2004, Boertmann 2004, Boertmann et al. 1996, Boertmann & Mosbech 1997, Nyeland & Mathæussen 2004.

Nerleq siggukitsoq**Anser brachyrhynchus**
(Baillon, 1833)*Navianartorsiortitaanngilaq* (LC), nunap nammineq akisussaaffigisai.

1950-ikkunniilli uumasogatigiit amerleriartupiloorsimapput, katillugillu maannakkut timmissat 270.000-it tikingajallugit amerlassuseqarput. Kalaallit Nunaanni uumasogatigiit amerleriarterat timmissat erniortuunngitsut avannamut malunnaatilimmik siammarsimanerisigut pingaarnerutillugu takussaavoq. Siammarsimaffigisaat annertoorsuuvoq (200.000 km²-it sinnerlugit). Assigiaat *mianernarpumut* (VU-mut) aamma *navianartorsiortitaanngajalluinnarpumut* (NT-mut) aalajangiinermik tunngaviiusunut ungasissupilussuunerat naliliiffiqeqarpoq, Kalaallit Nunaannili timmissat amerlanipilussuisa nunap nammineq akisussaaffigisanngortippai.

Kalaallit Nunaanni aappariittut erniortut 1991-imi 2.500-5.000-iunissaannut naatsorsuutigineqarput, erniortuunngitsullu minnerpaamik 30.000-inut (taamanikkut timmissat erniortuunngitsut tamakkiisumik amerlassusaanni 38 %-iullutik). Ullumikkut timmissat erniortuunngitsut amerlanipilussuupput, aappariittulli erniortut amerlassusaat assingusumik amerleriarsimaneri ilisimaneqanngillat.

Kalaallit Nunaanni nerleq siggukitsoq timmissanut uumasogatigiinnut Islandimi aamma Tunumi erniortarfeqartunut, aammalu tuluit qeqertaanni (Skotlandimi aamma Tuluit Nunaanni) ukiisarfeqartunut ilaavoq. Kalaallit Nunaanni erniortartut amerlanersaat Tunup Avannaaniipput, Scoresby Sundimit avannamut Jøkelbugtimut. Tunup Kujataanit timmissat erniortut aamma nalunaarutigineqarsimapput. Timmissat meqquminnik katatsisuusut erniortuunngitsut Scoresby Sundimit Peary Landip avannarpassinnerpaartaa tikittarpaat.

Nuna pukkitsoq naggorissunik masarsoqarfilik, timmissat meqquminik katatsisuusut aamma naggorlunnerusuni, tamatigulli imertaqarfiit eqqaanni.

Illoqortoormiut Kommuneani piniagaqarneq.

Uumasogatigiinni kalaallini amerlanerpaartat Avannaani Tunumilu Nuna Allanngutsaaliukkap iluaniipput, assigiaanullu Ramsareqarfiit marluk meqqunik katatsiviusarput pingaarutillit. Tamatuma saniatigut sumiiffinni pingaarutilinni arlalinni aatsitassarsiornermi sulinerit iluarsiivigineqarsimapput. Eqqissisimatitavoq 1. majimit 31. aggustimut.

Nerleq siggukitsoq uumasogatigiinnut 'flyway'-inut immikkoortunut marlunnut avinneqarsimavoq: 1 uumasogatigiit islandimeersut/kalaallineersut, Tuluit Nunaanni Skotlandimilu ukiisarfillit, aamma 2 Svalbardimi uumasogatigiit, Svalbardimi erniortartut Nordsømi Qallunaat Nunaata aamma Hollandip sineriaani ukiisartut.

Navianartorsiortitaanngilaq (LC), 2005.

Island: *Aarlerinartoqarfiunngilaq* (LR/lc).
Svalbard: *Navianartorsiortitaanngilaq*.

Boertmann 1991, Boertmann & Glahder 1999, Worden 2006a, Mitchell et al. 1999.

Nerleq

*Anser albifrons
flavirostris*

Dalgety & Scott, 1948

Nungunnissaat aarlerinarpoq (EN A4abcd, C1), nunap nammineq akissusaaffigisaa (endemiski (sumiiffimmi ataasiinnarmiittoq)).

Kalaallini nerlerit immikkut ittut (sumiiffimmi ataasiinnarmiittartup) amerlassusai upernaami 1997-imi 33.000-it missaannit 2005-imi upernaamut 23.000-it missaannut ikileriarsimapput. Ukiut qulingiluat ingerlaneranni ikileriaatip 33 %-it missingaa. BirdLife Internationalip kinguuaariinni piffissarisaaq ukiunut arfineq-marlunnut inississimavaa. *Mianernarpumut* (VU-mut) A2-tut aalajangiinermik tunngavimmik atuutsitsilernissamut kinguuaariit pingasut ingerlanerini (ukiut 21-t) minnerpaamik 30 %-imik kinguuaariaateqartoqarnera nakkutigisarineqarsimassaaq. Tamanna ukiut arfineq-pingasuinnaat ingerlanerini piviusunngorsimavoq. Maannakkut uumasogatigiit attannissaannut erniortoqarnermi amerlassusiusussarisat ataaniilersimapput. Amerlassusaasigut nikikkiartuaarneq siumut inissikkaanni ikiliartuinnarnissaat naatsorsuutigisariaqarput (sunniutipiluutit unitsinneqanngimmata), aammalu ukiut 21-t ingerlanerini 50 %-it sinnersimassagai, tassaalerluni *nununginnissaat aarlerinarpumut* (EN-imut) aalajangiinermut tunngaviusoq. Uumasogatigiit ukiisarfimminut erniaminnik ilaqartartut ikittuarannguupput, 1991-imiillu aappariittut 1.850-iusutut naatsorsuutigisanit 2005-imi aappariittut 560-inut ikileriarsimallutik. 2005-imi amerlassuseq (ataasiakkaat 1.120-t) *nungunnissaat aarlerinarpumut* (EN-imut) C1-imik aalajangiinermik tunngaviusup atuutsilernissaannut timmissat amerlassusisaasa (2.500-t) ataaneerujussuarpoq. Aappariilli ukiisarfinnut erniaminnik ilaqartartut upernaami tassani erniorniarsarisunit, timmissat ataasiakkaat erniorsinnaalersut amerlanerulaartunit, aappariinnit ikinnerusussaapput. Siammarsimaffigisaat annertoorsuuvog (90.000 km²-it missaat).

Qulaaniittoq takuuk.

Kalaallini nerleq taamaallaat Kitaani Maniitsup Sermiliata aamma Upernaviup Kommuneata kujataatungaata akornanni erniortartuuvog.

Kalaallini nerleq tuluit qeqertaanni ukiisarpog, Islandimi upernaami ukiamilu ingerlaarnerminni qasuersaartarfearput. Nerlernit assigiaanit allanngortuusut allat Amerikap Avannaata aamma Eurasiap nunataani qeriuannartumi orpippassuillu meqquataasaleqarfinni siammartitersimasuupput.

Tasinnguit nunallu qeriuannartoqarfiit, timmissat erniunngitsut aamma sissami narsaamanerni. Timmiaq aallartartoq, ukiuunerani Kalaallit Nunaat qimavittarpaa.

Kalaallit Nunaanni nerleq piniagaavoq (Tabeli 6). 2005-imi Islandimi eqqissisimatitaalerpoq, piniagarinera nammatsitsisinnaanngitsutut naliliiffigineqarmat. Canadap nerlianit qanittukkut Kitaanut nunnis-

simasumit unammillerfigitippoq, tamannalu pingaarutilittut sunniuti-piloorpasippoq.

Kalaallini nerleqarfiit nunani tamalaani pingaarutiliuneri tungavigalugit Kitaani Ramsareqarfiit arlallit toqqarneqarsimapput. Nerleqarfinni pingaarutilinni arlalinni akornusersuinissat annikillissarnissaat siunertaralugit aatsitassarsiornermik suliarisat aamma iluarsaanneqarsimapput. 16. oktobarimit 31. aggustip tungaanut eqqissisimatitaavoq.

Kalaallini nerleq naliliiffigineqarsimangilaq, nunarsuarmili ataatsimoorullugu nerlerit uumasogatigiisut *navianartorsiortitaanngilartut* (LC-tut) naliliiffigineqarpoq, 2005.

Island: *Naliliiffigineqarsimangilaq* – islandimiuni allattukkanut timmissat erniortuinnaat ilanngunneqarsimammata.

Egevang & Boertmann 2001a, Fox & Francis 2004, 2006, Fox et al. 1999, Lyngs 2003, Malecki et al. 2000.

T. Fox (DMU) inutt. oqaas.

Kangoq
Anser caerulescens
(Linnaeus, 1758)

Navianartorsiortitaanngilaq (LC).

Kalaallit Nunaanni kangoqarpallaanngilaq, ikiliartornerinulli takussaasoqanngilaq, paarlattuanillu amerliartuaarpasipput. Ukiut qulikkaar kingulliit ingerlanerini sumiiffippassuarni nutaani erniortuunera nalunaarutigineqartarpoq. Tamannali sumiiffinni tamakkunani annertunerusumik ilisimatusartoqarnerata annertuneruneranut atassuteqarsinnaavoq. Siammarsimaffigisaa annertoorsuuvoq (90.000 km²-it sinnerlugit), assigijaa allu *mianernartumut* (VU-mut) aamma *navianartorsiortitaanngajalluinnarpumut* (NT-mut) aalajangiinermik tunngaviusunut ungasissorujussuartut naliliiffigineqarput.

Timmiaqatigiit aappariittut 200-t aamma 2.000-it akornanniissasut siusinnerusukkut naliliiffigineqarsimapput, taakkunanili ikinnerpaatut kisitsisitaat annikippallaarpoq.

Kalaallit Nunaanni kangup erniorluni sumiiffigisarpiaa tassaavoq Qaanaap Kommunea. Tamatuma saniatigut Avannaani aamma Tunup avannaani kujammut Lambert Land tikillugu siamasissunik erniorfinnit nassaartoqarsimavoq. Kitaani Upernaviup Kommuneani kujammut Sigguk tikillugu siamasissunik erniortarfeqarpoq.

Kangoq imeqarfinni tarajulinni tarajoqanngitsunilu, tasinnguit, tatsit aamma sineriak atuarlugu qeqertaaqqani erniortartuuvoq. Timmissat ataatsimoortut erniortuunngitsut tatsit eqqaanniittarput. Timmiaq aallartartoq, ukiuunerani Kalaallit Nunaannit qimaguittartoq.

Pingaarutilinnik soqanngilaq.

Kangoq eqqissisimatitaalluinnarpoq. Avannaani Tunumilu Nuna Allanngutsaaliukkami aappariittut ataasiakkaat nassaassaapput.

Kangoq Kalaallit Nunaanni erniortuusoq assigiiaanut allannngortuusu-nut stor snegâsimut (*A. c. atlanticus* (Kennard, 1927)) Canadap issittor-taata kangiani erniortuusumut aammalu USA-p kangisinnerpaartaani ukiisartumut ilaatinneqarpoq. Ukiut 50-it kingulliit assorsuaq amerliar-tuaartunut timmiaqatigiinnut amerlasuupilussuarnut kalaallini timmiaqatigiit ikittunnguusutut, pingaartuunngitsutut ipput. Timmi-aqatigiit tamarmik katillugit 1997-imi 650.000-it sinnersimavaat.

Navianartorsiortitaanngilaq (LC), 2005.

Canada: Naliliiffigineqarsimanngilaq.

Boertmann 2004, Boertmann & Glahder 1999.

Canadap nerlia

Branta canadensis
(Linnaeus, 1758)

Navianartorsiortitaanngilaq (LC).

Canadap nerlia 1980-ikkut ingerlaneranni Kalaallit Nunaannut nunasisimavoq, timmissallu Kitaani amerliartupiloorput. Aappariit erniortut aamma timmissat (soorlu ataasiakkaat erniortuunngitsut ataatsimoortut) siammarsimaffigisaasa annertusiartornerat assigalugu suli amerliartuaarput (maannakkut 90.000 km²-it sinnersimallugit). Assigiiaat *mianernarpumut* (VU-mut) aamma *navianartorsiortitaangajal-luinnarpumut* (NT-mut) aalajangiinermik tunngavinnut ungasissoru-jussuurtutut naliliiffigineqarput.

2004-mi aappariittut 2.500-it aamma 10.000-it akornannut naliliiffigi-saapput.

Canadap nerlia Upernaviup Kommuneata kujataanit Nuup Kanger-luanut sumiiffiusumi erniortuuvuq. Aamma Qaanaap Kommuneani erniortoq nassaarineqarsimavoq, 2003-milu Paamiut Kommuneata avannaani erniortoq nassaarineqarpoq, taamaattumik Nuup Kanger-luata kujataani kommuninut immaqalu aamma Tunumut siammariar-tornissaa naatsorsuutigisariaqarluni.

Tatsit, tasinnguit sineriaallu nunataa pukkitsoq. Timmiaq aallartartoq, ukiuunerani Kalaallit Nunaannit qimaguittartoq.

2004-mi timmissanik eqqissimatitsinermut nalunaarutip iluarsaa-teqqinneratigut canadap nerlianik piffissat piniagassaqarfiit atuutsi-lerneqarput.

Kitaani Ramsareqarfissuarni timmissat amerlasuut nassaassaapput. Eqqissimatitsivik 16. oktobarimit 31. aggustimut atuuppoq.

Canadap nerlia Amerikap Avannarliup annersaani siammarsimavoq, arlalippassuarnik assigiiaanik allannngortoqarpoq, timmiaqatigeeqarti-terlunilu immikkoortuusunik. Kalaallini timmiaqatigiit 'Atlantic flyway population'-imik taaneqartartunut ilaavoq.

Navianartorsiortitaanngilaq (LC), 2006.

Canada: Naliliiffigineqarsimangilaq.

Boertmann 1994, Boertmann & Glahder 1999, Malecki, et al. 2000.

C. Egevang (GN) inutt. oqaas.

Nerlernarnaq
Branta leucopsis
(Bechstein, 1803)

Navianartorsiortitaangilaq (LC), nunap nammineq akisussaaffigisai (timmiaqatigiit immikkoortut).

Timmiaqatigiit amerlaqaat 1959-imiillu suli amerliartuaarlutik. Tamatuma saniatigut siammarsimaffigisaat annertoqaaq (100.000 km²-it sinnerlugit). Assigiaat *mianernarpumut* (VU-mut) aamma *navianartorsiortitaangajalluinnarpumut* (NT-mut) aalajangiinermik tunngavinnut ungasissorujussuartutut naliliiffigineqarput.

1997-imi ataasiakkaanut 40.000-45.000-inut naliliiffigineqarput, 2003-milu ataasiakkaanut 56.386-inut.

Kalaallit Nunaanni erniorfittut siammarsimaffigisaannut ilaavoq Tunup avannaa, Scoresby Sundip aamma Jøkelbugtenip akornanni. Ukiiffigisarpai Skotlandip kitaa aamma Irlandi, ukiiartornerminnilu Islandimi qasuersaartarput.

Nalinginnaasumik qaarsut sivingarnini erniortarput, tasinnguillu eqqaanni sineriammilu nunami pukkitsuniittarlutik.

Illoqqortoormiut Kommuneani piniagaapput.

Kalaallini timmiaqatigiit amerlanersaat Avannaani Tunumilu Nuna Allanngutsaaliukkap iluani erniortuupput, Jameson Landimilu Ramsareqarfimmi timmissat erniortuunngitsut meqquminnit katatsisuusut ilarujussui illutik. Tamakku saniatigut sumiiffinni pingaarutilinni arlalinni aatsitassarsiorluni suliarisat iluarsiiiffigineqarsimapput. Eqqissimatitsivik 1. maajimit 31. aggustimut atuuppoq.

Nerlernarnaq timmiaqatigiinni 'flyway'ini immikkoortuni pingasuni nassaassaavoq. Kalaallini timmissat (ukiuni kingulliunerusuni Islandimi aappariit ikittut erniortuusimapput), Svalbardimi timmiaqatigiit Skotlandip kangiani ukiisartut, kiisalu timmiaqatigiit Novaja-Semljamiut, Vadehavetimi ukiisartut.

Kalaallini timmiaqatigiit immikkoortillugit naliliiffigineqarsimangilat, timmiaqatigiilli pingasut ataatsimoortillugit *navianartorsiortitaangilartut* (LC-tut) naliliiffigineqarsimapput, 2005.

Island: *Nungunnissaat aarlerinarpoq* (EN) – erniortuusut ikittuaraannanguuneri pissutigalugit. Svalbard: *Navianartorsiortitaangilaq*.

Boertmann & Glahder 1999, Ogilvie 1999, Worden 2006b, Worden et al. 2004.

Nerlernaq***Branta bernicla hrota***
(O.F. Müller, 1776)

Kalaallit Nunaanni timmiaqatigiit 'flyway'-it marluk assigiinngitsut ippit, immikkoortillugit sammineqarput, imminnit avissaarsimaneri pissutigalugit.

Nerlernat
Inngikitsulimmiittut

 Navianartorsiortitaangajalluinnaq (NT* [VU] C2b, D), nunap nammineq akisussaaffigisai.

Nerlernat Inngikitsulimmiittut 1900-kkut aallartinneranni Avannaani aamma Tunup avannaani siammarsimasupilussuupput. Ullumikkut sumiiffimmi annikitsuaraannarmi taamaallaat nassaassaavoq (siammarsimaffigisaa 620 km²-it), erniortuusullu ikittuaraannaallutik (ataaniittoq takuuk). Kalaallit Nunaanni timmissat erniorsinnaalersut amerlassusaasa *mianernarpumut* (VU-mut) aalajangiinermik tunngavik D atugarivaa (timmissat erniorsinnaalersut 1.000-it inorlugit), *nungunnissaat aarlerinarpumulli* (EN-mulli) aalajangiinermik tunngavik atugarinngivillugu. Kalaallini timmissat ukiakkut Svalbardi aqqusaarlugu aallartarput, tamaani timmissat akuleruffigisarlugit, kalaallinilu timmiaqatigiit nunap avataani timmiaqatigiinnit annerusunit pingaanginnerusutut immikkoortuusutut isigisariaqarpoq. Taassuma *navianartorsiortitaangajalluinnaq* (NT-mut) aalajangiinermik tunngavik C2b atugaraa, taamaattumillu kalaallini timmiaqatigiit tassunga inissineqarput nunguinnissaannut aarleqqutaasoq Svalbardimi timmiaqatigiinnit sunniiffigineqarmat. Kalaallit Nunaanni timmissat amerlassusaat timmiaqatigiit tamakkiisumik amerlassusaasa 20 %-iisa sinnerimmatigit nunap nammineq akisussaaffigisai.

Tunup Avannaani Kilenimi 1985-imi aappariittut erniorluartuusut 80-it aamma 100-t akornanninnerat naliliiffigineqarput. Kalaallit Nunaanni nerlerni timmiaqatigiinnut taakkununga sumiiffiusoq pingaarnerpaavoq. Taakkununga ilanngunneqassapput timmissat erniorsinnaalersut qanoq amerlatigineri ilisimaneqanngitsut 1985-imi erniorsimangitsut, kiisalu Kilenip avataani sumiiffinni allani timmissat erniortut qanoq amerlatigineri ilisimaneqanngitsut allat aamma ilanngunneqassapput. Tamakku saniatigut 1985-imiilli nerlernat Inngikitsulimmiittut katillugit amerlassusaat amerleriarsimapput, taamaattumillu ullumikkut Kalaallit Nunaanni ataasiakkaat erniorsinnaalersut amerlassusaat 250-it sinnersimassagaat naliliiffigineqarput. 1998-imi Kalaallit Nunaanni ataasiakkaat tamaviisa 1.200-it missaannut naatsorsuutigineqarput.

Nunami avannamut kangisinnerpaami erniortuusut siammarsimaffigisaaat killeqarfeqarpoq.

Nerlernaq inoqajuitsumi issittuni issinnerpaani sinerissami qanittumi erngit tarajoqanngitsut eqqaanni naggorikannersuusuni erniortartuuvoq. Tamakkulu saniatigut timmissat erniortuunngitsut kuuit akuiniittarput.

Kalaallit Nunaanni pingaarutilinnik soqanngilaq. Ukiiffigisartagaanni naammaginartumik nerisassanut pissarsiorfissaaleqisoqarsinnaavoq.

Avannaani Tunumilu Nuna Allannngutsaaliukkap iluani erniorfiit tamarmik ipput, assigiiaallu najugaqarfiisa pingaarnersaat, Kilen, Ramsareqarfittut aamma toqqarneqarsimavoq.

Kalaallini erniortut nerlernani timmiaqatigiinnut immikkoortunut ('flyway'-inut) ilaapput, taakkulu erniortarfittut siammarsimaffigisaat Kalaallit Nunaata, Svalbardip aamma Franz Josef Landip akornanni agguataaqavog. Ukiisarfigisaat pingaarnertullugu Qallunaat Nunaanni ippoq. Nunarsuarmi nerlerit timmiaqatigiit ikinnerpaat ilagaat. 1940-p aamma 1970-ip akornanni Inngikitsulimmi timmiaqatigiit tamarmiusut, ikinnerpaaffigisaanni timmissat 1.600-2.000-iuffigisaanni ikileriarujussuareerlutik arriitsumik amerliartuaarsimapput, 2000/01-imi ataasiakkaat 6.600-it missaanniilersimallutik.

Svalbard: *Mianernarpoq (VU)*.

Nerlernat Canadap kangiani issinnerpaaneersut

Navianartorsiortitaangilaq (LC), nunap nammineq akisussaaffigisai.

Timmiaqatigiinni erniorsinnaassuseqartuni ataasiakkaat ikikanneraluartut (ataasiakkaat 5.000-it sinnerlugit), *navianartorsiortitaangajalluin-narpumut (NT-mut)* imlt. *mianernarpumut (VU-mut)* aalajangiinermik tunngaviit angusimangilaat. Ukiuni kingullerni qulini timmiaqatigiit amerliartulaarsimapput, ukiulli arlallit ingerlaneranni (1960-ikkut tikillugit) amerlassusaat allanngorartupilussuusimapput. Timmiaqatigiit tamarmik Kalaallit Nunaanni upernaami ukiamilu ittarpoq, taamaattumillu nunap nammineq akisussaaffigai.

Ukiumi 2005/06-imi timmissat tamarmik ataasiakkaat 31.500-t missingaat, piffissamilu nutaanerusumi ikinnerpaaffigisaat tassaavog ukiumi 1996/97-imi 15.000-it missaat.

Siusinnerusukkut (1950-ip siornatigut) Kitaata avannaata isuani ikittunnguullutik nerlernat Canadap kangiamiut erniortarsimapput, 2006-imilu erniortutut nassaareqqinneqarpoq. Ukiami upernaamilu timmiaqatigiit tamarmik nuna aqqusaartarpaat. Taamaalinerani ingammik Tasiilap Kommuneani, Qeqertarsuup Tunuata immikkoortuani, aamma Qeqertarsuup Qaanaallu akornanni kommunini nassaassaasarpoq.

Upernaakkut angalaarnerat sukkasuupilussuarmik pisarpoq, nerlerillu qasuserajungillat. Ukiakkut sissami narsaamanerni, aammataarli sinerissami pukkitsortani qeqertaaqqanilu qasuserajuttarput.

Unioqutitsilluni piniartoqartarpoq. Angalaarnerisa nalaanni qasuseraarfianni sissami narsaamanerni uuliamik mingutsitsineq sunniutipiluutaasinnaavoq.

Nerlernaq eqqissisimatitaalluinnarpoq. Akuttoqatigiissaartumik qasuseraarfii ataasiakkaat Ramsareqarfiit iluiniipput.

Nerlernaq Canadap kangianeersoq Canadami issittuni issinnerpaani qeqertani erniortuuvoq, Irlandimilu ukiisarfiminukarnermini Kalaallit Nunaat aamma Islandi aqqusaarlugu angalaartarluni.

Canada: Naliliiffigineqarsimangilaq.
Island: Naliliiffigineqarsimangilaq.

Timmissanut taakkununga tunngatillugu

Timmiaqatigiit Kalaallit Nunaanniittartut naliliiffigineqarsimangilat, nerlernanili ataatsimoortillugit nunarsuarmiittut *navianartorsiortitaanngitsutut* (LC-tut) naliliiffigineqarput.

Kalaallit Nunaata avataani nerlernani arlalinnik assigiaanik allanngortoqarpoq: Ilaatigut Sibiriap avannaani erniortartoq, aammalu Canadap Alaskallu avannaani erniortuusoq.

Boertmann & Glahder 1999, Clausen et al. 1999, Colhoun et al. 2005, 2006, Denny et al. 2004, Hjort 1995, Hjort et al. 1987, Robinson et al. 2004, Salomonsen 1950.

L. Witting amma F. Merkel inutt. oqaas.

QEERLUTUUT

Qeerlutooq *Anas platyrhynchos conboschas* C.L. Brehm, 1831

Navianartorsiortitaanngilaq (LC), nunap nammineq akisussaaffigisai (endem).

Kalaallit Nunaanni qeerlutooq annertoorsuarmik siammarsimaffeqarpoq (150.000 km²-it sinnerlugit), timmiaqatigiillu amerlassusaanni pingaarutilinnik allannguuteqartoqarneranik nalunaartoqarsimangilaq. Taamaattorli tamanna annertuumik, pissusissamisoortumik assigiinngiaassutsimik takutitsivoq, ukiisarfiinimi Kitaata kujataani ukiorluttuni sersersartuni qeerlutoorpassuit toqusarmata. Qeerlutooq *mianernarpumut* (VU-mut) amma *navianartorsiortitaangajalluinnaarpumut* (NT-mut) aalajangiinermik tunngavinnut ungasissupilussuusoq naliliiffigineqarpoq. Kalaallini qeerlutooq allanut naleqqiullutik assigiinngissuseqartupilussuurtut assigiaanit allanngortuupput immikkut ittut sumiiffimmi ataasiinnarmiittartut.

Aappariittut 5.000-10.000-inik amerlassuseqarnerat naliliiffigineqarput.

Kitaani tamarmi, kiisalu Tunumi avannamut Tasiilaq Kommune ilanngullugu erniortuupput.

Qeerlutooq erngup tarajoqanngitsup eqqaani amma imartap sineriaani oqquisuni erniortuuvoq. Ukiuunerani kalaallini qeerlutooq sineriammi ikkattuni, oqquisuni ittarput.

Timmiaqatigiit piniagaapput, annikingaatsiarporli. Kitaata kujataani ukiisarfiini uuliakoorneq pitsaanngitsumik sunniutaasinnaavoq.

Ukiup affaani aasaanerani eqqissisimatitaavoq. Kitaani Ramsareqarfiit amerlanersaanni qeerlutooq ittarpoq.

Nunarsuup affaani avannarlermi sumiiffippassuarni siammarsimavoq.

Navianartorsiortitaanngilaq (LC), 2005.

Canada: Naliliiffigineqarsimangilaq.
Island: *Aarlerinartoqarfiumngilaq* (LR/lc).

BirdLife international 2004, Boertmann 1994, Salomonsen 1967.

Miteq siorartooq

Somateria mollissima
(Linnaeus, 1758)

Matumani kalaallini meqgit timmiaqatigiinnut marlunnut avinneqarput: Kitaani ataatsit, Tunumilu ataatsit. Assigiinngitsunik angalaartartuupput, sumerpiarli naapittarneri ilisimaneqanngillat. Maani killeqarfignisa Tunup kujataani Umiivimmuut inissinneqarpoq.

Mitit siorartuut Kitaaniittut

Mianernarpoq (VU A2ad), nunap nammineq akisussaaffignisai.

Kitaani mitit siammarsimaffignisaat angisoorsuuvoq (140.000 km²-it sinnerlugit). 1900-kkulli aallartinneranni erniortutut assorsuaq kinguariansimavoq. Immikkoortup avannaata kitaani timmiaqatigiit 1960/65-imit ullumikkut (ukiut 40-t missaat) 81 %-inik ikileriaateqarsimapput. Ikiliartuutaasoq marloriaatinngortaattaartoq tunngavigigaanni ukiumut ikileriaat 4,2 %-iusimavoq, taamaalineranilu ukiunut 15-inut kingullernut (kinguaariit pingasunut) ikileriaataasup 50 %-ingajattut ittuussanera naatsorsuutigineqarsinnaavoq, assingalugu *mianernarpumut* (VU-mut) aalajangiinermik tunngavik A2. Kitaata kujataani ikileriarnerit taamatulli annertutigisimapput, tamannali siusinnerusukku pisimarpasilluni, aammalu uppernarsagaanera taama erseqqissuseqartiginani, taamaattumillu Kalaallit Nunaata avannaata kitaaniittunit naatsorsuutigisat siammarsimaffimmuut tamarmut naatsorsuutigalugit atornerqarput. Canadap issittortaani sanilerisatut uumasogatigiit kitaaniittuni uumasogatigiit nunguinissaannut aarleqqutaasoq sunniiviginnaassagunarpaat, canadamiunili timmissat arlalissuit Kitaani ukiisarmata, taakkunanilu allaat ukiisarut ikilismallutik, periarfissaq tamanna annikippallaartuusut naliliiffigineqarpoq. Ukiuni tallimani kingullerni Ilulissat aamma Upernaviup kommuniini erniortarfiit arlallit Pinnortitaleriffiup nakkutigisarismavai. Taakkunannga inernerugallartuusut suli naammassineqanngivissut patajaallisitsineq maluginiartutut ippaat, erniortunilu allaat amerliartulaartoqartoq maluginiarlugu, inerneritallit taakku pitsaassusaasigut naliliiffigineqanngillat, sulilu saqqummersinneqarsimanatik. Kitaani timmissat tamarmik Kitaata kujataani ukiisarput, Canadap issittuaneersunit meqgit arlalippassuit ukeeqatigisarlugit. Naallu kitaaneersut canadameersullu ataatsimoortikkaluaranni tassaapput nunap nammineq akisussaaffignisai, tamatumunngalu pissutaavoq timmiaqatigiit marluk 75 %-ii Kitaata kujataani ukeeqatigiittarnerat.

2002-mi aappariittut 12.000-15.000-inut naliliiffigineqarput.

Kitaa tamarmi, Qaanaap Kommunea ilanngullugu, immaqalu aamma Tunup kujallerpaartaa. Kitaata kujataani timmiaqatigiit sineriaap silarlarsaani kangerlunnilu ukiisarput.

Mitit siorartuut Tunumiittut

 Navianartorsiortitaanngilaq (LC).

 Uumasoaqatigiinni taakkunani assorsuaq siammarsimaffeqartuni (120.000 km²-it sinnerlugit) pingaarutilinnik allannguuteqartoqarneranik paasinnittoqarsimanngilaq. Najuuffigisartagaat ilisimaneqarluarnerpaaq – Daneborgip eqqaaniittoq – piffissami 1964-ip aamma 2002-p akornanni annertusiartuaaginnarsimavoq, ullui amerliartuaarlutik. Tamatumunngali sumiiffiusumi pissutsinut attuumassuteqarpoq, nalinginnaasumik timmiaqatigiit amerliartuaarnerannut najoqqutari-neqarsinnaanani, timmiaqatigiilli ikiliartuaannginnerannut takussutis-saavoq.

 Aappariittut 2.000-5.000-inut naliliiffigineqarput, tamannali ikinaarinerunnguatsiarpoq.

 Tunup avannaam tamarmi aammalu Tunup kujataata avannarpassortai. Timmiaq aallartartoq, Islandip eqqaani imartani ukiartorluni Tunup Avannaam qimattarlugu. Timmissat Tasiilap eqqaani ukiisartut timmiaqatigiinnit taakkunaneersuugunarput aamma.

Timmissanut taakkununga tunngatillugu

 Miteq imartatut avatangiisinut sinerissamut qanittunut atasuuvoq. Sumiiffinni sinerissamut sikup matuneq ajugaani erniortarpoq, qegetaaqqaniikkajulluni terianniat angusinnaanngisaanni.

 Kitaani piniagaanera annertuupilussuuvoq, nammatsisinaanngitsutullu naliliiffigisaalluni. Qassutini saniatigut pisat (ingammik nipisanniutini) sunniutaavoq alla pingaarutilik. Sineriak atuarlugu uuliakoornit sunniutipiluutaasinnaapput.

 Ukiup affaani aasaanerani miteq eqqissisimatitaavoq. Kangaatsiap Qasigiannuillu Kommuniini Arfersiorfiup ilorpiaani (Tasiusarsuarmi) timmiarpaat inigisarpasui timmissanik eqqissisimatitsiviup ataatsip iluaniipput, ataasiakkaallu annikinnerusut Ramsareqarfii iluini aammalu Qimusseriarsuarmi eqqissisimatitsiviup iluaniillutik. Tunumi timmiaqatigiit ilarujussui Avannaani Tunumilu Nuna Allannugtsaaliukkami erniortuupput. 2001-imi timmissat eqqissisimatitaanerannut nalunaarutip atuutsilerneratigut mitit upernaami 15. februaarimit eqqissisimatitaalerput. Tamanna timmissat erniorsinnaasut inersimasut piniagaanerisa annikillisinnaannut iliuusaavoq pingaarutilik. 2004-mi timmissat eqqissisimatitaanerannut nalunaarummi upernaami eqqissisimatitsineq tamanna annikillisinneqalaarpoq, eqqissisimatitsineq 1. marsimit aallarnerneqarluni, tamannali ilutigalugu pisassarititaqalerpoq.

 Europami, Amerikap Avannarliup aamma Sibiriap ilaani issittortap sineriai atuarlugit. Europami avannaq killerni aamma sumiiffiit akunnattumik kiassusilinni.

 Navianartorsiortitaanngilaq (LC), 2005.

 Canada: Naliliiffigineqarsimanngilaq.
Island: *Aarlerinartoqarfiunngilaq (LR/lc).*
Svalbard: *Navianartorsiortitaanngilaq.*

Timmiaqatigiit taakku marluk aqunneqarneranut pingaaruteqarpoq taakku akornanni sumi killeqarfeqarnerata paasineqarnissaa.

Boertmann 1994, Boertmann et al. 1996, Merkel 2002, 2004, 2006, Meltofte 2004.

F. Merkel inutt. oqaas.

Miteq siorakitsoq

Somateria spectabilis
(Linnaeus, 1758)

(Kalaallini timmiaqatigiit piaqqiortut)

Navianartorsiortitaanngilaq (LC).

Meqqup siorakitsup siammarsimaffigisaa (erniorfigisaa) annertoorsuuvoq (200.000 km²-it sinnerlugit), assigiiaalli nalinginnaasumik ikittuupput, kalaallinilu erniortutut timmiaqatigiit amerlassusii pillugit ilisimasaqartoqavinngilaq. Tunup avannaani Zackenbergimi sumiiffimmi mikinerusumi timmiaqatigiit 1993-imiilli nakkutigineqarsimapput, taakkulu amerlassusaanni pingaarutilinnik allannguuteqartoqarsimannngilaq. Erniortut aallartarneri ukiisarfiilu ilisimaneqanngillat, soorlulusooq kalaallini erniortut Canadamiittunut qanoq attuumassuteqarneri pillugit ilisimasaqartoqarani.

Timmissat erniortut amerlassusaat aappariittut 2.000-it aamma 5.000-it akornannut aalajangersimatinnagit naatsorsuutigineqarput. Kitaani timmissat ukiisartut amerlassusaasa 300.000-iuneri naliliiffigineqarput, taakkuli pingaarnerutillugu Canadami timmiaapput, naliliiner-mullu ilanngunneqanngillat.

Kalaallit Nunaanni issittuni issinnerpaani miteq siorakitsoq erniortuuvoq, tassalu Qaanaap Kommuneanit Avannaani Tunumilu Nuna Allanngutsaaliugaq aqqusaarlugu Illoqqortoormiut Kommuneat tikillugu. Aasakkut Canadamit angutiviat Kitaata avannaani meqqutik taarsertarpaat (Qeqertarsuup Tunuanit avannamut), amerlasuupilus-suillu (aamma Canadameersut), ingammik sikusartuunngitsup avannaa tungaani ukiisarput.

Miteq siorakitsoq sineriammut qanittuni nunatani taseeqqat tasinnuigullu eqqaanni erniortarpoq. Erniorfiup avataani meqqit siorakitsut imartatut avatangiisiniittarput.

Erniorfinni pingaarutilinnik soqanngilaq. Kitaani ukiisut meqqumin-nillu taarsiisut (immaqa kalaallini erniortuusut aamma) piniagaapput, akornusersorneqarput, immaqalu Qeqertarsuup eqqaani uiluinniar-luni kilisannerup nassatarisaanik uumaffigisanit annaasaqarput. Meqqunik taarsiivinni ukiisarfinnilu sumiiffigisani uuliakoornert sunniuteqapiluutaasinnaapput.

Erniortut ilarujussui Avannaani Tunumilu Nuna Allanngutsaaliukka-miipput. Ukiup affaani aasakkut miteq siorakitsoq eqqissisimatitaavoq.

Meqqup siorakitsup erniorfigisai tassaapput issittumi nunatat, Polhavimut attuumasut.

Navianartorsiortitaanngilaq (LC).

Canada: Naliliiffigineqarsimangilaq.
Island: *Aarlerinartoqarfiumngilaq* (LR/lc).
Svalbard: Naliliiffigineqarsimangilaq.

Kitaani meqquminnik taarsiisartut ukiisartutullu meqqit siorakitsut amerlasoorpassuit ittarpuit. Tamakku Canadami issittuni issinnerpaanit erniortarfinneersuupput, allattuiffimmilu matumani nalilernerqarsimanatik. Timmiaqatigiilli ikiliartorsimapput.

BirdLife International 2004, Boertmann 1994, Boertmann et al. 2004, Meltofte 2006b, Mosbech & Boertmann 1999.

Toornaviarsuk

Histrionicus histrionicus
(Linnaeus, 1758)

Navianartorsiortitaangajalluinnaarpoq (NT D).

Kalaallit Nunaanni toornaviarsuk erniortoq annikingaatsiartutut nassaarineqarsimavoq, taakkuli annertoorsuarmik siammarsimaffeqarpuit (80.000 km²-it missaat). Qaqutiguinnaq tikiqqartartuni asimi erniortarfiit pissutaallutik assigiiat erniortuunerat arajutsineqarsimassaaq. Sineriak silarleq atuarlugu meqqunik taarsiisarfinni ukiisarfinnilu akulikinnerusutut amerlanerusutullu takuneqartarpoq, tamaanili Canadami timmissat amerlasoorsuit akuleruttarsinnaanerisa kalaallini timmiaqatigiit amerlassusaat ersernerlussivaat. Toornaviarsuk pillugu kisitsisit tutsuiginarnerpaat 1999-imi juulimi timmissat meqquminnik taarsiisut kisinneqarnerinit pippuit. Kisitsinnermit tassanga naatsorsuutigineqartuni ikinnerutitat (5.000-it) atorneqarpata (mianersuussilluni tunngavigisaaq aallaavigalugu), aammalu Canadami timmissani akuusutut naatsorsuutigisat ilanngaa-taasut 50 %-iuppata kalaallini timmiaqatigiinni tamani meqquminnik taarsiisut ataasiakkaartut 2.500-itut ikitsigisinnaappuit. Angutiviart erniorsinnaalersut timmissanit meqquminnik taarsiisunit 80 %-it missingaat, taamaalillutillu ataasiakkaat 2.000-iullutik, kalaallini timmissani inersimasuni erniorsinnaasuni tamakkiisuni ataasiakkaani 4.000-iusunut ilaallutik. Tamanna *navianartorsiortitaangajalluinnaar-pumut* (NT-mut) aalajangiinermik tunngavittut najoqqutarisatut D-p ataaniippoq. Canadami sanilerisatut timmiaqatigiisusut kalaallini timmiaqatigiit nunguinnaasannut aarleqqutaasumik sunniuteqarsinnaanaviangilaq, taakkumi ikittuaraappuit navianartorsiortitaasutullu aamma allattugaallutik (ataaniittoq takuuk).

Allaaserisimasani erniortarfiit tutsuiginartut 25-t kisimik nassuiaaffigineqarsimappuit. Angutivissat meqquminnik taarsiisartut amerlassusaat aasap qaammataani timmissanut 5.000-10.000-it missaannut kisinneqarsimappuit, ukiuuneranilu timmiaqatigiit 10.000-it sinnersimassagaat naatsorsuutigineqarpuit. Kisitsisinut taakkununga tamanut Canadami timmissat ilanngunneqarpuit, timmiaqatigiinnilu tamaangaannersut 50 %-it sinnerluarsimasinnaavaat.

Toornaviarsuk avannaani Upernaviup Kommuneata kujataanit Kujataani Kap Farvelip tungaanut siamasissuseqartumi erniortuuvoq. Tamatuma saniatigut Ammassallup Kommuneani timmiaqatigiit ikittunnguit ippuit. Assigiiat qitiusutut najugaqarfigisai tassaagunarpuit Paamiut, Nuup aamma Maniitsup Kommunii. Angutivissat meqquminnik taarsiisut Kitaani Qeqertarsuup aamma Qaqortup

Kommuniisa akornanni sineriak silarleq atuarlugu nassaassaapput, amerlanerpaartaat Nuup Kangerluata aamma Bredefjordip akornanniillutik. Ukiiffigisartagaat aamma Maniitsup Nanortallullu Kommuniisa akornanni sineriak silarleq atuarpaat. Ukiup qanoq ilinerani tassani ingammik Nuup aamma Paamiut Kommuniisa akornanni amerlasaqaat.

Toornaviarsuk erniornermini kuunnut sullineqarluartunut qanimut atasuuvoq, erniorfiullu avataani sineriak qaarsorasaaq erseqqissoq imartamiittoq.

Unioqutitsisumik piniagaqarneq, aamma uumaffigisat annaaneri sunniutini pingaernerpaapput (assersuutigalugu Kangerluarsunguami erngup nukissiorfiliorerup kuuk arlalinnik aappariittut erniortut najugarisaat paqqertippaa). Erngup nukissiorfiit arlallit suliariororneqarput, taakkunanilu minnerpaamik ataatsip kuuk toornaviarsuit erniorfigisaat sunniivigisussaavaa. Qassutini saniatigut pisaqartoqartannguatsiarpoq aamma. Timmissat meqquminnit taarsiisut ukiisullu najugarisaanni sineriak atuarlugu uuliakoortoqarnera sunniuteqapilutsitsisinnaavoq.

Toornaviarsuk eqqissisimatitaalluinnarpoq. Ramsareqarfiit iluiniipput erniorfiit, meqqunit taarsiisarfiit ukiisarfiillu ataasiakkaat.

Canadap kangiani aamma Islandimi timmiaqatigiit piaqqiortut qaninnerpaat ipput. Aammattaaq Sibiriap kangiani aamma Amerikap Avannarliup kitaani toornaviarsoqarpoq.

Navianartorsiortitaanngilaq (LC), 2005.

Canada: Nunap kangisissortaani timmiaqatigiit special concern naliliiffigisaapput.

Island: *Navianartorsiortitaangajalluinnarpoq* (LR/nt).

BirdLife International 2004, Boertmann 2003, 2004, Boertmann & Mosbech 2002, Boertmann et al. 2004.

Alleq
Clangula hyemalis
(Linnaeus, 1758)

Navianartorsiortitaanngilaq (LC).

Alleq annertoorsuarmik siammarsimaffeqarpoq (300.000 km²-it sinnerlugit), sumiiffippassuarnilu nalinginnaasuulluni. Taamaallaat timmiaqatigiit nikikkiartuaarnerinik qulaajaasumik ataasiinnarmik misissuisimasoqarpoq. Tunup avannaani Zackenbergimi ukiut qulit kingulliit ingerlanerini sumiiffimmi annikinnerusumi timmiaqatigiit assorsuaq ikileriarisimapput. Tamanna nalinginnaasumik nikikkiartuaarneruganngilaq, timmiaqatigiillu *mianernarpumut* (VU-mut) aalajangiinermik tunngaviusumut ungasissupilussuuneri naliliiffiqineqarput.

Ilisimaneqanngilaq, aappariittut 10.000-it 30.000-illu akornanni naliliiffiqineqarput.

Nunami tamarmi erniortutut takussaavoq. Ukiuunerani sikusarfiungitsup sineriai atuarlugit amerlasaqaat.

- Tatsini aamma sineriammi oqquisumi erniortuuvoq, ukiuunerani imartani sineriammut qanittuni sikoqanngitsuniittarlutik.
- Alleq piniagaavooq, meqqinullu appanullu naleqquilluni pisat tullersorteraat. Ilaannikkut allerit upernaami nipisanniutini qassutini saniati-gooraalugu pisarineqartarput, pisalli annertussusaat ilisimaneqanngillat. Timmissanut ukiisunut mequminnillu taarsiisunut uuliakoorneq sunniutipiluutaasinnaavooq.
- Timmiaqatigiit ilarujussui Avannaani Tunumilu Nuna Allanngutsaali-ukkami erniortuupput. Ramsareqarfiitaaq erniortunik alleqarput.
- Qalasersuaq avannarleq tamaat kaajallallugu issittup nunartaani erniortuuvoq.
- *Navianartorsiortitaanngilaq (LC), 2005.*
- Canada: Naliliiffigineqarsimanngilaq.
Island: *Aarlerinartoqarfiunngilaq (LR/lc).*
Svalbard: *Navianartorsiortitaanngilaq.*
- Boertmann 1994, Boertmann et al. 2004, Melftofte 2006b.

Niaqortoq

Bucephala islandica
(Gmelin, 1789)

- *Tammarsimavoq (RE).*
- 1951-imiilli assigiiaanit taakkuninnga uppernarsaateqarfiusunik takusarisanit soqanngilaq. Nunamut isaaqqissinnaanera ilimanaate-qanngilaq, timmiaqatigiit qaninnerpaat (Islandi aamma Canada, ataaniittoq takuuk) ikittuinnaallutillu sumiiffinnut aalajangersimasu-nut siammartisersimani pissutigalugit. Tamatumunnga ilanngutis-saaq Canadamiittut ikiliartuaarnerat. Uumasooqatigiit taakku tamarmik nunap immikkoortuini navianartorsiortuusutut nalunaarsugaapput.
- Erniortut uppernarsaaffiusut ataasiinnaat (1840-meersut) nassaarine-qarsimagaluartut niaqortoq assut siammarsimasimavoq, taassu-minngalu sumiiffinni taaguuserneqarsimasuni akuttoqatigiissaartumik takussaasarsimanageranik uppernarsaapput. Ilimanarporli ikittuinnaasimanissaat.
- Niaqortoq siusinnerusukkut avannamut Uummannap Kommunea tikillugu Kitaata annersaani takuneqartarsimavoq. Aammattaaq Tasiilap Kommuneani ataatsimik takusoqarsimavoq. Kalaallit Nunaanni assigiiaat najuuffiginerpaasaat tassaasimagunarpoq Nuup Kangerluata Kangerlussuullu akornanni sumiiffiusooq.
- Aasakkut nunap iluani annertoorsuarni taseqarlutillu mingoqan-ngitsunik kuulinniittarsimavoq, sinerissamilu oqquisuni ukiisarsimal-luni.
- 1900-kkut aallartinneranni (1920-p missaa tikillugu) piffissaq issikan-nersooq Kalaallit Nunaanni assigiiaanut uumaffigisaasigut ajornartor-siortitsisimassagunarpoq.

Pingaarnerusutut siammarsimaffigisaa Amerikap Avannaata kitaaniippoq. Tamatuma saniatigut Quebecimi (Canadami) aamma Islandimi timmiaqatigeeqarpoq ikittunnguanik immikkoortuni.

Navianartorsiortitaanngilaq (LC), 2005.

Canada: Quebecimi timmiaqatigiit special consern. Island: *Nungunnissaat aarlerinarpoq* (EN).

BirdLife International 2004, Boertmann 1994, Salomonsen 1967.

Paaq
Mergus serrator
Linnaeus, 1758

Navianartorsiortitaanngilaq (LC) nunap nammineq akisussaaffigisai (timmiaqatigiit immikkoortitaartut).

Paaq annertoorsuarmik siammarsimaffeqarpoq (120.000 km²-it sinnerlugit), nalinginnaangaatsiarlunilu, timmiaqatigiinnilu allannguutini pingaarutilinnik paasinnittoqarsimannigilaq. *Mianernarpumut* (VU-mut) aamma *navianartorsiortitaangajalluinnarpumut* (NT-mut) aalajangiinermik tunngaviit ungasissupilussuusut naliliiffigineqarput.

Siusinnerusukkut aappariittut 1.000-it aamma 5.000-it akornannut naatsorsuutigineqarsimapput, tamannali annikinaarisutut nalilineruvoq, assersuutigalugu toornaviarsunnut naleqqiullugit amerlanipilussuummata.

Avannaani Upernavimmit kujataanut Nanortalimmut kommunini tamani, kiisalu Tasiilami erniortuuvoq. Aamma ikittunguit Illoqqortoormiut Kommuneanni aammalu Avannaani Tunumilu Nuna Allanngutsaaliukkap kujataatungaani.

Tatsit anginerusut aamma sinianni oqquisut eqqaanni erniortuuvoq. Ukiuunerani sineriak sikoqanngitsoq oqquisoq najortarpaa. Kangerloqarfiit ilaanni timmissat meqquminnit taarsiisut arlallit nassaasaasarpup.

Kalaallit Nunaanni erniinnaartunik pingaarutilinnillu aarleqqutisaqanngilaq. Sunniutipiluutaasinnaavoq uuliakkoorneq.

Paaq eqqissimatitaalluinnarpoq. Ramsareqarfiit iluini aamma timmissanik eqqissimatitsiviit iluini timmiaqatigiinni ikittunnguit ipput.

Issittuni akunnattunilu Eurasiami aamma Amerikap Avannaani siammarsimaffeqarpoq.

Navianartorsiortitaanngilaq (LC), 2005.

Canada: Naliliiffigineqarsimannigilaq. Island: *Aarlerinarpoqarfunnigilaq* (LR/lc).

Kitaani erniortutut timmiaqatigiit immikkut ittutut assigiiatut allannngortuusutut siusinnerusukkut nassuiarneqarsimavoq (*M. s. schiøleri* Salomonsen 1949). Nalinginnaasumilli tamanna akuersaarneqanngikkaluartoq kitaani timmiaqatigiit sanilerisanit immikkoortoosipput. Timmiaqatigiit kingunissiornerisa suussusiinik (DNA-mik) misissueqqissaartoqarnissap ajornartorsiut tamanna erseqqinnerusumik qulakkiissagunarpaa.

BirdLife International 2004, Boertmann 1994, Boertmann & Mosbech 2001, Boertmann et al. 2004.

TIGUTSISILLIT

Nattoralik
Haliaeetus albicilla
groenlandica
C.L. Brehm 1831

Mianernarpoq (VU D), nunap nammineq akisussaaffigisai (endem).

Nattoralik annertoorsuarmik siammarsimaffeqarpoq (90.000 km²-it sinnerlugit), timmiaqatigiilli ikipput, ataasiakkaat erniorsinnaasut 500-nit ikinnerullutik. Taamaalilluni *mianernarpumut* (VU-mut) aalajangiinermik tunngavik D atuutilerpoq. Nattoralinnit allanit timmiaqatigiit immikkoorluinnartuupput, ilisimatuullu arlallit assigiiiaanit allannngortuusutut sumiiffimmi ataasiinnarmiittutut immikkut ittuusutut isigaat.

Aappariittut 150-200-t.

Taamaallaat Kitaani, tamaanilu Sisimiut Nanortallullu Kommuniisa akornanni takussaannersaalluni, tamatuma saniatigut Kangatsiaq Kommunimi ikittuararsuit, avannamullu Ilulissat tungaanut qaquti-goorneruvoq.

Siusinnerusukkut piniagarinera aamma teriannianut pullatini pisarineqartarnera sunniutaasimavoq ilungersunartoq. Ullumikkut sunniutipiluutit tassaapput ingammik erniorfiani akornusersuinerit, soorlu illuaraliorfiit sanaartorfigineri. Toqumut patsisaasutut tassanngaannartumik aqerlumit toqunartuninneq (nerisatigut aqerlut iineri – timmissanit ikiliinnarsimasanit pisut) qanittukkut paasineqarsimavoq.

Nattoralik eqqissimatitaalluinnarpoq. Ramsareqarfiit iluini aappariit ataasiakkaat erniortuupput.

Sinerissap qeqertarpaani kangerloqarfinnilu.

Akunnattutut aamma kiannerup tulliani Eurasiap ilaani, Islandimit Japanimut.

Navianartorsiortitaanngilaq (LC), 2005 (*navianartorsiortitaanngjalluinarpumit* (NT-mit) 2005-imi nuunneqarpoq).

Island: *Nungunnissaat aarlerinarpoq* (EN).

BirdLife International 2004, 2005, Christensen 1979, Hansen 1979, Hailer et al. 2007, Kampp & Wille 1990, Krone et al. 2004, Salomonsen 1979.

Kiinaaleeraq***Falco peregrinus*
Tunstall, 1771***Navianartorsiortitaangilaq* (LC).

Assigiiat annertoorsuarmik siammarsimaffeqarput (150.000 km²-it sinnerlugit), nalinginnaakannerlunilu, ingammik nunap iluani. Timmiaqatigiinnik sivisunerusumik misissuisoqarfiusimasuni ikileriartoqarneranik ersissutissaqartoqarsimanngilaq, paarlattuani pisoqarsimalluni. Taamaattumik kinaaleeraq *mianernarpumut* (VU-mut) aamma *navianartorsiortitaangajalluinnarpumut* (NT-mut) aalajangiinermik tunngaviusunut ungasissuusutut naliliiffigineqarpoq.

Aappariittut 1.000-it aamma 10.000-it akornanni amerlassuseqartutut naliliiffigineqarput.

Kitaani tamarmi erniortuuvoq, taamaattorli Qaanaami ikillutik, tamakkulu saniatigut Tunumi, avannaq 73° A-p missaa tikillugu siamasissumik.

Nunap iluani sineriannilu nassaassaavoq. Timmiaq aallartartoq, ukiuunerani Kalaallit Nunaat qimavittarlugu.

Kiinaaleqqat timmiaqatigiippasuit avatangiisini toqunartunit, soorlu saffiugassanit oqimaatsunit aamma POP-init assorsuaq sunniuteqarfeqarsimapput, tamannali kalaallini kiinaaleqqat akornanni taamarsuaq malugisassaasimanani. Taamaattorli ikuallannaveersaatinik bromitalinnit (bromerede flammehæmmerinit (PDBE-nit)) imaqqortunerujussui misissuinerup nutaarluinnaap qulaarsimavaa. Sunniutaa-sut allat erniorfimmi akornusersuinernit pipput.

Kiinaaleeraq eqqissisimatitaalluinnarpoq. Kitaani Ramsareqarfinni timmiaqatigiit ilaat ikittunnguit erniortuupput.

Assorsuaq siammarsimavoq, nunavissuarnilu tamani, taamaallaat Antarktisimiunngitsoq nassaassaavoq.

Navianartorsiortitaangilaq (LC), 2005.

Canada: Special concern (assigiiat siusinnerusukkut threatened-itut nalunaarsugaapput, 1992-imi timmiaqatigiit amerlisimaneri pissutigalugit nuutsinneqarpoq).

BirdLife International 2004, Boertmann 1994, Burnham & Mattox 1984, Falk & Møller 1988, Mattox & Seegar 1988, Vorkamp et al. 2005.

Kissaviarsuk***Falco rusticolus*
Linnaeus, 1758***Navianartorsiortitaangajalluinnarpoq* (NT* [VU], D).

Kissaviarsuit ikittuupput, assorsuarlu siamaserrallutik, annertoorsuarmilli siammarsimaffeqarpoq (350.000 km²-it sinnerlugit, ukiunilu 15-imi kingullerni (kinguaariinni pingasuni) timmiaqatigiit amerlassusaanni pingaarutilinnik allannguuteqartoqarneranik malunnartoqarsimanngilaq, naak erniorfittut sumiiffinni ataasiakkaani assigiiat qaqutiguunngitsoq allanngorartumik takkuttaraluartut. Ataasiakkaat erniorsinnaasut ikittunnguunerisa (amerlanerpaamik 1.000-it) nassatarisaannik kissaviarsuk *mianernarpumut* (VU-mut) aalajangiiner-

mik tunngaviup D-p iluaniitsippaa. Taamaattorli Amerikami Avannar-
 lermi issittormiunit tamarmit timmiaqatigiinnut ataatsimut amerlane-
 rusunut kalaallini timmiaqatigiit ilaapput, taamaallunilu Kalaallit
 Nunaanni assigiaat tammarnissaannut Canadamit isaasoqarnerata
 sunniuteqarfigissavaa, taamaattumillu nalunaarsuineq *navianartorsior-
 titaangajalluinnaarpumut (NT-mut)* appartinneqarpoq.

Siusinnerusukkut aappariittut 500-t aamma 1.000-it akornannut
 naliliiffiqineqarput, Sisimiulli, Maniitsup Qaanaallu Kommuniini
 nakkutilliinermik tunngavilimmik erseqqinnerusumik nalunaarsuineq
 aappariittut amerlanerpaaffimminni 225-iussanerinik ilimanaateqartit-
 sivoq. Aappariittulli ukiut tamaasa erniortuunngimmata, aammalu
 Tunup avannaani timmiaqatigiit nalunaarsuinnermi tamatumani
 ikinaarneqarmata maani timmiaqatigiit aappariittunut annertunerpa-
 mik 500-nut inissinneqarput, assigalugit ataasiakkaat erniorsinnaasut
 1.000-it.

Nunami tamarmi.

Nunap iluani aamma sineriak atuarlugu erniortuuvoq.

Erniorfianni akornusersuineq aamma erniorfianni piaqqanik uni-
 oqutitsisumik katersineq.

Kissaviarsuk eqqissisimatitaalluinnaarpoq, amerlangaatsiartullu,
 immaqallaat timmiaqatigiit pingajorarterutaat tikillugit Avannaani
 Tunumilu Nuna Allanngutsaaliukkami erniortuupput.

Amerikap Avannaani, Europami aamma Asiami issittuni aamma
 avannaatungaani akunnattumik kissassusilinni nassaassaavoq.

Navianartorsior-titaangilaq (LC), 2005.

Canada: Not at risk.
 Island: *Mianernarpoq (VU)*.

BirdLife International 2004, Boertmann 1994, Burnham & Mattox 1984.

K. Burnham inutt. oqaas.

KUKKUKUUKKUT

Aqisseq
Lagopus mutus
 (Montin, 1776)

Navianartorsior-titaangilaq (LC), assigiaanit allanngortuusut marluk
 nunap nammineq akisussaaffigai (endemit).

Aqisseq nalinginnaavoq, annertoorsuarmik siammarsimaffeqarpoq
 (350.000 km²-it sinnerlugit), ataqatigiissumillu ikileriarnermik
 takussutissartaqarani. Ukiumilli ukiumut amerlassutsimikkut
 timmiaqatigiit allanngorartupilussuupput, taamaaliornermikkut
 tulleriiaarpasittuusumik ingerlaateqarpassillutik. *Mianernarpoq (VU-
 mut)* aamma *navianartorsior-titaangajalluinnaarpumut (NT-mut)* aalaja-

ngiinermik tunngavinnut ungasissorujussuusutut aqisseq naliliiffigineqarpoq. Kalaallit Nunaanni assigiiaanit allanngortuusut marluk sumiiffimmi ataasiinnarmiipput (ataaniittoq takuuk).

Aappariittut 50.000-it aamma 500.000-it akornannut nalilerneqarput.

Nuna tamarmi.

Nunami timmiaq sumi naasoqarfiusuni tamangajanni nassaassaasoq.

Sumiiffinni najugaqarfiusut eqqaanni piniagaanera sunniutini pingaarnerpaavoq.

Ukiup affaani aasaanerani aqisseq eqqissisimatitaavoq. Timmiaqatigiit *captusit* ilarujussui Avannaani Tunumilu Nuna Allannugtsaaliukkamiiipput. Timmiaqatigiit *saturatusit* aamma *reinhardtii* ilaat Kitaani Ramsareqarfinni ipput.

Issittumi tamarmi, akunnattuni, kiisalu Europap qeqqani kujataanilu qaqqartallit ilaanni nassaassaavoq.

Navianartorsiortitaanngilaq (LC), 2005.

Canada: Naliliiffigineqarsimanngilaq.
Island: *Aarlerinartoqarfiunngilaq* (LR/lc).
Svalbard: *Navianartorsiortitaanngilaq*.

Kalaallini aqissit timmiaqatigiit nunap immikkoortuinut assigiiaanit allanngortunut pingasunut immikkoortiterneqarput: *reinhardtii* (C.L. Brehm, 1824) (Salomonsenimit (1967) taaneqartoq *rupestris* (Gmelin, 1789)) kujataatungaani nassaassaavoq, avannamut Maniitsup Kommunea ilanngullugu aammalu Tasiilap Kommuneani tamarmi, *saturatus* Salomonsen, 1950 Kitaani Sisimiut aamma Qimusseriarsuup akornanni nassaassaavoq aammalu *captus* Peters, 1934 Kalaallit Nunaata avannaani tunuatalu avannaani nassaassaasoq, Qaanaap Kommuneanit Illoqqortoormiut Kommuneannut, kiisalu Canadami Ellesmere Islandimi. Siulliit marluk Kalaallit Nunaanni sumiiffimmi ataasiinnarmiittuupput, matumunngali atatillugu aqisseq timmiaqatigiittut ataasiinnaasutut eqqartorneqarpoq, assigiiaanit allanngortuusut pingasut akornanni nunap pissusaatigut kimmiffissaqanngimmat, aammalu akornanni ikaarsaariartuaartoqarluni.

BirdLife International 2004, Boertmann 1994, Browning 1979, Salomonsen 1967.

Tuujuk
Charadrius hiaticula
Linnaeus, 1758

Navianartorsiortitaanngilaq (LC).

Tuujuk annertoorsuarmik siammarsimaffeqarpoq (200.000 km²-it sinnerlugit) ingammillu Tunup avannaani nalinginnaasuvoq. Piffissami 2003-2005-imi Tunup avannaani Zackenbergip eqqaani nakkutiginniffiusumi timmiaqatigiit ikilerialaarsimapput, ukiiffigisartagaannilu aamma taamatut ikileriarsimanageri paasineqarsimallutik. Timmiaqatigiinni nalinginnaanerusumik taamatut ilisoqarneranik ilimasaarisinnaavoq. Zackenbergip eqqaani timmiaqatigiit ataavartumik nakkutigineqarput, timmissallu amerlassusaasa nikkinnerisa atuuttuugallarnerannik pisoqannginneratut oqaatigineqarsinnaalernissaata tungaanut kalaallini timmiaqatigiit *mianernarpumut* (VU-mut) aamma *navianartorsiortitaanngajalluinnarpumut* (NT-mut) aalajangiinermik tunngaviusunit atugaqannginnera naliliiffigineqarput.

Aappariittut 30.000-60.000-iuneri nalilerneqarput.

Avannaani Tunumilu Nuna Allanngutsaaliukkami nalinginnaasutut erniortuuvoq. Nunap sinnerani siammarsimanagerusutut ikinnerusutullu nassaassaavoq.

Qatsissuni aamma orpigaasaqarfinni pukkitsuni, qaqutiguunngitsoq masarsoqarfiit tarajoqanngitsullit qanillugit erniortuuvoq. Kitaani kooqarfiit siammarsimasut ujarattaqartullu qaqutiguunngitsukkut najortarpei. Timmiaq aallartartoq, ukiuunerani Kalaallit Nunaat qimavittarlugu.

Avannaani Tunumilu timmissat naloraarusillit erniortut (tuujuk ilanngullugu) timmiaqatigiit ungasinnerusumut (tassalu kinguaariit pingasut sinnerlugit) klimap allannguutaanit tamatumalu nassatariisaanit annertunerusumik apisaleraneranit pitsaanngitsunik sunniuteqarfiunissaat naatsorsuutigineqarput.

Tuujuk eqqissimatitaalluinnarpoq, erniortullu ilarujussui Avannaani Tunumilu Nuna Allanngutsaaliukkap iluiniipput. Tunumi Ramsareqarfinni pingasuni nalinginnaavoq, Kitaanilu Ramsareqarfinni sumiiffinnilu eqqissimatitsivinni aappariit ataasiakkaat nassaassaapput.

Tuujuk Canadap kangianit Kalaallit Nunaat, Islandi aammalu Sibiria tamaat aqqusaarlugu, kiisalu Skandinaviami aamma Europap avannaq-kitaani issittoqarfinni erniortartuuvoq.

Navianartorsiortitaanngilaq (LC), 2005.

Canada: Naliliiffigineqarsimannngilaq.
 Island: *Aarlerinartogarfiumngilaq* (LR/lc).
 Svalbard: *Sianiginiartariaqarpoq* (X).

Meltofte 1985, 2001, 2006a, Boertmann 1994, Rasmussen & Aarø-Hansen 2003.

Anngilik***Pluvialis apricaria*
(Linnaeus, 1758)** *Navianartorsiortitaangajalluinnarpoq* (NT* [EN] D).

Siammarsimaffigisaa annikippoq (6.000 km²-it missaat), timmiaqatigiillu ikittuararsuupput. Timmiaqatigiit immikkoortillugit nalilerneqassappata nungunnissaat *aarlerinarpumut* (EN-imut) aalajangiinermik tunngavik D-p killeqarfigisaa qaangerneqassaaq. Maanili *navianartorsiortitaangajalluinnarpoq* (NT-mut) nalunaarsugaanera inissinneqarpoq, timmiaqatigiit misissorneqartut Islandimi nunap immikkoortuani allami timmiaqatigiinnut amerlasuunut pingaangitsutut timmiaqatigiit ilagimmatigit. Kalaallit Nunaanni anngiliup takkuttarnera ukiumit ukiumut allangorarpoq, Islandimiillu isaanerup erniinnaartumik timmiaqatigiit ikittuusut taarsissagunarpaat pinngortitami pissuseqatigiinnerni pissutsit tamatuminnga periarfissiissappata.

Aappariittut 25-50-iuneri naatsorsuutigineqarput.

Taamaallaat Scoresby Sundip avannaatunginnguani nunatani erniortuuvoq.

Orpigaasaqarfiit pukkitsut naggorissut.

Kalaallit Nunaanni anngilinnut pissutsinik klimami allanguutit ungasinnerusoq isigalugu pitsanngorsaanissaat naatsorsuutigisari-aqarput.

Anngilik eqqissimatitaalluinnarpoq. Jameson Landimi Ramsareqarfiup iluani timmiaqatigiit ilaat nassaassaapput.

Islandimit kangimut Skandinavia, tuluillu qeqertaat aqqusaarlugit Sibiriamut Taimyrip qeqertaasaanut avannaani akunnattumik kissassusilinni erniortuuvoq.

Navianartorsiortitaanngilaq (LC), 2005.

Island: *Aarlerinartoqarfiumngilaq* (LR/lc).

Bennike 2007, BirdLife International 2004, Boertmann 1994, Rasmussen & Aarø-Hansen 2003.

Qajorlaq***Calidris canutus*
(Linnaeus, 1758)** *Navianartorsiortitaanngilaq* (LC), nunap nammineq akisussaaffigisai.

Timmiaqatigiit amerlapput, annertoorsuarmillu siammarsimaffeqlartuk (200.000 km²-it sinnerlugit). Ilisimatusarfiup Zackenbergip nakkutilliinermik suliniutaani assigiiaat ilaapput, tamaanilu ukiuni qulini kingullerni timmiaqatigiit amerlassusaanni pingaarutilinnik allanguuteqartoqarsimanngilaq. Qajorlaq *mianernarpumut* (VU-mut) aamma *navianartorsiortitaangajalluinnarpoq* (NT-imut) aalajangiinermik tunngaviusunut ungasissorujussuusutut naliliiffigineqarpoq. Assigiiaanit allangortuusut *islandicap* ilarujussui Kalaallit Nunaanniittartuupput (ataaniittoq takuuk).

Aappariittut 15.000-30.000-it.

Kalaallit Nunaanni issittuni issinnerpaaq, Scoresby Sundimit avannamut Qaanaap Kommunea tikillugu.

Orpigaasaqarfiit isorartuut.

Avannaani Tunumilu timmissat naloraarusillit erniortut (qajorlaq ilanngullugu) timmiaqatigiit ungasinnerusumut (tassalu kinguaariit pingasut sinnerlugit) klimap allannguutaanit tamatumalu nassatariisaanik annertunerusumik apisalerneranit pitsaanngitsunik sunniuteqarfiunissaat naatsorsuutigineqarput.

Qajorlaq eqqissisimatitaalluinnarpoq. Avannaani Tunumilu Nuna Allangutsaaliukkap iluani erniorfiusartut annerpaartaat ipput. Aammattaaq Tunumi Ramsareqarfiit ilaanni marlunni nassaassaavoq.

Kalaallini timmiaqatigiit assigiiyaanit allanngortunut *islandicamut* (Linnaeus, 1767), aamma Canadami issittumi issinnerpaami nassaassaasunut ilaavoq. Assigiiyaanit allanngortut allat Canadami issittumi issaasannersami, Sibiriyaami aamma Alaskami erniortuupput.

Navianartorsiortitaanngilaq (LC), 2005.

Canada: Naliliiffigineqarsimanngilaq.

BirdLife International 2004, Meltofte 1985, 2001, 2006a, Wetlands International 2002.

Sioorarsiooq

Calidris alba
(Pallas, 1764)

Navianartorsiortitaanngilaq (LC).

Sioorarsiooq annertoorsuarmik siammarsimaffeqarpoq (200.000 km²-it sinnerlugit) amerlaqaallu. Assigiiat ilisimatusarfiup Zackenbergiip nakkutilliinermik suliniutaanut ilaapput, timmiaqatigiinnilu pingaarutilinnik allannguuteqartoqarneranik paasinnittoqarsimanngilaq. Taamaattumik *mianernarpumut* (VU-mut) aamma *navianartorsiortitaanngajalluinnarpumut* (NT-mut) aalajangiinermik tunngaviusunut ungasissupilussuunera naliliiffigineqarpoq.

Aappariittut 25.000-50.000-it.

Kalaallit Nunaanni issittuni issinnerpaani tamani Scoresby Sundimit avannamut Qaanaap Kommuneata tungaanut erniortuuvoq.

Orpigaasaqarfinni aamma qatsissuni, masarsoqafiit qanikkajullugit.

Avannaani Tunumilu timmissat naloraarusillit erniortut (sioorarsiooq ilanngullugu) timmiaqatigiit ungasinnerusumut (tassalu kinguaariit pingasut sinnerlugit) klimap allannguutaanit tamatumalu nassatariisaanik annertunerusumik apisalerneranit pitsaanngitsunik sunniuteqarfiunissaat naatsorsuutigineqarput.

Siorarsiooq eqqissisimatitaalluinnarpoq. Avannaani Tunumilu Nuna Allannngutsaaliukkap iluani erniorfigisaata annerpaartaa ippoq. Tunumi Ramsareqarfinni pingasuni tamani aamma nassaassaavoq.

Siorarsiuup erniorfittut siammarsimaffigisaa issittuni issinnerpaartaaniittuulluinnarpoq, Kalaallit Nunaata avataani Canadami aammalu Sibiriap avannaani sumiiffinni ataasiakkaani nassaassaavoq.

Navianartorsiortitaanngilaq (LC), 2005.

Canada: Naliliiffigineqarsimanngilaq.

Meltofte 1985, 2001, 2006a, Wetlands International 2002.

Saarfaarsunnaq

Calidris bairdii
(Coues, 1861)

Naliliiffigineqarsinnaasimanngilaq (NA).

Timmiaqatigiit amerlassusaat imlt. timmiaqatigiinni amerlassutsit nikikkiartuaarneri pillugit ilisimasaniq peqanngilaq, soorlulusooq Kalaallit Nunaanni assigiaat siammarsimassusaat pillugu ilisimasat annikitsuaraannaallutik, siammarsimaffigisaaalli annikitsunnguusagunarpoq (20.000 km²-it missaat). Timmiaqatigiinni sunniutipilunuk pingaarutilinnik imlt. ikileriarnernik pisoqarnissaanik pasinerluisoqanngilaq, taamaattumillu *naliliiffigineqarsinnaasimanngitsutut* (NA-tut) nalunaarsorneqarpoq.

Ilisimaneqanngillat.

Taamaallaat Qaanaap Kommuneani erniortutut ilisimaneqarpoq, Pituffimmit, Inglefield Landimit aamma Washington Landimit nalunaarutigineqarsimalluni.

Orpigaasaqarfik. Saarfaarsunnaq timmiaq aallartartuuvoq, ukiuunerani Kalaallit Nunaat qimavittarlugu.

Avannaani Tunumilu timmissat naloraarusillit erniortut timmiaqatigiit ungasinnerusumut (tassalu kinguaariit pingasut sinnerlugit) klimap allannguutaanit tamatumalu nassatarisaanit annertunerusumik apisaleranerani pitsaanngitsunik sunniuteqarfiunissaat naatsorsuutigineqarput. Tamatumali aamma saarfaarsunnarmut atuuttuunera ilisimaneqanngilaq, Kalaallit Nunaanni uumassuseqarneranut ilisimasaqartoqannginnera pissutaalluni.

Saarfaarsunnaq eqqissisimatitaalluinnarpoq.

Saarfaarsunnaq Amerikap Avannaata issittuani erniortutut assorsuaq siammarsimaffeqarpoq.

Navianartorsiortitaanngilaq (LC), 2005.

Canada: Naliliiffigineqarsimanngilaq.

Bennike 2004, Boertmann 1994.

Saarfarsuk

Calidris maritima
(Brünnich, 1764)

Navianartorsiortitaanngilaq (LC).

Saarfaarsuk nalinginnaavoq annertoorsuarmillu siammarsimaffeqarluni (150.000 km²-it sinnerlugit). Timmiaqatigiit amerlassusaanni pingaarutilinnik allannguuteqartoqarneranik paasinnittoqarsimanngilaq. Taamaattumik *mianernarpumut* (VU-mut) aamma *navianartorsiortitaangajalluinnarpumut* (NT-mut) aalajangiinermik tunngaviusunut saarfaarsuup ungasissuunera naliliiffigineqarpoq.

Aappariittut 10.000-it 20.000-illu akornannut nalilerneqarput.

Kalaallit Nunaanni issittuni issaasannersami tamarmi, Qaanaap Kommuneanit (ikittuinnaat) kitaa atuarlugu Nanortallup Kommuneanut aammalu Tunumi avannamut Avannaani Tunumilu Nuna Allanngutsaaliukkap kujataa tikillugu nassaassaavoq. Kitaata kujataani saarfaarsuit arlallit ukiisarput.

Orpigaasalinni qaqutiguunngitsoq sineriammut qanittuni imlt. masarsoqarfinni tarajuliunngitsuni erniortartuuvoq. Ukiuunerani sineriak qaarsorasaaq sikoqanngitsoq atuarlugu najortarpaa.

Sineriak atuarlugu ukiuunerani najugarisaani uuliamik mingutsitsineq sunniutipiluutaasinnaavoq.

Saarfaarsuk eqqissimatitaalluinnarpoq. Kitaani Ramsareqarfanni arlalinni nalinginnaavoq.

Canadami issittuni issaasannerit kangiatungaanni, Kalaallit Nunaanni, Islandimi, Skandinaviami, Svalbardimi aamma kangimut Taimyrip qeqertaasaani.

Navianartorsiortitaanngilaq (LC), 2005.

Canada: Naliliiffigineqarsimanngilaq.
Island: *Aarlerinartoqarfiunngilaq* (LR/lc).
Svalbard: *Navianartorsiortitaanngilaq*.

BirdLife International 2004, Boertmann 1994, Meltofte 1985.

Saarfaarsorlak

Calidris alpina
(Linnaeus, 1758)

Navianartorsiortitaanngilaq (LC), nunap nammineq akisussaaffigisai (endem).

Saarfaarsorlak nalinginnaavoq annertungaatsiartumillu siammarsimaffeqarluni (100.000 km²-it sinnerlugit, Zackenbergimilu ilisimatufimmi nakkutigineqarfiani timmiaqatigiinni allannguutaasunik paasisaqartoqarsimanani. Ukiisarfiini aamma taamaaginnartuugunartutut timmiaqatigiit nalunaarutigineqarput. Taamaattumik *mianernarpumut* (VU-mut) aamma *navianartorsiortitaangajalluinnartumut*

(NT-mut) aalajangiinermik tunngaviusunut ungasissuusutut naliliiffigineqarpoq. Assigiiaanit allanngortuusut sumiiffimmi ataasiinnarmiittuupput (*C. a. arctica* (Schjøler, 1922)).

Aappariittut 7.000-15.000-it.

Saarfaarsorlak Kalaallit Nunaanni issittuni issinnerpaani Scoresby Sundip aamma Danmark Fjordip akornanni erniortuusut nassaassaavoq.

Tasinnguit naggorissut eqqaanni erniortuuvoq. Ukiuunerani Kalaallit Nunaat timmiaqatigiit tamarmik qimattarpaat.

Avannaani Tunumilu timmissat naloraarusillit erniortut (saarfaarsorlak ilanngullugu) timmiaqatigiit ungasinnerusumut (tassalu kinguaariit pingasut sinnerlugit) klimap allannguutaanit tamatumalu nassatarisaanit annertunerusumik apisalerneranit pitsaanngitsunik sunniuteqarfiunissaat naatsorsuutigineqarput.

Saarfaarsorlak eqqissisimatitaalluinnarpoq. Avannaani Tunumilu Nuna Allanngutsaaliukkap iluani erniortuusut amerlanersaat nassaassaapput. Tunumi Ramsareqarfiit ilaanni marlunni aamma nassaassaavoq.

Europap Avannaani, Sibiriap avannaani, Alaskami aamma Canadami assigiinngitsunik arlalinnik assigiiaanit allanngortuusooqartiterluni saarfaarsorlak siammarsimasuuvoq.

Navianartorsiortitaangilaq (LC), 2005 (assigiiaanit allanngortuusut tamaasa kattullugit).

Canada: Naliliiffigineqarsimangilaq.
Island: *Aarlerinar-toqarfiunngilaq* (LR/lc).

Qanga allaaserisani Schjøler's ryletut taaneqarajuttarpoq. Ilaannikkut Tunup kujataani saarfaarsorlaqartarpoq. Taakkuupput islandimiuni timmiaqatigiinneersut, Kalaallit Nunaanni issittuni issinnerpaani erniortunit assigiiaanit allanngortuusunut ilaasut. Timmissat angalaartuupput taakku, ilaannikkut sumiiffimmi tamaani erniortarsinnaasut.

BirdLife International 2004, Meltofte 1985, 2001, 2006a, Rasmussen & Aarø-Hansen 2003, Wetlands International 2002.

Saarfaarsussuaq

Numenius phaeopus
(Linnaeus, 1758)

Navianartorsiortitaangajalluinnarpoq (NT* [EN] D).

Saarfaarsussuaq Kalaallit Nunaanni annikitsumik siammarsimaffeqarpoq (6.000 km²-it missaat, erniortuusullu ikittuaraannanguupput. Timmiaqatigiit immikkoortillugit isigigaanni *nungunnissaat aarlerinarpumut* (EN-imut) aalajangiinermik tunngavik D qaangerneqassaaq. Maanili Islandimi nunap immikkoortuata avataanit timmiaqatigiinnit amerlasuunit pingaanginnerusutut timmiaqatigiit ilagimmassuk *navianartorsiortitaangajalluinnarpumut* (NT-mut) inissineqarpoq. Pinngortitami pissuseqatigiinnerni pissutsit periarfissikkunigut aammalu periarfississappatigit Islandimit isaasut timmiaqatigiit ikileriasimasinnaasut taarsipallassinnaassavaat.

- Appariittut 50-100-nut nalilerneqarput.
- Taamaallaat Scoresby Sundip avannaatungingvani erniortuuvoq.
- Orpigaasaqarfik naggorissoq isugutattorlu.
- Kalaallit Nunaanni pissutsinik klimami allannguutaasut ungasinnerusoq isigalugu assigiiaanut taakkununnga pitsanngorsaasinnaapput.
- Saarfaarsussuaq eqqissimatitaalluinnarpoq. Jameson Landimi Ramsareqarfimmi timmiaqatigiit ikittunnguit amerlanersaat nassaassaapput.
- Islandimi, Skandinaviami, Sibirialu aqqusaarlugu, kiisalu Alaskami Canadamilu erniortuuvoq.
- *Navianartorsiortitaanngilaq* (LC), 2005.
- Canada: Naliliiffiqineqarsimanngilaq.
Island: *Aarlerinartoqarfiunngilaq* (LR/lc).
- Bennike 2007, BirdLife International 2004, Boertmann 1994, Wetlands International 2002.

Taliffak
Arenaria interpres
(Linnaeus, 1758)

- *Navianartorsiortitaanngilaq* (LC).
- Taliffak nalinginnaavoq annertoorsuarmillu siammarsimaffeqarpoq (200.000 km²-it sinnerlugit). Timmiaqatigiit ilisimatusarfimmi Zackenbergimi nakkutigineqarfianni timmiaqatigiinni pingaarutilinnik allannguuteqartoqarsimaneranik paasinnittoqarsimanngilaq. Taamaattumik *mianernarpumut* (VU-mut) aamma *navianartorsiortitaanngilaq* (*jalluinnarpumut* (NT-mut) aalajangiinermik tunngaviusut angunngilai.
- Appariittut 20.000-40.000-it.
- Kalaallit Nunaanni issittuni issinnerpaat annersaanni erniortuupput, taamaattorli avannamut aamma Qaanaap Kommuneani ikillutik.
- Qatsissuni aamma orpigaasaqarfinni masarsoqarfiit tarajoqanngitsut qanikkajullugit erniortarpoq. Timmiaq aallartartoq, ukiuunerani Kalaallit Nunaat qimavittarlugu.
- Avannaani Tunumilu timmissat naloraarusillit erniortut (taliffak ilanngullugu) timmiaqatigiit ungasinnerusumut (tassalu kinguaariit pingasut sinnerlugit) klimap allannguutaanit tamatumalu nassatariisaanit annertunerusumik apisalerneranit pitsaannigitsunik sunniuteqarfiunissaat naatsorsuutigineqarput.
- Taliffak eqqissimatitaalluinnarpoq. Avannaani Tunumilu Nuna Allanngutsaaliukkap iluani siammarsimaffiata annerpaartaa ippoq. Tunumi Ramsareqarfiit ilaanni marlunni aamma nassaassaavoq.

- Sibiriame aamma Amerikap Avannaani, kiisalu Skandinaviame issittoq tamaat aqqusaarlugu.
- *Navianartorsiortitaanngilaq* (LC), 2005.
- Canada: Naliliiffigineqarsimanngilaq.
Svalbard: *Qaqutigoorpoq* (R).
- Kitaani – Qeqertarsuup Tunuani, Ummannami aamma Upernaviup Kommuneata kujataani – taliffaat ilaannikkut sineriak atuarlugu, aammalu imeqqutaallat katersuuffigisaannut atasuugajullutik erniortarput. Taakkuupput Amerikap avannaani timmiaqatigiinnit pisut (assigiiaanit allanngortut *A. i. morinella* (Linnaeus, 1766)), ukiut ilaanni pissutsit erniorfigissallugit iluarisarpaat, aalajangersimasunilli timmiaqatigiinnik pilersitsisimanngitsut.
- BirdLife International 2004, Boertmann 1994, Meltofte 1985, 2001, 2006a.

Naluumasortoq

Phalaropus lobatus
(Linnaeus, 1758)

- *Navianartorsiortitaanngilaq* (LC).
- Naluumasortoq nalinginnaavoq, annertoorsuarmillu siammarsimafeqarluni (200.000 km²-it sinnerlugit). Pingaarutilinnik timmiaqatigiit allanngornerinik ilisimasaqartoqanngilaq. Taamaattumik *mianernarpumut* (VU-mut) aamma *navianartorsiortitaanngajalluinnarpumut* (NT-mut) aalajangiinnermik tunngaviusunut ungasissupilussuusut naliliiffigineqarpoq.
- Aappariittut 20.000-it aamma 40.000-it akornannut amerlassuseqartut nalilerneqarput.
- Kalaallit Nunaanni issittuni issaasannermi tamarmi nassaassaavoq, tassalu avannaani Qaanaap Kommuneanit kujataani Nanortalup Kommuneata tungaanut, Tunullu sineriaa atuarlugu Avannaani Tunumilu Nuna Allanngutsaaliukkap kujataatungaata tungaanut. Ukiuunerani Kalaallit Nunaat timmiaqatigiit tamarmik qimattarpaat.
- Naluumasortup erniornermi nalaani taseeqqat tasinnguillu eqqaanniittarpoq. Kalaallit Nunaannit tamaanngaanniillu angalaarnermini qaqutigunngitsoq sineriak atuarlugu avataanilu immami ungasissuni takussaagajuttarpoq.
- Timmissat immamiinneranni uuliakoorkerit sunniutipiluutaasinnaapput.
- Naluumasortoq eqqissisimatitaalluinnarpoq. Ramsareqarfiit timmiaqatigiit ilaannit ikinnerusunik najuuffigineqartarput, aammattaarlu Avannaani Tunumilu Nuna Allanngutsaaliukkami aappariittut erniortut ikinnerusut ipput.
- Naluumasortoq Amerikap Avannarliup aamma Eurasiap issittuini issaasannerusuni erniortartuuvoq.
- *Navianartorsiortitaanngilaq* (LC), 2005.

Canada: Naliliiffigineqarsimanngilaq.
Island: *Aarlerinartoqarfiumngilaq* (LR/lc).

BirdLife International 2004, Boertmann 1994, Salomonsen 1987.

Kajuarq

Phalaropus fulicarius
(Linnaeus, 1758)

Navianartorsiortitaanngilaq (LC).

Tunumi kajuarq annertoorsuarmik siammarsimaffeqarpoq (70.000 km²-it missaat), ikikannerlutik najugaqarfinni nalinginnaasuullutik. Timmiaqatigiinni taakkunani pingaarutilinnik allannguuteqartoqarne-
ranik nalunaaruteqartoqarsimanngilaq. Taamaattumik *mianernar-
pumut* (VU-mut) aamma *navianartorsiortitaangajalluinarpumut*
(NT-mut) aalajangiinermik tunngaviusunut ungasissupilussuusutut
naliliiffigineqarpoq. Kitaani timmiaqatigiit ikittuusut immikkoortillu-
git isigineqassappata *nungunnissaat aarlerinassapput* (EN).

Tunup Avannaani aappariittut 15.000-30.000-it, kiisalu Kitaani
sumiiffiit qulit inorlugit agguataarlugit aappariittut immaq 100-t
inorlugit.

Kalaallit Nunaanni sumiiffinni immikkoortuni marlunni erniorpoq:
Tunup Avannaani Scoresby Sundip aamma Jøkelbugtenip akornanni,
aamma Kitaani Qeqertarsuup Tunuata aamma Upernaviup Kommu-
neata kujataata akornanni.

Tunup Avannaani tatsit tasinnguillu eqqaanni, tasinnguani naggoris-
sunik avatangiisilinni. Kitaani imequtaallat ataatsimoorfiinut atasuni
sineriammut qanittut tatsit tasinnguillu eqqaanni. Erniorfiup avataani
kajuaqqat imartatut avatangiisiniittuupput – sineriak atuarlugu
aamma immami avataani.

Timmissat immamiinnerini uuliakoorneq sunniutipiluutaasinnaavoq.
Avannaani Tunumilu timmissat naloraarusillit erniortut ungasinneru-
sumut klimap allannguutaanit tamatumalu nassatarisaanit annertune-
rusumik apisalerneranit pitsaanningsunik sunniuteqarfiumissaat
naatsorsuutigineqarput.

Tunumi erniorfiup annersaa Avannaani Tunumilu Nuna Allanngut-
saaliukkap iluaniippoq, Tunumilu Ramsareqarfiit marluk kajuarqar-
put. Kitaani erniorfiit pingaarnersaat aamma Ramsareqarfiuvoq.

Amerika Avannarliup issittua, Asiap issittua, kiisalu Islandi Svalbar-
dilu.

Navianartorsiortitaanngilaq (LC), 2005.

Canada: Naliliiffigineqarsimanngilaq.
Island: *Nungunnissaat aarlerinarpog* (EN).
Svalbard: *Mianernarpog* (VU).

BirdLife International 2004, Boertmann 1994, Egevang et al. 2004,
Moltofte 1985, 2001, Wetlands International 2002.

Isunngarsuaq***Stercorarius pomarinus*
(Temminck, 1815)** *Naliliiffigineqarsinnaasimannngilaq*, NA.

Kalaallit imartaanni isunngarsuaq aasakkut tikeraartartuusarpoq amerlangaatsiarluni, Kalaallit Nunaannili erniortuunngilaq. Ukiumit ukiumut amerlassusaat assigiinngiaakannerput, timmiaqatigiinnili allannguutini pingaartunik sivisunerusutullu atuuttunik takussutis-saqannngilaq. Naliliiffigineqarsinnaannngilaq, Kalaallit Nunaanni timmissap sumiittarnera pillugu ilisimasaqartoqannginnera pissutaal-luni, aammalu maani nalilissallugu pingaaruteqarnerummat.

Ilisimaneqanngillat.

Imartani sikoqarnerusuni imlt. sikoqannginnerusuni tamani takus-saasarpoq, aammalu Canadap issittuanit aamma immaqá Sibiriamit erniorfinit aasakkut tikeraartuusarluni.

Avasissorsuarmi immami aammalu sinerissamut qanittuni sumiif-finni.

Kalaallit Nunaanni pingaarutilinnik soqanngilaq.

Isunngarsuaq eqqissisimatitaalluinnarpoq.

Alaskami, Canadami aamma Ruslandimi sumiiffiit qeriuannarfiusut sinerissamut qanittut. Ukiuunerani kiattuni kiattullu tulliani imartani.

Navianartorsiortitaanngilaq (LC), 2005.

Canada: *Naliliiffigineqarsimannngilaq*.

Island: *Naliliiffigineqarsimannngilaq*.

Svalbard: *Naliliiffigineqarsimannngilaq*.

BirdLife International 2004, 2005, Boertmann 1994.

Isunngaq***Stercorarius parasiticus*
(Linnaeus, 1758)** *Navianartorsiortitaanngilaq* (LC).

Isunngaq Kalaallit Nunaanni ikikannersuovoq, annertoorsuarmi siammarsimaffeqarluni (130.000 km²-it sinnerlugit). Timmiaqatigiinni pingaarutilinnik allannguuteqartoqarneranik takussutissaqanngilaq. Taamaattumik *mianernarpumut* (VU-mut) aamma *navianartorsiortitaanngajalluinnarpumut* (NT-mut) aalajangiinermik tunngaviusunut qanillattunnginnera naliliiffigineqarpoq.

Aalajangersimanngitsumik aappariittut 5.000-it 10.000-illu akornan-niittuunerannut nalilerneqarput.

- Kitaata sineriaa tamaat atuarlugu avannamut Qaanaap Kommunea tikillugu erniortuuvoq. Tunumi Scoresby Sundip aamma Hochstetter Forlandip akornanni ikittunnguullutik erniorput. Ukiuunerani Kalaallit Nunaat timmiaqatigiit tamarmik qimattarpaat.
- Sineriaak atuarlugu orpigaasaqarfinni erniortarpoq.
- Imatut sunniuteqarfeqanngilaq.
- Avannaani Tunumilu Nuna Allannqutsaaliukkami timmiaqatigiit ilaat ikittuusut aammalu Tunumi Ramsareqarfinnilu erniortuuqput. Isunngaqaq eqqissisimatitaalluinnarpoq.
- Qalasersuaq avannarleq tamaat kaajallallugu akunnattuni issittunilu sineriaat atuarlugit erniortuuvoq.
- *Navianartorsiortitaanngilaq* (LC), 2005.
- Canada: Naliliiffigineqarsimanngilaq.
Island: *Aarlerinartoqarfiunngilaq* (LR/lc).
Svalbard: *Navianartorsiortitaanngilaq*.
- BirdLife International 2004, Boertmann 1994, Salomonsen 1967.

Papikkaaq

Stercorarius longicaudus
Vieillot, 1819

- *Navianartorsiortitaanngilaq* (LC).
- Papikkaaq nalinginnaavoq Kalaallit Nunaannilu annertoorsuarmik siammarsimaffeqarluni (200.000 km²-it sinnerlugit). Timmiaqatigiinni piffissami sivisuumi pingaarutilinnik allannguutinik paasinnittoqarsimanngilaq. Taamaattumik *mianernarpumut* (VU-mut) aamma *navianartorsiortitaanngajalluinnarpumut* (NT-mut) aalajangiinermik tunngavinnut ungasissorujussuusutut naliliiffigineqarpoq.
- Avinngaat timmiaqatigiittut amerlassusaannit toqqaannartumik malitseqartumit erniortut amerlassusaat assigiinngiaarujussuarput. Aalajangersimanngilluinnartumik erniortut amerlassusaannit naliliineq aappariittut 1.000-it aamma 20.000-it akornannut inissinneqarpoq; ukiorissuni taakkunani kisitsisit qaffasinnerniittarlutik.
- Pingaarnerusutut siammarsimaffigisaat Scoresby Sundip aamma Humboldt Gletscherip akornanni issittuni issinnerpaatut nunap immikkoortortaaniippoq. Ikittuaraannanguit ilaannikkut Kitaani erniortarput, Qeqertarsuup Tunuaniittarlutillu Upernaviup Kommu-neata kujataaniittarlutik.
- Orpigaasaqarfinni isorartuuni erniortarpoq, erniunnginnermi nalaani avataani immamiittarluni. Ukiuunerani Kalaallit Nunaat timmiaqatigiit tamarmik qimattarpaat.
- Kalaallit Nunaanni imatut soqanngilaq.

Papikkaaq eqqissisimatitaalluinnarpoq. Avannaani Tunumilu Nuna Allanngutsaaliukkap killeqarfiisa iluini aammalu Jameson Landimi Ramsareqarfimmi timmiaqatigiit amerlanersaat erniortartuupput.

Qalasersuaq Avannarleq tamaat kaajallallugu nunatani issittuni erniortartuuvoq.

Navianartorsiortitaangilaq (LC), 2005.

Canada: Naliliiffigineqarsimanngilaq.
Svalbard: *Qaqutigoorpoq (R).*

BirdLife International 2004, Boertmann 1994, Egevang & Boertmann 2001b, Kampp 1982.

Taateraarnaq

Larus sabini
Sabine, 1819

Navianartorsiortitaangajalluinnarpoq (NT [VU] D).*

Siammarsimaffigisaa angeqaaq (200.000 km²-it sinnerlugit), paarlatuanilli sumiiffigisaa annikilluni (<50 km²-it), erniorfittut ataatsimoorfigisartagaasa amerlassusaat annikitsuaraannaamat. Timmiaqatigiit ikittuupput, ilimanarpoq ataasiakkaat erniorsinnaasut 1.000-it inorlugit, erniorfinnut taamaallaat 20-t missaannut immikkoortitersimassasut. *Mianernarpumut (VU-mut)* aalajangiinermik tunngavimmik D-mik atugaqaralarpoq. Taamaattorli timmiaqatigiit amerliartuuar-pasimmata *navianartorsiortitaangajalluinnarpoq (NT-mut)* nuunneqarpoq, aammalu sunniutipilunnik pingaarutilinnik soqannginnera, Canadamilu nunap immikkoortuaniittunit amerlanerusunit pingaanginnerusutut ilaasutut isigisariaqartuunera pissutigalugit.

Aappariittut 100-500-it missaat, amerliartorpasippullu. Ilaatigut ukiuni qulikkaani kingullerni ataatsimoorluni erniortarfiit nutaat arlallit nassaarinqarsimapput (Tunup avannaani annertunerusumik ilisimatusartoqarnerata nassatarisinnaavaa), tamatumalu saniatigut ataatsimoorarfiit ilaanni aappariittut erniortut amerleriarsimapput.

Illoqqortoormiut Kommuneani, Avannaani Tunumilu Nuna Allanngutsaaliukkami aamma Qaanaap Kommuneani erniorpoq. Kitaani aallarnermi nalaani takussaasarpoq. Ukiuunerani Kalaallit Nunaat timmissat tamarmik qimattarpaat.

Ataatsimoorlutik erniorfii qeqertaaqqaniipput, sineriammi pukkitsuni, aammalu imequtaallat ataatsimoorarfiinut atasuugajullutik. Sumiiffinni ataasiakkaani nunap iluani qeriuannartoqarfanni tasitalinni aamma. Erniorfiup avataani taateraarnaq avataani immamiittarpoq.

Maannakkut soqanngilaq. Erniorfiit assersuutigalugu ingammik qulimiguulinnit timmisartortoqarneratigut akornusersorneqarnerit sunniutipiluutaasinnaapput.

Taateraarnaq eqqissisimatitaalluinnarpoq. Avannaani Tunumilu Nuna Allanngutsaaliukkap iluani ataatsimoorluni erniorfiit amerlanersaat

ipput. Ataatsimoorfiit marluk Ramsareqarfinniipput – taakkunani ataaseq Nuna Allannugtsaaliukkap avataani, kiisalu ataaseq Qimusseriarsuarmi eqqissisimatitsivimmi illuni.

Canadap Alaskallu issittortaani timmiaqatigiit amerlanersaat erniortuupput, aammali Sibiriap issittortaata ilaani nassaassaasarpog. Ukiiffigisartagai nunarsuup affaani kujallerni imartaqarfinniipput.

Navianartorsioertitaannigilaq (LC), 2005.

Canada: Naliliiffigineqarsimannigilaq.
Svalbard: *Qaqtigoorpoq* (R).

BirdLife International 2004, Forchhammer & Maagaard 2000.

Nasalik
Larus ridibundus
Linnaeus, 1766

Mianernarpoq (VU* [CR] D).

Siammarsimaffigisaa mikivoq (6.000 km²-it missaat), erniorfigisarta-gaasa ikittuaraannaaneri pissutaallutik najuuffigisagai aamma taamaallutik (annertussuserpiaat ilisimaneqanngillat). *Nungunnissaat aarlerinaratorujussuuvormut* (CR-imut) aalajangiinermik tunngavik D erniortutut aappariittut ikittuaraanerisa atuutsilerpaat. Kalaallit Nunaannili erniortartut aalajangersimasuunngillat, aammattaarlu timmissat nalunaaqutsersukkat nassaareqqinnerisa takutippaat kalaalini timmiaqatigiit Islandimi nunap immikkoortuani timmiaqatigiinnit amerlasoorsuarneersuusut. Kalaallini timmiaqatigiit ikilippata imlt. tammarpata taakku isaasitsuartussaapput. Taamaattumik *mianernar-pumut* (VU-mut) naliliissutaasoq marlunnik nikisillugu aaqqineqarpoq.

Amerlanerpaaffianni erniorfinni qulini agguataarlutik aappariittut tallimat 50-illu akornanniissasut naliliiffigineqarput.

Nasalik Kujataani issittup tulliani erniortuuvog, tassalu kommunit Qaqortup, Narsap aamma Nanortallup ilua'tungaanni.

Nasalik qeqertaaqqani erngup tarajoqanngitsup eqqaaniinngikkuni sinerianni oqqartaasuni erniortartuuvog.

Erniorfarfinni akornusersorneqarnerit aamma unioqqutitsilluni manniarneq sunniutipilunni pingaarnersaapput.

Nasalik eqqissisimatitaalluinnarpoq.

Nasalik Europa tamaat aqqusaarlugu aamma Asiami akunnattumik kiattullu tulliani erniortartuuvog.

Navianartorsioertitaannigilaq (LC), 2005.

Island: *Aarlerinaratoqarfiumngilaq* (LR/lc).

1900-kkut ingerlaneranni nasallup erniortarfini assorujussuaq annertusisimavaa, 1960-ikkulli qeqqaniilli Kalaallit Nunaanni erniortarsimalluni. Erniortarfittut ataatsimoortarfii mikisuullutillu assigiiamik ornigarfiuneq ajorput.

BirdLife International 2004, Boertmann 1994, Lyngs 2003, Salomonsen 1979.

Naajarlutsiaq

Larus fuscus
Linnaeus, 1758

Naliliiffigineqarsinnaasimanngilaq (NA).

Aatsaat 1990-imi Kalaallit Nunaanni erniortuusutut naajarlutsiaq nassaarineqarpoq. Kingornatigut timmiaqatigiit assorsuaq amerleriar-simapput, tassalu amerlassutsimik saniatigut aamma siammarsimaf-fimmikkut (maannakkut minnerpaamik 35.000 km²-ini). BirdLife Internationalimit kinguaariit ukiunut 11-nut inissineqarput, ukiunilu 16-imi (kinguaariit pingasut inorlugit) erniortuusutut tamaaniissimam-mat sulilu nutsernini naammassinagu *naliliiffigineqarsinnaasiman-ngitsutut* (NA-tut) nalunaarsortariaqarpoq.

Minnerpaamik aappariittut 600-t.

Sumiiffigisaanni pingaarneq tassaavoq Kujataa, Narsap aamma Qaqortup Kommuniini, aammali avannamut Sisimiut tikillugit kommunini tamani erniortunit nassaartoqarsimavoq, Tunullu avannaani ukiuni kingulliunerusuni Young Sundimi Sandømi aamma Hold with Hopemi erniortarsimalluni.

Imartani avatangiinut atavoq, qeqertaqqani erniortarluni, qaqutiguun-gitsoq naajat assigiiat allat ataatsimoortut atassuteqarfigisarlugit.

Akornusersugaanerit aamma erniorfittut ataatsimoorfinni unioqqutit-sisumik mannessarnerit eqqaassanngikkaanni imatut soqanngilaq. Klimap allanngornerini, ukiut qulikkaat tulluittut iluini pissangatin-neqartuni timmiaqatigiit iluaquserneqassaqqoorput.

Naajarlutsiaq eqqissisimatitaalluinnarpoq.

Kalaallit Nunaanni naajarlutsiaq ittoq tassaavoq assigiiaanit allan-ngortuusooq *L.f. graellsii* (A.E. Brehm, 1858), Islandimi aamma Tuluit Qeqertaanni erniortoq. Assigiiaanit allanngortut allat Skandinaviami, Østersøp eqqaani aamma Ruslandip avannamut kitaani erniortuup-put.

Naajarlutsiat ataatsimoortillugit matumani *navianartorsiortitaan-ngitsutut* (LC-tut) nalilerneqarput. Baltini assigiiaanit allanngortuusooq (*L.f. fuscus* Linnaeus, 1758) assorsuaq ikiliartuaarpoq, nunap immik-koortuini Norgemi aamma Finlandimi mianerisarialittut nalunaarsu-gaalluni.

Island: *Aarlerinartoqarfimngilaq* (LR/lc).

BirdLife International 2004, Boertmann 1992, 1994, 2004, in press.

Sølvmåge**Larus argentatus**
Pontoppidan, 1763*Naliliiffigineqarsinnaasimannngilaq* (NA).

Siullerpaamik 1986-imi assigiaat nassaarineqarput, Kitaatalu kujataani arriitsumik nutsernermini inissikkiartuaarpoq. Kinguaariit ukiut 13-iunerannut BirdLife Internationalip inissippai, taamaattumillu timmiaqatigiit suli kinguaariinni pingasuni tamaaniissimannngillat. Taamaattumik navianartorsiornera pillugu naliliiffigineqarsinnaanngilaq, *naliliiffigineqarsinnaasimannngilamut* (NA-mut) inissinneqarluni.

Aappariittut 10-50-it.

Sølvmåge Kitaata kujataani Nanortalup aamma Maniitsup Kommuniisa akornanni erniortuuvoq.

Imartani avatangiisinut atavoq, qeqertani pukkitsuni naajat assigiaat allat ataatsimoorfigisaannut akuliulluni erniortuulluni.

Akornusersugaanerit aamma erniorfittut ataatsimoorfinni unioqquutit-sisumik mannissarnerit eqqaassanngikkaanni imatut soqannngilaq. Klimap allanngornerini, ukiut qulikkaar tulliuttut iluini pissangatinneqartuni timmiaqatigiit iluaquserneqassaqqoorput.

Sølvmåge eqqissisimatitaalluinnarpoq.

Sølvmåge nunarsuup affaani avannarlermi siammarsimasupilussuuvog.

Navianartorsiortitaanngilaq (LC), 2005.Canada: *Naliliiffigineqarsimannngilaq*.
Island: *Aarlerinartoqarfiumngilaq* (LR/lc).

Boertmann 1992, 1994, 2004.

Thayers måge**Larus thayeri**
Brooks, 1915*Naliliiffigineqarsinnaasimannngilaq* (NA).

1930-kkunni Qaanaap Kommuneani ikittunnguullutik erniortuusutut naajaq taanna nalunaarutigineqarpoq. Kingornatigut assigiaani erniortuusunik nalunaaruteqartoqarsimannngilaq, aammattaarli ujarneqarsimanani. Pituffiup eqqaani akuttoqatigiissaartumik aasaanerani tikeraartartuuvoq, tamatumalu Qaanaap Kommuneani suli erniortarnissaanik ilimasutsitsivoq. Taamaattumik aammalu ikiliartortoqarnissaa pillugu pasisaqartoqangimmat *naliliiffigineqarsinnaasimannngitsutut* (NA-tut) nalunaarsortariaqarpoq.

Erniortuusutut suli nassaassaappat timmiaqatigiit ikittuullutillu immaqalu aalajangersimasutut amerlassuseqanngitsuupput, Canadami nunap immikkoortuani allami timmiaqatigiinnit amerlanerusunit pingaannginnerusutut siammarsimasutut isigineqartariaqarlutik.

- Taamaallaat Qaanaap Kommuneani sumiiffinnit arlalialunnguanit erniortuusutut nalunaarutigineqarsimavoq.
- Immap tungaanut qaarsuni sivingasuni ataatsimoortitaarlutik erniortarput.
- Ilisimasaniq soqanngilaq.
- Eqqissisimatitaalluinnarpoq.
- Naajamut tassunga erniorfiit Canadap issittortaniipput, USA-p kitaani Canadamilu ukiisarfeqarpoq.
- *Navianartorsiortitaanngilaq* (LC), 2005.
- Canada: Naliliiffigineqarsimanngilaq.
- Salomonsen 1950, Boertmann 1994, Boertmann & Mosbech 1999.

Naajaannaq
Larus glaucoides
Meyer, 1822

- *Navianartorsiortitaanngilaq* (LC), nunap nammineq akisussaaffigisai (endem).
- Naajaannaap siammarsimaffigisaa angeqaaq (150.000 km²-it sinnerlugit), sumiiffimmilu tamarmi tassani amerlaqalutik erniortuupput. 2003-mi Kujataani, aamma 2005-imi Qeqertarsuup Tunuani eqqaanilu kisitsinerit timmiaqatigiit amerliartorneranik ilimasutsisipput, 2003-mili Maniitsup Kommuneani kisitsinerit 1977-imiilli ikileriartoqarsimaneranik ilimasutsisillutik. *Mianernarpumut* (VU-mut) aamma *navianartorsiortitaanngajalluinnarpumut* (NT-imut) aalajangiinermik tunngavinnut timmiaqatigiit ungasissorujussuupput. Kalaallit Nunaanni timmiaqatigiit tassaapput assigiiaanit allanngortuutit sumiiffimmi ataasiinnarmiittartut immikkut ittut (*L. g. glaucoides*).
- Aappariittut 300.000-it aamma 500.000-it akornanniisaneri nalilerneqarput.
- Avannaani Upernaviup Kommuneanit kitaata sineriaa tamaat atuarlugu Nanortallup Kommuneanut, tamaanngaanniilu tunup sineriaa atuarlugu Tasiilap Kommuneani Kangerlussuaq allaat tikillugu erniortartuuvoq. Tunumili avannamut killeqarfigisaa ilisimaneqanngilaq.
- Imartatut avatangiisinut atasuuvoq, ataatsimoortutut erniortarfiit qaqqat sivingarngini imlt. qeqertaaqqani pukkitsuni inissisimallutik. Kangerloqarfinnilu sineriallu silarleq atuarlugu nassaassaapput.
- Maannakkut sunniutaapput piniagarinera unioqqutitsisumillu mannisarneq.
- Maajimit aggstimum eqqissisimatitaa voq. Kitaani Ramsareqarfiit iluini, timmissanik eqqissisimatitsivinni aamma sumiiffinni eqqissisimatitsiviusuni ataatsimoortutut erniortarfiit ikinnerusut inissisimapput.

- Naajaannaap erniorfigalugu siammarsimaffigisaa Baffin Bugt/Davis Strædep eqqaaniippoq. Canadamiuni assigiiaanit allanngortuusut allat pineqarput.
- *Navianartorsiortitaanngilaq* (LC), 2004.
- Canada: Naliliiffigineqarsimanngilaq.
- BirdLife International 2004, Boertmann 1994, 2003, Boertmann et al. 1996, 2004, Nyeland & Mathæussen 2004.

Naajarujsuaq

Larus hyperboreus
Gunnerus, 1767

- *Navianartorsiortitaanngilaq* (LC).
- Naajarujsuaq nalinginnaavoq, annertoorsuarmillu siammarsimaffeqarpoq (200.000 km²-it sinnerlugit). Naleqqiussukkatut kisitsinerit ikittunnguusut pigineqartut timmiaqatigiit ikiliartornerannik ilimasutsitsinngillat. Paarlattuanik 2005-imi Qeqertarsuup Tunuata kujataani kangerloqarfinni kisitsinerit 1954-imiilli timmiaqatigiit amerliartornerannik ilimasaaripput. Maniitsup Kommuneani kisitsinerup allap 1977-ip aamma 2003-p akornanni timmiaqatigiit amerlasusaasa allanngorpiarsimannginneranik ilimasaarivoq. Taamaattumik *mianernarpumut* (VU-mut) aamma *navianartorsiortitaanngajalluinnarpumut* (NT-mut) aalajangiinermik tunngaviusunut timmiaqatigiit ungasissuuneri naliliiffigineqarput.
- Aappariittut 300.000-it aamma 500.000-it akornanniissaneri nalilerneqarput.
- Ernortut siammarsimaffigaat Kalaallit Nunaat tamaat, tassalu aasakkut sinerissami sikutaqanngitsuni sumiiffiit annikitsuaqqat sumiikkaluartulluunniit erniorfigisarlugit.
- Imartatut avatangiisinut atavoq, qaqqat sivingarngini qeqertanilu pukkitsuni erniortarluni, qaqutiguunngitsoq ataatsimoortut ikittuni aammalu timmissat imarmiut allat ataatsimoortutut erniorfigisaannut atassuteqarajullutik.
- Piniagaaneq manniisarnerlu.
- Ukiup affaani aasakkut naajarujsuaq eqqissisimatitaavoq. Avannaani Tunumilu Nuna Allanngutsaaliukkap iluaniipput timmiaqatigiit ilaat.
- Issittumi tamarmi siammarsimavoq.
- *Navianartorsiortitaanngilaq* (LC), 2004.
- Canada: Naliliiffigineqarsimanngilaq.
Island: *Aarlerinartoqarfiunngilaq* (LR/lc).
Svalbard: *Navianartorsiortitaanngilaq*.

BirdLife International 2004, Boertmann 1994, 2006, Boertmann et al. 1996, 2004, Nyeland & Mathæussen 2004.

Naajarluk

Larus marinus
Linnaeus, 1758

Navianartorsiortitaanngilaq (LC).

Naajarluk annertoorsuarmik siammarsimaffeqarpoq (150.000 km²-it sinnerlugit), Kalaallit Nunaannilu issittuni issaasannerusumi tamarmi nalinginnaasuulluni. Ukiuni 50-ini kingullerni timmiaqatigiit amerliartorsimapput, siammarsimaffigisaallu Kitaani Tunumilu avannamut assut annertuseriarsimavoq. Timmiaqatigiit *mianernarpumut* (VU-mut) aamma *navianartorsiortitaangajalluinnarpumut* (NT-mut) aalajangiinermik tunngaviusunut ungasissuusutut naliliiffiqeqarput.

Siusinnerusukkut aappariittut 3.000-it aamma 5.000-it akornanniinnisaat nalilerneqarsimapput, ullumikkulli tamanna annikippallaassaaq.

Kitaani avannamut Upernaviup Kommunea tikillugu kujammullu Nanortallup Kommuneani. Tunumi avannamut Scoresby Sund tikillugu.

Imartatut avatangiisinut atavoq, sineriaak silarleq atuarlugu qeqertani qeqertaaqqanilu aappariittut imlt. ataatsimoortutut ikittutut erniortarluni.

Piniagaaneq mannissarnerlu.

Ukiup affaani aasakkut naajarluk eqqissisimatitaavoq. Kitaani Ramsareqarfinni aamma timmissanik eqqissisimatitsivinni timmiaqatigiit ilamininngui nassaassaapput.

Atlantikup Avannaani sineriaat atuarlugit kujammut Frankrigi aamma USA tikillugit naajarluk siammarsimavoq.

Navianartorsiortitaanngilaq (LC), 2005.

Canada: Naliliiffiqeqarsimannngilaq.
Island: *Mianernarpoq* (VU).

BirdLife International 2004, Boertmann 1994, Boertmann et al. 1996, 2004, Gilg 2005.

Naajanguaq

Rhodostethia rosea
(MacGillivray, 1824)

Mianernarpoq (VU* [CR] D).

Timmiaqatigiit ikittuaraannannguunerisa *nungunnissaat aarlerinartorujussuusutut* (CR-itut) inississinnaanngortikkaluaraat timmiaqatigiit assigiiaartumik tamaaniittanngimmata, aammalu nunap immikkoortuani allami aarlerinartorsiunngitsuusunit amerlanerni pingaannginerusutut immikkoortuummat kalaallini timmiaqatigiit marlunnik alloriartillugu inissinneqarpoq. Siammarsimaffigisaanik nalunaarnisaq pingaartuunngilaq, sumiiffigisartagaali erniortarfiisa iluannut kvadratkilometerialunnguanut killeqarfeqarput.

Amerlanerpaaffiminni aappariittut erniortut tallimat.

Qeqertarsuup Tunuani sumiiffiusuni aammalu Tunup avannaata ammalataanut atatillugu nunatani assigiiartumik tamaaniittanngitsutut timmissatut erniortutut ilisimaneqarpoq. Katillugit erniortarfiit sisamat assigiinngitsut nalunaarutigineqarsimapput.

Imartatut avatangiisinut atavoq, qeqertaaqqani aammalu imeqqutaallat ataatsimoorfiinut atatillugu erniorajuttuulluni. Erniortut ataatsit sinerissamut qanittumi narsaamanermi pukkitsumiittut nassaarineqarsimapput.

Erniorfiini akornusersuinerit, aammalu unioqqutitsisumik mannissarnerit sunniutini pingaarnersaapput.

Naajanguaq eqqissisimatitaalluinnarpoq. Tunumi erniortarfiit Avannaani Tunumilu Nuna Allannngutsaaliukkap iluaniipput, Kitaanilu assigiianut sumiiffiusoq pingaarnersaq Ramsareqarfiusutut toqqarneqarsimavoq.

Naajanguup erniorfii pingaarnarit Sibiriap avannamut kangiani, LaptevHAVIMUT Østsibiriske Havimullu nunatatut sumiiffinni inissisimapput. Aasaanerani timmissat erniortuunngitsut Barentshavip aamma Grønlandshavip eqqaanni sikup sinaani angalaartartuupput.

Navianartorsiorititaanngilaq (LC), 2005.

Canada: Threatened.

BirdLife International 2004, Boertmann 1994, Frich 1997, Kampp & Kristensen 1980.

Taateraaq

Rissa tridactyla
(Linnaeus, 1758)

Mianernarpoq (VU A2ad).

Kalaallit Nunaanni taateraaq assorsuaq siammarsimaffeqarpoq (120.000 km²-it sinnerlugit), ingammillu Kitaani ataatsimoorutut erniortarfippassuaqarpoq. 1900-kkut ingerlaneranni Kitaani erniortuusut assut ikileriarsimapput. Piffissami 1975-2003-mi Kujataani aappariittut amelassusaanni 60 %-it missaanni ikileriartoqarsimanera kisitsinerit nutaanerusut takutippaat, tassalu kangerlunni marlunni Arfersiorfimmi (1954-imit) aamma Nassuttuumi (1980-imit) ulloq manna tikillugu 75 %-it aamma 88 %-it, aammalu 1977-2003-mi Maniitsup Kommuneani 50 %-it sinnerlugit ikileriarsimallutik. Qeqertarsuup Tunuani aamma ikileriartoqarnera malunnaateqarsimaqaaq, tamaanili siusinnerusukkut kisitsisimanernik assersuussinisaq ajornakusoorpoq ataatsimoorfissuarni aappariittut erniortuusut amerlassusaat siusinnerusukkut amerlanaarneqartarsimammata. Uummannap Kommuneani 1920-mit 2000-imut ikileriarneq 99,5 %-iusimavoq. Upernaviup Kommuneani 1983-ip aamma 1999-ip akornanni sumiiffimmi annikinnerusutut killeqartumi 87 %-iusimaluni. Taamaattorli sumi tamaani ataatsimoorutukkuutaat ikittunit

timmiaqarfiusut aatsaat atugaalersut imaluunniit sivisuumit tikinneqarsimanatik tikeqqinneqarsimasut takuneqartarput. Tunup avannaani paarlattuanit pisoqarpoq, 2004-mi kisitsinerup 1970-ikkunniilli nalinginnaasumik amerliartortoqarneranik takutitsimmat, tamaani timmiaqatigiit ikittuarannguupput (aappariittut tusintilikkaat ikittunnguit), taamaattumillu Kalaallit Nunaanni tamarmi taateraate erniortut amerlassusaannik nalinginnaasumik annertuumik ikileriar-toqarneranik taakku amerleriarnersa sunniuteqarfiginngilaat. Taamaallaat Qaanaap Kommuneani taateraap inuuneranik ilisimasartoqanngilaq. Naak tamaani timmiaqatigiit taamaaginnasagalarpata imaluunniit allaat amerliartoraluarpata annertunerusumik nalinginnaasumik taateraate qanoq-issusaannit sunniuteqarnaviangilat, nunami tamakkiisumik timmiaqatigiisunit Qaanaamiittut annertunerpaamik 7 %-iusuummata. Kinguaariit ukiut quliusutut BirdLife Internationalip aalajangersarpaa. Ukiut 30-t ingerlaneranni timmiaqatigiit 50 %-it sinnerlugit ikileriasimassapput *nungunnissaat aarlerinarpumut (EN-imut)* aalajangiinermik tunngavik A2 atussagunikkum, *mianernarpumut (VU-mut)* 30 %-it sinnersimassallugit. Kitaani ikileriarnerni annertoq ukiut 30-t sinnerlugit pisimassagunarmat *nungunnissaat aarlerinarpumut (EN-imut)* aalajangiinermik tunngavik A2 atuutissanngilaq, taamaattumillu timmiaqatigiit *mianernarpumut (VU-mut)* inissillugit naliliiffigineqarput. Tunup avannaani Qaanaamilu timmiaqatigiit ikittuuneri pissutigalugit naliliineq tamanna timmiaqatigiinnut tamanut atuutsinneqarpoq.

Aappariittut 80.000-100.000-inut naliliiffigineqarput. 1990-ikkut qeqqanni missingersuutaasoq annertunipilussuuvoq (aappariittut 150.000-300.000-inut), kisitsinernilli taamanikkulli pisoqalereersimasunit tunngaveqarpoq.

Taateraate Kalaallit Nunaata kitaata sineriaate tamaate atuarlugu avannaani Qaanaap Kommuneanit kujataanut Nanortalup Kommuneanute siammarsimalluni ataatsimoortutut erniortartuuvoq. Tunup sineriaani erniortarfii siamasinnerupput, avannamulli allaate Holm Landi tikillugu ippute, aasami imartami sikutaqanngitsumi nassaas-saasarlutik.

Imartatut avatangiisinute atavoq, kangerlunni aamma sineriate silarleq atuarlugu immape tungaanute qaqqate sivingarngini ataatsimoortutut erniortarfii inissisimallutik.

Assorsuaq piniagarineqarnera unioqqutitsisumillu mannessarneq. Uuliakoornere sunniutipiluutaasinnaappute. Tamakku saniatigute Atlantikup Avannaata ilarujussuani taateraate ikiliartorput, taamaattumillu klimamute/imartamute tunngasutigute pissutsit nalinginnaasute ikilerliartortoqarneranute ilapittuusaasinnaallutik.

Marsimute aggustipe tungaanute taateraate eqqissisimatitavoq. Ramsareqarfiit, timmissanik eqqissisimatitsiviit sumiiffinnilu eqqissisimatitsiviusute iluini ataatsimoortutut erniortarfiit pingaarutillit taamaallaate ilaminngui inissisimappute.

Atlantipe avannarliup aamma Manerassuup avannarliup sineriate atuarlugite taateraate nassaassaavoq.

Navianartorsiortitaanngilaq (LC), 2005.

Canada: Naliliiffigineqarsimannngilaq.
Island: *Aarlerinartoqarfiunngilaq* (LR/lc).

BirdLife International 2004, Boertmann 1994, 2003, Boertmann et al. 1996, Gilg 2005, Nyeland 2004, Nyeland & Mathæussen 2004.

Naajavaarsuk

Pagophila eburnea
(Phipps, 1774)

Mianernarpoq (VU A4c; C1).

Timmiaqatigiit annerpaamik ataasiakkaanut erniorsinnaasunut 2.000-inut nalilerneqarput, taakkulu ataatsimoortunut assut siammarsimasunut ikittuaqqanut (timmiaqatigiit immikkortitertunut) agguataaqqapput. Erniornerup nalaani naajavaarsuk imartanut sikutalinnut qanimut atassuteqarfeqarpoq, ukiunilu takkuttussani inuuffigisaa tamanna annikillisussatut naatsorsuutigineqarpoq. Kalaallit Nunaanni ukiuni kingullerni naajavaarsuup pingaarnertut najugaqarfiani ataatsimoortarfiinit pingaarnernit kisitsinerit ikiliartortoqannginneranik ilimasutsitsipput, naak ikiliartortoqarneranik Canadami issittuni issinnerpaani ataatsimoortarfinit nalunaarutigineqaraluartoq. Immamili sikup siammarsimassusaat annikillinissaatut siulittuutigisaq pissutigalugu Kalaallit Nunaanni ikiliartortoqarnissaa naatsorsuutigisariaqarpoq. Naajavaarsuup kinguaareeqarfii ukiut aqqaneqmarluupput (BirdLife International). Ukiuni tulliuuttuni 36-ni timmiaqatigiit 30 %-inik ikileriaateqarnissaat naatsorsuutiginnigitsuu-gassaannngilat, taamaalillunilu *mianernarpumut* (VU-mut) aalajangiinermik tunngavik A4c atuutilerpoq (nanoq pillugu naliliineq inn.). Tunup kujataani ataatsimoortutut erniortarfiit assut immikkoortuusut (minnerpaamik aappariit 100-t) immikkut ittumik mianernartuupput, tamaani aasakkut sikup ingerlaartup tammavinnissaa naatsorsuutigineqarmat. Ataatsimoorfiit tamakku qimanneqarpata timmiaqatigiit minnerpaamik 10 %-inik ikileriaassapput, taamaalillunilu *mianernarpumut* (VU-mut) aalajangiinermik tunngavik C1 atuutilissaaq.

Kalaallit Nunaanni timmiaqatigiit katillugit aappariittut 500-1.000-inut naliliiffigineqarput, taakkulu ataatsimoorfintut 15-ingajannut agguataaqqapput.

Tunup avannaani aamma Avannaani ataatsimoortutut erniorfigisaaat ipput, kiisalu Scoresby Sundip aamma Tunup kujataani Kangerlussuup akornanni sumiiffiusumi (taakku qaninnerpaat sinnerinut 1.000 km-it sinnerlugit ungasissuseqartuupput). Pingaarnertut sumiiffigisaat Tunup avannaata ammalataata eqqaaniippoq. Assigiiat aasakkut Qaanaap aamma Upernaviup Kommuneani akuttoqatigiissaartumik takuneqartarput, tamannalu sumiiffinni taakkunani ataatsimoortutut erniortarfinnik nassaarineqarsimannngitsunik peqarneranik ilimasaarivoq.

Naajavaarsuk imartanut uninngannigsumik sikumit qallersimasunut, ingammillu sikup sinaanut, ammalatanut aamma quppartaqarfiusartunut qanimut attuumassuteqarpoq. Qeqertani pukkitsuni aamma

sineriammi narsaamanerni inissisimangikkunik qatsissuni, avinggarusimasuni nunatani ataatsimoortutut erniortarfii inissisimasarput.

Erniortarfiini akornusersorneqarneq, ingammik qeqertani pukkitsuni sineriammilu ikkaangata. Ukiuni kingullerpaani canadamiuni timmiaqatigiit ikileriarujussuarsimapput, tamannalu ilaatigut klimami allannguutinut (immami sikup annikillineranut) aammattaarlu ilaatigut Kitaata avannaani (unioqqutitsisumik) eqqaasoqartarneranut ataassuserneqarpoq.

Kalaallini ataatsimoortutut erniortarfiit ilisimaneqartut amerlanersaat Avannaani Tunumilu Nuna Allannngutsaaliukkap iluaniipput. Tunup kujataani erniorfiit sinneri nunataqarfinni tikitassaangivissuni ipput.

Naajavaarsuup erniortarfittut siammarsimaffigisai Issittumi Atlantikoqarfimmiipput, issittumilu Canadami, Kalaallit Nunaanni, Svalbardimi aammalu Sibiriap avannaani qeqertat ilaanni ittuullutik. Timmiaqatigiit tamakkiisut amerlanerpaatut timmissat 40.000-iunerinut naliliiffigineqarput.

Navianartorsiortitaangajalluinnarpoq (NT), 2006.

Canada: Special concern.
Svalbard: *Sianiginiartariaqarpoq (X)*.

Canadamiuni timmiaqatigiit ikileriarneri nunani tamalaani nunarsuaq tamakkerlugu naajavaarsoqarneranik aarleqquteqalersitsisimavoq, pissutigalugu assigiiaat taakku sikumut ingerlaartumut qanimut attuumassuteqarmata, aammattaarlu klimami allannguutit nassatarsaannik siku ingerlaartup siammarsimanagera annikillissusaasutut naatsorsuutigineqarmat.

BirdLife International 2004, 2005, Boertmann 1994, Gilg 2005, Gillchrist & Mallory 2005, Mallory et al. 2003, Stenhouse et al. 2004.

O. Gilg. inutt. oqaas.

IMEQUTAALLAT

Imeqqutaalaq

Sterna paradisaea
Pontoppidan, 1763

Navianartorsiortitaangajalluinnarpoq (NT A1).

Imeqqutaallap siammarsimaffigisaa angeqaaq (350.000 km²-it sinnerlugit), sumiiffippassuarnilu nalinginnaavoq. Kitaani timmiaqatigiit (nunami tamakkiisumik timmiaqatigiinni amerlanerpaartaasa nassaassaaffigisaanni) 1950-ikkut missaanniliugunartumit ikiliartorsimapput. Ikiliartuarnerup annertussusaata aalajangernarnera ajornakusoortupilussuavoq. Tamatumunga ilaatigut timmiaqatigiit amerlassuserisimasaannit ilisimasaqannginneq, ilaatigullu imeqqutaallat akuuttunngitsumik ataatsimoorfiusuni ataasiakkaani assigiiaangitsumik takkussimasarneri patsisaapput. Ikiliartuarnerinut patsisaasuusutut mannissarneq isiginiarneqarsimavoq, tamannali taamaatissimasussaavoq. Aammattaarli klimami /imartami patsisit akulerussimanissaat aamma eqqarsaatigineqarsinnaapput. Assigiiaa-

nut erniorfiusumi pingaarnarpaami – Qeqertarsuup Tunuani Kitsissunnguani – aappariittut erniortut amerlassusaat piffissami 1946-2002-mi affaannangorsimagunarput. Tamatuma kingornatigut aappariittut 20.000-ingajattut nikippiaratik amerlassuseqarsimapput. Ataatsimoortuni taakkunani ikileriarneq marloriaatinngortaqaattaartikkaanni ukiumut ikileriaat 2,4 %-iussaaq, imeqqutaallanilu kinguaariinni kingullerni pingasuni (3 x ukiut 14-it) timmiaqatigiit 44 %-init ikileriasimapput. Kitaani timmiaqatigiinnut tamanut ataatsimoortut taakku naatsorsuinermut atugaasinnaapput. Kalaallit Nunaanni najugaqarfiunngitsuni erniortut nikikkiartuaarnerat, taamaallaat Tunup avannaani ilisimatusarfiup Zackenbergip eqqaaniittoq ataatsimoorfik ataaseq eqqaassanngikkaanni ilisimaneqanngivissutut oqaatigineqarsinnaavoq. Ukiut qulit kingulliit ingerlanerini tamaani timmiaqatigiit pingaarutilinnik allannguuteqarnerannit takussasoqarsimanngilaq. Kitaani timmiaqatigiit immikkoortillugit naliliiffigigaanni aalajangiinermik tunngaviup A1-ip (mannissarnerup taamaatinnerata) kingorna *navianartorsiortitaangajalluinnarpumut (NT-mut)* nalunaarsugassanngortippaa. Aalajangiinermilli tunngavimmik A2-mik nalilerneqarpat (ikileriarnerinut patsisaasut erseqqivissuusari-aqanngitsut imlt. taamaatissimasut) *mianernartumut (VU-mut)* nalunaarsugassanngortissavaa. Kitsissunnguanili timmiaqatigiit amerlassusaat allanngorarpasikkunnaarmata (ukiuni kingullerni pingasuni amerlassusaat assigiiakannersimapput) matumani aalajangiinermik tunngavik A1 toqqarneqarpoq. Nunap sinnerani amerlassusikinneri pissutigalugit imeqqutaallanik ilanngussisoqarneranik naliliineq tamanna sunniuteqarfiunaviannigilaq.

Minnerpaamik aappariittut 65.000-iusut, amerlanersaat - >75 %-it – Kitaaniillutik.

Pingaarnertut najugaralugu Qeqertarsuup Tunuata eqqaa Kalaallit Nunaata annersaani timmissatut erniortutut nassaassaavoq.

Imartatut avatangiisinut attuumassuteqarneruvoq, timmiaqatigiit ilaat ikinnerusut, ingammik issittuni issinnerpaami erngup tarajoqanngitsup eqqaaniipput. Qaqutiguunngitsooq ataatsimoortutut amerlasooruartut qeqertani sineriammilu pukkitsuni erniortuuvoq.

Najugaqarfiusuni mannissarneq pingaarutilittut sunniutaavoq, tamannali 2001 aallartiffigalugu timmissanik eqqissimatitsinermik nalunaarutikkut inerteqqutaalerpoq. Ataatsimoortut erniorfiini eqqaannilu akornusersuinerit, soorlulusooq aasakkut qeqertaqqani qimminik nuussisarnerit allatut maannakkut sunniutaasuupput.

Imeqqutaalaq eqqissimatitaalluinnarpoq. Avannaani Tunumilu Nuna Allanngutsaaliukkamiipput timmiaqatigiit ilaat, soorlulusooq Ramsareqarfinni, timmissanik eqqissimatitsivinni aamma sumiiffinni eqqissimatitani ataatsimoortutut erniorfeqarluni arlalinnik. Assersuutigalugu Qeqertarsuup Tunuani Kitsissunnguani nunami ataatsimoortut erniorfigisaat annerpaaq Ramsareqarfittut toqqarneqarsimavoq.

Nunarsuup affaani avannarlermi akunnattuni issittunilu erniorfiit ipput, ukiisarfiuvoq Antarktisip eqqaani imaq.

Navianartorsiortitaanngilaq (LC), 2005.

Canada: *Naliliiffigineqarsimannngilaq*.
Island: *Aarlerinartoqarfiumngilaq* (LR/lc).
Svalbard: *Navianartorsiortitaanngilaq*.

Boertmann 1994, Burnham et al. 2005, Egevang & Boertmann 2003, Egevang et al. 2005.

APPAKKUT

Appa sigguttooq

Uria aalge
(Pontoppidan, 1763)

Nungunnissaat aarlerinarpoq (EN A2b).

Assigiiat Kitaata kujataani ataatsimoorfinni ataasiakkaani appat akornanniipput. Qaqortup Kommuneani qeqertani Kitsissut Avallerni amerlanersaat nassaassaapput. Tamaani timmiaqatigiit 1985-imi ataasiakkaat 1.285-iunerinut, 1992-imi ataasiakkaat 860-iunerinut aammalu 1999-imi ataasiakkaat 550-iunerinut naatsorsuutigineqarput. Kisitsisit taakku nangaassuteqarani atuutsikkaanni timmiaqatigiit ukiuni 14-imi (kinguaariit ataatsit inulaarlugit) 50 %-it sinnerlugit ikileriansimassapput, ikileriaallu marloriaatinngortaattaartutut tunngavigitikkaanni ukiummoortumik ikileriaat 6 %-iusimassaaq. Tamanna kinguaariit pingasunut (ukiut 45-t) 90 %-itut ikileriaataasup assigissavaa, pissusiviusunulli tamanna atuunnaviangilaq, ilaatigut ukiunit 45-nit piffissaqarnissamut kingumut naatsorsugarisanut pisariaqartitanut timmiaqatigiit taama amerlatigisimanngimmata (ataasiakkaat 2.500-t), ilaatigullu naatsorsuutigisat nalorninartoqarneri pissutigalugit. Ataatsimoorfittu allani imatut assersuunneqarsinnaasunik kisitsisoqarsimannngilaq, maluginiagassavorli 2003-mi Arsuup Kangerluani ataatsimoorfittu imlt. 2003-mi Maniitsup Kommuneani ataatsimoorfiit eqqaanni kisitsinermi appanit sigguttuunit takunnittoqarsimannginera. Nunami tamarmi timmiaqatigiit *nungunnissaat aarlerinarpumut* (EN-imut) naliliiffigineqarput, Kitsissunnili Avallerni timmiaqatigiit amerlassusaat naatsorsuutaasunut aallaaviullutik, taakkumi kinguaariit pingasut inorlugit 50 %-it sinnerlugit ikileriansimapput, tamatumunngalu patsisaasut erseqqissaavigineqaratilluunniit kipisinneqarsimanngimmata (aalajangiinermik tunngavik A2b).

Siusinnerusukkut aappariittut 1.000-it aamma 2.000-it akornannut naliliiffigineqarput, ullumikkulli aappariittut 1.000-it sinnersimaviangilaat.

Ataatsimoorfinni tallimani timmiatut erniortutut ilisimaneqarpoq, (ataaseq Qaqortup, ataaseq Paamiut, ataaseq Nuup, aamma marluk Maniitsup Kommuneanni), kiisalu Qeqertarsuup Tunuani ataatsimoorfittu suli immaqa ataatsit.

Imartatut avatangiisinut aalajangersimasumik atasuuvoq, tamaani qaqat innaanni sivingasuuni salliarnartani imlt. qangattani qupp-anilu ataatsimoorlutik erniortuullutik.

Kitsissut Avallerni ikileriarnermut patsisaasinnaasutut unioqutitsisumik mannessarneq taaneqarsimavoq. Piniagaqarneq immaqa sunniutaasut annikinnerit ilagaat, appat sigguttuut pisat akornanni kisitsinerit ikittuaraannanguit pisarineqartarsimanerat takutimmasuk. Sunniutipiluutaasinnaavoq uuliakoorneq. Ukiuni qulikkaani Kalaallit Nunaanni klimami allannguutit naatsorsuutigineqartut appamat sigguttuumut iluaqutaassagunarpur, imartammi akunnatunit kissassusillit pingaarnertut siammarsimaffigai.

Ukiup affaani aasakkut appa sigguttooq eqqissisimatitaavoq. Ramsareqarfimmi ataatsimi ataatsimoortut annersaat ipput.

Atlantikumi avannarlermi aamma Manerassuarumi avannarlermi akunnattumik kissassusilinni sinerik atuarlugu pingaarnerusumik appa sigguttooq erniortuuvoq.

Navianartorsiortitaanngilaq (LC), 2005.

Canada: Naliliiffigineqarsimanngilaq.
Island: *Aarlerinartoqarfiunngilaq* (LR/lc).
Svalbard: *Mianernarpoq* (VU).

BirdLife International 2004, Boertmann 1994, Boertmann et al. 2004, Falk & Durinck 1992, Falk & Kampp 1997. Falk et al. 2000.

K. Kampp inutt. oqaas.

Appa

Uria lomvia
(Linnaeus, 1758)

Mianernarpoq (VU A2ad).

Ukiuni qulikkaani kingullerni arlalippassuarni Kitaani timmiaqatigiit erniortut assorsuaq ikiliartupiloorsimapput, ataatsimoorfinni illoqarfinnut qanittuni ikileriaatit malunnarnerpaasimallutik. Qaanaami, kalaallini timmiaqatigiit erniortut affaat najugaqarfigisaanni 1987-imi ataatsimoortukkuutaat taamaaginnakannersutut isigineqarput. 1997-imi ataatsimoortut ilaanni ataatsimi kisitsineq piffissami akunnermiliuttumi pingaarutilinnik allannguuteqarsimannginneranik takutitsivoq. Uummannami ataatsimoorfik siusinnerusukkut timmissanit 100.000-it sinnerlugit najugaqarfiusimasoq qimanneqavissimavoq, kingullermillu (1999-ip kingornatigut) Upernaviup illoqarfiata eqqaani ataatsimoorfissuit ilaat ataaseq aamma timmiaarutivissimavoq. Killormut ineriartorneq Nuup aamma Maniitsup Kommuniini unissimarpasippoq, Ilulissanili ingerlaqqilluni, 1994-ip kingornanit ataatsimoorfik 2005-imi affannaat missaannik timmiaqalersimalluni. 2006-imi timmissat amerlanerulaalersimapput. Kujataani 1999-imi ataatsimoortut ukiut arfineq-marluk ingerlanerini 37 %-init ikileriarisimapput, sumiiffimmili alla ikileriarfiorsinnani. 2003-mi tassunga tikeraarneq ataatsimoorfiup taassuma aamma ikiliartorfiulersimaneranik pasillertitsivoq. Tunumi Illoqqortoormiut eqqaanni ataatsimoorfiit marluk 1995-imi kisinneqarput, 1974-imi illu kisitsisinik assersuussinnermi allaat 68 %-inut immaqa ikileriaateqartoqarsimassasoq paasineqarpoq, ikileriaat 2004-mi kingullermik kisitsinerup tungaanut ingerlaannarluni. 1930-p aamma 1998-ip akornanni kalaallini timmi-

aqatigiit erniortut tamakkiisut 35-50 %-inik ikileriarsimapput, tamannalu sulii unitsinneqanngilaq. Kinguaariinnut piffissaq ukiut 16-iussanera naatsorsuutigineqarpoq (BirdLife International), timmiaqatigiillu ukiut 42-t kingullit ingerlaneranni (kinguaariiffiit x 3) minnerpaamik 30 %-inik ikileriarsimassaneri naliliiffigineqarpoq, taamaattumillu *mianernarpumut (VU-mut)* aalajangiinermik tunngavik A2a atuutilerluni. Qaanaap Kommuneani timmiaqatigiissuit (kalaallini timmiaqatigiit 50 %-iisa sinneri) attassisinnaatillugit *nungunnissaat aarlerinarpumut (EN-imut)* aalajangiinermik tunngavik atuutsinneqarsinnaassanngilaq.

Nalunaarsuinermi ataatsimoortitami kingullermi (1994) aappariittut erniortut 360.000-it missaat naatsorsuutigineqarput.

Piffissami matumani ataatsimoortutut erniorfiit 20-t ilisimaneqarput, taakkulu inissisimapput kommunini makkunani: Qaanaami (tallimat, tamaanilu nunami tamarmi timmissat erniortuusut affaasa missaat ipput), Upernavik (arfineq-pingasut, ataatsimoorfiit annersaasa ilaat tassaniilluni), Ilulissat (ataaseq), Maniitsoq (pingasut), Nuuk (ataaseq), Qaqortoq (ataaseq) aammalu Illoqqortoormiut (marluk).

Imartatut avatangiisinut appa qanimut attaveqartuuvoq, taamaallaallu erniorfimmi nalaani nunamiittarluni. Ataatsimoortutut erniortarfii immap tungaanut qaqqat innaanni sivingasuuni ittarput, imaluunniit qeqertani minnerusuni sivinganikinnerusunit imlt. sivinganerusunit innartalinni, tamakkulu sineriak silarlermi kangerlunnilu nassaassaasarpur.

Assorsuaq piniagarinera (aasakkut unioqutitsisumik piniarneq ilanngullugu), unioqutitsisumik mannissarneq, qassutini saniatigut pizarisat aammalu erniortarfiini akornusersuinerit. Uuliakoornert sunniutipiluutaasinnaapput. Kalaallini timmiaqatigiit Newfoundlandip eqqaani ukiisarpur, tamaanilu uuliakoorneq toqusoqartarneranut annertuumik patsisaaqataasarpur.

Ukiup affaani aasami appa eqqissisimatitaavoq, ataatsimoortarfii arlallit timmissanik eqqissisimatitsivinniingikkunik Ramsareqarfinniippur.

Atlantikup Avannarliup issittortaani aamma Manerassuup avannaani appa pingaarnerusumik siammarsimasuuvoq. Erniortuusut nunarsuarmi timmiaqatigiisusut 7 %-iisa missingissagaat naliliiffigineqarput, Kitaatalu kujataani ukiisartut Atlantikup Avannaani ukiisartut tamakkiisut 20 %-ii inulaarunarpaat.

Navianartorsiortitaanngilaq (LC), 2005.

Canada: Naliliiffigineqarsimannngilaq.
Island: *Mianernarpoq (VU).*
Svalbard: *Navianartorsiortitaanngilaq.*

CAFF 1996, Boertmann et al. 2004, 2006, Falk & Kampp 1997, 1998, 2001, Falk et al. 1997, 2000, Gaston & Jones 1998, Kampp et al. 1994, Nyeland & Mathæussen 2004, Wiese & Ryan 2003.

K. Kampp inutt. oqaas., F. Merkel (GN) inutt. oqaas.

Apparluk
Alca torda
Linnaeus, 1758

Navianartorsiortitaanngilaq (LC).

Apparluup siammarsimaffigisaa annertoqaaq (125.000 km²-it sinnerlugit), sineriallu atuarlugu ataatsimoorfeeqqat arlalippassuit siammartitersimapput. Timmiaqatigiinni nikikkiartuaarnernik ukiuni kingulliunerusuni kisitsisarnerit assigiinngitsut assigiinngiaartunik takutitsisuupput. Apparluit kisikkuminaalluinnarneri nalunaarutigineqassaaq, taamaattumillu kisitsinerni ataasiakkaani assorsuaq nalorninartoqartarsinnaavoq. 1994-imi Upernaviup Kommuneani timmiaqatigiit 1965-ip kingorna amerleriarsimasut paasineqarput. Uummannap Kangerluani 2000-imi kisitsinerup takutippaa 1920-mi ataatsimoorfiit 17-it ilisimaneqartut tamarmik qimanneqarsimasut, taamaallaallu pingasut nutaat nutserfiusimasut. Qeqertarsuup Tunuani aammalu kangerlussuarni Nassuttuumi aamma Arfersiorfimmi 1900-kkut qeqqannut naleqqiullugit 2005-imi apparluit ataatsimoorfigisaat ikinneerarsuupput (ataatsimoorfiusimasuni 45-ni 18-it suli najugarineqarput), paarlatteluinnaanilli Maniitsup Kommuneani kisitsineq inerneqartitsivoq. Kujataani siusinnerusukkut nalunaarsimangisanik 2003-mi ataatsimoorfiit nassaarineqarput, amerleriaataasariaqanngillalli, siusinnerusukkummi nunap immikkoortua tamanna iluamik misissuiffiusimangilaq. Kitaata qeqqani sakkortuumik ikileriaateqartoqarpassittoqaraluartoq tamanna kitaani kujasinnerusuni avannarpasinnerusunilu amerleriaatinit oqimaaqatigiissinneqarunarpoq. Manna tikillugu *mianernarpumut* (VU-mut) aalajangiinermik tunngaviusunit timmiaqatigiit ungasissuusutut nalilerneqarallarput, immaqali *navianartorsiortitaanngajalluinnarpumut* (NT-mut) qanittuunerullutik. Ukiuni takkuttussani tamanna erseqqinernerusumik misissortariaqarpoq.

Amerlanerpaatut aappariittut 5.500-iunissaat naatsorsuutigineqarput.

Kitaa atuarlugu Upernaviup aamma Nanortallup Kommuniisa akornanni ataatsimoorfeearpassuarni (katillugit 250-it missaanni) nassaassaavoq. Aamma Qaanaap Kommuneani ikittunnguit ernior-tuupput.

Imartatut avatangiisinut attaveqavissortuuvoq, taamaallaallu erniornerup nalaani nunamiittarluni. Sineriak silarleq atuarlugu kangerlunnilu ataatsimoorfeeqqani erniortuuvoq, qaarsortani immap tungaanut sammisuni allui qangattani qupparnilu illutik.

Ataatsimoorfinni erniorfinni anginerusuni akornusersorneqarnerit, uuliakoornerrillu sunniutipiluutaasinnaapput.

Apparluk eqqissisimatitaalluinnarpoq. Ramsareqarfinni aamma timmissanik eqqissisimatitsivinni ataatsimoortutut erniorfiit arlallit inissisimapput.

Ingammik Atlantikup Avannarliup akunnattortaani sineriaat atuarlugit apparluit erniortartuupput.

Navianartorsiortitaanngilaq (LC), 2005.

Canada: Naliliiffigineqarsimannngilaq.
Island: *Aarlerinartoqarfiumngilaq* (LR/lc).
Svalbard: *Qaqutigoorpoq* (R).

BirdLife International 2004, Boertmann 1994, 2006, Boertmann et al. 1996, Burnham et al. 2005.

Serfaq
Cephus grylle
(Linnaeus, 1758)

Navianartorsiortitaanngilaq (LC), nunap nammineq akisussaaffigisai.

Serfaq annertoorsuarmik siammarsimaffeqarpoq (200.000 km²-it sinnerlugit), aasamilu sineriak sikoqanngitsoq atuarlugu amerlaqaat. Piffissap ingerlanerani timmiaqatigiit amerlassusaannit assersuuteqarfiusutut misissuinituaq Uummannap Kangerluaneersuuvoq, tamaani 1920-2000-imi timmissat erniortut amerlassusaanni assorsuaq ikileriaroqarneranik takusassaqarluni, ikileriaalli qangaanerusoq pisimanersoq imaluunniit ukiut 27-t kingulliit iluini (serfaq kinguaareeqarfiata pingasoriaataa) pisimanersoq ilisimaneqanngilaq. Tamatuma saniatigut 1920-kkunni 2000-imilu kisitsinerit imminnut assersuunneqarsinnaanaviannngillat. *Mianernarpumut* (VU-mut) aamma *navianartorsiortitaanngajalluinnarpumut* (NT-mut) aalajangiinermik tunngavinnut serfaq ungasissuusutut naliliiffigineqarpoq. Kalaallini timmiaqatigiit Atlantikumi avannarlermiittuni tamakkiisuni immaqa 50 %-iusutut amerlassuseqarunarpoq, taamaattumillu serfaq nunap nammineq akisussaaffigisaatut isigisariaqarluni.

Siusinnerusukkut aappariittut 25.000-100.000-iusutut naatsorsuutigineqarput, tamannali appasippallaarpasippoq.

Sineriammi upernaami aasamilu sikumit assersimaneqanngitsuni sumi tamarmi erniortartuuvoq.

Imartatut avatangiisinut serfaq qanimut attaveqarpoq, erniorfiullu nalaani taamaallaat nalinginnaasumik nunamiilersarluni. Aasakkut sumiiffinni sineriammut qanittuni ikkattuni serfaqartarpoq, ukiuunerani avataani immami sikumi ingerlaartumi aamma ittarluni.

Maannakkut sunniutaapput piniagaanera saniatigooralugulu pisarisarnera. Ingammik uuliakoornert sunniutipiluutaasinnaasunut ilaapput.

Ukiup affaani aasami eqqissisimatitaavoq. Avannaani Tunumilu Nuna Allanngutsaaliukkap iluani, timmissanik eqqissisimatitsivinni aamma Ramsareqarfinni ataatsimoortoqarfiit ataasiakkaat taamaallaat ipput.

Atlantiku Avannarlermi, Qalasersuup imartaata sineriai atuarlugit aamma Beringssrædemi assorsuaq siammarsimaffeqarpoq.

Navianartorsiortitaanngilaq (LC), 2005.

Canada: Naliliiffigineqarsimannngilaq.
Island: *Aarlerinartoqarfiumngilaq* (LR/lc).
Svalbard: *Navianartorsiortitaanngilaq*.

BirdLife International 2004, Boertmann 1994, Boertmann et al. 1996, Burnham et al. 2005.

Appaliarsuk

Alle alle
(Linnaeus, 1758)

Navianartorsiortitaanngilaq (LC), nunap nammineq akisussaaffigisaa.

Appaliarsuup siammarsimaffigisaa (erniorfigisartagaa) 2.500 km²-it missaanniippoq, Qaanaami aamma Illoqqortoormiut Kommuniini timmiaqatigiit erniortuusut amerlasuupilussuullutik. Timmiaqatigiinni nikikkiartuaarnerit ilisimaneqanngillat. Timmiaqatigiit *mianernarpumut* (VU-mut) aamma *navianartorsiortitaangajalluinnarpumut* (NT-mut) aalangiinermik tunngavinnut ungasissupilussuusutut naliliiffigineqarput. Nunarsuarmi timmiaqatigiinni 80 %-it missaat Kalaallit Nunaanni erniortartuusarneri ilimagineqarput, taamaattumillu nunap nammineq akisussaaffigaa.

Kalaallit Nunaanni appaliarsuit erniortuusut tamarmik aappariittut minnerpaamik 38 millioniunissaannut naatsorsuutigineqarput.

Timmiaqatigiinni erniortuusut amerlanersaat kommunini Qaanaami aamma Illoqqortoormiuni ipput. Taakku saniatigut sineriaat atuarlugit ataatsimoortukkuutaat ikinnerujussuarnik najuuffigineqartut sumi tamaani siammarsimatiterput.

Appaliarsuk imartatut avatangiisinut qanimut attuumassuteqarpoq, taamaallaallu erniornerup nalaani nunamiittarluni. Ataatsimoortutut erniortarferujussuit qaqat iigaani sivingasuni qerruusuni ipput. Ataatsimoorfiit minnerusut qaqatiguunngitsukkut qeqertaaqqaniittarput, ullui qaarsut quppaanniittarlutik imlt. ujaqqat qaleriissut akornanni.

Qaanaap aamma Illoqqortoormiut Kommuniini ataatsimoortutut erniorfiini piniagarineri mannissarfiunerilu, aamma ukiuunerani Kitaani piniagarineqarnera. Uuliakooneq, ingammik erniortarfiisa eqqaanni, timmissap amerlasuupilussuullutik immamukaasarfigisinaasaanni sunniutipiluutaasinnaapput.

Aasami Kitaani appaliarsuk eqqissisimatitaavoq. Kitaani timmissanik eqqissisimatitsivinni ataatsimoortutut erniortarfeeqqat ilaat aammalu ataaseq Ramsareqarfimmi inissisimapput.

Atlantikup Avannaani issittortaannarni erniortut siammarsimaffeqarput. Ukiukkut timmissat Kitaata kujataani aamma Newfoundlandip eqqaani ittannguatsiarput.

Navianartorsiortitaanngilaq (LC), 2005.

Canada: Naliliiffigineqarsimanngilaq.
Island: *Tammarsimavoq* (RE).
Svalbard: *Navianartorsiortitaanngilaq*.

Birdlife International 2004, Boertmann & Mosbech 1998, Egevang et al. 2003, Kampp et al. 1987, Nettleship & Evans 1985.

Qilanngaq
Fratercula arctica
(Linnaeus, 1758)

 Navianartorsiortitaangajalluinnarpoq (NT C2a).

1900-kkut aallartinneranni Kitaani qilanngaat ikileriarujussuarsimapput, 1960-imiilli, mannissarnerup inerteqqutaalerfianit amerliartoqqilerput. Ullumikkut Kitaani sineriak tamaat atuarlugu timmiaqatigiikkutaani ikinnerusuni arfinillit missaanni Tunumilu ataatsimoortukkuutaani ikittunnguani amerlanngitsunillu timmiartalinni qilanngaq nassaas-saavoq. Nunami ataatsimoortutut erniorfiit annersaat (Aasiaat avannaanni) siusinnerusukkut aappariittut 1.000-2.000-iunissaattut nalunaarutigineqarsimavoq (1976-imi). Tikeraarnerni kingullerni 2003-mi aamma 2005-imi taama amerlatigineqarneragaaneri uppernarsineqarsinnaasimangillat, takusatuaappummi timmissat 40-it aamma 200-t. Qeqertami tassani assorsuaq ikileriaateqartoqarnera-nik ilimasaarivoq, tamannalu sanilerisatut ataatsimoortuni Qeqertarsuup eqqaaniittumi aamma takuneqarsinnaavoq. Timmiaqatigiinnut taakkununga immikkoortuusunut, ullumikkut timmiaqatigiikkutaat tamarmik katillutik ataasiakkaat 2.000-it inorlugit amerlassuseqartunut *navianartorsiortitaangajalluinnarpumut* (NT-mut) aalajangiinermik tunngavik C2 atugassarineqalerpoq.

Timmiaqatigiit amerlanerpaatut aappariittut 5.000-inut naatsorsuuti-gineqarput.

Qilanngaap siammarsimaffigisaa immikkoortiterluni siammarti-teqqavoq, ataatsimoortoqarfeqarluni arlalinnik (qaqutiguunngitsoq ataatsimoortuni ikittukkuutaani kattussuuttarsimallutik), Kalaallit Nunaata kitaani sineriak tamaat siammarsimaffigalugu, allaallu Tunup sineriaani sumiiffinni ataasiakkaaniilluni.

Nalinginnarmik ataatsimoortutut erniortarfii issusuumik issortaqar-tuni qeqertaaqqaniittarput, tamaani timmissat issoq assaavigalugu ulloqarfiliortarlutik. Sumiiffinni avannarlerpaani ullutik qaarsup quppaanut aamma inissittarpaat.

Ataatsimoortutut erniortarfiisa eqqaanni unioqquutitsisumik pinia-gaqarneq akornusersuinerlu. Uuliakoornert, ingammik ataatsimoor-tutut erniortarfiit annerit eqqaanni sunniutipiluutaasinnaapput.

Qilanngaq eqqissimatitaalluinnarpoq, ataatsimoortutullu erniortarfii arlallit Ramsareqarfinni aamma timmissanik eqqissimatitsivinni inis-simapput.

Atlantikup Avannaata annersaani akunnattuni issittunilu qilanngaq timmiaq erniortutut nassaassaavoq.

Navianartorsiortitaanngilaq (LC), 2005.

Canada: Naliliiffigineqarsimangilaq.
Island: *Aarlerinartoqarfiumngilaq* (LR/lc).
Svalbard: *Navianartorsiortitaanngilaq*.

BirdLife International 2004, Boertmann 1994, Boertmann et al. 1996, Salomonsen 1967.

Uppik***Bubo scandiaca***
(Linnaeus, 1758)*Navianartorsiortitaanngilaq* (LC).

Uppiup siammarsimaffigisaa annertoorsuuvoq (200.000 km²-it sinnerlugit), ukiumilli ukiumut aappariittut erniortuusut amerlassusaat avinngaas amerlassusaannit aalajangerneqartarlutik assorsuaq allanngorartartuupput. Timmiaqatigiinni sivisuumik allannguuteqarneranik pingaarutilinnik soqarpsinngilaq. Taamaattumik *mianernarpumut* (VU-mut) aamma *navianartorsiortitaanngilalluinnarpumut* (NT-mut) aalajangiinermik tunngavinnit ungasissuusutut naliliiffiqineqarpoq.

Ilisimaneqanngillat, ukiunili erniorfiulluartuni aappariittut 5.000-it sinnersimanaviannngilaat.

Avannaani Tunullu avannaani avinngaap siammarsimaffigisaa assigalugu uppiq erniortutut siammarsimaffeqarpoq.

Qaqqani narsaamanertani nunamilu qeriuannartumi erniortartuuvoq.

Maannakkut soqanngilaq.

Uppik eqqissisimatitaalluinnarpoq. Avannaani Tunumilu Nuna Allanngutsaaliukkap iluani siammarsimaffigisaata annersaa ippoq.

Issittumi sumiiffimmi tamarmi avinngaqarfiusumi, ilaannikkullu avinngaqarfiunngitsumi uppiq erniortartuuvoq.

Navianartorsiortitaanngilaq (LC), 2005.

Canada: Not at risk.

Island: *Nungunnissaat aarlerinartorujussuuvoq* (CR).

Birdlife International 2004, Boertmann 1994.

Kussattarnaq***Anthus pratensis***
(Linnaeus, 1758)*Naliliiffiqineqarsinnaasimannngilaq* (NA).

Kussattarnaq Tunumit timmiatut erniortuusutut nalunaarutigineqarsimavoq, siammarsimaffigisaanilli, timmissanut atugarisaasut imaluunniit nikikkiartuaarnerit pillugit ilisimasaqartoqanngilaq. Pinngitsoornani tassaavoq Islandimi nunap immikkoortuani timmiaqatigiinnit navianartorsiortitaanngitsunit amerlasuunillu immikkoortuusoq, Islandimeersullu pissutsit periarfissiippata periarfissiisappatalu isaaqqittunut aallaaviujumaarput. Timmiaqatigiinni ikiliartortoqarneranik pasillertoqanngimmat *naliliiffiqineqarsinnaasimannngilartut* (NA-tut) nalunaarsortariaqarpoq.

- Ilisimaneqanngillat, ilimanarporli ikittuaraannaanissaat.
- Taamaallaat Tasiilap aamma Illoqqortoormiut Kommuniinit timmiatut erniortuusutut ilisimaneqarpoq.
- Nunami sumiiffiit pukkitsut naggorissut.
- Maannakkut soqanngilaq.
- Kussattarnaq eqqissisimatitaalluinnarpoq.
- Europami assorsuaq siammarsimavoq.
- *Navianartorsiortitaanngilaq (LC)*, 2005.
- Island: *Aarlerinartoqarfiunngilaq (LR/lc)*.
- Kussattarnat kalaallini timmiaqatigiuneri erniortartuiunersut, imaluunniit atugassarititat periarfissiigaangata erniortarlutik Islandimit angalaartuunersut ilisimaneqanngillat. Klimami allannguutissatut naatsorsuutigisat Kalaallit Nunaanni kussattarnaap pitsaannerusunik erniortarnissaanut atugassaqaartilersinnaassavaa.
- Birdlife International 2004, Boertmann 1994.

Kussak
Oenanthe oenanthe
(Linnaeus, 1758)

- *Navianartorsiortitaanngilaq (LC)*.
- Kalaallit Nunaanni kussak annertoorsuarmik siammarsimaffeqarpoq (150.000 km²-it sinnerlugit), sumiiffinnilu arlalinni amerlaqaluni. Timmiaqatigiinni pingaarutilinnik allannguuteqartoqarnera pillugu nalunaartoqarsimannigilaq. *Mianernarpumut (VU-mut)* aamma *navianartorsiortitaangajalluinnarpumut (NT-mut)* aalajangiinermik tunngaviusunut ungasissuusutut naliliiffigineqarpoq.
- Ilisimaneqanngillat, amerlaqaalli (immaqa aappariittut 500.000-it tikillugit).
- Taamaallaat Avannaa Tunullu avannaa pinnagit nunap annersaani.
- Nunamiutaanerusoq, narsaamanernut aamma qooqqunut qaarsunik aniinganertalinnut atasusoq.
- Kalaallit Nunaanni maannakkut soqaraniluunniit sunniutipiluutaasinnaasoqanngilaq.
- Kussak eqqissisimatitaalluinnarpoq. Timmiaqatigii ilaminngui Avannaani Tunumilu Nuna Allanngutsaaliikkap iluani, Ramsareqarfinni sumiiffinnilu eqqissisimatitani ipput.

- Europa tamarmi, Asiami akunnattoqarfiit issittortallillu, kiisalu Alaskami aamma Canadap issittortaani.
- *Navianartorsiortitaanngilaq* (LC), 2005.
- Canada: Naliliiffiqarsimanngilaq.
Island: *Aarlerinartoqarfiunngilaq* (LR/lc).
- Birdlife International 2004, Boertmann 1994.

Orpimmiutarsuaq

Turdus pilaris
Linnaeus, 1758

- *Tammarsimavoq* (RE).
- Skandinaviavit 1937-mi isaasoqarnerani orpimmiutarsuaq takkuttu-simavoq, 1990-imiilli erniortarfigisaanit orpimmiutarsuaqarneranik nalunaaruteqartoqarsimanngilaq, assigiaallu tammarsimasutut naatsorsuutigineqartariaqarput.
- Timmiaqatigiit amerlanerpaatut aappariittut hunnorujuusimapput.
- Narsap aamma Nanortallup Kommuniisa nunataasa iluini.
- Avaalaqiakuluut naaffigisaanni aamma issuttup tulliani nunap immikkoortortaani naatitsivinni.
- Maannakkut soqanngilaq. Timmiaqatigiit ungasinnerusumut tamaa-niiginnarnissaminut amerlassutsimikkut angissuseqarsimanngillat, ukiorlunneranilu nunguissimagunarput.
- Orpimmiutarsuaq eqqissisimatitaalluinnarpoq.
- Europap aamma Asiap akunnattumik kissassuseqarfigisai.
- *Navianartorsiortitaanngilaq* (LC), 2005.
- -
- Assigiaat isaaqqinnissaat naatsorsuutigineqarsinnaavoq, klimallu allannguuteqarneratigut tamaaniiginnalernissaanut immaqqa tunnga-vissaqassaaq.
- Boertmann 1994, Salomonsen 1979.

Tulugaq
Corvus corax
Linnaeus, 1758

- *Navianartorsiortitaanngilaq* (LC).
- Tulugaq annertoorsuarmik siammarsimaffeqarpoq (250.000 km²-it sinnerlugit), sumiiffinnilu amerlasuuni amerlaqaat. Nalinginnaasumik paasinninnerisaq tassaavoq ukiuni kingulliunerusuni timmiaqatigiit amerleriarujussuarsimani, tamannali uppenarsineqarsimannngilaq. *Mianernarpumut* (VU-mut) aamma *navianartorsiortitaangajalluinnarpumut* (NT-mut) aalajangiinermik tunngavinnut ungasissuusutut naliliiffigineqarpoq.
- Ilisimaneqanngillat, aappariittulli 50.000-it sinnersimaniaviannngilaat.
- Tulugaq Kitaani, Tunup kujataani aamma Tunup avannaata kujataa-tungaani tamarmi erniortartuuvoq.
- Nunamiutaaneruvoq, qaqutiguunngitsorli sineriaqarfimmi nerisassa-minik nassaarinnittarpoq.
- Piniagarinera.
- Ukiup affaani aasami tulugaq eqqissisimatitaavoq. Timmiaqatigiit ilaat ikinnerit Avannaani Tunumilu Nuna Allannngutsaaliukkamiipput aammalu Ramsareqarfinni.
- Nunarsuup affaani avannarlermi tamarmi assorsuaq siammarsima-suuvoq.
- *Navianartorsiortitaanngilaq* (LC), 2005.
- Canada: Naliliiffigineqarsimannngilaq.
Island: *Mianernarpoq* (VU).
- Birdlife International 2004, Boertmann 1994, Cramp & Perrins 1994a.

Orpimmiutaq
Carduelis flammea
(Linnaeus, 1758)

- *Navianartorsiortitaanngilaq* (LC).
- Orpimmiuttat amerlaqaat annertoorsuarmillu siammarsimaffeqarlutik (170.00 km²-it sinnerlugit). Timmiaqatigiinni pingaarutilinnik allannguuteqartoqarparinnngilaq. Taamaattumik *mianernarpumut* (VU-mut) aamma *navianartortitaangajalluinnarpumut* (NT-mut) aalajangiinermik tunngaviusunut ungasissuusutut naliliiffigineqarpoq.
- Ilisimaneqanngillat, amerlaqaalli immaqa allaat aappariittut 500.000-itut amerlatigalutik.
- Kitaani aamma Tunup kujataani tamarmi erniortartuuvoq. Avannaani Tunup avannaani aamma Qaanaap Kommuneani aamma ikinnerusutut takussaasarpog.
- Nunamiutaaneruvoq, orpikkanut attuumaffeqartoq. Ukiuunerani aallartartoq.

Maannakkut soqanngilaq.

Eqqissisimatitaalluinnarpoq. Timmiaqatigiit ilaat ikinnerit Avannaani Tunumilu Nuna Allanngutsaaliukkamiipput aammalu Ramsareqarfinni.

Amerikap Avannaata aamma Eurasiap akunnattumik aamma issittuni issaasannersaanni assorsuaq siammarsimaffeqarpoq.

Navianartorsiortitaanngilaq (LC), 2005.

Canada: Naliliiffigineqarsimanngilaq.
Island: *Aarlerinartoqarfiumngilaq* (LR/lc).

Birdlife International 2004, Boertmann 1994, Cramp & Perrins 1994a.

Orpimmiutaq avannarleq

Carduelis hornemanni
(Holboell, 1843)

Navianartorsiortitaanngilaq (LC), nunap nammineq akisussaaffigisaa.

Assigiiat issittuni issinnerpaat iluini annertoorsuarmik siammarsimaffeqarput (180.000 km²-it). Ikingaatsiarput, timmiaqatigiinnili pingaarutilinnik allannguuteqartoqarpassigani. *Mianernarpumut* (VU-mut) aamma *navianartortitaangajalluinnarpumut* (NT-mut) aalajangiinermik tunngaviusunut ungasissuusutut naliliiffigineqarpoq. Assigiiaanit allanngortoq (ataaniittoq takuuk) Kalaallit Nunaanni nassaassaasoq aamma Canadamiippoq, amerlanersaallu Kalaallit Nunaanniipput, taamaattumillu nunap nammineq akisussaaffigaa.

Ilisimaneqanngillat, amerlavallaartorsuunngillalli, tassaqalu aappariitut 10.000-it sinnersimassavaat.

Avannaani Tunullu avannaani erniortartuuvoq, Kitaani nunap iluani ukiisarluni (immaqalu aamma Tunup kujataani).

Qaqqani naggorissuni issittuni issinnerpaami erniortartuuvoq.

Orpimmiuttat avannarlernik hunnorujorpassuarnik illumiititassatut atugassanik pisaqartoqarsimanera pillugu Uummannap Kommuneanin nalunaaruteqartoqarpoq (M. Funch inutt. oqaas.). Nalinginnaasumik orpimmiutaq avannarleq ikittuuvoq, najugaqarfinnilu timmiaqatigiinnik amerlasuunik piniagaqarneq sunniuteqapiluuteqarfiusinnaavoq. Orpimmiuttat avannarliit ukiukkut sumiiffinnit aputaasattunit nerisassarsiorfinnit pisariaqartitsisarunarput. Klimami allannguutit nassatarisaannik ukiukkut annertunerusumik apisalernerata ungasinnerusumut (tassalu kinguaariit pingasut sinnerlugit) timmiaqatigiinnut sunniuteqarsinnaassagunarput.

Eqqissisimatitaalluinnarpoq. Avannaani Tunumilu Nuna Allanngutsaaliukkap iluani timmiaqatigiit amerlanersaat erniortartuupput.

Amerikap Avannaata aamma Eurasiap avannarlarsaanni.

Navianartorsiortitaanngilaq (LC), 2005.

Canada: Naliliiffigineqarsimannngilaq.

Kalaallit Nunaanni orpimmiutaq avannarleq nassaassaasoq immikkut ittutut assigiiaanit allanngortuuvooq (*C. h. hornemanni*), taamaallaat Kalaallit Nunaanni aammalu Canadami issittuni issinnerpaani qeqertani nassaassaasoq.

Birdlife International 2004, Boertmann 1994, Cramp & Perrins 1994a.

Narsarmiutaq

Calcarius lapponicus
(Linnaeus, 1758)

Navianartorsiortitaanngilaq (LC).

Narsarmiuttat amerlapput annertoorsuarmillu siammarsimaffeqarlu-tik (170.000 km²-it sinnerlugit). Sumiiffinni pitsaasuniittarpoq, ukiunilu pitsaasuni qupaloraarsummut naleqqiulluni eqimattuneru-jussuusarluni, timmiaqatigiinnilu pingaarutilinnik allannguuteqarne-ranik paasisaqartoqarsimannngilaq. Taamaattumik *mianernarpumut* (VU-mut) aamma *navianartorsiortitaangajalluinnarpumut* (NT-mut) aalajangiinermik tunngaviusunut ungasissuusutut naliliiffigineqar-poq.

Ilisimaneqanngillat, aappariittulli millionit ataatsit sinnersimagunan-ngilaat.

Kitaani Tunullu kujataani tamarmi erniortuuvooq. Aamma Qaanaap Kommuneani Nuna Allanngutsaaliukkamilu kujallerpaani ikittun-guit nassaassaapput. Ukiuunerani aallartarpoq.

Qaqqani narsaamanerit naggorissut erniorfiupput.

Maannakkut soqannngilaq.

Eqqissimatitaalluinnarpoq. Ramsareqarfinni timmiaqatigiit ilaat ikittut nassaassaapput.

Amerikap Avannaani aamma Eurasiami avannarpasissortat erniorfit-tut siammarsimaffianut ilaapput.

Navianartorsiortitaanngilaq (LC), 2005.

Canada: Naliliiffigineqarsimannngilaq.

Birdlife International 2004, Boertmann 1994, Cramp & Perrins 1994b.

Qupaloraarsuk (Qupannaq)

Plectrophenax nivalis
(Linnaeus, 1758)

Navianartorsiortitaanngilaq (LC).

Qupaloraarsuit nalinginnaasumik assorsuaq amerlapput, annertuupilussuarmillu siammarsimaffeqlutik (380.000 km²-it sinnerlugit). Timmiaqatigiinni pingaarutilinnik allannguuteqartoqarneranik paasisaqartoqanngilaq. Taamaattumik *mianernarpumut* (VU-mut) aamma *navianartorsiortitaangajalluinnarpumut* (NT-mut) aalajangiinermik tunngaviusunut ungasissuusutut naliliiffiqeqarpoq.

Ilisimaneqanngillat, aappariittulli 1,5 millionit sinnersimaviarnagit.

Nunami tamarmi erniortuusoq. Timmiaq aallartartoq, ukiuunerani Kalaallit Nunaannik qimatsisartoq, taamaallaat eqimattakkuutaat ikittut Kujataani ukiisartut eqqaassanngikkaanni.

Sumi tamarmi naasoqarfiusumi aammalu qaarsunit aninganeqartuni (ullulerfinnik) erniortartuuvoq.

Maannakkut soqanngilaq.

Eqqissisimatitaalluinnarpoq. Timmiaqatigiit ilarpasui Avannaani Tunumilu Nuna Allanngutsaaliukkap iluaniipput, ikinnerusullu Ramsareqarfinni.

Amerikap Avannaani aamma Eurasiami avannarpasissortat erniorfitut siammarsimaffianut ilaapput.

Navianartorsiortitaanngilaq (LC), 2004.

Canada: Naliliiffiqeqarsimanngilaq.
Island: *Aarlerinartoqarfiunngilaq* (LR/lc).

Birdlife International 2004, Boertmann 1994, Cramp & Perrins 1994b.

Aalisakkat

Teleostei

Maani aalisakkat assigiiaat imermut tarajoqanngitsumut attuumassuteqartut sammineqarput. Kakilisaat aamma eqaluit ataasiinnarmik uninngavillit inuunertik tamaat imermi tarajoqanngitsumiittuupput, kapisiliilli eqaluillu aalisagaqatigiit arlalippasuit erngit tarajoqanngitsut suffisarfitik aqqusaarlugit (eqaluup ukiisarfigalugu) immap tungaanukartarlutik, tamaani alliar-torlutillu nerisassarsiortarlutik. Kalaallit Nunaanni aalisakkanik assigiiaanik ingerlaartoqarpoq, tassalu amerikap avannarliup nimeriaa (*Anguilla rostrata* (LeSueur, 1817)). Qaqutigut tikeraartartuuvoq, taamaattumillu ilanngunneqanngilaq.

AALISAKKAT

Kapisilik (Kapisilinni suffisartut)

Salmo salar
Linnaeus, 1758

Mianernarpoq (VU D2), aalisakkat immikkoortut.

Kapisilik Kalaallit Nunaanni taamaallaat kuummi ataasiinnarmi suffisarpoq (D2-mik aalajangiinermut tunngavik sumiiffinnut ilisimaneqartunut ≤ 5 atuuppoq). Aalisagaqatigiit amerlassusaannit imaluunniit taakkunani allannguuteqartoqarsinnaanerani paasissutissanik peqanngilaq.

Ilisimaneqanngillat.

Nuup Kommuneani Kapisillit eqqaanni kuummi ataasiinnarmi suffisoqartarpoq. Kitaata avataani kapisillit nalinginnaasuugaluarpot, taakkuli amerlanersaat Europami aamma Amerikap Avannaani kuunnit suffisarfinneersuupput.

Kalaallit Nunaata sineriaani qassusersornikkut Kapisillit eqqaani kuummit kapisilinnik aamma pisaqartoqartarunarpot.

Maannakkut atuukkunnaartup kommunimit ileqqoreqqusaq (5. februar 1975-imeersoq) kuummi tatsinilu kapisilinnik eqalunnillu piniagaqarnernik tamanik inerteqqusivoq, kiisalu kuup akuata eqqaani kangerlummi qassutinik piniagaqarnermik inerteqqusilluni (juuni 1980-imut atuulluni). Maannakkut eqalunnik kapisilinnillu aalisarnermut nalinginnaasumik nalunaarutit atuupput, ilaatigut ukiut tallimakkaartuni kuuit eqaloqarfiit ilaat aalisarnermut eqqissisimatineqarnissaannik kommuninik peqqussuteqarfiullutik. Kapisillit eqqaanni kuup taamatut piffissalersuuteqartumik eqqissisimatitaaner-mut ilaatinneqarnera pillugu Nuup Kommuneanit paasissutissanik pissarsiniarneq kinguneqarsimanngilaq.

Atlantikup avannaani Portugalimit aammalu USA-p avannaanit kujammot Kalaallit Nunaannut, Islandimut aammalu avannaani Norgep Avannaanut kapisilik siammarsimasuuvoq.

Aarlerinartoqarfiumngilaq (LR/lc), 1996.

Canada: Najugarisami aalisagaqatigiit endangered-itut nalunaarsugaavoq.

Island: Naliliiffigineqarsimanngilaq.

Muus 1990, Nielsen 1961.

Eqaluk

Salvelinus alpinus
(Linnaeus, 1758)

Navianartorsiortitaanngilaq (LC).

Siammarsimaffigisaa annertoqaaq (300.000 km²-it sinnerlugit), eqalullu nalinginnaasuvoq. Najugaqarfinni aalisagaqatigiit arlallit piniagarineqarnerminnit sunniuteqarfiupput, tamatumali Kalaallit Nunaanni assigiiat inissisimanerannik aarleqquteqartitsinngilaq. Assigiiat *mianernarpumut* (VU-mut) aamma *navianartorsiortitaangajaluinnarpumut* (NT-mut) aalajangiinermik tunngaviusunut ungasissuusutut naliliiffigineqarput.

Ilisimaneqanngillat, amerlappulli.

Kalaallit Nunaanni tamarmi nassaassaavoq, taamaattorli issittuni issinnerpaani siamasissumik.

Kuunni suffisarpoq, aalisagaqatigiillu amerlanersaat taakku aamma immap akornanni ingerlaartarput. Tatsini aamma aalisagaqatigiit taakkunungalu atasuni kuunni uninngaannartartoqarpoq.

Sumiiffiit najugarineqarfiusut eqqaanni qassutinit aamma qissattuutinit aalisarneq assorsuaq ingerlanneqarpoq. Sanaartornernut annertunerusunut, soorlu eqaluit ingerlaarfigisinnaasaannit assersuisunut atatillugu uumaffigisat annaeneri sunniutipiluutaasinnaapput.

Eqalunniarneq pillugu nalinginnaasunik arlalinnik nalunaaruteqarpoq, ilaatigut sakkortuumik aalisarnermik aarleqquteqarfiusut kuuit eqaloqarfiit kommunit ukiut tallimakkaarisunik eqqissimatitsivigisarnissaat isumagisassavaat.

Issittuni aammalu avannaani akunnattumik kissassusilinni assorsuaq siammarsimasuuvoq.

Aarlerinartoqarfiumngilaq (LR/lc), 1996.

Canada: Naliliiffigineqarsimanngilaq.

Island: Naliliiffigineqarsimanngilaq.

Svalbard: Naliliiffigineqarsimanngilaq.

Muus 1990, Nielsen 1961, Riget & Böcher 1999.

Kakilisak***Gasterosteus aculeatus*
Linnaeus, 1758***Navianartorsiortitaanngilaq* (LC).

Kakilisak annertoorsuarmik siammarsimaffeqarpoq (150.000 km²-it sinnerlugit), Kalaallit Nunaannilu nalinginnaasuvoq. *Mianernarpumut* (VU-mut) aamma *navianartorsiortitaangajalluinnarpumut* (NT-mut) aalajangiinermik tunngavinnut ungasissuusutut naliliiffigineqarpoq.

Ilisimaneqanngillat, amerlaqaalli.

Kitaani avannamut Upernaviup Kommuneata kujataanut aamma Tunumi avannamut Scoresby Sund tikillugu.

Imartani tarajoqanngitsuni aamma sineriak atuarlugu ikkattuni nassaassaavoq.

Maannakkut soqanngilaq.

Soqanngilaq, taamaallaallu Ramsareqarfiit amerlanersaanni aamma sumiiffinni eqqissimatitaasuni kakilisaqarpoq.

Nunarsuup affaani avannarlermi sumorsuaq siammarsimavoq.

Aarlerinartoqarfiumngilaq (LR/lc), 1996.

Canada: Naliliiffigineqarsimannngilaq.
Island: Naliliiffigineqarsimannngilaq.

Muus 1990.

Pakkalussat

Papilionoidae

Kalaallit Nunaanni taamaallaat pakkalussani tallimat assigiiaat nassaassaapput. Taakku saniatigut pakkaluaqarpoq tamaannga inunnit eqqussanik, imaluunniit qaqutiguinnaq takkuttartunik. Taakku tassaapput nældens takvinge *Aglais urticae* (Linnaeus, 1758), tidselsommerfugl *Vanessa cardui* (Linnaeus, 1758) aamma admiral *Vanessa atalanta* (Linnaeus, 1758). Kalaallit Nunaanni pakkalussat uumassuserisaat pillugu annikitsoralaarsuarmik ilisimanittoqarpoq, assersuutigalugu aassiit naasunik sunik nerisarnerinik ilisimasaqartoqanngilaq.

PAKKALUSSAT

Pakkaluaq sungaartog

Colias hecla
Lefèbvre, 1836

Navianartorsiortitaanngilaq (LC).

Pakkaluaq sungaartog nalinginnaasupilussuuvoq, siammarsimaffigisaalu annertoqaaq (300.000 km²-it sinnerlugit). Assigiiaanut taaknununga maannakkut pingaarutilinnillu sullineqatigiinni allannguuteqarnissaanik takussaasoqanngilaq. Taamaattumik *mianernarpumut* (VU-mut) aamma *navianartorsiortitaangajalluinnarpumut* (NT-mut) aalajangiinermik tunngaviusunut ungasissuusutut naliliiffigineqarpoq.

Ilisimaneqanngillat.

Nunami tamarmi kinguaassiortuusutut nassaassaavoq, kujataanili taamaallaat qaqqani.

Sumiiffiit naggorissut naasoqarluartut, soorlu sivingarnit naasullit aamma orpigaasaqarfiit.

Maannakkut soqanngilaq. Ungasinnerusumut klimami allannguutit siammarsimassusaannik sunniuteqarsinnaapput, sullineqatigiinnullit tamakkiisumik aarleqquteqarfiunaviarik.

Siammarsimaffigisaasa ilarujussua Avannaani Tunumilu Nuna Allanngutsaaliukkap iluaniippoq, soorlulusooq pakkaluaq sungaartog aamma Ramsareqarfinni sumiiffinnilu eqqissisimatitat ilaanni nassassaalluni.

Nunarsuup affaani avannarlerni issittuni alpinilu; taamaattorli Islandimi Svalbardimilu nassaassaannngilaq.

Naliliiffigineqarsimannngilaq (NE).

Canada: Naliliiffigineqarsimannngilaq.

Böcher 1990, 2001, Wolff 1964.

Karsholt et al. in prep.

Pakkaluaq qillaalasortalik

Boloria chariclea
Schneider, 1794

Navianartorsiortitaanngilaq (LC).

Pakkaluaq qillaalasortalik nalinginnaalluinnarpoq, annertoorsuarmillu siammarsimaffeqluni (300.000 km²-it sinnerlugit). Maannakkut atuuttunik sullineqatigiinnillu allannguuteqartoqarneranik ilisimasaqartoqanngilaq. Taamaattumik *mianernarpumut* (VU-mut) aamma *navianartorsiortitaangajalluinnarpumut* (NT-mut) aalajangiinermik tunngaviusunut ungasissuusutut naliliiffineqarpoq.

Ilisimaneqanngillat.

Nunami tamarmi kinguaassioortuusutut nassaassaavoq, kujataanili taamaallaat qaqqani.

Sumiiffiit naggorissut naasoqarluartut, soorlu sivingarnit naasullit aamma orpigaasaqarfiit.

Maannakkut soqanngilaq. Ungasinnerusumut klimami allannguutit siammarsimassusaannik sunniuteqarsinnaapput, sullineqatigiinnullu tamakkiisumik aarleqquteqarfiunaviaratik.

Siammarsimaffigisaasa ilarujussua Avannaani Tunumilu Nuna Allanngutsaaliukkap iluaniippoq, soorlulusooq pakkaluaq qillaalasortalik aamma Ramsareqarfinni sumiiffinnilu eqqissisimatitat ilaanni nassassaalluni.

Nunarsuup affaani avannarlerni issittuni alpinilu; taamaattorli Islandimi Svalbardimilu nassaassaangilaq.

Naliliiffineqarsimanngilaq (NE).

Canada: *Naliliiffineqarsimanngilaq*.

Böcher 1990, 2001, Wolff 1964.

Karsholt et al. in prep.

Polarperlemorfugl

Boloria polaris
Boisduval, 1828

Navianartorsiortitaanngilaq (LC).

Assigiiat nalinginnaangaatsiarput, siammarsimaffiallu annertoqaluni (200.000 km²-it sinnerlugit). Taamaattumik *mianernarpumut* (VU-mut) aamma *navianartorsiortitaangajalluinnarpumut* (NT-mut) aalajangiinermik tunngaviusunut ungasissuusutut naliliiffineqarpoq.

Ilisimaneqanngillat, amerlaqaalli.

Taamaallaat nunap immikkoortuani issittuni issinnerpaani nassaassaavoq, Qaanaap Kommuneanit Scoresby Sundimut.

- Sumiiffiit naggorissut naasoqarluartut, soorlu sivingarnit naasullit aamma orpigaasaqarfiit.
- Maannakkut soqanngilaq. Ungasinnerusumut klimami allannguutit siammarsimassusaannik sunniuteqarsinnaapput, sullineqatigiinnulli tamakkiisumik aarleqquteqarfiunaviaratik.
- Siammarsimaffigisaasa annertunerpaartaa Avannaani Tunumilu Nuna Allanngutsaaliukkap iluaniippoq.
- Nunarsuup affaani avannarlerni issittuni alpinilu; taamaattorli Islandimi Svalbardimilu nassaassaanngilaq.
- *Naliliiffigineqarsimannngilaq (NE).*
- Canada: *Naliliiffigineqarsimannngilaq.*
- Böcher 1990, 2001, Wolff 1964, Kristiansen 1974.
- Karsholt et al. in prep.

**Pakkaluaq
tungujortoq**
Plebeius glandon
(de Prunner, 1798)

- *Navianartorsiortitaanngilaq (LC).*
- Pakkaluaq tungujortoq nalinginnaangaatsiarpoq, siammarsimaffiallu annertoqaluni (200.000 km²-it sinnerlugit). Taamaattumik *mianernarpumut (VU-mut)* aamma *navianartorsiortitaangajalluinarpumut (NT-mut)* aalajangiinermik tunngaviusunut ungasissuusutut naliliiffigineqarpoq.
- Ilisimaneqanngillat.
- Taamaallaat nunap immikkoortuani issittuni issinnerpaani nassaas-saavoq, Qaanaap Kommuneanit Kalaallit Nunaat avannaqqullugu Scoresby Sundimut.
- Sumiiffiit naggorissut naasoqarluartut, soorlu sivingarnit naasullit aamma orpigaasaqarfiit.
- Maannakkut soqanngilaq. Ungasinnerusumut klimami allannguutit siammarsimassusaannik sunniuteqarsinnaapput, sullineqatigiinnulli tamakkiisumik aarleqquteqarfiunaviaratik.
- Siammarsimaffigisaasa annertunerpaartaa Avannaani Tunumilu Nuna Allanngutsaaliukkap iluaniippoq.
- Nunarsuup affaani avannarlerni issittuni alpinilu; taamaattorli Islandimi Svalbardimilu nassaassaanngilaq. Kalaallini sullineqatigiit ilaapput assigiiaanut allanngortunut *P.g. franklinii* (Curtis, 1835), Amerikami Avannarlerni siammarsimasuugaluartunut.
- *Naliliiffigineqarsimannngilaq (NE).*

Canada: Naliliiffigineqarsimanngilaq.

Böcher 1990, 2001, Wolff 1964, Kristiansen 1974.

Karsholt et al. in prep.

**Pakkaluaq
takornartaq**

Lycaena phlaeas
(Linnaeus, 1761)

Naliliiffigineqarsinnaasimanngilaq (NA).

Taamaallaat Kalaallit Nunaanni, tamarmik Qaanaap Kommuneanit marlunnik nassaarisanik nalunaaruteqartoqarsimavoq: 1941-mi Iterlassuaq/MacCormick Fjordimit aamma 1973-imi Qaanaap illoqarfiata eqqaani.

Ilisimaneqanngillat.

Nassaarisat tamarmik Qaanaap Kommuneaniipput, sumiiffiit silaannakkut 25 km-it missaannik ungasissuseqarlutik. Taamaattorli sullineqatigiit kinguaassioortuiuneri sumiiffimmilu tamaaniiginnartuuneri, imaluunniit Canadamit nalaatsortumik timmillutik takkussimasuuneri ilisimaneqanngillat. Sullineqatigiit tamaaniiginnartoqarpata assigiiat arajutsineqarsimasuussapput, siammarsimassusaallu annikitsuaraasussaasagunarluni. Pinngitsooranili qaqutigoortuulunilu ikittuaraavoq, 1973-imi aasaq tamaat ujaasingaatsiartoqaraluar-toq taamaallaat ataasiinnaq takuneqarmat.

Ilisimaneqanngilaq.

Assigiiat pillugit annikitsuinnarmik ilisimasaqarneq pissutigalugu toqqarniarneri ajornakusoorput. Siammarsimaffigisai sumiiffiit ikittuaraannannguussappata uumaffigisamik annasaqarneq sunni-utipiluutaasinnaavoq.

Soqanngilaq.

Amerikap Avannaani, Eurasiami aamma Afrikap ilaani assorsuaq siammarsimaffeqarpoq, taamaattorli Islandimi Svalbardimilu naamik. Kalaallini nassaarisat ilaatinneqarput assigiiianit allanngortuusunut *L. p. fieldeni* (M'Lachlan, 1878), Canadap issittuani siammarsimasuu-galuartunut.

Naliliiffigineqarsimanngilaq (NE).

Canada: Naliliiffigineqarsimanngilaq.

Böcher 2001, Wolff 1964, Kristiansen 1974.

Karsholt et al. in prep.

Orkidiit

Orchidaceae

Kalaallini mianerisariallit allattorsimaffianni saqqummersumi siul-lermi matumani naasuni orkidet kisiartaapput. Kalaallit Nunaanni ilisimaneqartut assigiiaat tallimat tamarmik naliliiffigineqarput. Nunarsuarmut naasunut mianerisarialinnut allattorsimaffeqarpoq, mannali 1988-imi nalunaarsuutitoqqat atorlugit suliarineqarpoq, assigiiaallu naliliiffigineqartut nalunaarsorfigineqaratillu navianar-torsiortitaanngitsutut naliliiffigineqarlutik (Walter & Gillet 1998). Pinngortitaleriffiup assigiinngiaassuseq pillugu nalunaarusiaani (Jensen 1999) naasut taqaasallit qaqutigooortut tullerriiarlugit allattugarineqarput (Bay 1999).

ORKIDIIT

Isigammaasaq

Amerorchis rotundifolia
(Banks ex Pursch) Hultén

Mianernarpoq (VU D2).

Siammarsimaffigisaa annertoorsuuvoq, naaffigisaali ilisimaneqartut ikittut sumiiffigisartagaa (igalaasatut angissusilik 1x1 km²-ikkaami) 20 km²-itut angissuseq qallersimanaviannngilaa, tassunga allaat sumiiffiusunik arlalinnik arajutsisaqarsimasinnaaneq ilanngukkua-luarlugu. Taamaalilluni *mianernarpumut* (VU-mut) aalajangiinermik tunngavik D2 atuutilerpoq.

Ilisimaneqanngillat, ikigunarpulli, aammalu ataasiakkaat sikkersuut 2.000-it sinnersimaganarnagit (naasoqatigiit anginerusut ilaat ataasiak-kaanik hunnorujaluinnarnik naasoqartuuneri aallaavigalugu).

Isigammaasamut tassunga naaffigisat katillugit arfineq-pingasut nalunaarsugaasimapput: Kujataani tallimat, ataatsillu kommunini ukunani tamani: Nuuk, Maniitsoq aamma Sisimiut.

Tasinnguit naggorissut, narsaamarngit aamma qaamanermut amma-suni orpigaqarfiit inuussutissartagissumik naqqillit.

Naaffiusartut sumiiffinnut ikillutillu annikitsuniimmata naasarfigisa-nik annaasaqarneq pingaarnerusutut sunniutipiluutaasinnaavoq.

Soqanngilaq.

Amerikami Avannarlermi meqqutaasalinnik orpippassuaqarfik.

Naliliiffigineqarsimannngilaq (NE).

Canada: *Naliliiffigineqarsimannngilaq*.

Böcher et al. 1978, Feilberg 1984, Fredskild 1996, St. Hilaire 2001.

Uummataasaaqqat*Listera cordata*
(L.) R. Brown

- *Navianartorsiortitaanngilaq* (LC).
- Assigiiat assorsuaq siammarsimaffeqarput (siammarsimaffigisaa 30.000 km²-it missaat), sumiiffinnili ataasiakkaaniillunilu naaffigisaani ikkiput. Taamaattorli *mianernarpumut* (VU-mut) aamma *navianartorsiortitaangajalluinnarpumut* (NT-mut) aalajangiinermik tunngaviusunut ungasissuusutut naliliiffigineqarpoq.
- Allaaserisarsimasani uummataasaaqqat minnerpaamik sumiiffigisai 105-it nassuiarneqarsimapput.
- Kitaani Qeqertarsuup Tunuani aamma Nanortallup Kommuneata akornanni minnerpaamik sumiiffigisanik 95-inik nalunaarsuisoqarsimavoq, taakkunanngalu amerlanerpaat kommunini kujallerpaaniipput. Qeqertarsuarmi puilasut kissartut nassaarfiupput avannarlerpaat. Tunup kujataani sumiiffigisat qulit missaat ilisimaneqarput.
- Orpigaasaqarfiit, orpikkat aamma sivingarnit naasullit naggorissut.
- Naaffigisanik annaasaqarneq sunniutipiluutaasinnaavoq.
- Naaffigisaq ataaseq Nanortallup Kommuneani Qinguani eqqissimatitsiviup iluaniippoq.
- Assorsuaq siammarsimasuuvoq, ingammik nunarsuup affaata avannarliup meqqusalinnik orpippassuaqarfiani.
- *Naliliiffigineqarsimanngilaq* (NE).
- Canada: *Naliliiffigineqarsimanngilaq*.
- Böcher et al. 1978, Feilberg 1984, Fredskild 1996.

**Isigammaasat
(Isigammaaq)***Pseudorchis straminea*
(Fernald) Soják

- *Navianartorsiortitaanngilaq* (LC).
- Isigammaasaq nalinginnaavoq annertoorsuarmillu siammarsimaffeqarluni (70.000 km²-it missaat). Taamaattumik *mianernarpumut* (VU-mut) aamma *navianartorsiortitaangajalluinnarpumut* (NT-mut) aalajangiinermik tunngaviusunut ungasissuusutut naliliiffigineqarpoq.
- Ilisimaneqanngillat, amerlaqaalli.
- Avannamut Maniitsup Kommunian tikillugu Kitaata kujataani nalinginnaavoq. Avannarpasinnerusumi Sisimiut Kommuneani sumiiffimmit ataatsimit aammalu Qeqertarsuarmi puilasunut kissartunut atatillugu qulit missaannit ilisimaneqarpoq. Tasiilap Kommuneani sumi tamaani nassaassaaavoq.

- Sivingarnit naasullit, puilasut orpikkallu inuussutissarissaartunik naqqillit naggorissut.
- Sumiiffinni, ingammillu siammarsimaffigisaani avannarpasissuni naaffigisanik annaasaqarneq sunniutipiluutaasinnaavoq.
- Naaffiusut ataasiakkaat Kitaani Ramsareqarfiit sumiiffiillu eqqissisimatitaasut iluiniipput.
- Europap Avannaani, Islandimi Canadamilu sumiiffialunnguani qaqqaqarfiit.
- *Naliliiffigineqarsimanngilaq* (NE).
- Canada: *Naliliiffigineqarsimanngilaq*.
Island: *Aarlerinartoqarfiunngilaq* (LR/lc).
- Böcher et al. 1978, Feilberg 1984, Fredskild 1996, Hultén & Fries 1986.

Asiarpak

Platanthera hyperborea
(L.) Lindley

- *Navianartorsiortitaanngilaq* (LC).
- Asiarpak nalinginnaavoq annertoorsuarmillu siammarsimaffeqarluni (80.000 km²-it missaat). Avannarlermili naasartut immikkoortitaakujupput. *Mianernarpumut* (VU-mut) aamma *navianartorsiortitaangajallu-innarpumut* (NT-mut) aalajangiinermik tunngaviusunut ungasissuusutut naliliiffigineqarpoq.
- Ilisimaneqanngillat, amerlappulli.
- Avannamut Maniitsup Kommunian tikillugu Kitaata kujataani nalinginnaavoq. Sisimiut Kommuniani ikinnerupput, Qeqertarsuarmilu puilasunut kissartunut atatillugu sumiiffiit 15-it missaat ilisimaneqarput. Tunumi Tasiilap Kommuniani sumi tamaani nassaassaavoq, aammalu Illoqqortoormiut Kommuniani kujallermi puilasuni kissartuni sumiiffinni marlunni nassaassaalluni.
- Sivingarnit naasullit, puilasut orpikkallu inuussutissarissaartunik naqqillit naggorissut.
- Naaffiusunik sumiiffinni ataasiakkaani annaasaqarneq, ingammik siammarsimaffigisani avannarlerni sunniutaasinnaavoq.
- Naaffiusut ilaat Ramsareqarfiit aammalu Kitaani sumiiffiit eqqissisimatitsiviit iluiniipput.
- Amerikami Avannarlerni sumorsuaq siammarsimaffeqarpoq. Europami taamaallaat Islandimi.
- *Naliliiffigineqarsimanngilaq* (NE).
- Canada: *Naliliiffigineqarsimanngilaq*.
Island: *Aarlerinartoqarfiunngilaq* (LR/lc).

Böcher et al. 1978, Feilberg 1984, Fredskild 1996.

Isigammaasaaraq

Corallorhiza trifida
Chatelain

Navianartorsiortitaangilaq (LC).

Siammarsimaffigisaa annertoorsuuvooq (90.000 km²-it missaat), assigiiaalli ikingaatsiarput immaqalu arajutsineqarsimallutik. Taa-maatlorli *mianernarpumut* (VU-mut) aamma *navianartorsiortitaangajal-luinnarpumut* (NT-mut) aalajangiinermik tunngavinnit ungasissuusutut naliliiffigineqarpoq.

Ilisimaneqanngillat, amerlaqaalli.

Kitaani sumi tamaani avannamut Qeqertarsuup Tunuata tungaanut, kiisalu Qeqertarsuarimi. Tunumi Tasiilap Kommuniani sumiiffimmit ataasiinnarmit ilisimaneqarpoq.

Sivingarnit naasullit, orpikkat orpigaasaqarfiillu naggorissut.

Maannakkut soqanngilaq, sumiiffinnili ataasiakkaani naffiusunik annaasaqarneq, ingammik siammarsimaffigisani avannarlerni kangillernilu sunniutaasinnaavoq.

Naaffiusut ilaat ilisimaneqartut Kitaani Ramsareqarfiit iluiniipput.

Nunarsuup affaata avannaani akunnattumik kissassusilinni orpippas-suaqarfinni assorsuaq siammarsimavoq.

Naliliiffigineqarsimanngilaq (NE).

Canada: *Naliliiffigineqarsimanngilaq*.
Island: *Aarlerinartoqarfiunngilaq* (LR/lc).

Böcher et al. 1978, Feilberg 1984, Fredskild 1996.

Najoqqutat saqqummersissimasat

- ACIA 2004. Impacts of a warming Arctic: Arctic climate impact assessment. – Cambridge University Press.
- Alvarez-Flores, C.M. & Heide-Jørgensen, M.P. 2004. A risk assessment of the sustainability of the harvest of beluga (*Delphinapterus leucas*) (Pallas 1776) in West Greenland. – ICES Journal of Marine Science 61: 274-286.
- Andersen, L.W., Born, E.W., Dietz, R., Haug, T., Øien, N. & Bendix, C. 2003. Genetic population structure of minke whales (*Balaenoptera acutorostrata*) from Greenland, the North East Atlantic and the North Sea probably reflects different ecological regions. – Marine Ecology Progress Series. 247: 263-280.
- Anonym 2004. Piniarnek 2005. – Namminersornerullutik Oqartussat/Grønlands Hjemmestyre.
- ASCOBANS 2000. Resolution on incidental take of small cetaceans (Bristol 2000). http://www.service-board.de/ascobans_neu/files/2000-6.pdf
- Bay, C. 1999. Diversiteten af karplanter (Tracheophyta). Pp 58-72 i Jensen, D.B. (red.) Grønlands Biodiversitet – et landestudie. – Teknisk Rapport nr. 27, Pinnngortitaleriffik, Grønlands Naturinstitut.
- Bennike, O. 2004. Bird observations in Washington Land, North Greenland, in 1999. – Dansk Ornitologisk Forenings Tidsskrift 98: 192-195.
- Bennike, O. 2007. Notable birdobservations in Northeast Greenland, 1992-1998. – Dansk Ornitologisk Forenings Tidsskrift 101: 24-26.
- Bennike, O., Higgins, A.K. & Kelly, M. 1989. Mammals of central North Greenland. – Polar Record 25: 43-49.
- Berg, T.B.G. 2003. The Collared Lemming (*Dicrostonyx groenlandicus*) in Greenland: Population dynamics and habitat selection in relation to food quality. – National Environmental Research Institute, PhD-thesis.
- BirdLife International 2004. Birds in Europe, their conservation status. – BirdLife Conservation Series No.3, Cambridge.
- BirdLife International 2004. Birds in Europe, population estimates, trends and conservation status. – BirdLife Conservation Series No. 12, Cambridge.
- BirdLife International 2005. Species fact sheets: <http://www.birdlife.org/datazone/species/>
- Boertmann, D. 1991. Distribution and numbers of moulting non-breeding geese in Northeast Greenland. – Dansk Orn. Foren. Tidsskr. 85: 77-88.
- Boertmann, D. 1992. Nye grønlandske fugle. – Tidsskriftet Grønland 1992/6: 157-166.
- Boertmann, D. 1994. An annotated checklist to the birds of Greenland. – Meddr. Grønland Biosc. 38.
- Boertmann, D. 2003. Nyt om Strømanden. – Tidsskriftet Grønland 2003/4: 137-148.
- Boertmann, D. 2003. (trykt 2004). Distribution and Conservation of Harlequin Duck, *Histrionicus histrionicus*, in Greenland. – Canadian Field-Naturalist 117: 249-256.
- Boertmann, D. 2004. Seabird colonies and moulting harlequin ducks in North Greenland. – Research Notes from NERI, No. 191.
- Boertmann, D. 2006. Optælling af ridekolonier i Disko Bugt, Arfersiorfik Fjord og Nordre Strømfjord i 2005. – Arbejdsrapport fra DMU, nr. 225.
- Boertmann, D. (in press): The Lesser Black-backed Gull in Greenland. – Artic.
- Boertmann, D. & Glahder, C. 1999. Grønlandske gåsebestande - en oversigt. – Faglig rapport fra DMU, nr. 276: 59 sider.
- Boertmann, D. & Mosbech, A. 1997. Breeding distribution and abundance of the great cormorant *Phalacrocorax carbo carbo* in Greenland. – Polar Research 16: 93-100.
- Boertmann, D. & Mosbech, A. 1998. Distribution of little auk (*Alle alle*) breeding colonies in Thule District, northwest Greenland. – Polar Biology 19: 206-210.
- Boertmann, D. & Mosbech, A. 1999. Bemærkelsesværdige fugleobservationer fra Vest- og Nordgrønland, 1992-1998. – Dansk Ornitologisk Forenings Tidsskrift 93: 145-152.
- Boertmann, D. & Mosbech, A. 2001. Important summer concentrations of seaducks in West Greenland. An input to oil spill sensitivity mapping. – National Environmental Research Institute, Denmark, NERI Technical Report no. 345: 1-48.
- Boertmann, D. & Mosbech, A. 2002. Moulting Harlequin Ducks in Greenland. – Waterbirds 25: 326-332.
- Boertmann, D., Forchhammer, M., Olesen, C.R., Aastrup, P. & Thing, H., 1992. The Greenland muskox population status 1990. – Rangifer 12: 5-12.
- Boertmann, D., Mosbech, A., Falk, K. & Kampp, K. 1996. Seabird colonies in western Greenland. – NERI Technical Report 170.
- Boertmann, D., Mosbech, A. & Johansen, P. 1998. A review of biological resources in West Greenland sensitive to oil spills during winter. – NERI Technical report No. 246.
- Boertmann, D., Lyngs, P., Merkel, F. & Mosbech, A. 2004: The significance of Southwest Greenland as winter quarters for seabirds. – Bird Conservation International 14: 87-112.
- Boertmann, D., Mosbech, A. & Merkel, F.R. 2006. The importance of Southwest Greenland for wintering seabirds. – British Birds 99: 282-298.
- Born, E.W. 2005. An assessment of the effects of hunting and climate on walruses in Greenland. – Dr. philothesis. University of Oslo and Greenland Institute of Natural Resources.
- Born, E.W., Heide-Jørgensen, M.P. & Davis, R.A. 1994. The Atlantic walrus (*Odobenus rosmarus rosmarus*) in West Greenland. – Meddr Grønland, Biosc. 40.
- Born, E.W., Gjert, I. & Reeves, R.R. 1995. Populations assessment of Atlantic walrus. – Norsk Polarinstittut Meddelelser Nr. 138.

- Born, E.W., Dietz, R., Heide-Jørgensen, M.P. & Knutsen, L.Ø. 1997. Historical and present distribution, abundance and exploitation of Atlantic walrus (*Odobenus rosmarus rosmarus* L.) in eastern Greenland. – Meddelelser om Grønland 46.
- Born, E.W., Andersen, L.W., Gjert, I. & Wiig, Ø. 2001. A review of the genetic relationships of Atlantic walrus (*Odobenus rosmarus rosmarus*) east and west of Greenland. – Polar Biology 24: 713-718.
- Born, E.W., Outridge, P., Riget, F.F., Hobson, K.A., Dietz, R., Øien, N. & Haug, T. 2003. Population substructure of North Atlantic minke whales (*Balaenoptera acutorostrata*) inferred from regional variation of elemental and stable isotopic signatures in tissues. – Journal of Marine Systems 43: 1-17.
- Böcher, J. 1990. Biologisk-arkæologisk kortlægning af Grønlands østkyst mellem 75°N og 79°30'N. Del 4: Entomologiske undersøgelser: Feltarbejde i 1989 og foreløbige resultater. – Grønlands Hjemmestyre, Miljø og Naturforvaltning, Teknisk Rapport nr. 17.
- Brown, S.G. 1986. Twentieth-century records of right-whales (*Eubalaena glacialis*) in the Northeast Atlantic Ocean. – Report of the International Whaling Commission. Special Issue 10: Right whales: past and present status: 121-127.
- Browning, M.R. 1979. Distribution, geographic variation, and taxonomy of *Lagopus mutus* in Greenland and northern Canada. – Dansk Orn. Foren. Tidsskr. 73: 29-40.
- Böcher, J. 2001. Insekter og andre smådyr – i Grønlands fjeld og ferskvand. – Forlaget Atuagkat, Nuuk.
- Böcher, T.W., Fredskild, B., Holmen, K. & Jakobsen, K. 1978. Grønlands Flora. 3. rev. udg. – P. Haase & Søns Forlag, København.
- Burnham, W.A. & Mattox, W.G. 1984. Biology of the peregrine and gyrfalcon in Greenland. – Meddr Grønland, Bioscience 14.
- Burnham, W., Burnham, K.K. & Cade, T.J. 2005. Past and present assessments of bird life in Uummannaq District, West Greenland. – Dansk Orn. Foren. Tidsskr. 99: 196-208.
- Burns, J.J., Montague, J.J. & Cowles, C.J. 1993. The Bowhead Whale. The Society for Marine Mammalogy. Special Publication Number 2.
- Burton, R. 1990. Wolves breeding in northeast Greenland. – Polar Record 26: 334.
- Christensen, I. 1977. Observations of whales in the North Atlantic. – Rep. Int. Whaling Commission 27: 388-399.
- Christensen, J. 1979. Den grønlandske havørns *Haliaeetus albicilla groenlandicus* Brehm ynglebiotop, redeplacering og rede. – Dansk Orn. Foren. Tidsskr. 73: 131-176.
- CAFF 1996. International murre conservation strategy and action plan. – Conservation of Arctic Flora and Fauna, Ottawa, Ontario.
- Clausen, P., Madsen, J., Percival, S.M., Anderson, G.Q.A., Koffijberg, K., Mehlum, F. & Vangeluwe, D. 1999. Light-bellied Brent Goose *Branta bernicla hrota*: Svalbard. Pp. 312-327 in Madsen, J., Cracknell, G. & Fox, A.D. (eds) Goose populations of the Western Palearctic. A review of status and distribution. – Wetlands International Publication No. 48, Wetlands International, Wageningen, The Netherlands.
- National Environmental Research Institute, Rønde, Denmark.
- Colhoun, K. Mackie, K. & Gudmundsson, G.A. 2005. International census of East Canadian High Arctic Light-bellied Brent Goose 2004/05. – GooseNews 4: 10.
- Colhoun, K. Mackie, K. & Gudmundsson, G.A. 2006. International census of East Canadian High Arctic Light-bellied Brent Goose 2005/06. – GooseNews 5: 14.
- COSEWIC 2006. Canadian species at risk, November 2005. – Committee on the status of endangered wildlife in Canada. Web site: http://www.cosewic.gc.ca/eng/sct0/rpt/rpt_csar_e.cfm
- COSEWIC 2005. Detailed COSEWIC Species Assessments, May 2005. – http://www.cosewic.gc.ca/rpts/Detailed_Species_Assessment_e.pdf
- Cramp, S. & Perrins, C.M. (eds) 1994a. Birds of the Western Palearctic, Vol. 8. – Oxford University Press.
- Cramp, S. & Perrins, C.M. (eds) 1994b. Birds of the Western Palearctic, Vol. 9. – Oxford University Press.
- Cuyler, C. 2004. Caribou (*Rangifer tarandus*) in Nuussuaq. Pp. 49-52 in Boertmann, D. (ed.) Background studies in Nuussuaq and Disko, West Greenland. – NERI Technical Report, No. 482.
- Cuyler, L.C. & Østergaard, J. 2005. Fertility in two West Greenland caribou populations 1996/97: Potential for rapid growth. – Wildlife Biology. 11: 31-37.
- Cuyler, C., Rosing, M., Linnell, J.D., Loison, A., Ingerslev, T. & Landa, A. 2003. Status of the Kangerlussuaq-Sisimiut caribou population (*Rangifer tarandus groenlandicus*) in 2002, West Greenland – Pinngortitaleriffik, Grønlands Naturinstitut, Technical Report No. 42.
- Cuyler, C., Rosing, M., Linnell, J.D., Lund, P.M., Jordhøy, P., Loison, A. & Landa, A. 2003. Status of three West Greenland caribou populations 2001. – Pinngortitaleriffik, Grønlands Naturinstitut, Technical Report No. 46.
- Cuyler, C., Rosing, M., Linnell, J.D., Lund, P.M., Loison, A. & Landa, A. 2004. Neria & Qassit caribou minimum count & herd structure in 2000. – Pinngortitaleriffik, Grønlands Naturinstitut, Technical Report No. 48.
- Cuyler, C., Rosing, M., Egede, J., Heinrich, R. & Mølgård, H. 2005. Status of two West Greenland Caribou populations 2005. 3) Akia-Maniitsoq, 4) Kangerlussuaq-Sisimiut – Teknisk Rapport nr. 61, Pinngortitaleriffik, Grønlands Naturinstitut.
- Dawes, P.R., Elander, M. & Ericson, M. 1986. The Wolf (*Canis lupus*) in Greenland: A historical review and present status. – Arctic 39: 119-132.
- DFO 2000. Northwest Atlantic Harp Seals. Stock Status Report E1-01. – Fisheries and Oceans, Canada. <http://www.dfo-mpo.gc.ca/CSAS/csas/status/2000/E1-01e.pdf>

- Direktoratet for Naturforvaltning 1999. National rødliste for truede arter 1998. Norwegian Red List 1998. – DN-rapport 1999-3, Trondheim, Norway.
- Denny, M.J.H., Clausen, P., Percival, S.M., Anderson, G.Q.A., Koffijberg, K. & Robinson, J.A. 2004. Light-bellied Brent Goose, *Branta bernicla hrota* (East Atlantic Population) in Svalbard, Greenland, Franz Josef Land, Norway, Denmark, the Netherlands and Britain 1960/61-2000/01. – Water Review Series, The Wildfowl & Wetlands Trust/Joint Nature Conservation Committee, Slimbridge.
- Dietz, R., Heide-Jørgensen, M.P., Born, E.W. & Glahder, C.M. 1994. Occurrence of narwhals (*Monodon monoceros*) and white whales (*Delphinapterus leucas*) in East Greenland. – Meddelelser om Grønland, Bioscience 39: 69-86.
- DMU 2005. Den danske rødliste. http://www2.dmu.dk/1_Om_DMU/2_Tvaer-funk/3_fdc_bio/projekter/redlist/redlist.asp.
- Egevang, C. & Boertmann, D. 2001a. The Greenland Ramsar sites. A status report. – National Environmental Research Institute, Denmark, NERI Technical Report No. 346.
- Egevang, C. & Boertmann, D. 2001b The Ramsar sites of Disko, West Greenland. A Survey in July 2001. National Environmental Research Institute, Denmark. Technical Report no. 368.
- Egevang, C. & Boertmann, D. 2003. Havternen i Grønland. – Danmarks Miljøundersøgelser, Faglig Rapport nr. 438.
- Egevang, C., Boertmann, D., Mosbech, A. & Tamstorf, M.P. 2003. Estimating colony area and population size of little auks *Alle alle*, at Northumberland Island using aerial images. – Polar Biology 26: 8-13.
- Egevang, C., Kampp, K. & Boertmann D. 2004. The breeding association of red phalaropes with Arctic terns: Response to a redistribution of terns in a major Greenland colony. – Waterbirds 27: 406-410.
- Egevang, C., Boertmann, D. & Kristensen, O.S. 2005. Monitoring af havternebestanden på Kitsisunnguit (Grønne Ejland) og den sydlige del af Disko Bugt 2002-2004. – Teknisk Rapport nr. 62, Pinngortitaleriffik, Grønlands Naturinstitut.
- Falk, K. & Durinck, J. 1992. Thick-billed murre hunting in West Greenland, 1988-89. – Arctic 45: 167-178
- Falk, K. & Kampp, K. 1997. A manual for monitoring Thick-billed Murre populations in Greenland. – Pinngortitaleriffik, Grønlands Naturinstitut, Teknisk rapport nr. 7.
- Falk, K. & Kampp, K. 1998. Langsigtet monitoringsplan for lomvier i Grønland – Pinngortitaleriffik, Grønlands Naturinstitut, Teknisk rapport nr. 18.
- Falk, K. & Kampp, K. 2001. Lomvien i Grønland: Mulige effekter af forskellige bestandspåvirkende faktorer, og praktiske grænser for ressourceudnyttelse. – Pinngortitaleriffik, Grønlands Naturinstitut, Teknisk rapport nr. 38.
- Falk, K. & Møller, S. 1988. Status of the Peregrine Falcon in South Greenland: Population Density and Reproduction. Pp. 37-43 in Cade, T.J., Enderson, J.H., Thelander, C.G. & White, C.M. (eds). Peregrine falcon populations: Their management and recovery. – Proc. 1985 Peregrine Conf., Sacramento, The Peregrine Fund, Inc.
- Falk, K. Kampp, K. & Frich, A.S. 1997. Polarlomvien i Østgrønland, 1995. – Pinngortitaleriffik, Grønlands Naturinstitut, Teknisk rapport nr. 8.
- Falk, K., Kampp, K. & Merkel, F.R. 2000. Monitoring af lomviekolonierne i Sydgrønland, 1999. – Pinngortitaleriffik, Grønlands Naturinstitut, Teknisk rapport nr. 32.
- Feilberg, J. 1984. A phytogeographical study of South Greenland. Vascular plants. – Meddelelser om Grønland, Bioscience 15.
- Forchhammer, M. & Maagaard, L. 1990. Distribution of breeding Sabine's Gulls in Greenland. – Dansk. Orn. Foren. Tidsskr. 84: 162-164.
- Fox, A.D., Norriss, D.W., Wilson, H.J., Merne, O.J., Stroud, D.A., Sigfusson, A. & Glahder, C.M. 1999. Greenland White-fronted Goose *Anser albifrons flavirostris*: Pp. 130-143 in Madsen, J., Cracknell, G. & Fox, A.D. (eds). Goose Populations of the Western Palearctic. A review of status and distribution. – Wetlands International Publ. No. 48, Wetlands International, Wageningen, The Netherlands. National Environmental Research Institute, Rønde, Denmark.
- Fox, T. & Francis, I. 2004. Greenland white-fronted goose study. Report of the 2003/2004 national census of Greenland white-fronted geese in Britain. Final report. – National Environmental Research Institute Denmark.
- Fox, T. & Francis, I. 2006. Greenland white-fronted geese in 2004/05, with good news from Iceland. – GooseNews 5: 4-5.
- Fox, A.D. & Stroud, D.A. (red.) 1981. Report of the 1979 Greenland White-fronted Goose Study Expedition of Eqaqungmiut Nunat, West Greenland. – GWSG Aberystwyth.
- Forchhammer, M. & Boertmann D. 1993: The muskoxen *Ovibos moschatus* in north and northeast Greenland: population trends and the influence of abiotic parameters on population dynamics. – Ecology 16: 299-308.
- Forchhammer, M.C., Post, E., Stenseth, N.C. & Boertmann, D.M. 2002. Long-term responses in arctic ungulate dynamics to changes in climatic and trophic processes. – Population Ecology 44: 113-120.
- Fredskild, B. 1996. A phytogeographical study of the vascular plants of West Greenland. – Meddelelser om Grønland, Bioscience 15.
- Frich, A.S. 1997. Fuglelivet og dets udnyttelse på Grønne Ejland i Vestgrønland, juni 1996. – Pinngortitaleriffik, Greenland Institute of Natural Resources, Nuuk, Greenland.
- Gaston, A.J. & Jones, I. I. 1998. The Auks. – Oxford University Press, Oxford.
- Gilchrist, H.G. & Mallory, M.L. 2005. Declines in abundance and distribution of the ivory gull (*Pagophila eburnea*) in Arctic Canada. – Biological Conservation 121: 303-309.
- Gilg, O. (ed.) 2005. Ecopolaris –Tara 5 expedition to NE Greenland 2004. Preliminary field report, – GREA, Francheville.

- Gilg, O. & Born, E.W. 2005. Recent sightings of the bowhead whale (*Balaena mysticetus*) in Northeast Greenland and the Greenland Sea. – *Polar Biology* 28: 796-801.
- Glahder, C.M. 2001. Natural resources in the Nanortalik district. – NERI Technical Report No. 384.
- GN 2000. Status 2000 – en biologisk status over vigtige levende ressourcer i Grønland. – Grønlands Naturinstitut.
- GN 2005. <http://www.natur.gl/Default.asp?lang=dk&num=488>
- Hansen, K. 1979. Status over bestanden af Havørn *Haliaeetus albicilla groenlandicus* Brehm i Grønland i årene 1972-1974. – *Dansk Orn. Foren. Tidsskr.* 73: 107-130.
- Hailer, F., Helander, B., Folkestad, A.O., Ganusevich, S.A., Gardstad, S., Hauff, P., Koren, C., Mastorov, V.B., Nygård, T., Rudnick, J.A., Shiraki, S., Skarphedinsson, K., Volke, V., Wille, F. & Vilà, C. 2007. Phylogeography of the white-tailed eagle, a generalist with large dispersal capacity. – *Journal of Biogeography* publiceret on-line april 2007.
- Heide-Jørgensen, M.P. 1988. Occurrence and hunting of killer whales in Greenland. – *Rit Fiskideildar* 11: 115-134.
- Heide-Jørgensen, M.P. & Acquarone, M. 2002. Size and trends of the bowhead whale, beluga and narwhal stocks wintering off West Greenland. – *NAMMCO Scientific Publications*. 4: 191-210.
- Heide-Jørgensen, M.P. & Bunch, C. 1991. Occurrence and hunting of pilot whales in Greenland. – *Working Paper ICES Study Group on Pilot Whales*.
- Heide-Jørgensen, M.P. & Laidre, K. 2006. Grønlands vinterhvaler. Hvidhvalen, narhvalen og grønlandshvalen. – *Ilnniusiorfik*, Nuuk.
- Heide-Jørgensen, M.P. & Reeves, R.R. 1996. Evidence of a decline in beluga, *Delphinapterus leucas*, abundance off West Greenland. – *ICES J. Mar. Sci.* 53: 61-72.
- Heide-Jørgensen, M.P., Hammeken, N. & Hollebeek, P. 2002. Optælling af narhvaler i Qaanaaq Kommune i august 2001. – Grønlands Naturinstitut, Teknisk rapport nr. 50.
- Heide-Jørgensen, M.P., Richard, P., Dietz, R., Laidre, K.L., Orr, J. & Schmidt, H.C. 2003. An estimate of the fraction of belugas (*Delphinapterus leucas*) in the Canadian high Arctic that winter in West Greenland. – *Polar Biology* 26: 318-326.
- Heide-Jørgensen, M.P., Laidre, K.L., Jensen, M.V., Dueck, L. & Postma, L.D. 2006a. Dissolving stock discreteness with satellite tracking: Bowhead whales in Baffin Bay. – *Marine Mammals Science* 22: 34-45.
- Hjort, C. 1980. Ross's Gull *Rhodostethia rosea* breeding in Peary Land, North Greenland, 1979 – *Dansk Orn. Foren. Tidsskr.* 74: 75-76.
- Hjort, C. 1995. Brent Geese in northeasternmost Greenland. – *Dansk Ornitologisk Forenings Tidsskrift* 89: 89-91.
- Hjort, C., Håkansson, E. & Mølgaard, P. 1987. Brent Geese *Branta bernicla*, Snow Geese *Anser caerule-scens* and Barnacle Geese *Branta leucopsis* on Kilen, Kronprins Christian Land, Northeast Greenland, 1985. – *Dansk Ornitologisk Forenings Tidsskrift* 81: 121-128.
- Hultén, E. & Fries, M. 1986. Atlas of North European vascular plants north of the tropic of Cancer I. – Koeltz Scientific Books, Königstein.
- ICES 2005. Report of the ICES/NAFO Working Group on Harp and Hooded Seals (WGHARP), 30 August-3 September 2005, St. Johns, Newfoundland, Canada. – ICES.
- ICES 2006. Report of the ICES/NAFO Working Group on Harp and Hooded Seals (WGHARP), 12-16 June 2006. – *ICES CM 2006/ACFM*: 32.
- IUCN 2001. IUCN Red List categories and criteria version 3.1. – IUCN Species Survival Commission. IUCN Gland and Cambridge. <http://www.iucn.org/webfiles/doc/SSC/RedList/redlistcatsenglish.pdf>.
- IUCN 2003. Guidelines for application of IUCN Red List criteria at regional levels. version 3.0. – IUCN Species Survival Commission. IUCN Gland and Cambridge. <http://www.iucn.org/themes/ssc/redlists/regionalguidelines.htm>.
- IUCN 2005. Guidelines for using the IUCN Redlist categories and criteria. – IUCN SSC red List Programme Committee.
- IUCN 2006. 2006 IUCN red list of threatened species. <http://www.iucnredlist.org/> Downloaded May 2006.
- JCNB/NAMMCO 2004. Joint Scientific Meeting, Montreal, Canada, February 3-6, 2004. – NAMMCO scientific committee working group on the population status of narwhal and beluga in the North Atlantic and the Canada/Greenland joint commission on conservation and management of narwhal and beluga scientific working group.
- Jensen, D.B., 1999. Grønlands Biodiversitet – et landestudie. – *Pinngortitaleriffik Grønlands Naturinstitut, Teknisk rapport nr. 27*.
- Jensen, J. & Heide-Jørgensen, M.P. 1993. Bottlenose whales, *Hyperoodon ampullatus*, in Greenland. Their distribution, abundance and exploitation. – *Working Paper NAMMCO Scientific Working Group on northern bottlenose whale and killer whale*.
- Kampp, K. 1982. Notes on the Long-tailed Skua *Stercorarius longicaudus* in West Greenland. – *Dansk Orn. Foren. Tidsskr.* 76: 129-135.
- Kampp, K. & Kristensen, R.M. 1980. Ross's Gull *Rhodostethia rosea* breeding in Disko Bay, West Greenland, 1979. – *Dansk Orn. Foren. Tidsskr.* 74: 65-74.
- Kampp, K. & Wille, F. 1990. The White-tailed Eagle population in Greenland. – *Dansk Orn. Foren. Tidsskr.* 84: 37-44.
- Kampp, K., Meltofte, H. & Mortensen, C.E. 1987. Population size of the Little Auk *Alle alle* in East Greenland. – *Dansk Ornitologisk Forenings Tidsskrift* 81: 129-136.
- Kampp, K., Nettleship, D.N. & Evans, P.G.H. 1994. Thick-billed murre of Greenland: status and prospects. Pp. 133-154 *in* Nettleship, D.N., Burger, J. & Gochfeld, M. (eds) *Seabirds on Islands, Threats, case-studies and action plans*. – *BirdLife International, Conservation series No. 1*.

- Kapel, F.O. 1979. Exploitation of large whales in West Greenland in the twentieth century. – Report of the International Whaling Commission 29: 197-214
- Kapel, F.O. 1985. On the occurrence of sei whales (*Balaenoptera borealis*) in West Greenland Waters. – Report of the International Whaling Commission 35: 349-352.
- Kapel, F.O. 1995. Feeding ecology of harp and hooded seals in the Davis Strait- Baffin Bay region. Pp. 287-304 in Blix, A.S., Walløe, L. & Ulltang, Ø. (eds). Whales, seals, fish and man. – Developments in Marine Biology 4, Elsevier.
- Kapel, F.O. 1996. Recoveries in Grenland, 1949-94, of tagged or branded harp and hooded seals. – NAFO Scientific Council Studies 26: 87-99.
- Kingsley, M.C.S. 1998. The numbers of ringed seals (*Phoca hispida*) in Baffin Bay and associated waters. Pp. 181-196 in Heide-Jørgensen, M.P. & Lydersen, C. (red.) Ringed Seals in the North Atlantic. – Namco Scientific Publications Vol. 1.
- Kinze, C.C. 1990a. Marsvineundersøgelser 1989, afsluttende rapport. – Zoologisk Museum.
- Kinze, C.C. 1990b. De grønlandske marsvin – Tisaat 3-4/90: 14-18.
- Knowlton, A.R., Sigurjónsson, J., Ciano, J.N. & Kraus, S.D. 1992. Long-distance movements of North Atlantic Right Whales (*Eubalaena glacialis*). Marine Mammal Science 8: 397-405.
- Koski, W.R. & Davis, R.A. 1994. Distribution and numbers of narwhals (*Monodon monoceros*) in Baffin Bay and Davis Strait. Pp. 15-40 in Born, E.W., Dietz, R. & Reeves R.R. (eds). Studies of white whales (*Delphinapterus leucas*) and narwhals (*Monodon monoceros*) in Greenland and adjacent waters. – Meddr Grønland, Bioscience 39.
- Koski, W.R. Heide-Jørgensen, M.P. & Laidre, K.L. 2006. Winter abundance of bowhead whales, *Balaena mysticetus*, in Hudson Strait, March 1981. – Journal of Cetacean Research and Management 8: 139-144.
- Kristiansen, H.E. 1974. Sommerfuglefangst på Grønland. – Lepidoptera (bd. II) 7: 209-215.
- Krone, O., Wille, F., Kenntner, N., Boertmann, D. & Tataruch F. 2004. Mortality factors, environmental contaminants, and parasites of white-tailed sea eagles from Greenland. – Avian Diseases 48: 417-424.
- Landa, A., Jeremiassen, S.R. & Andersen, R. 2000a. Rensdyr og moskusokser i Inglefield Land, Nordvestgrønland. – Pinnngortitaleriffik, Grønlands Naturinstitut, Teknisk Rapport Nr. 31.
- Landa, A., Gravlund, P., Cuyler, C. & Jeremiassen, S.R. 2000b. Er rensdyrene på Inglefield Land mest beslægtet med de vestgrønlandske rener eller Peary rener? – Pinnngortitaleriffik, Grønlands Naturinstitut, Teknisk Rapport Nr. 33.
- Larsen, F., Heide-Jørgensen, M.P., Martin, A.R. & Born E.W. 1994. Line-transect estimation of abundance of narwhals (*Monodon monoceros*) in Scoresby Sund and adjacent waters. – Meddelelser om Grønland, Bioscience 39: 87-97.
- Lisborg, T.D. & Teilman, J. 1999. Spættet sæl i Kangerlussuaq/Søndre Strømfjord – Pinnngortitaleriffik, Grønlands Naturinstitut, Teknisk rapport nr. 23.
- Lockyer, C., Heide-Jørgensen, M.P., Jensen, J. & Walton, M.J. 2003. Life history and ecology of harbour porpoises (*Phocoena phocoena*) from West Greenland. Pp. 177-194 in Haug et al. (eds). Harbour porpoises in the North Atlantic. – NAMMCO Scientific Publications 5.
- Lunn, N.J., Schliebe, S. & Born, E.W. 2002. Polar Bears. Proceedings of the 13th working meeting of the IUCN/SSc polar bear specialist group, 23-28 June 2001, Nuuk Greenland. – IUCN-The World Conservation Union.
- Lyngs, P. 2003. Migration and winter ranges of birds in Greenland. – Dansk Ornitologisk Forenings Tidsskrift 97: 1-167.
- Malecki, R. Fox, A.D. & Batt, B.D.J. 2000. An aerial survey of nesting Greater White-fronted and Canada Geese in West Greenland. – Wildfowl 51: 49-58.
- Mallory, M.L. Gilchrist, H.G., Fontaine, A.J., & Ake-orak, J.A. 2003. Local ecological knowledge of Ivory Gull declines in Arctic Canada. – Arctic 56: 293-298.
- Marquard-Petersen, U. 1998. Food habits of Arctic wolves in Greenland. – Journal of Mammology 79: 236-244.
- Mattox, W.G. & Seegar, W.S. 1988. The Greenland peregrine falcon survey, 1972-1985, with emphasis on recent population status. Pp. 27-36 in Cade, T.J., Enderson, J.H., Thelander, C.G. & White, C.M. (eds). Peregrine falcon populations: Their management and recovery. – Proc. 1985 Peregrine Conf., Sacramento, The Peregrine Fund, Inc.
- Meldgaard, M. 1986. The Greenland caribou – zoogeography, taxonomy, and population dynamics. – Meddr. Grønland, Bioscience 20.
- Meltofte, H. 1985. Populations and breeding schedules of waders Charadrii, in high arctic Greenland. – Meddr Grønland, Bioscience 16.
- Meltofte, H. 2004. Birds. Pp. 41-50 in Rasch, M. & Canning, K. (eds) ZERO, Zackenberg Ecological Research Operations, 9th annual report. – Danish Polar Center.
- Meltofte, H. 2006a. Wader populations at Zackenberg, high-arctic Northeast Greenland, 1996-2205. – Dansk Ornitologisk Forenings Tidsskrift 100: 16-28.
- Meltofte, H. 2006b. Populations and breeding performance of divers, geese and ducks at Zackenberg, northeast Greenland, 1995-2005. – Wildfowl 56: 129-151.
- Merkel, F.R. 2002. Ederfugleoptællinger i Ilulissat, Uummannaq og Upernavik Kommuner, 1998-2001. – Pinnngortitaleriffik, Grønlands Naturinstitut, Teknisk rapport nr. 43.
- Merkel, F.R. 2004. Evidence of population decline in common eiders breeding in western Greenland. – Arctic 57: 27-36.
- Merkel, F.R. 2006. Common Eiders in Greenland – interactions between harvest, body condition and habitat use in winter. – PhD-Thesis, Greenland

- Institute of Natural Resources and University of Copenhagen.
- Miljøstyrelsen 2003. Climate changes in Greenland. Pp. 118-124 in Denmark's Third National Communication on Climate Change under the United Nations Framework Convention on Climate Change. – Miljøministeriet.
- Miller, G.W., Davis, R.A. & Finley, K.J. 1982: Ringed Seals in the Baffin Bay region: habitat use, population dynamics and harvest levels. – LGL Limited, Toronto.
- Mitchell, C. Fox, A.D., Boyd, H., Sigfusson, A. & Boertmann, D. 1999. Pink-footed Goose *Anser brachyrhynchus*: Iceland/Greenland. Pp. 68-81 in Madsen, J., Cracknell, G. & Fox A.D. (eds). Goose populations of the Western Palaearctic. A review of status and distribution. – Wetlands International Publication No. 48, Wetlands International, Wageningen, The Netherlands. National Environmental Research Institute, Denmark.
- Mosbech, A. & Boertmann, D. 1999. Distribution, abundance and reaction to aerial surveys of post-breeding king eiders (*Somateria spectabilis*) in western Greenland. – *Arctic* 52: 188-203.
- Mosbech, A., Boertmann, D., Nymand, J., Riget, F. & Acquarone, M. 1998. The marine environment in Southwest Greenland. Biological resources, resource use and sensitivity to oil spill. – NERI Technical Report 236.
- Muus, B. 1990. Fisk. Pp. 24-157 in Salomonsen, F. (red.): Grønlands Fauna. – Gyldendal, København.
- Mågård, L. 1988. Ynglefund af polarulv (*Canis lupus arctos*) ved Danmarkshavn, Nordøstgrønland. – *Flora og Fauna* 94: 89-92.
- Namminersornerullutik Oqartussat 2004. Piniarneq 2005. – Namminersornerullutik Oqartussat, Aalisarnermut Piniarnermullu Pisortaqarfik.
- NAMMCO Ullulerneqanngitsoq a. The status of marine mammals in the North Atlantic. The beluga whale. http://www.nammco.no/Status_reps/Beluga.pdf
- NAMMCO Ullulerneqanngitsoq b. The status of marine mammals in the North Atlantic. The fin whale. http://www.nammco.no/Status_reps/fin.pdf
- NAMMCO Ullulerneqanngitsoq c. The status of marine mammals in the North Atlantic. The beluga whale. http://www.nammco.no/Status_reps/Walrus.pdf
- NAMMCO 2005. Annex 3. Pp. 96-118 in Report of the 13th Meeting of the NAMMCO Scientific Committee, Reine, Norway, 25-27 October 2005.
- Náttúrufræðistofnun Íslands 1996 Válisti 1. Plöntur. – Náttúrufræðistofnun Íslands.
- Náttúrufræðistofnun Íslands 2000 Válisti 2. Fuglar. – Náttúrufræðistofnun Íslands.
- Nettleship, D.N. & Evans, P.G.H. 1985. Distribution and status of the Atlantic Alcidae. Pp. 53-154 in Nettleship, D.N., & Birkhead, T.R. (eds). The Atlantic Alcidae. – Academic Press, London.
- Nielsen, J. 1961. Contributions to the biology of the Salmonidae in Greenland I-IV. – *Meddelelser om Grønland* 159 (8).
- Norsk Polarinstittutt 2003. Rødliste for Karplanter på Svalbard. <http://miljo.npolar.no/mis/pages/arter/flora/roedlister.htm>
- Norsk Polarinstittutt 2005. Spekkhoggeren: det mest forgiftede pattedyret i arktis. <http://www.npolar.no/>
- Nyeland, J. 2004. Apparent trends in the Black-legged Kittiwake in Greenland. – *Waterbirds* 27: 342-249.
- Nyeland, J. & Mathæussen, H. 2004. Monitoring af havfuglekolonier i Maniitsoq Kommune 2003. – Grønlands Naturinstitut, Pinngortitalriffik, Teknisk rapport nr. 59.
- Ogilvie, M.A., Boertmann, D., Cabot, D., Merne, O., Percival, S.M., & Sigfusson, A. 1999. Barnacle Goose, *Branta leucopsis*: Greenland. Pp. 246-256 in Madsen, J., Cracknell, G. & Fox, A.D. (eds). Goose populations of the Western Palaearctic. A review of status and distribution. – Wetlands International Publication No. 48, Wetlands International, Wageningen, The Netherlands. National Environmental Research Institute, Denmark.
- Rasmussen, E. & Aarø-Hansen, M. (eds) 2003. Denmark's third national communication on climate Change. – Danish Environmental Protection Agency. <http://www.mst.dk/udgiv/publications/2003/87-7972-677-1/pdf/87-7972-679-8.pdf>
- Reeves, R.R. 1998. Distribution, abundance and biology of ringed seals (*Phoca hispida*): and overview. Pp. 9-45 in Heide-Jørgensen & Lydersen (red.) Ringed Seals in the North Atlantic. – Namco Scientific Publications Vol. 1.
- Reeves, R.R. & Mitchell, E. 1986. American pelagic whaling for right whales in the North Atlantic. – Report of the International Whaling Commission. Special Issue 10: Right whales: past and present status: 221-254.
- Reeves, R.R., Smith, B.D., Crespo, E.A. & di Sciara, G.N. (compilers) 2003. Dolphins, Whales and Porpoises: 2002-2010 Conservation Action Plan for the World's Cetaceans. – IUCN/SSC Cetacean Specialist Group. IUCN, Gland, Switzerland and Cambridge, UK.
- Riget, F. & Böcher J. 1999. Ferskbandsmiljøet. Pp. 221-236 in Born, E. & Böcher, J. (red.) Grønlands Økologi – Atuakkiorfik Undervisning, Nuuk.
- Robinson, J.A., Colhoun, K., Gudmundsson, G.A., Boertmann, D., Merne, O.J., O'Brian, M., Portig, A.A., Mackie, K., & Boyd, H. 2004. Light-bellied Brent Goose *Branta bernicla hrota* (East Canadian High Arctic population) in Canada, Ireland, Iceland, France, Greenland, Scotland, Wales, England, the Channel Islands and Spain, 1960/61-1999/2000. – Waterbird Review Series, The Wildfowl and Wetlands Trust/Joint nature Conservation Committee, Slimbridge.
- Roby, D.D., Thing, H. & Brink, K.L. 1984. History, Status, and Taxonomic Identity of caribou (*Rangifer tarandus*) in Northwest Greenland. – *Arctic* 37: 23-30.

- Salomonsen, F. 1950a. Grønlands Fugle, The Birds of Greenland. – Munksgaard, København.
- Salomonsen, F. 1967. Fuglene på Grønland. – Rhodos, København.
- Salomonsen, F. 1979. Ornithological and ecological studies in S.W. Greenland (59°46'–62°27'N. Lat.). – Meddr Grønland 204, 6.
- Schliebe, S. Wiig, Ø., Derocher, A. & Lunn, N. 2006. *Ursus maritimus*. In: IUCN 2006. 2006 IUCN Red List of Threatened Species. <www.iucnredlist.org>. Downloaded on 29 November 2006.
- Sigurjónsson, J., Gunnlaugsson, Th. & Payne, M. 1989. NASS-87: Shipboard sightings surveys in Icelandic and adjacent waters June–July 1987. – Rep. Int. Whal. Commn 39:395–409.
- Sigurjónsson, J., Gunnlaugsson, Th., Ensor, P. Newcomer, M. & Víkingsson, G. 1991. North Atlantic Sightings Survey 1989 (NASS-89): Shipboard surveys in Icelandic and adjacent waters July–August 1989. – Rep. Int. Whal. Commn 41:559–572.
- Sigurjónsson, J., Víkingsson, G.A., Gunnlaugsson, Th. & Halldorsson, S.D. 1996. North Atlantic Sightings Survey 1995 (NASS-95): Shipboard surveys in Icelandic and adjacent waters June–July 1995. – SC/4/18 for the NAMMCO Scientific Committee.
- Sonne, C. 2004. Organohalogen concentrations and a gross and histologic assessment of multiple organ systems in East Greenland polar bears (*Ursus maritimus*). – PhD thesis, National Environmental Research Institute, Denmark.
- St. Hilaire, L.R. 2001. *Amerorchis rotundifolia* (Banks ex Pursh) Hultén (Small round-leaved Orchis) conservation and research plan for New England. – New England Wild Flower Society, Framingham, Massachusetts, USA. <http://www.newfs.org/pdf/Amerorchisrotundifolia.pdf>
- Stenhouse, I.J., Robertson, G.J. & Gilchrist, H.G. 2004. Recoveries and survival rate of Ivory Gulls banded in Nunavut, Canada, 1971–1999. – Waterbirds 27: 486–492.
- Stirling, I & Parkinson, C.L. 2006. Possible effects of climate warming on selected populations of polar bears (*Ursus maritimus*) in the Canadian Arctic. – Arctic 59: 261–275.
- Stolze, M. & Pihl, S. 1998a. Rødliste 1997 over planter og dyr i Danmark. – Miljø- og Energiministeriet, Danmarks Miljøundersøgelser og Skov- og Naturstyrelsen. <http://www.skovognatur.dk/Udgivelser/Tidligere/1997/R%c3%b8dliste1997.htm>
- Stolze, M. & Pihl, S. 1998b. Gulliste 1997 over planter og dyr i Danmark. – Miljø- og Energiministeriet, Danmarks Miljøundersøgelser og Skov- og Naturstyrelsen. <http://www.skovognatur.dk/Udgivelser/Tidligere/1997/Gulliste.htm>
- Taylor, M.K., Seeglook, A., Andriashek, D., Barbour, W., Born, E.W., Calvert, W., Cluff, H.D., Ferguson, S., Laake, J., Rosing-Asvid, A., Stirling, I. & Messier, F. 2001. Delineating Canadian and Greenland polar bears (*Ursus maritimus*) populations by cluster analysis of movements. – Canadian Journal of Zoology 79: 690–709.
- Teilmann, J. & Dietz, R. 1994. Status of the harbour seal, *Phoca vitulina*, in Greenland. – Canadian Field Naturalist 108: 139–155.
- Teilmann, J. & Dietz, R. 1998. Status of the harbour porpoise in Greenland. – Polar Biology 19: 211–220.
- Vibe, C. 1990. Pattedyr. Pp. 364–459 in Salomonsen, F. (red.): Grønlands Fauna. – Gyldendal, København.
- Vorkamp, K., Thomsen, M., Falk, K., Leslie, H., Møller, S. & Sørensen, P.B. 2005. Temporal development of Brominated Flame Retardants in Peregrine Falcon (*Falco peregrinus*) Eggs from South Greenland (1986–2003). – Environ Sci. Technol. 39: 8199–8206.
- Walter, K.S. & Gillet, H.J. (eds) 1998. 1997 IUCN red list of threatened plants. Compiled by the World Conservation Monitoring Centre. – IUCN The World Conservation Union, Gland, Switzerland and Cambridge UK.
- Waring, G.T., Pace, R.M., Quintal, J.M., Fairfield, C.P. & Maze-Foley, K. (eds) 2004. U.S. Atlantic and Gulf of Mexico Marine Mammals Stock Assessment – 2003. – NOAA Technical Memorandum NMFS-NE-182. <http://www.nefsc.noaa.gov/nefsc/publications/tm/tm182/>
- Witting, L. & Born E. 2005. An assessment of Greenland walrus populations. – OCES Journal of Marine Science 62: 266–284.
- Wind, P. 2003. Manual for rødlistning af plante- og dyrearter i Danmark. – Teknisk anvisning fra DMU, nr. 20. http://www2.dmu.dk/1_viden/2_Publikationer/3_tekniskvisning/rapporter/TA20.pdf
- Weir, D.N., McGowan, R.Y., Kitchener, A.C. & Heubeck, M. 1996. Effects of oil spills and shooting on Great Northern Divers which winter in Scotland. – Dansk Ornitologisk Forenings Tidsskrift 90: 29–33.
- Wetlands International 2002. Waterbird Population Estimates, Third Edition. – Wetlands International Global Series No. 12. Wageningen, The Netherlands.
- Wiese, F. & Ryan, P.C. 2003. The extent of chronic oil pollution in southeastern Newfoundland waters assessed through beached bird surveys 1984–1999. – Marine Pollution Bulletin 46: 1090–1101.
- Wolff, N.L. 1964. The Lepidoptera of Greenland. – Meddelelser om Grønland 159 (11).
- Worden, J. 2006a. The Icelandic-breeding goose census 2004 and 2005. – GooseNews 5: 10–11.
- Worden, J. 2006b. Greenland barnacle goose numbers continue to rise. – GooseNews 5: 11.
- Worden, J., Mitchell, C., Merne, O., & Cranswick, P. 2004. Greenland Barnacle Geese *Branta leucopsis* in Britain and Ireland: Results of the International Census, March 2003. – The Wildfowl and Wetlands Trust, Slimbridge.

Najoqqutat saqqummersissimanngisat

- Born, E.W. (Pinngortitaleriffik) inutt. oqaas. Om isbjørn i Grønland.
- Burnham, K. (Peregrine Fund) inutt. oqaas. Om jagtfaletætheder i Grønland.
- Cosens, S.E., Heide-Jørgensen, M.P. & Dueck, L.P. in prep. Baffin Bay-Davis Strait and Hudson Bay-Foxe Basin bowhead whales: A reassessment of the two stock hypothesis.
- Egevang, C. (Pinngortitaleriffik) inutt. oqaas. Om canadagås i Grønland.
- Fox, A.D. (Danmarkimi Avatangiisinik Missisuisoqarfik) inutt. oqaas. Om grønlandsk blisgås.
- Funch, M. inutt. oqaas. Om fangst af hvidsiskener i Uummanaq Kommune.
- Gilg, O. (Groupe de Recherches en Ecologie Arctique, Frankrig) inutt. oqaas. Om ismåge i Nordøstgrønland.
- Heide-Jørgensen, M.P. (Pinngortitaleriffik) inutt. oqaas. Om grønlandshval og narhval i Grønland.
- Heide-Jørgensen, M.P., Simon, M.J. & Laidre, K.L. 2006b. Estimates of large whale abundance in Greenland waters from a ship-based survey in 2005. – Journal of Cetacean Research and Management.
- Heide-Jørgensen, M.P., Borchers, D.L., Witting, L., Simon, M.J., Laidre, K.L. Rosing-Asvid, A. & Pike, D. 2006c. Summary of an aerial survey of large whales in West Greenland in 2005. – IWC/SC/58/AWMP7.
- Heide-Jørgensen, M.P., Borchers, D.L., Witting, L., Simon, M.J., Laidre, K.L. Rosing-Asvid, A. & Pike, D. 2006d. Preliminary analyses of the 2005 aerial survey (SC/58/AWMP7) of large whale abundance in West Greenland. – IWC/SC58/AWMP9.
- Kampp, K. inutt. oqaas. Om polarlomvie og almindelig lomvie i Grønland.
- Kapel, F.O. Ullulernerqanngitsoq a. Klapmyds. Levende ressourcer i grønlandske farvande. – Manuskript.
- Kapel, F.O. Ullulernerqanngitsoq b. Grønlandssæl. Levende ressourcer i grønlandske farvande. – Manuskript.
- Karsholt, O. et al., in prep. Lepidoptera. In Böcher, J. (ed.). The Insects and Arachnids of Greenland.
- Kraus, S. (New England Aquarium) inutt. oqaas. Om nordkaper i Nordatlanten.
- Merkel, F. (Pinngortitaleriffik) inutt. oqaas. Om Grønlands Naturinstituts overvågning af ederfuglekolonier og polarlomvier.
- Pike, D. (NAMMCO) inutt. oqaas. Om nordkaper i Nordatlanten.
- Víkingsson, G. (Hafrannsóknastofnunin, Island) inutt. oqaas. Om nordkaper i Nordatlanten.
- Witting, L. (Pinngortitaleriffik) inutt. oqaas. Om blåhval i grønlandske farvande.
- Witting, L. & Merkel, F. (Pinngortitaleriffik) inutt. oqaas. Oplysninger om ynglende knortegæs på Carey Øerne i 2006.

Tapiliusaq 1

Kalaallit Nunaanni uumasoaqatigiit takkussinnaasartut imaluunniit piaqqiortut/erniortut, navianartorsiortitaasunulli atatillugu taakkununga ilaatinneqanngitsut. Timmiaqatigiit arlallit klimap kissakkiartuaarluni allanngoriartoreranit iluaquserneqassapput, taamaattumillu siunissami qimaguteqqinneq ajortutut nunami uumasoaqatigiinnik pilersitsinissaat naatsorsuutigineqarsinnaapput.

Uumasut miluumasut	
Qappik (kukiffaajooq) <i>Gulo gulo</i>	Canadamat angalaartut Kalaallit Nunaata Kitaata Avannaani takkussinnaasarpot
Timmissat erniortut	
Qussuaraq <i>Cygnus columbianus</i>	Nunaviup qeqertaasaani 1990-ikkunni ukiut arlerlugit timmiaqatigiit erniortarput.
Qeerlutoornaraq <i>Anas acuta</i>	Qeqertarsuup Tunuata aamma Illoqqortoormiut eqqaanni qaqutigootumik akuttoqatigiinngitsumillu erniortarpoq.
Qeerlutoornaq <i>Anas crecca</i>	Kalaallit Nunaata Kitaani Tunuanilu ilaannikkut erniortarpoq.
Anngilik sissarmiu <i>Pluvialis squaterola</i>	Qeqertarsuup Tunuata eqqaani qaqutigootumik akuttoqatigiinngitsumillu erniortarpoq.
Paarnaqutillip kussattarnaa <i>Anthus rubescens</i>	Kalaallit Nunaata Kitaani qaqutigootumik akuttoqatigiinngitsumillu erniortarpoq.
Kussattaq papimmissarajooq <i>Motacilla alba</i>	Kalaallit Nunaata Kujataata kitaani Tunuanilu ilaannikkut erniortarpoq.
Kussattarsuaq <i>Turdus iliacus</i>	Kalaallit Nunaata Kujataani naatitsivinni (plantageni) akuttoqatigiigunartumik aammalu Kalaallit Nunaata Kitaani sumiiffinni allani akuttoqatigiinngitsumik qaqutigootumillu erniortarpoq.
Timmiaqatigiit ukiisartut	
Timmiaqatigiinnik makkuninnga ukiineq ajortut mianerisarialittut naliliinernut ilaanngillat.	
Miteq siorartooq , Canadap kangiani issittormiut timmiaqatigiit erniortartut.	
Miteq siorakitsoq , Canadami timmiaqatigiit erniortartut.	
Toornaviarsuk , Canadap kangiani timmiaqatigiit erniortartut.	
Appa , Ruslandimi timmiaqatigiit erniortartut.	
Appa , Svalbardimi timmiaqatigiit erniortartut.	
Appa , Islandimi timmiaqatigiit erniortartut.	
Appa , Canadap kangiani timmiaqatigiit erniortartut.	
Appaliarsuk , Svalbardimi timmiaqatigiit erniortartut.	

Tapiliusseq 2

Nungunnissaat aarlerinartorujussuuvormut, nungunnissaat aarlerinarpumut aamma mianernarpumut aalajangiinermik tunngaviit.

Nalunaarsugaaffimmut *navianartorsiortitaangajalluinnarpumut* (NT-mut) tunngatillugu DMU (Wind 2003) aalajangiinermik tunngaviugallartut ilaannik atugaqarsimavoq:

Aalajangiinermik **tunngavik A-mut** kinguaariit pingasut/ukiut qulit ikileriaataasoq minnerpaamik 10 %-iusariaqarpoq.

Aalajangiinermik **tunngavik B-mut** siammarsimaffimmut imlt. najuuffiusumut killeqarfiit *mianernarpumut* (VU-mut) aalajangiinermik tunngavinnut assingusariaqarput, taamaallaalli aalajangiinermik tunngaviusut ilaat ataasiinnaq atuutsinneqarluni.

Aalajangiinermik **tunngavik C-mut** 1) aalajangiinermik tunngaviit ilaat C1 imlt. C2 arlaat atuutsilugit ataasiakkaat erniorsinnaasut 25.000-ini ikinnerusoqassasoq, imlt. 2) aalajangiinermik tunngaviit ilaasa arlaat C1 (5 %-inik uppersaatigisatut ikileriarneq), C2a (assut siammarsimarranneri, tassalu uumasuusut ilaasa arlaannaataluunniit ataasiakkaat erniorsinnaasut 2000-it sinnersimanagit) imlt. C2b (uumasoqatigiit ilaat annertunerpaamik pingasut) atuutsinneri ilutigalugit ataasiakkaat erniorsinnaasut 10.000-ini ikinnerusoqarnera.

Aalajangiinermik **tunngavik D** najoqqutaralugu ataasiakkaanit erniorsinnaasunit tamakkiisumik uumasuusut annertunerpaamik ataasiakkaanit erniorsinnaasunit 5000-ini amerlassuseqassapput imlt. najuuffigisaat 500 km²-ini annikinnerusariaqarluni imlt. najugaqarfiusut amerlassusaat 25-ini ikinnerusariaqarlutik. Assigiiaanut uumaffigisaminnut annertoorsuarnik imlt. immikkut ittunik piurmaqartuusunut *navianartorsiortitaangajalluinnarpumut* (NT-mit) allatut nalunaarsuinissamut qinigasaqartariaqarpoq.

Aalajangiinermik **tunngavik E** najoqqutaralugu ukiut 100-t ingerlanernani minnerpaamik 5 %-imik nunguinissamut aarleqquteqartoqartariaqarpoq.

A. Amerlassutsini ikileriarneq	<i>Nungunnissaat aarlerinartorujussuuvog (CR)</i>	<i>Nungunnissaat aarlerinarpog (EN)</i>	<i>Mianernarpog (VU)</i>
A1. Ikileriaat nakkutigisag, naatsorsuutigisag, naatsorsugag imaluunniit ilimagisag ukunani...	≥ 90 %	≥ 70 %	≥ 50 %
ukiuni kingullerni qulini imlt. kinguaariinni pingasuni – toqqagassag piffissamik sivilunerpaamik pissarsiviusoq toqqaruk – ikileriaatinut patsisaasut erseqqissumik illuttut sammiveqartissinnaappata AAMMA erseqqissaavigineqarpata AAMMA unitsissimappata ataani minnerpaamik aalajangiinermik tunngaviusut ilaannut ataatsimut naleqqiullugit, tamanna uppersaanermi nalunaarutigineqassalluni: a. toqqaannartumik nakkutilliinikkut misissugarineqartoq b. assigiiaanut naleqquttumik amerlassutsinut naatsorsuutigisamut misissugarineqartoq c. siammarsimaffiusup, sumiiffigisap aamma/imaluunniit sumiiffigisami pitaasutsip ajortissimaneramik tunngaveqartoq d. assigiiaamik maannakkut imlt. taamaassinnaasumik inunnit atugarineqarnermik tunngaveqartoq e. assigiiaanit isaasunit, allannortuunermit, toqunartunit, mingutsitsinnermit, assigiiaanit unammillertunit imlt. miluutunit sunnertinneqarnermit tunngaveqartoq.	≥ 80 %	≥ 50 %	≥ 30 %
ukiuni kingullerni qulini imlt. kinguaariinni pingasuni – toqqagassag piffissamik sivilunerpaamik pissarsiviusoq toqqaruk – ikileriaatinut patsisaasut erseqqissumik illuttut sammiveqartissinnaappata IMLT. erseqqissaavigineqarpata IMLT. unitsissimappata ataani minnerpaamik aalajangiinermik tunngaviusut ilaannut ataatsimut naleqqiullugit, tamanna uppersaanermi nalunaarutigineqassalluni: a. toqqaannartumik nakkutilliinikkut misissugarineqartoq b. assigiiaanut naleqquttumik amerlassutsinut naatsorsuutigisamut misissugarineqartoq c. siammarsimaffiusup, sumiiffigisap aamma/imaluunniit sumiiffigisami pitaasutsip ajortissimaneramik tunngaveqartoq d. assigiiaamik maannakkut imlt. taamaassinnaasumik inunnit atugarineqarnermik tunngaveqartoq e. assigiiaanit isaasunit, allannortuunermit, toqunartunit, mingutsitsinnermit, assigiiaanit unammillertunit imlt. miluutunit sunnertinneqarnermit tunngaveqartoq.			

A3. Amerlassutisni ikileriaat ilimagisaq imlt. naatsorsuutigisaq minnerpaamik...	80 %	50 %	30 %
<p>ukiuni kingullerni qulini imlt. kinguaariinni pingasuni – toqqagassaq piffissamik sivisunerpaamik pissarsiviusoq anner-tunerpaamik ukiunik 100-nik sivisussusilik toqqaruk – ataani aalajangiinermik tunngaviusut ilaannik tunngaveqartut, tamanna uppernarsaanermi nalunaarutigineqassalluni:</p> <p>a. toqqaannartumik nakkutilliinikkut misissugarineqartoq</p> <p>b. assigiiiaanut naleqquttumik amerlassutisnut naatsorsuutigisamat misissugarineqartoq</p> <p>c. siammarsimaffiusup, sumiiffigisap aamma/imaluunniit sumiiffigisami pitsaassuttip ajortissimaneramik tunngaveqartoq</p> <p>d. assigiiiaamik maannakkut imlt. taamaassinnaasumik inunnit atugarineqarnermik tunngaveqartoq</p> <p>e. assigiiiaanit isaasunit, allannngortuunermit, toqunartunit, mingutsitsinermit, assigiiiaanit unammillertunit imlt. miluut-tunit sunnertinneqarnermit tunngaveqartoq.</p>			
A4. Ikileriaat nakkutigisaq, naatsorsuutigisaq, naatsorsugaq imaluunniit ilimagisaq ukunani...	≥80 %	≥50 %	≥30 %
<p>ukiuni kingullerni qulini imlt. kinguaariinni pingasuni suniluunniit – toqqagassaq piffissamik sivisunerpaamik pissarsiviusoq toqqaruk (siunissami annertunerpaamik ukiunut 100-nut) – piffissatut killissarisaaq pisimasunut qanittunut aammalu qanittumi pisussanut imaqartinneqassalluni AAMMA ikileriaat tamatumunngalu patsisaasut suli unitsinneqarsimassanatik IMLT. suli paasineqarsimanatik IMLT. suli illuttut sammiveqartissinnaanatik ataani aalajangiinermik tunngaviusut ilaannut minnerpaamik ataatsinut naleqqiullugit, tamanna uppernarsaanermi nalunaarutigineqassalluni:</p> <p>a. toqqaannartumik nakkutilliinikkut misissugarineqartoq</p> <p>b. assigiiiaanut naleqquttumik amerlassutisnut naatsorsuutigisamat misissugarineqartoq</p> <p>c. siammarsimaffiusup, sumiiffigisap aamma/imaluunniit sumiiffigisami pitsaassuttip ajortissimaneramik tunngaveqartoq</p> <p>d. assigiiiaamik maannakkut imlt. taamaassinnaasumik inunnit atugarineqarnermik tunngaveqartoq</p> <p>e. assigiiiaanit isaasunit, allannngortuunermit, toqunartunit, mingutsitsinermit, assigiiiaanit unammillertunit imlt. miluut-tunit sunnertinneqarnermit tunngaveqartoq.</p>			

B. Nunami sumiisutisimi siammarsimaffik ... B1-itut (siammarsimaffigisaat) IMLT. B2-tut (najuuffigisaat) IMLT. tamarmik:	<i>Nungunnis- saat aarle- rinartorujus- suvoq (CR)</i>	<i>Nungunnissaat aarlerinarpoq (EN)</i>	<i>Mianernar- poq (VU)</i>
B1. Siammarsimaffigisaat (km ² -inut) naatsorsuutigineqarpoq, ataanilu aalajangiinermik tunngaviit ilaat (a-c) minnerpaamik marluk atuutissap-put tamanna uppernarsaanermi nalunaarutigineqassalluni:	< 100	< 5.000	< 20.000
B2. Siammarsimaffigisaat (km ² -inut) naatsorsuutigineqarpoq, ataanilu aalajangiinermik tunngaviit ilaat (a-c) minnerpaamik marluk atuutissap-put tamanna uppernarsaanermi nalunaarutigineqassalluni:	< 10	< 500	< 2.000
a. Siammarsimanerat assorsuaq ilaannakortuuvuq imlt. killeqarpoq uunga:	taamaallaat sumiiffik 1	sumiiffiit 2-5	sumiiffiit 6-10
b. Pissutsit tullinnguuttut arlaanni ataavartumik ikileriarneq nakkutigisaq, ilimagisaq imlt. takorluugaq: i. siammarsimaffigisaq ii. najuuffigisaq iii. assigiiiaat uumaffigisaata annertussusaa aamma/imlt. pitsaassusaa iv. sumiiffiit amerlassusaa imlt. uumasut ilaasa amerlassusaa v. ataasiakkaat erniorsinnaalersut amerlassusaa.			
c. Pissutsit tullinnguuttut arlaanni ingasattunik allannngorannerit: i. siammarsimaffigisaq ii. najuuffigisaq iii. sumiiffiit amerlassusaa imlt. uumasut ilaasa amerlassusaa iv. ataasiakkaat erniorsinnaalersut amerlassusaa.			

C. Amerlassutsit...	Nungunnissaat aarlerinarpoq (CR)	Nungunnissaat aarlerinarpoq (EN)	Mianernarpoq (VU)
... ikinnerusutut naatsorsuutigineqarput (ataasiakkaat erniorsinnaasut amerlassusiinut) aammalu qinigassat tullinnguuttut arlaat atuutissaq tamanna uppernarsaanermi nalunaarutigineqassalluni:	<250	<2.500	<10.000
C1. Ikileriaat ataavartoq naatsorsuutigisaq minnerpaamik	25 %	20 %	10 %
aqqutigalugit (ukiut)	3	5	10
imlt. (kinguaariit)	1	2	3
piffissaq sivisunerpaaq (annerpaaffigalugit ukiut 100-t) toqqarneqarluni, IMLT.			
C2. Ataasiakkaat erniorsinnaasut amerlassusaanni ataavartumik ikileriarneq nakkutigisaq, takorluugaq imlt. naatsorsugaq AAMMA aalajangiinnermut tunngaviit ilaannit (a-b) minnerpaamik ataaseq atuutissalluni:			
a. Uumasutut iluseq makku arlaannit iluseqartoq: i. uumasogatigiit ilaat (ataasiakkaat erniorsinnaasut amerlassusaat) uku sinnersimanagit naatsorsuutigineqartut, IMLT.	50	250	1.000
ii. minnerpaamik (%-inngorlugit) ataasiakkaat erniorsinnaasut tamar-mik taamaallaat uumasogatigiit ilaanni ataasiinnarmi nassaassaasut.	90 %	95 %	tamarmik (100 %)
b. Ataasiakkaat erniorsinnaasut amerlassusaat assorsuaq nikittaqattaarput.			

D. Amerlassutsit (ikittuaqqat)	Nungunnissaat aarlerinarpoq (CR)	Nungunnissaat aarlerinarpoq (EN)	Mianernarpoq (VU)
ukuninnga ikinnerusutut (ataasiakkaat erniorsinnaasut amerlassusaat) naliliiffigineqarput	50	250	1.000
VU D2. Uumasogatigiit najuuffigisaat annikitsuaraarsuaq imlt. sumiiffiit amerlassusaat mianernartutut nalilerneqarsinnaasut			≥20 km ² imlt. ≥sumiiffiit 5 ilisimaneqartut

E. Amerlassutsinik misissueqqissaarneq	Nungunnissaat aarlerinarpoq (CR)	Nungunnissaat aarlerinarpoq (EN)	Mianernarpoq (VU)
nujuartaanerminni nungunnissaannik ilimanassutimik takutitsivoq %-inngorlugit ikinnerpaamik	50 %-ini	20 %-ini	10 %-ini
ingerlaneranni (ukiut)	10	20	100
imlt. (kinguaariit)	3	5	-
qinigassani piffissaq sivisunerpaamik tunisisoq (annerpaaffigalugit ukiut 100-t) toqqaruk			

Tapiliusseq 3

Assigiaat/uumasogatigiit-naasoqatigiit nunarsuarmi tamarmi klimap allannguutaanit sunniuteqapiluffiunissaannit naatsorsuutigisariaqartut.

Assigiaat	Sunniutaasoq
Uumasut miluumasut.	
Uumimmak <i>Ovibos moschatus</i>	Aput qalliisoq annertunerusoq sivirusumillu atasoq, klimami sunniutit sakkortuut sermertarnissaanut annertunerusumik aarleqquteqarfiusut.
Tuttu , uumasogatigiit tamarmik <i>Rangifer tarandus</i>	Klimami sunniutit sakkortuut ukiuunerani sermertarnissaanut annertunerusumik aarleqquteqarfiusut.
Nanoq <i>Ursus matitimus</i>	Immami sikuq siammarsimanerata pitsaassusaata annikillinera.
Aaveq <i>Odobenus rosmarus</i>	Immap sikuata siammarsimanerata annikillinerata sunniutikinnerunissaa ilimanarpoq, (nunami) qasuersaarfissanut allanut attavissaqassappat.
Natsersuaq <i>Cystophora cristatus</i>	Sikumi ingerlaartumi piaqqiorfiit annikillisinneri.
Ussuk <i>Erignathus barbatus</i>	Immami sikuq siammarsimanerata annikillinera.
Aataaq <i>Phoca groenlandica</i>	(Kalaallit Nunaata avataani) sikumi ingerlaartumi piaqqiorfiit annikillisinneri.
Natseq <i>Phoca hispida</i>	Immami sikuq siammarsimanerata pitsaassusaata annikillinera.
Arfivik <i>Balaena mysticetus</i>	Immami sikuq siammarsimanerata annikillinera.
Qilalugaq qaqortaq <i>Delphinapterus leucas</i>	Immami sikuq siammarsimanerata annikillinera?
Qilalugaq qernertaq <i>Monodon monoceros</i>	Immami sikuq siammarsimanerata annikillinera.
Ukaleq <i>Lepus arcticus</i>	Klimami sunniutit sakkortuut sermertarnissaanut annertunerusumik aarleqquteqarfiusut.
Avinngaq <i>Dicrostonyx groenlandicus</i>	Klimami sunniutit sakkortuut mannguttalersarnissaanut aamma sermertarnissaanut annertunerusumik aarleqquteqarfiusut.
Timmissat	
Tuujuk <i>Charadrius hiaticula</i>	Tunup Avannaani annertunerusumik aputip qalliinera, ukiisarfimmi immap qaffannera.
Qajorlaq <i>Calidris canutus</i>	Tunup Avannaani annertunerusumik aputip qalliinera, ukiisarfimmi aamma aallarsimarnermi qasuersaarfinni immap qaffannera.
Siorarsiooq <i>Calidris alba</i>	Tunup Avannaani annertunerusumik aputip qalliinera.
Saafaarsorlak <i>Caladris alpina</i>	Tunup Avannaani annertunerusumik aputip qalliinera, ukiisarfimmi aamma aallarsimarnermi qasuersaarfinni immap qaffannera.
Taliffak <i>Arenaria interpres</i>	Tunup Avannaani annertunerusumik aputip qalliinera.
Kajuarraq <i>Phalaropus fulicarius</i>	Tunup Avannaani annertunerusumik aputip qalliinera?
Najaavaarsuk <i>Pagophila eburnea</i>	Immami sikuq siammarsimanerata annikillinera.
Appaliarsuk <i>Alle alle</i>	Immami nillertumi illeqqat ikilineri.
Orpimmiutaq avannnarleq <i>Carduelis hornemannis</i>	Ukiisarfiusuni sumiiffiit aputitaqanngitsut ikilineri?

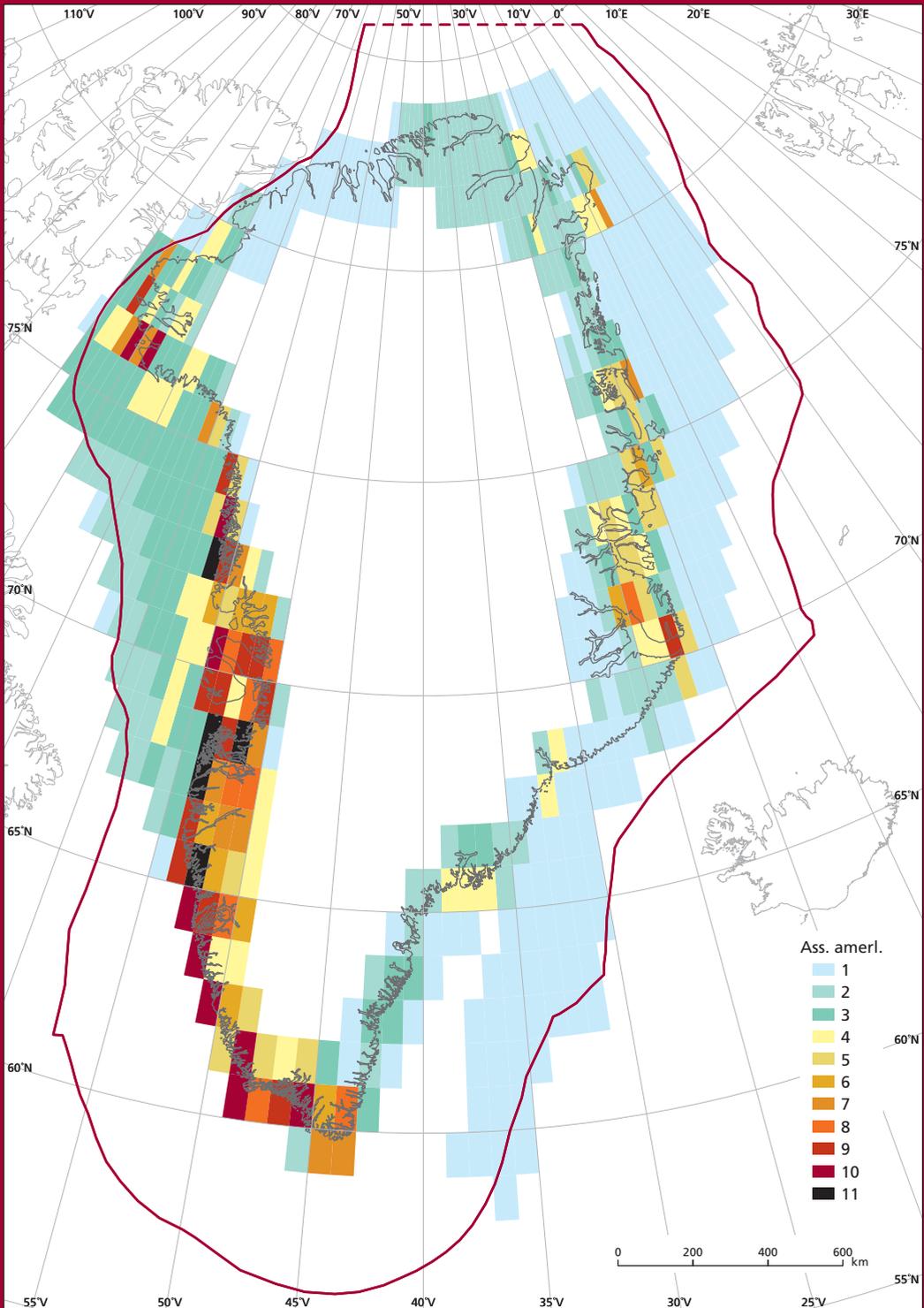
Tapiliusseq 4

Assigiaat mianerisariallit allattorsimaffianniittut uumaffigisaat.

Aqqa	Avatangiiseq pingaarneq	Nalinginnarmik	Immikkut ittumik
Tuttu , uumasogatigiit tamarmik <i>Rangifer tarandus</i> (Linnaeus, 1767)	Nuna	Qaqqani issortallit naggorissut isorartuut	
Amaroq <i>Canis lupus</i> Linnaeus, 1758	Nuna	Sumiiffiit akornusersugaanngitsut isorartuut	
Nanoq <i>Ursus maritimus</i> , Phipps, 1774	Imaq	Sumiiffiit sikumit qallikkat natseqarluartut	Sineriaat apusineritallit
Aaveq , uumasogatigiit tamarmik <i>Odobenus rosmarus rosmarus</i> Linnaeus, 1758	Imaq	Sumiiffiit ikkattut (< 100 m) uiiloqarluartut	Nunnittarfiit akornusersugaanngitsut
Qasigiaq <i>Phoca vitulina</i> Linnaeus, 1758	Imaq	Sineriammi sumiiffiit	Kangerluit sioqqanit ikkannersallit, ikkarluit akornusersugaanngitsut
Arfivik , uumasogatigiit tamarmik <i>Balaena mysticetus</i> Linnaeus, 1758	Imaq	Sikut ingerlaartoqarfiit	Sikup sinai, ammalatat
Arviit arlaat <i>Eubalaena glacialis</i> (P.L.S. Müller 1776)	Imaq	Imaq ammasoq	Ilisimaneqanngilaq
Qilalugaq qaqortaq <i>Delphinapterus leucas</i> (Pallas, 1776)	Imaq	Imartat sineriammut qanittut	Sikup sinai, ammalatat
Qilalugaq qernertaq , uumasogatigiit tamarmik <i>Monodon monoceros</i> Linnaeus, 1758	Imaq	Imaq itisooq	Nunarvissuit saattortaa-sa killeqarfii, kangerluit itisuut
Tuullik <i>Gavia immer</i>	Tarajoqanngitsoq/imaq	Tatsit, sineriaat ikkattut	Tatsit erngi minguitsut eqalullit
Nerleq <i>Anser albifrons flavirostris</i> Dalgety & Scott, 1948	Nuna/tarajoqanngitsoq	Nunami pukkitsumi masarsoqarfiit	Tasinnguit, tatsit sinaat, sissami narsaamarngit
Nerlernaq <i>Branta bernicla hrota</i> (O.F. Müller, 1776)	Nuna/tarajoqanngitsoq	Nunami pukkitsumi masarsoqarfiit	Tasinnguit, sineriammi narsarsuit, kuuit akui
Miteq siorartooq <i>Somateria mollissima</i> (Linnaeus, 1758)	Imaq	Sineriak qaarsorasaaq ikkattoq	Sinerissap qeqertarpai, kangerluit, qeqertat terianniaqanngitsut
Toornaviarsuk <i>Histrionicus histrionicus</i> (Linnaeus, 1758)	Tarajoqanngitsoq/imaq	Kuuit, sineriak qaarsorasaaq	Kuuit minguitsut, sineriak qaarsorasaaq ammaannartoq
Niaqortoq <i>Bucephala islandica</i> (Gmelin, 1789)	Tarajoqanngitsoq/imaq	Taseqarfiit, sineriaat oqquisut	Ilisimaneqanngilaq
Nattoralik <i>Haliaeetus albicilla groenlandica</i> C.L. Brehm, 1831	Imaq/nuna/tarajoqanngitsoq	Sineriaat, sinerissap qeqertarpai, kangerluit	Kuuit akui eqalullit, sarfarfiit
Kissaviarsuk <i>Falco rusticolus</i> Linnaeus, 1758	Nuna	Sumiiffiit eqimattunit timmiartallit	Innat qaarsut sivingasuut
Anngilik <i>Pluvialis apricaria</i> (Linnaeus, 1758)	Nuna	Qaqqani issortallit naggorissut	
Saarfaarsussuaq <i>Numenius phaeopus</i> (Linnaeus, 1758)	Nuna/tarajoqanngitsoq	Qaqqani issortallit naggorissut isugutattut, tasinnguit	
Taateraarnaq <i>Larus sabini</i> Sabine, 1819	Imaq/tarajoqanngitsoq	Sumiiffiit sineriammut qanittut	Imeqqutaallat qeqertaat, qeriuannartoq isugutattoq

Aqqa	Avatangiiseq pingaarneq	Nalinginnarmik	Immikkut ittumik
Nasalik <i>Larus ridibundus</i> Linnaeus, 1766	Imaq/tarajoqanngitsoq	Tatsit, sineriaat oqquisut	Qeqertaaqqat terianiaqanngitsut
Naajannguaq <i>Rhodostethia rosea</i> (MacGillivray, 1824)	Imaq	Sineriaat	Qeqertat imeqqutaalaat ataatsimoorfii, narsaamanerit sineriammut qanittut
Taateraag <i>Rissa tridactyla</i> (Linnaeus, 1758)	Imaq	Sineriaat aamma imaq ammaannartoq	Kangerlunni sineriammilu silarlermi qaarsut sivingasuut
Naajavaarsuk <i>Pagophila eburnea</i> (Phipps, 1774)	Imaq	Siku ingerlaartoq, siku Sinai, ammalatat, kangerluit sermitallit	Qeqertat terianniaqanngitsut, sineriammi narsarsuit, nunatat
Imeqqutaalaq <i>Sterna paradisaea</i> Pontopiddan, 1763	Imaq/tarajoqanngitsoq	Sumiiffiit sineriammut qanittut, tatsit	Qeqertat terianniaqanngitsut, sissat, tatsit sinaat
Appa sigguttoq <i>Uria aalge</i> (Pontoppidan, 1763)	Imaq	Imartat sineriammut qanittut ungasissullu	Qaarsut appat erniorfigisaat
Appa <i>Uria lomvia</i> (Linnaeus, 1758)	Imaq	Imartat sineriammut qanittut ungasissullu	Kangerlunni sineriammilu silarlermi qaarsut sivingasut
Qilanngaq <i>Fratercula arctica</i> (Linnaeus, 1758)	Imaq	Imartat sineriammut qanittut ungasissullu	Qeqertat issusuumik issutallit, sineriak silarlermi
Orpimmutarsuaq <i>Turdus pilaris</i> Linnaeus, 1758	Nuna	Nunap iluani	Avaalaqakuluut orpikkat naggorissut
Kapisilik <i>Salmo salar</i> Linnaeus, 1758	Tarajoqanngitsoq/imaq	Kuuit imartaqarluartut	Kuuit qaffasingaatsiar-tumik kissassusillit
Isigammassaaq <i>Amerorchis rotundifolia</i> (Banks ex Pursch) Hultén	Nuna	Orpikkat aamma tasinnguit naggorissut	

Figur 3.
Kalaallini immikkoortortami assigiaat mianerisariallit agguataarneri.

Nunatsinni naasut uumasullu mianerisariallit – 2007

*David Boertmann, Danmarkimi Avatangiisinik Misissuisoqarfik
suleqatigalugu Pinngortitaleriffik*

Atuakkami matumani kalaallini uumasut miluumasut, timmissat, aalisakkat, pakkalussat aamma orkidiit tullerriiarlugit sammivai, assigiiyaallu ataasiakkaat nunamit tammarnissaannut aarleqqutaasut nalilersugaralugit. Ataasiakkaat tammarsimapput, ilaallu aarlerinartorsiorput.

Kalaallini uumasunik naasunillu aqutsinermi sakkutut atuagaq eqqarsaatigineqarpoq, assigiiyanut navianartorsioortitaasunut atugarisatut sunniutipiluutaasut illuanut saatsinnissaat siunertarineqarluni.

Atuakkap saqqummersinnera Uumassusillit qasseriaassuseqarnissaat pillugu isumaqatigiisummi malittarisassat piviusunngortinnerannut aamma ilaavoq.

Namminersornerullutik Oqartussat
Avatangiisinut Pinngortitamullu Pisortaqaqfik

Danmarkimi Avatangiisinik Misissuisoqarfik
Aarhusimi Ilisimatusarfik

ISBN 978-87-990586-3-1